

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Hamza GÜZEL

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN HAYATI VE RİVAYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2025

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEMEL İSLAM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

Hamza GÜZEL

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN HAYATI VE RİVAYETLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ JÜRİ ÜYELERİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Abdulalim DEMİR

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Recep ASLAN

Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DOĞAN

MUŞ-2025

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
ÖNSÖZ.....	VI
KISALTMALAR DİZİNİ.....	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN İBADETLERLERLE İLGİLİ RİVAYETLERİ

1.1 ALLAH'A HAMD	13
1.2. KİYÂM	40
1.3. NAMAZDA KIRÂAT YAPAMAYAN KİMSE.....	43
1.4. HZ. PEYGAMBER NAMAZDA İKEN SESİNİ YÜKSELTEN KİMSE	50
1.5. ŞÜKÜR NAMAZI	54
1.6. ÖLEN KİMSEYE AĞIT YAKMA	55
1.7. ZEKÂT VERENE DUA	63
1.8. UMRE	77
1.9. ORUÇLUNUN İFTAR VAKTİ.....	92

İKİNCİ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN CİHAD İLE İLGİLİ RİVAYETLERİ

2.1. CİHAD ESNASINDA HZ. PEYGAMBERİN DÜŞMANA NE ZAMAN HUCÛM ETTİĞİ.....	104
2.2. DÜŞMAN İLE KARŞILAŞMAYI TEMENNİ ETMEMEK.....	109
2.3. MÜŞRİKLER ALEYHİNE DUA.....	118
2.4. HAYBERLİLERİN YİYECEKLERİ	128

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN DİĞER KONULARLA İLGİLİ RİVAYETLERİ

3.1. MÜ'MİNİN DAVRANIŞI	130
3.2. ŞIRA YAPMA	132
3.3. ÇEKİRGE YEME	138
3.4. EHLÎ EŞEK ETİ YEME	148
3.5. SU DAĞITAN KİMSE	166

3.6. KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKKI.....	169
3.7. SELEM/SELEF	173
3.8. RECM	182
3.9. VASİYET.....	186
3.10. HZ. PEYGAMBER'İN OĞLU İBRÂHİM	197
3.11. HZ. OSMAN	201
3.12. HZ. HATİCE	203
3.13. HÂRİCÎLER.....	209
3.14. HÂRİCÎLERE KATILAN KÖLESİ.....	214
3.15. TEVÂZU	217
SONUÇ.....	230
KAYNAKÇA.....	233

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN HAYATI VE RİVAYETLERİ

Hamza GÜZEL

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abdulalim DEMİR

2025, 251 sayfa

Hız. Peygamber'e olan inancın gereğı olarak İslâm dininin anlaşılması ve yaşanılması için sahâbe neslinin de araştırılması gerekmektedir. Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın hayatı, rivayetleri ve râvilerinin incelendiğı bu çalışma giriş, üç bölüm ve sonuçtan ibarettir. Çalışmanın giriş kısmında araştırmanın konusu, önemi, amacı, metodu ve kaynakları hakkında bilgi verilmiş; ayrıca sahâbe kavramı, İbn Ebû Evfâ'nın hayatı, kişilik özellikleri, ailesi, katıldığı savaşlar gibi önemli olaylar anlatılmıştır. Temel hadis kitaplarında ona isnad edilen rivayetlerin sayılarına ve kendisinden hadis alan talebelerine değinilmiştir.

Hız. Peygamber'den rivayet edilen hadisler sened ve metin olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Hadislerin sıhhat durumlarının belirlenmesi için ilk incelenen kısım senedir. Senedin içerisinde bulunan râvileri bilmek, onları tanımak rivayetin anlaşılmasını ve rivayet hakkında bir sonuca ulaşmayı kolaylaştıracaktır.

Birinci bölümde İbn Ebû Evfâ'nın Hız. Peygamber'den ibadetlerle ilgili rivayet ettiği hadisler, ikinci bölümde cihad ile ilgili rivayet ettiği hadisler, üçüncü bölümde diğer konularla ilgili rivayet ettiği hadisler Kütüb-i Tis'a içerisinde tespit edilmiştir. Rivayetlerin sened ve metin kısmı Arapça olarak verilmiş ve tercümesi yapılmıştır. Rivayetlerde yer alan râvilerin isimleri, künyeleri, hocaları, talebeleri, cerh ve ta'dîl âlimlerinin kendileri hakkındaki görüşlerine yer verilmiş ve râvilerin güvenilirliklerine değinilmiştir. Her bir rivayetin sened zinciri ayrı ayrı çıkarılmış ve rivayetin sened yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonra o konu dâhilinde olan rivayetlerin isnad şeması çıkarılmış ve metin kısmının lafız ve mâna yönünden genel değerlendirmesi yapılmıştır. Çalışma sonuç kısmı ile tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Hız. Peygamber, Sahâbe, İbn Ebû Evfâ, Râvi, Rivayet.

ABSTRACT
MASTER’S THESIS
ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'S LIFE AND NARRATIONS

Hamza GÜZEL

Advisor: Assoc. Prof. Abdulalim DEMİR

2025, Page: 251

As a requirement of belief in the Prophet Muhammed, the generation of the companions must also be investigated in order to understand and live the religion of Islam. This study, which examines Abdullâh b. Ebû Evfâ's life, narrations and narrators, consists of an introduction, two parts and a conclusion. In the introduction, the subject, importance, purpose, method, sources of the study, Ibn Ebû Evfâ's life, his personality traits, his family, important events such as the wars he participated in, the number of hadiths narrated from him in the basic hadith books and scholars who took hadiths from him have been mentioned.

The hadiths narrated from the Prophet Muhammad consist of the chain and the text parts. The first part examined to determine the authenticity of the hadiths is the chain part. Knowing the narrators in the chain, getting to know them will make it easier to understand the narration and reach a conclusion about the narration.

In the first section, the hadiths narrated by Ibn Ebû Evfâ from the Prophet about worships; in the second section, the hadiths narrated about jihad; and in the third section, the hadiths narrated about other subjects have been identified from Kutub-i Tis'a. The chain and text parts of the narrations have been given in Arabîc and translated. The names of the narrators in the narrations, their identities, their teachers, their students, opinions of the reputation and correction scholars about them have been given and the reliability of the narrators has been mentioned. The chain of each narration has been extracted separately and the narration has been evaluated in terms of the chain. Then, the general chain chart of the narrations within that subject has been prepared and a general evaluation of the text part of the narrations has been made in terms of wording and meaning. The study has been completed with the conclusion part.

Key words: The Prophet Muhammad, Companions, Ibn Ebû Evfâ, Hadith, Narrator, Narration.

ÖNSÖZ

Hız. Peygamber (s.a.v.) insanî ve vicdanî değerlerin ayaklar altına alındığı bir toplumda dünyaya gelmiş ve bu toplum içerisinde yaşamıştır. Kendisine peygamberlik görevi verildikten sonra ona iman edip tedrisinden geçen nesle ‘sahâbe’ adı verilmiştir. Sahâbeyi diğer nesillerden ayıran hususların başında Kur’ân ayetlerinin ve Hız. Peygamber’in doğrudan muhatabı olmalarıdır. Nitekim pek çok ayet ve hadiste sahâbenin ele alındığı ve sahâbeye yer verildiği görülmektedir. Bu durum sahâbilerin hem ayetlerin nüzul sebeplerine hem de Hız. Peygamber’in sözlerine ve davranışlarına doğrudan şahitlik ettiklerini ortaya koymaktadır.

Ashâb, Kur’ân ve sünnette zikredilirken genellikle Allah’a gönülden iman eden, Hız. Peygamber’e gönülden tabî olan, emir ve yasaklara uyma noktasında Allah ve Resûlüne karşı bir kusurda bulunmayan, Allah rızası için hicrette bulunan, Allah yoluna cihada çağrıldıkları vakit tereddüt etmeden yola koyulan, din kardeşlerine karşı mali fedakârlıkta bulunan, Allah yolunda canlarını ve mallarını seve seve veren bir nesil olarak görülmektedir. Bu özellikler sahâbe neslinin değerine ve faziletine dair bir işarettir.

Sahâbilerin, Hız. Peygamber’e karşı göstermiş oldukları sadakat ve teslimiyet, Hız. Peygamber (s.a.v.) hayatta iken ve onun vefatından sonra İslâm dininin anlaşılması ve yayılması için göstermiş oldukları çaba ve gayretler takdire şayan bir durumdur. Sahâbenin beşer olarak diğer insanlardan farkı olmamakla beraber onlar Hız. Peygamber’in daveti ile cahiliye hayatından sıyrılıp yeni bir hayata başlangıç yapmışlardır. Hız. Peygamber’in öğretilerini kendi hayatlarına tatbik edip sonraki nesillere aktarılması noktasındaki gayretleri İslâm dininin üç kıtada yayılmasına öncülük etmişlerdir. Dolayısıyla İslâm dininin diğer nesillere aktarıcısı olan sahâbeyi tanımak önem arz etmektedir. Sahâbenin hayatlarını ve rivayetlerini bilmek Hız. Peygamber’i ve getirmiş olduğu dini daha iyi bir şekilde anlamamızı sağlayacaktır. Zira Hız. Peygamber (s.a.v.) döneminde yaşayanlar dinin ilk muhatabı ve Hız. Peygamber’in öğretisi ve terbiyesi altında yetişen ilk nesildir. Onların yaşamlarını bilmek İslam toplumuna bireysel ve toplumsal mânada daha iyi bir Müslüman olma yolu açacaktır.

Çalışma esnasında yardımlarını esirgemeyen ve fikirlerinden istifade ettiğim Prof. Dr. Recep ASLAN Bey’e, Dr. Öğr. Üyesi Abdullah DOĞAN Bey’e ve tezin başlama

aşamasından bitimine kadar bana rehberlik edip yol gösteren danışman hocam, Doç. Dr. Abdulalim DEMİR Bey'e şükranlarımı sunarken, beni yetiştiren, desteklerini esirgemeyen anne ve babama, değerli kardeşlerime, çalışma sürecine katlanıp beni destekleyen sevgili eşim Zeynep Hanım'a teşekkürü bir borç bilirim.

KISALTMALAR DİZİNİ

? : Vefat tarihi bilinmiyor

b. : Bin

bk. : Bakınız

bnt. :Binti

c. : Cild

çev. : Çeviren

Doç. : Doçent

Dr. : Doktor

h. : Hicri

Hz. : Hazreti

ö. : Ölüm tarihi

Öğr. : Öğretim üyesi

Prof. : Profesör

r.a :Radıyallahu anh

s. : Sayfa

s.a.v. : Sallallahü aleyhi ve sellem

thk. : Tahkik eden

vd. : Ve diğerleri

vs. : Vesaire

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. İbn Ebû Evfâ'nın Rivayetlerinin Konu ve Kaynak Dağılımı.....	225
Tablo 3.2. İbn Ebû Evfâ'nın Rivayetlerinin Sıhhat Durumu	226

GİRİŞ

ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ, KONUSU VE AMACI

Dinin doğru bir şekilde anlaşılması, hayata uygulanması, gelecek nesillere aktarılması ve öğretilmesi dünya ve ahiret mutluluğu için önemlidir. İslâm dininin temel kaynakları Kur'an-ı Kerim ve Hz. Peygamber'in sünnetidir. Vahyin ve sünnetin anlaşılması, yaşanması ve sonraki nesillere aktarılması hususunda sahâbenin ayrı bir yeri vardır. Sahâbe vahiy ve sünnetin ilk muhatabıdır. Onlar ayetlerin sebeb-i nüzullerini bilmeleri, hadislerin sebeb-i vürûdlarına şahit olmaları sebebiyle vahyi ve sünneti anlama, yaşama ve aktarma konusunda Hz. Peygamber'den sonra insanlara rehberler konumundalar. Vahye ilk muhatab olmalarının yanında Hz. Peygamber'in gözetiminde yetişmeleri, Hz. Peygamber'e olan sevgi, bağlılık ve teslimiyetleri, İslâm dinini öğrenme ve öğretme noktasındaki istekleri, çabaları ve İslâm dinine olan hizmetleri sahâbeyi Müslümanlar nezdinde önemli bir yere konumlandırmıştır. Kur'an-ı Kerim'i doğru anlamamanın yolu sünneti, sünneti doğru anlamamanın yolu ise sahâbeyi ve aktardıkları rivayetleri doğru anlamaktan geçer.

İslâm âleminde sahâbenin önemine binanen sahâbe hayatıyla ilgili pek çok tabakât ve ricâl kitapları ele alınmış bu kitaplarda sahâbe ile ilgili çeşitli bilgilere yer verilmiştir. Ancak verilen bilgiler bir sahâbeyi bütün yönleriyle ele almamaktadır. Bir kitapta verilen bir bilgi başka bir kitapta yer almamaktadır. Yalnızca bir sahâbeyi ele alan çalışmalar sahâbe ile ilgili bilgileri bir bütün olarak bulabilmeyi, bilgiler arasında karşılaştırma yapabilmeyi dolayısıyla sahâbe hakkında küllî bir bilgi edinmeye olanak sağlamaktadır.

Büyük ve meşhur sahâbîlerle ilgili pek çok akademik çalışma olmasına rağmen daha az tanınan sahâbîlerle ilgili fazla bir çalışma bulunmamaktadır. İslâm dininin doğru anlaşılması için sahâbe nesli bir bütün olarak bilinmeli ve bir bütün olarak ele alınıp değerlendirilmelidir. Abdullâh b. Ebû Evfâ (r.a) hakkında Diyanet İslâm Ansiklopedisi dışında güncel bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışma da yeterli derinliğe (hayatı, kişiliği, ailesi, rîvâyetleri) sahip değildir. Bu çalışmada Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın hayatı incelenerek rivayetleri ele alınmakta ve bu yolla hadis alanına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Çalışmamızın amacı Medine ve Kûfe’de yaşamış ve Hz. Peygamber’in ashâbından olan İbn Ebû Evfâ’yı tabakât ve ricâl kitaplarından hareketle onun kimliği, kişiliği ve ailesi hakkında bilgi vermektir. Ayrıca onun Kütüb-i Tis’a’da yer alan rivayetlerini ele alarak hadis ilmindeki rolüne değinmek, sahâbe ve diğer râvilerle olan ilişkisini tespit ederek hadis ilmine kaykılarını ortaya koymak hedeflenmiştir. Bu bağlamda hayatını ve rivayetlerini gelecek nesillere aktarıp dini ilimlere katkı sağlamak amaçlanmıştır.

ARAŞTIRMANIN METODU VE KAYNAKLARI

Abdullâh b. Ebû Evfâ’nın hayatı ve rivayetlerini ele aldığımız bu çalışmamız hayatı, rivayetleri ve râvileri şeklinde bölümlere ayrılmıştır. Hayatını incelerken tabakât ve ricâl kitaplarında bulunan dağınık bilgiler bir bütün haline getirilmiş ve kronolojik bir şekilde ifade edilmiştir. Hayatı kısmında doğumu, ailesi, kişiliği, Müslüman olduktan sonra iştirak ettiği önemli olayları, vefatı, hadis kaynaklarındaki rivayet sayıları ve kendisinden rivayette bulunan râviler tespit edilmiştir.

İbn Ebû Evfâ’nın rivayetlerinin ele alındığı bölümlerde onun tarikiyle gelen rivayetler konu başlıklarına göre tasnif edilmiş ve rivayetlerin tasnifinden sonra sırasıyla;

- a) Rivayetin sened ve metin kısımları Arapça olarak zikredildi.
- b) Rivayetin sened şeması çıkarıldı.
- c) Rivayetin tercümesi yapıldı.
- d) Senedde geçen râviler zikredildi.
- e) Râvilerin isimlerinin benzer isimlerle karışmaması için tam hali -varsa künyeleri- zikredildi.
- f) Râvilerin -varsa- doğum tarihlerine, nerede doğduklarına ve mesleklerine değinildi.
- g) Râvilerin vefat tarihleri zikredildi.
- h) Hadis aldıkları hocaları kısaca belirtildi.
- i) Kendilerinden hadis alan râviler kısaca belirtildi.
- j) Rivayette yer alan râvilerin cerh ve ta’dîl durumları zikredildi.
- k) Rivayette yer alan râvi daha önce diğer bir rivayette geçmiş ise geçtiği rivayetin hadis numarası zikredildi.

- l) Rivayetle ilgili sened değ erlendirmesi yapıldı.
- m) Râvilerin cerh ve ta'dîl durumları göz önünde bulundurulularak rivayetin sahih veya zayıf olduğu belirtildi.
- n) Konu ile ilgili rivayetlerin metin değ erlendirmesi yapıp lafız ve mâna farklılıklarına değ inildi.
- o) Konu ile ilgili   bn Eb   Evfâ'dan aktarılan rivayetlerin genel isnad şeması çıkarıldı.

Sonuç kısmında Abdullâh b. Eb   Evfâ'nın hayatı, rivayetleri ve râvileri hakkında genel değ erlendirme yapıldı.

Abdullâh b. Eb   Evfâ'nın hayatının ele alındığı kısımda   bn Sa'd'ın (  . 230/845) *Tabakât*, Buhârî'nin (  . 256/870) *et-Târîhu'l-Kebir*, Hak  m'in (  . 405/1014) *el-Müstedrek*, Ebû Nuaym'ın (  . 430/1038) *Ma'rifetü's-Sahâbe*   bn Abdilber'in (  . 463/1071) *el-  sti'  b f   Ma'rifeti'l-Ashâb*,   bn  'l-Esir'in (  . 630/1233) *Üsdü'l-G  be f   Ma'rifeti's-Sahâbe*, Zehebi'nin (  . 748/1348) *Siyeru A'lami'n-N  bela*,   bn Hacer'in (  . 852/1449) *el-  s  be f   Temy  zi's-Sahâbe*, şeyh Muhammed Yûsuf Kandahlevi'nin (  . 1917/1965) *Hay  t  's-Sahâbe* isimli eserlerin yanında D   A maddesinin "Abdullâh b. Eb   Evfâ" maddesinden de yararlanılmıştır.

Abdullâh b. Eb   Evfâ'nın rivayetlerinin ele alındığı kısımda Ahmed b. Hanbel'in (  . 241/855) *el-Müsned*, Dârimî'nin (  . 255/869) *es-Sünen*, Buhârî'nin *es-Sahih*, Müslim'in (  . 261/875) *es-Sahih*,   bn Mâce'nin (  . 273/887) *es-Sünen*, Eb   Dâvûd'un (  . 275/889) *es-Sünen*, Tirmizî'nin (  . 279/892) *es-Sünen* ve Nes  i'nin (  . 303/915) *es-Sünen* isimli hadis kaynaklarından istifade edilmiştir. Zikredilen hadis kaynaklarının yanında Hattâbî'nin (  . 388/998) *Meâlimü's-Sünen*, Ayn  'nin (  . 855/1451) *Umdetü'l-Kârî*, Derbendî'nin (1353) *Fethu'l-Mülhim* ve Moğultay'ın (  . 762/1361) *şerh   Süneni   bn Mâce* isimli şerh kaynaklarından yararlanılmıştır.

Abdullâh b. Eb   Evfâ'nın rivayetlerinde yer alan râviler incelenirken   bn Eb   Hâtim'in (  . 327/938) *el-Cerh ve't-Ta'dîl*,   bn Hibbân'ın (  . 354/965) *Sikât*, Cemmâilî'nin (  . 600/1203) *el-Kemâl f   Esm  i'r-Ricâl*, Mizzî'nin (  . 742/1341) *Tehzîbü'l-Kemâl*, Zehebi'nin *Mîzânü'l-  tid  l* ve *Siyeru A'lami'n-N  bela* isimli eserleri,   bn Hacer'in *Tehzîbü't-Tehzîb* ve *Sehâvî'nin* (  . 902/1497) *Fethu'l-Muğ  s* gibi ricâl kitaplarından yararlanılmıştır.

SAHÂBE

Hız. Muhammed'e (s.a.v.) vahiy geldikten sonra ona gönülden inanan ve uyan insanlar kendisinin dostu ve yol arkadaşı olmuşlardır. Sahâbe; sözlükte dost, veli ve arkadaş anlamlarına gelmektedir. Terim anlamı ise Hız. Peygamber'in (s.a.v.) zamanında yaşamış, Hız. Peygamber'i (s.a.v.) Müslüman olarak çok kısa bir süre dahi olsa görmüş, onun sohbetinde bulunup ve Müslüman olarak vefat eden kimseye sahâbe denir.¹ Sahâbe kelimesi yerine ashâb kelimesi de sıkça kullanılmaktadır. Sahâbe ve ashâb kelimeleri sahâbî kelimesinin çoğul kullanılmış halleridir.

Bir kimsenin sahabe olarak tanımlanabilmesi için Hız. Peygamber'i görmesi gereklidir. Görmekten kasıt dünya gözü ile görmesidir.² Bu ayrıma gidilmesinin sebebi Hız. Peygamber döneminde yaşamış ancak onunla görüşme imkânına sahip olmayan kimselerin olması ve Hız. Peygamber'i rüyada görmek ile sahâbe olunamayacağını belirtmektir. Abdullah b. Mektûm (ö. 15/636) gibi gözleri görmeyen kimseler için ise Hız. Peygamber'le mülâki olup olmamasına bakılır. Şayet mülâkilik durumu var ise o kişi sahabe sayılır.³ Hız. Peygamber'i görmek ve onunla sohbet etmek sahabe olmak için yeterli değildir. Bunun yanında o kimsenin Müslüman olması ve Müslüman olarak vefat etmiş olması gereklidir. Hız. Peygamber'i görmüş onunla sohbet etmiş ancak Müslüman olmayan pek çok kimse vardır. Bunun yanında Müslüman olup daha sonra irtidat eden kimseler de vardır. Bunlara sahâbe denilmemektedir.⁴ Hız. Peygamberin vefatından sonra da Müslüman olanlar da sahâbe değildir.⁵

SAHÂBEYİ TANIMA YOLLARI

İslam âlimlerine göre bir kimsenin sahâbe olup olmadığını öğrenmenin çeşitli yolları vardır. İslam âlimlerinin böyle bir yola başvurmalarının altında yatan sebep sahâbe olmadığı halde sahâbe olduğunu iddia edenleri ortaya çıkarmaktır. İslam âlimleri

¹ Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî, *Tedribü'r-Râvi*, thk. Ebû Muâz Târik b. Avdu'llah b. Muhammed (Riyad: Dâru'l-Asime, 2002), 3/428; İsmail Lütfi Çakan, *Ana Hatırlarıyla Hadis* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2015), 84; Bünyamin Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2014), 1; Ahmet Yücel, *Hadis Tarihi* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 26.

² Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *el-İsâbe fî temyizi's-sahâbe*, thk. Adil Ahmet Abdülmevcud - Ali Muhammed Muavvid (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995), 1/9.

³ İbn Hacer, *İsâbe*, 1/9.

⁴ İbn Hacer, *İsâbe*, 1/9.

⁵ İbn Hacer, *İsâbe*, 1/9.

de böyle bir suistimalin önüne geçmek için bir kişinin hangi yol ile sahâbe olacağını tespit etmiştir. Genel olarak sahâbeyi tanıma yolları aşağıdaki şekildedir:

Tevâtür Yolu İle Sahâbî Olduğu Bilinenler: Aşere-i Mübeşşerenin sahâbî olduğu tevâtür ile sabittir. Bunlar: Hz. Ebû Bekir (ö. 13/634), Ebû Ubeyde b. Cerrâh (ö. 18/639), Hz. Ömer (ö. 23/644), Abdurrahmân b. Avf (ö. 32/652), Hz. Osman (ö.35/656), Talha b. Ubeydullâh (ö. 36/656), Zübeyr b. Avvâm (ö. 36/656), Hz. Ali (ö. 40/661), Saîd b. Zeyd (ö. 51/671), Sa'd b. Ebî Vakkâs (ö. 55/675)'tır.⁶

Şöhret Yolu İle Sahâbî Olduğu Bilinenler: Dımâm b. Sa'lebe ve Ukkâşe b. Mihsan (ö. 11/632) bu yol ile bilinir.⁷

Şehadet Yolu İle Sahâbî Olduğu Bilinenler: Sahâbî olduğu bilinen sahâbînin bir başkası için 'bu sahâbîdir' demesidir. Örneğin; Ebû Mûsâ el-Eş'arî (ö. 42/662), Hümâme b. Ebî Hümam'ın sahâbî olduğunu aktarmıştır.⁸

İkrar Yolu İle Sahâbe Olduğu Bilinenler: Bir kimsenin kendisinin sahâbî olduğunu ifade etmesidir. Bu söyleminin geçerli olabilmesi için o kimsenin h.110'dan önce vefat etmiş olması gereklidir. Çünkü Hz. Peygamber "Yüz yıl sonra bugün yaşayanlardan hiç kimse sağ kalmayacak"⁹ buyurmuştur. Dolayısıyla h.110'dan sonra yapılan ikrarlar geçerli değildir.¹⁰

SAHÂBENİN SAYISI

Ashâbın sayısı konusunda kaynaklardan bize ulaşan kesin bir bilgi yoktur. Bu bilgiye kesin bir şekilde ulaşmanın imkânı da yoktur. Çünkü sahâbîler bugünkü gibi sınırların kesin bir şekilde belirlenmediği bir coğrafyada ve nüfus sayımının yapılmadığı bir bölgede yaşamışlardır. Aynı zamanda yarımadada yaşayanların bir kısmı yerleşik hayatta iken bir kısmı da göçebe bir yaşam tarzını benimsemiştir. Bunların haricinde yarımadanın dışından gelip Hz. Peygamber'i görmek için gelenler de

⁶ Süyûtî, *Tedrîb*, 3/428; İsmail Lütî Çakan, *Ana Hatlarıyla Hadis*, 84; Mehmet Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2014), 30; Abdülalim Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru* (Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2022), 78.

⁷ Süyûtî, *Tedrîb*, 3/428; İsmail Lütî Çakan, *Ana Hatlarıyla Hadis*, 84; Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 31; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 78.

⁸ Süyûtî, *Tedrîb*, 3/428; İsmail Lütî Çakan, *Ana Hatlarıyla Hadis*, 85; Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 31; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 79.

⁹ Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî, *el-Câmi 'u's-sahîh*, thk. Ebû Kuteybe Nazar Muhammed el-Fârîyâbî (Riyad: Daru Taybe, 2006), "Fezâilü's-Sahâbe", 217, 218, 219.

¹⁰ Süyûtî, *Tedrîb*, 3/429; Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 31; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 79.

olmaktaydı. Binaenaleyh sahâbenin sayısı hakkında kesin bir bilgi olmamakla beraber İbn Hacer el-Askalani'nin *el-İsâbe fî temyizi's sahâbe* eserinde 12308 sahâbenin ismi geçmektedir. Bu sayının içerisinde de tekrar eden isimleri, muhadramları ve sahâbe olmadığı halde yanlışlıkla sahâbe olarak zikredilenler de vardır.¹¹

SAHÂBE TABAKALARI

Ümmet içerisinde sahâbînin İslâm'daki önemine, değerine ve konumuna binaen sahâbe ayrı bir tabaka olarak görülmüştür. Hadis bilginleri yazmış oldukları tabakat türü eserlerde sahâbeye ayrı bir başlık açmış ve incelemişlerdir. Müslüman olma önceliğini dikkate alarak sahâbeyi kendi içerisinde sınıflara ayırmışlardır. Bu sınıflandırmada İbn Sa'd sahâbeyi 5 tabakaya¹² Abdülkâhir Bağdâdî (ö. 429/1037) de 17 tabakaya¹³ ayırmıştır. Ancak bunlar içerisinde Hâkim en-Neysâbûrî'nin (ö. 405) 12'ye ayırdığı tabaka kabul görmüştür.¹⁴ Sınıflandırma aşağıdaki gibidir:

- 1- İslam dininin ilk döneminde Mekke'de Müslüman olan kimseler.
- 2- Hz. Ömer'in Müslüman olmasından sonra Daru'n Nedvede iman edenler.
- 3- Habeşistan hicretine iştirak edenler.
- 4- Birinci akabe biatına iştirak edenler.
- 5- İkinci akabe biatına iştirak edenler.
- 6- Mekke'den Medine'ye hicrette bulunan ilk Müslümanlar.
- 7- Bedir gazvesine iştirak edenler.
- 8- Bedir gazvesi ve Hudeybiye antlaşması arasında hicret edenler.
- 9- Rıdvan biatına katılanlar.
- 10- Hudeybiye antlaşması ve Mekke'nin fethi arasında hicret edenler.
- 11- Mekke'nin fethedildiği gün İslam dinine girenler.

¹¹ Süyûtî, *Tedrib*, 3/433; Detaylı bilgi için bkz. Erul, *Sahabenin Sünnet Anlayışı*, 1-13; Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 33-34; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 81-83.

¹² Detaylı bilgi için bk. Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-kübrâ*, thk. Dr. Ali Muhammed Ömer (Kahire: Mektebe Hancı, 2001); Süyûtî, *Tedrib*, 3/433; Salahattin Polat vd., *Hadis Araştırma ve Tenkit Kılavuzu* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2011), 165; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 80-81.

¹³ Ebû Mansûr Abdülkâhir b. Tâhir b. Muhammed et-Temîmî el-Bağdâdî, *Usûlü'd-Din* (İstanbul: Mektebetü İbn Sinâ, 1928), 298; Demir, *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*, 80-81.

¹⁴ Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Neysâbûrî, *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*, thk. Ahmed b. Faris es-Selûm (Beyrut: Daru İbn Hazm, 2003), 158-165; Süyûtî, *Tedrib*, 3/434-435; Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 32-33.

12- Meke'nin fethi ve veda haccı arasında peygamberi gören çocuklar.¹⁵

Abdullâh b. Ebû Evfâ, Hâkim en-Neysâbûrî'nin sınıflandırmasına göre Rıdvan biatin katılanlar tabakasında yani 9.tabakada yer almaktadır.¹⁶

SAHÂBENİN DEĞERİ VE ÖNEMİ

Hiz. Peygamber'in ashâbı diğer insanlardan farklı olarak yüksek bir makam ve eşsiz bir değere ve öneme sahip olan nesildir. Sahâbeyi kıramı İslâm tarihinde değerli ve önemli kılan husus onların günah ve hatadan masum olmaları değildir. Yaşamış oldukları cahiliye toplumunda kendi rızalarıyla Allah'a gönülden iman etmeleri, Allah'ın gönderdiği peygambere gönülden tâbi olmaları, Allah ve Resulüne karşı itaat konusunda herhangi bir kusur göstermeyip teslim olmaları, kendilerine emredilen ve yasaklanan hususlara riayet etmeleri, Allah rızası için yaşayıp büyüdüğü yeri, mallarını ve ailelerini geride bırakıp hicrette bulunmaları, Allah yolunda cihada çağrıldıkları vakit cihada malları ve canlarıyla iştirak etmeleri, din kardeşleriyle yardımlaşırken bunu çekinmeden yapmalarıdır.¹⁷ Bu gibi hususlar sahâbeyi İslâm dininde değerli ve önemli bir konuma yükseltmiştir. Nitekim Allah'ı Teâla sahâbenin bu özelliklerinden dolayı onları "İnsanlık için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmet"¹⁸ olarak tanımlamıştır.

İslâm dininin ilk nesli olan sahâbe dinde de önemli bir konuma sahiptir. Çünkü sahâbiler, Hiz. Peygamber'den İslâm dini ile ilgili uygulamaları bizzat birinci kaynaktan görmüş, İslâmî hayat tarzını benimseyip özümsemiş ve hayatlarına tatbik edip bunu kendilerinden sonraki nesillere en doğru ve en sağlıklı şekilde aktarmış ve onlar için birer örnek şahsiyetler olmuşlardır. Bundan dolayı sahâbiler İslam dininin kurmuş olduğu sistemin aktarıcısı olmuşlardır. Sahâbenin sonraki nesillere aktarmış oldukları bu bilgi birikimi İslami ilimlerin temelini atılmasına öncülük etmiştir.

¹⁵ Hâkim en-Neysâbûrî, *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*, 158-165; Süyûtî, *Tedrib*, 3/434-435.

¹⁶ İbn Hacer, *İsâbe*, 4/453; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî Zehebî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Şuayb Arnavut (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1996), 3/2355.

¹⁷ Detaylı bilgi için bk. *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2015), el-Bakara 2/218; el-Enfâl 8/74; et-Tevbe 9/20, 9/100; el-Hadid 57/10; el-Haşr 59/8; Detaylı bilgi için bk. Efendioğlu, *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*, 41-54.

¹⁸ *Kur'ân-ı Kerim Meâli*, el-Âli İmrân 3/110.

Sahâbiler İslam dinini öğrenmek, öğretmek ve yaymak için pek çok mali ve bedeni fedakârlıklarda bulunmuşlardır. Yapılan fedakârlıklar peygamberin vefatından sonra da devam etmiş, İslam dininin anlaşılması ve diğer bölgelerde de yayılması için çaba göstermişlerdir. Bu çaba ve gayretlerinin semeresi olarak İslam dini kendilerinden sonraki nesiller arasında doğru bir şekilde yayılmıştır.

Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatı, ahlaki davranışları ve şahsiyetine dair bilgilere bakıldığında hepsinin sahâbiler tarafından nakledilen bilgilere dayandığı görülmektedir. Ashâb olmasaydı Kur'an dışında elimizde Hiz. Peygamber'e ait güvenilir bir bilgi kaynağı da olmayacaktı. Kur'an'daki ayet ve surelerin sebebi nüzûllerinin bilinmesi, hadislerin sebebi vürudlarının bilinmesi Kur'an'daki hükümlerin hayata uygulanması ve açıklanması sahâbenin bizlere aktardığı bilgiler sayesinde ki bu uygulamalar ve açıklamalar dinin doğru anlaşılıp yaşanabilmesi için önemlidir.

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN HAYATI

Hiz. Peygamber'in ashâbından olan¹⁹ Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın ne zaman doğduğu ile ilgili kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Hevâzin kabilesine mensup olan²⁰ Abdullâh b. Ebû Evfâ Ebû Muâviye, Ebû Muhammed ve Ebû İbrâhim künyeleri ile künyelenmiştir.²¹ Künyelerinden hareketle evli olduğu ve Muâviye, Muhammed ve İbrâhim adında erkek çocuklarının olduğu söylenebilir. Kızının cenaze namazını kıldırıldığı rivayet edilmiş ancak hangi kızının olduğu belirtilmemiştir. Buradan hareketle birden fazla kızının olduğu sonucuna ulaşılabilir. Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın babasının ismi Alkame b. Hâlid'tir.²² Babası da Hiz. Peygamber'in ashâbındandır.²³ İbn Mende (ö.

¹⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî, *Ma'rifetü's-Sahâbe*, thk. Adil b. Yûsuf el-Azizi (Riyad: Daru'l-Vatan, 1998), 3/1592; Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî, *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-âshab*, thk. Adil Mürşid (Umman: Daru'l-A'lam, 2002), 382; Ebû'l-Hasen İzzüddîn Ali b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî, *Üsdü'l-ğâbe fî ma'rifeti's-sahâbe* (Beyrut: Daru İbn Hazm, 2012), 641; Zehebî, *Siyer*, 3/428; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/16.

²⁰ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206.

²¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbü'rî, *el-Müstedrek*, thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002), 3/660; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 3/428; İbn Hacer el-Askalânî, *İsâbe*, 4/16.

²² İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhim el-Cu'fî el-Buhârî, *et-Târihu'l-kebîr*, thk. Mustafa Abdülkâdir Ahmed Atâ (Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2001), 4/24; Hâkim, *Müstedrek*, 3/660; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 3/428; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/16; Ali Yardım, "Abdullâh b. Ebû Evfâ", (Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi) (Erişim 11 Aralık 2024).

²³ İbn Hacer, *İsâbe*, 4/16.

395) Alkame'nin de Bey'atü'r-Rıdvân'a katıldığını ifade etmiştir.²⁴ Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın kardeşinin ismi Zeyd b. Ebû Evfâ'dır.²⁵

Abdullâh, kına ile sakalını ve saçını boyayan ve saçları iki örgüye sahip olan bir sahâbîydi.²⁶ Ne zaman Müslüman olduğu ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamakla beraber Mescidi Nebî'nin yapımında çalıştığı ve yaklaşık yüz yaşına kadar yaşadığı²⁷ bilindiğine göre kendisinin Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden sonra ergenlik çağında Müslüman olduğu tahmin edilmektedir.

Müslüman olduktan sonra Rıdvân biatına katılmış²⁸ ve Hudeybiye antlaşmasına şahitlik etmiştir.²⁹ Hz. Peygamber ile Hayber'in Fethine ve Huneyn gazvesine katılmıştır.³⁰ Huneyn gazvesinde koluna bir darbe almış ve darbeden ötürü yaralanmıştır.³¹ Kendisinden gelen rivayetlerde de Hz. Peygamber ile altı veya yedi gazveye katıldığını ve bu gazvelerde çekirge yediklerini anlatmaktadır.³² Hz. Peygamber'in vefatından sonra da Hâricîlerle savaşmıştır.³³

Medine'de Mescid-i Nebvî'nin yapımında hanımıyla birlikte taş taşımıştır. Bu durumu Bezzâr (ö. 292) şöyle anlatmaktadır: Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın hanımı vefat ettiğinde halka şöyle hitap etmiştir: *“Onun tabutunu taşıyın hem de şevkle taşıyın. Çünkü o ve köleleri takva üzerine kurulan Peygamberimizin mescidinin taşlarını geceleyin taşırlardı. Biz erkekler de gündüzleri ikişer ikişer taş taşıyorduk.”*³⁴ Hz. Peygamber Ebû Evfâ ailesi için özel dua etmiştir. Abdullâh'ın babası Hz. Peygamber'e zekât malından getirdiğinde Allah Resulü *“Allah'ım! Ebî Evfâ ailesine hayırlar ihsan eyle”* diye dua ederdi.³⁵

²⁴ İbn Hacer, *İsâbe*, 4/453.

²⁵ İbn Abdilber, *İsti'âb*, 383.

²⁶ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641.

²⁷ Zehebî, *Siyer*, 3/430.

²⁸ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 3/641; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/17.

²⁹ İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/16.

³⁰ İbn Abdilber, *İsti'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Yardım, “Abdullâh b. Ebû Evfâ”.

³¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; Zehebî, *Siyer*, 3/430.

³² İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Zehebî, *Siyer*, 3/430; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/17.

³³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207.

³⁴ Şeyh Muhammed Yûsuf Kândehevî, *Hayâtü's Sahâbe*, çev. Sıtkı Güllü (İstanbul: Divan Yayınları, 2008), 3/366.

³⁵ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/206; Buhârî, *Târîh*, 4/24; Zehebî, *Siyer*, 3/429.

H. Peygamber umre ibadetini yaparken İbn Ebû Evfâ müşriklerden gelebilecek bir tehlikeye karşı H. Peygamber'e siper olmuş onu korumuştur.³⁶ H. Peygamber vefat edene kadar Medine'den ayrılmamıştır. H. Peygamber vefat ettikten sonra fetihler sonucu Müslümanlar Kûfe'ye yerleşmeye başlayınca kendisi de Kûfe'ye (Eslem'e) yerleşmiş ve oraya bir ev kurmuştur.³⁷ Aynı şehirde yaşamalarına rağmen A'meş ile görüşmemiştir. Abdullâh vefat ettiğinde A'meş'in yirmili yaşlarında olduğu kaynaklarda belirtilmektedir.³⁸

Abdullâh ömrünün sonuna doğru gözlerini kaybetmiştir.³⁹ Süfyân b. Atâ, Abdullâh'ı gözlerini kaybettikten sonra görmüştür.⁴⁰ H. Peygamber'in ashâbından Kûfe'de vefat eden son sahâbe Abdullâh'tır.⁴¹ Yaklaşık yüz yaşına kadar yaşamıştır.⁴² H.86, 87 ve 88'de Kûfe'de vefat ettiğine dair farklı rivayetler bulunmaktadır.⁴³

Abdullâh b. Ebû Evfâ fakih olmakla beraber hadis rivayetinde de bulunmuştur. Kendisinden hadis rivayet eden râviler ise şu şekildedir: Yahyâ b. Ukayl (ö. ?), Müdrîk b. Umâre (ö. ?), Şa'sa bnt. Abdillâh (ö. ?), Abdullâh b. Sâid (ö. ?), İbrâhim el-Hecerî (ö. ?), Ebû Muhtar (ö. ?), Ebû Mücâlid (ö. ?), İbrâhim Seksekî (ö. ?), Ubeyd b. Hasan (ö. ?), Mecze b. Zâhir (ö. ?), Sâid b. Cübeyr (ö. 95), Ebû Ya'fûr (ö. 110), Talha b. Musarrîf (ö. 113), Adîy b. Sâbit (ö. 116), Amr b. Mürre (ö. 116), Ebû Nadr (ö. 119), Süleyman eş-Şeybânî (ö. 119), Kâsım eş-Şeybanî (ö. 131), Sâid b. Cümhân (ö. 136), Atâ b. Sâib (ö. 137), İsmâil b. Hâlid (ö. 146).

Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın, Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde 68, Buhârî'nin *Sahih*'inde 34, Müslim'in *Sahih*'inde 18, Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde 10, Nesâî'nin *Sünen*'inde 3, Tirmizî'nin *Sahih*'inde 5 Dârimî'nin *Sünen*'inde 5 ve İbn Mâce'nin *Sünen*'inde 10 tane hadisi bulunmaktadır. Mâlik'in (ö. 179/795) *Muvatta* adlı eserin de

³⁶ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî, *el-Müsned*, thk. Şuayb Arnavut (Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1999), 31/453-454 (No.19108).

³⁷ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Hâkim, *Müstedrek*, 3/660; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641.

³⁸ Zehebî, *Siyer*, 3/429.

³⁹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Hâkim, *Müstedrek*, 3/660; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 3/429.

⁴⁰ Buhârî, *Târîh*, 4/24; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/17.

⁴¹ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Buhârî, *Târîh*, 4/24; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 3/428; İbn Hacer, *İsâbe*, 4/16.

⁴² Zehebî, *Siyer*, 3/430.

⁴³ İbn Sa'd, *Tabakât*, 5/207; Buhârî, *Târîh*, 4/24; Hâkim, *Müstedrek*, 3/660; Ebû Nuaym, *Ma'rife*, 3/1592; İbn Abdilber, *İstî'âb*, 382; İbn Esîr, *Üsdü'l-ğâbe*, 641; Zehebî, *Siyer*, 1996, 3/430.

Abdullâh b. Ebû Evfâ kanalıyla gelen rivayete rastlanılmamıştır.⁴⁴ Abdullâh b. Ebî Evfâ'nın kütüb-i tis'a'da tekrarlı toplam 153 hadisi bulunmaktadır.

⁴⁴ Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî, *el-Muvatta'*, thk. Ebû Üsame Selim b. İd es-Selefî (Mecmûatu'l-Furkan, 2003).

BİRİNCİ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN İBADETLERLE İLGİLİ RİVAYETLERİ

Kur'ân'dan sonra dinin ikinci temel kaynağı olan sünnetin/hadisın bir sonraki nesle aktarılması rivayetler sayesinde olmuştur. Dinin anlaşılması ve uygulanması noktasında hadis rivayetlerinin dinde önemli bir yeri vardır. Hadis rivayetlerinin ezberlenmesi, yazılması, tedvin, tasnif ve şerh edilmesi de bu önemine binaendir. Böyle önemli bir konuda rivayetlerin araştırılması, incelenmesi ve tatbik edilmesi dinin anlaşılması ve uygulanması noktasında bir zorunluluktur. Aynı şekilde rivayetlerde geçen râviler Hz. Peygamber'den (s.a.v.) gelen bir rivayeti öğrenme, rivayetin doğruluğunu araştırma, rivayeti koruma ve aktarma hususunda merkezi konumda yer almaktadır. Bir rivayetin sıhhatinin tespitinde râvinin tanınması/bilinmesi, adalet ve zabt sahibi olması önemli bir etkindir. Rivayeti aktaran râvinin bilinmemesi ya da adalet ve zabt şartlarını taşınamaması rivayetin sıhhatini zedelemektedir. Buradan hareketle aktarılan rivayetin bilgi değeri râvinin bilinmesi, adalet ve zabt şartlarını taşımasına bağlıdır. Râvilerin bilinmesi ile rivayetlerin denetimi yapılabilmekte ve rivayetlerin bilgi değeri taşıyıp taşımadığı, dinde delil olarak kullanılıp kullanılmayacağı anlaşılmaktadır. Binaenaleyh Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın rivayet senedlerinde yer alan râvilerin bilinmesi de rivayetlerinin bilgi değeri taşıyıp taşımadığını belirlemeye yardımcı olacaktır.

Bu bölümde Abdullâh b. Ebû Evfâ tarafından rivayet edilen hadisler zikredilmiştir. Zikredilen hadislerden aynı konuyu ihtiva eden rivayetler bir arada verilmiş, isnad şeması çıkarılmış ve tercümesi yapılmıştır. Rivayette geçen râviler zikredilmiş ve cerh-ta'dîl durumları ifade edilmiştir.⁴⁵ Konu ile alakalı şâhid ve mütâbi

⁴⁵ Cerh ta'dîl lafızları için bkz. Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî, *el-Cerh ve't-ta'dîl* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Azli, 1952), 1/10; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, *Mizânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl*, thk. Ali Muhammed Muavvid ve Adil Ahmed Abdulmevcud (Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1995), 1/8-9; Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdurrahmân b. Muhammed es-Sehâvî, *Fethu'l-muğis bi-şerhi Elfiyyeti'l-hadîss*, thk. Abdülkerim b. Abdullâh ve Muhammed b. Abdullâh (Riyad: Daru'l-Minhac, 2005), 2/277-301; Emin Aşıkkutlu, *Hadiste Rical Tenkidi* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992); Ahmet Yücel, *Hadis İlminde Tenkit Terimleri* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2015); Ahmet Yücel, *Hadis İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2020); Recep Emin Gül, "Hadis İlminde Cerh-Tadil Mertebeleri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (Erzurum 2015), 378-383.

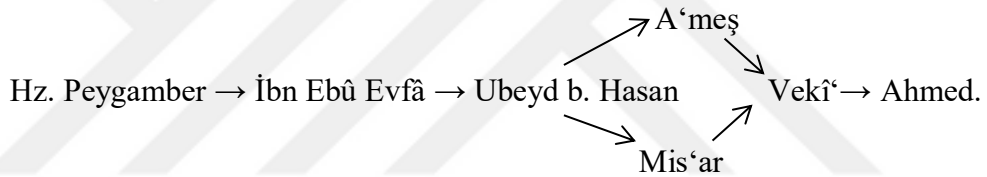
rivayetler tespit edilmiş ve rivayetler desteklenmiştir.⁴⁶ Daha sonra rivayetlerin metin değerlendirmesi yapılmış ve konu dâhilinde olan rivayetlerin genel isnad şeması çıkarılmıştır. Bu yol ile rivayetlere ilişkin sağlam ve sıhhatli bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde İbn Ebû Evfâ'nın ibadetler ile ilgili rivayetleri dokuz konu başlığı altında incelenmiştir.

1.1 ALLAH'A HAMD

1- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمُرْنِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ حَدَّثَنَا عُبَيْدُ بْنُ حَسَنِ عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ فِي الصَّلَاةِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) başını rükûdan kaldırdığı zaman “Allah kendisine hamd eden kimseyi işitti. Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu. Mis’ar kanalıyla gelen rivayette ise A’miş kanalıyla gelen rivayetten farklı olarak “Bunu diyordu. Namazda demezdi” ibaresi vardır.⁴⁷

Ubeyd b. Hasan el-Müzenî: Künyesi Ebû Hasan el-Kûfî’dir.⁴⁸ Ona Sa’lebi de denilmektedir.⁴⁹ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Abdurrahmân b. Mukal, Abdurrahmân b. Mukal

⁴⁶ Şâhid Hadis: Herhangi bir hadise benzer muhtevada, senedler belli bir yerde birleşmek üzere başka bir yoldan rivayet edilen yahut muhtevaları tamamen aynı veya benzer de olsa başka bir sahâbeden nakledilen hadistir. Mütâbî Hadis: Bir hadisın lafızlarına uygun, lafzen benzeri olan ve senedleri en azından aynı sahâbîde birleşmek üzere başka bir râvî tarafından rivayet edilen hadistir. Detaylı bilgi için bk. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü* (İstanbul: Timaş Yayınları, 1987), 119, 143.

⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/451-452 (No.19104-19105).

⁴⁸ Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî, *Kitâbu’s-Sikât*, thk. İbrâhim Şemseddin - Türki Ferhan Mustafa (Lübnan: Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1998), 2/342; Ebû Muhammed Takıyyüddîn Abdülganî b. Abdilvâhid b. Alî el-Makdisî el-Cemmâilî, *el-Kemâl fî esmâi’r-ricâl*, thk. Sadî b. Muhammed b. Sâlim (Kuveyt: Medresetü’l-Mübârek, 2016), 7/227; Ebû’l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdurrahmân b. Yûsuf el-Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, thk. Beşşâr Avvâd Ma’rûf (Beirut: Müessetü’r-Risâle,

b. Makren'den rivayette bulunmuştur.⁵⁰ A'meş, Mansûr, Sevrî, Şu'be, Mis'ar kendisinden hadis nakletmiştir.⁵¹ İbn Maîn, Ebû Zûr'a ve Nesâî sika⁵² olduğunu söylemiştir.⁵³ Ebû Hâtim sika ve sadûk⁵⁴ olduğunu söylemiştir.⁵⁵ İbn Abdilber, "Onun sika olduğu konusunda icma vardır" demiştir.⁵⁶ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁵⁷

Süleyman b. Mihrân: Tam ismi Süleyman b. Mihrân el-Esdî el-Kâhilî'dir.⁵⁸ Künyesi Ebû Muhammed el-Kûfî el-A'meş'tir.⁵⁹ Aslen Taberistanlı'dır.⁶⁰ Kûfe'de H. 61'de doğmuş,⁶¹ H. 147'de vefat etmiştir.⁶² Abdullâh b. Ebû Evfâ, Süleyman b. Misher, Talha b. Musarrıf ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶³ İbn Nümejr, İbn Mübârek, Fudayl b. İyâd, Şu'be, Süfyân kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁴ Ebû Hâtim "Süleyman, Ebû Evfâ'dan hadis duymamıştır"⁶⁵ dedi. İbn Uyeyne, "A'meş arkadaşlarını Kur'an okuma, hadis ezberleme, feraiz konusu ve diğer husularda geçmiştir"⁶⁶ dedi. Amr b.

1983), 19/195; Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Tehzîbü't-Tehzîb*, thk. Ali Muhammed Muavvîd ve Adil Ahmed Abdulmevcud (Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2004), 4/359.

⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/342; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/195; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/359.

⁵⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/342; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/227; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/342; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/227; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵² Sika: Adâlet ve zabt niteliklerini tam olarak taşıyan, hadis rivayetinde güvenilir râvi. Detaylı bilgi için bk. Abdullah Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü* (İstanbul: İFAV Yayınları, 2011), 277.

⁵³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/227; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵⁴ Sadûk: Ta'dilin, Zehebî ve Irâkî'ye göre üçüncü, Sehâvî'ye göre beşinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan sika. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, yazılır ve araştırılır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 261.

⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/342; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/360.

⁵⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/184; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/304; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/76; Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehabî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî, *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*, thk. Hasan Abdülmennân (Lübnan: Beytû Efkârı Develi, 2004), 1932; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁵⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/184; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/304; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/76; Zehebî, *Siyer*, 2004, 1932; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/76; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁶¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/184; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/76; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁶² İbn Hibbân, *Sikât*, 2/184; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/309; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/90; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/59.

⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/304; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/77-80; Zehebî, *Siyer*, 2004, 1932; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/305; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/80-83; Zehebî, *Siyer*, 2004, 1932; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/57.

⁶⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/58.

⁶⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/58.

Ali, “A‘meş’e doğruluğundan dolayı ‘Mushaf’ diyorlardı”⁶⁷ dedi. İclî onun sika, hadiste sebt⁶⁸ ve zamanının Kûfe’sinde muhaddislerden olduğunu söylemiştir.⁶⁹ İbn Maîn sika olduğunu, Nesâî sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁷⁰ İclî sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁷¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁷²

Veki’ b. Cerrâh: Tam ismi Veki’ b. Cerrâh b. Melih er-Ruvasî’dir.⁷³ Künyesi Ebû Süfyân’dır.⁷⁴ H. 197’de vefat etmiştir.⁷⁵ İsmâil b. Ebi Hâlid, A‘meş, Cerîr b. Hazm ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁶ Süfyân, İbn Mehdî, Ahmed, Müsedded, Ebû Heysem kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁷ İbn Sa’d onun sika, me’mûn⁷⁸ ve hüccet⁷⁹ olduğunu söylemiştir.⁸⁰ İclî onun sika, âbid ve sâlih⁸¹ olduğunu söylemiştir.⁸² Ya’kûb b. Şu‘be onun hâfız⁸³ olduğunu söylemiştir.⁸⁴ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiş ve onun hâfız ve mutkin⁸⁵ olduğunu söylemiştir.⁸⁶

⁶⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/307; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/58.

⁶⁸ Sebt: Adâlet ve zabt sahibi, güvenilir kimse. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 273.

⁶⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/307; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/58.

⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 12/89; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/59.

⁷¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/58.

⁷² İbn Hibbân, *Sikât*, 2/184; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/59.

⁷³ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/358; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/171; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/462; Zehebî, *Siyer*, 2004, 4121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁷⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/358; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/462-463; Zehebî, *Siyer*, 2004, 4121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁷⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/359; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/181; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/484; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/726; Zehebî, *Siyer*, 4121.

⁷⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/358; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/463-467; Zehebî, *Siyer*, 4121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720-721.

⁷⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/358; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/178-179; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/467-470; Zehebî, *Siyer*, 4121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/721.

⁷⁸ Me’mûn: Râvilerin ta’dilinde kullanılan tabirlerden biri olup Irâkî’ye göre ikinci, Zehebî’ye göre dördüncü mertebede yer alır. Detaylı bilgi için bk. Talat Koçyiğit, *Hadis Terimleri Sözlüğü* (Ankara: Rehber Yayıncılık, 1992), 264.

⁷⁹ Hüccet: Hadis sahasındaki ehliyeti herkes tarafından kabul edilen hadis âlimidir. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 117-118.

⁸⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/726.

⁸¹ Sâlih: Aliyyu’l Kârî’ye göre ta’dilin beşinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir siga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, yazılır ve araştırılır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 2011, 271.

⁸² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/482; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/726.

⁸³ Hâfız: Hadislerin sonraki nesillere sahîh olarak ulaşmasında büyük emeği geçen âlim. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 108.

⁸⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/726.

⁸⁵ Mutkin: Râvinin hadis rivayetinde titiz ve dikkatli olduğunu belirtmek için kullanılan tabir. Detaylı bilgi için bk. Koçyiğit, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 375.

⁸⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/358; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/726.

Mis'ar b. Kidâm: Tam ismi Mis'ar b. Kidâm b. Züheyr b. Ubeyde b. Hâris b. Hilâl b. Amir b. Sa'sa el-Hilâli el-Amirî er-Ruvasî'dir.⁸⁷ Künyesi Ebû Seleme'dir.⁸⁸ H. 155'te vefat etmiştir.⁸⁹ Sa'd b. İbrâhim, Hakem b. Uteybe, Katâde, Amr b. Murre, A'meş, Mansûr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁰ Veki', İbn Nümeyr, Şu'be, Sevrî, Mâlik b. Miğvel kendisinden hadis nakletmiştir.⁹¹ İbn Medenî, onun insanların en güvenilir olduğunu söylemiştir.⁹² Ahmed b. Hanbel ve İbn Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.⁹³ İclî onun sika ve hadiste sebt olduğunu söylemiştir.⁹⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarık ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetlerin isnadı sahihtir.

Hz. Peygamber'in başını rûkûdan kaldırdığında söylediği zikir ile ilgili rivayetlerin şâhid hadisleri Buhârî'nin kaynağında Hz. Âişe, Müslim kaynağında ise Ebû Saîd el-Hudrî ve İbn Abbas kanalıyla aktarılmıştır.⁹⁵ Rivayetlerin sahâbe râvileri Hz. Âişe, Ebû Saîd el-Hudrî ve İbn Abbas olup rivayetler sırasıyla Urve b. Zübeyr, Kaza b. Yahyâ ve Atâ vasıtasıyla nakledilmiştir.

⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/361; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/461-462; Zehebî, *Siyer*, 3825; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/241.

⁸⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/361; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/461; Zehebî, *Siyer*, 3825; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/241.

⁸⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/363; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/468; Zehebî, *Siyer*, 3828; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/243.

⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/361; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/462-464; Zehebî, *Siyer*, 3825; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/241-242.

⁹¹ Cemmâîlî, *Kemâl*, 8/362; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/464-465; Zehebî, *Siyer*, 3826; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/242.

⁹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/465; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/242.

⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/362; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/467; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/242.

⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/466; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/242.

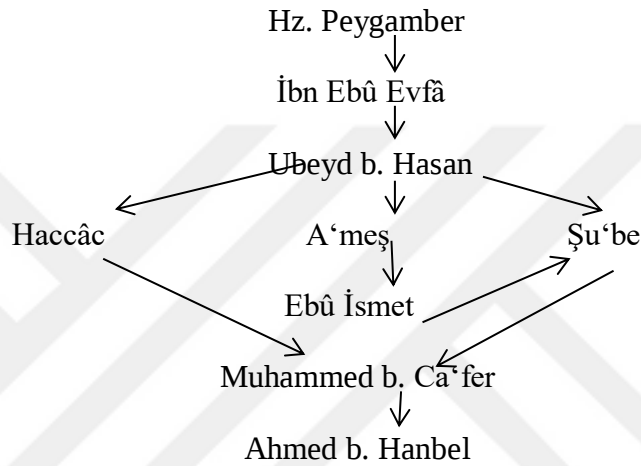
⁹⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhim el-Cu'fî el-Buhârî, *el-Câmi'u's-sahîh*, thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe (Riyad: Daru'l-Hadarat, 2015), "Kitâbu'd-Deavât", 39 (No.6368); Müslim, "Kitâbu's-Salât", 205-206.

2- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَحَجَّاجٌ، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدًا أَبَا الْحَسَنِ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَاءِ وَمِلءَ الْأَرْضِ.

قَالَ حَجَّاجٌ مِلءَ السَّمَاءِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

قَالَ مُحَمَّدٌ قَالَ شُعْبَةُ وَحَدَّثَنِي أَبُو عَصَمَةَ عَنْ سُلَيْمَانَ الْأَعْمَشِ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ إِنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ.

Rivayetlerin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) “Allah’ım! Rabbimiz! Gökler ve yerler kadar hamd sanadır” diye dua ederdi. Haccâc’ın rivayetinde ise “Allah’ım! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” şeklinde rivayet edilmiştir. Diğer rivayette ise “Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem başını rükûdan kaldırdığı zaman böyle dua ederdi” şeklinde nakledilmiştir.⁹⁶

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Haccâc b. Muhammed: Tam ismi Haccâc b. Muhammed el-Mıseyi el-Aver’dir.⁹⁷ Künyesi Ebû Muhammed’tir.⁹⁸ H. 206’da vefat etmiştir.⁹⁹ İbn Cüreyc, Şu‘be,

⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/464 (No.19119).

⁹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/116; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/451; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/668.

⁹⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/116; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/451; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/668.

⁹⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/456; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/669.

Haris b. Osman ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁰ Ahmed, Yahyâ b. Yahyâ, Yahyâ b. Maîn kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰¹ Müslim, İclî, Nesâî ve İbn Sa'd sika olduğunu söylemiştir.¹⁰² Muallâ er-Râzî, "İbn Cüreyc'in arkadaşlarından Haccâc'dan daha güvenilir olan kimseyi görmedim"¹⁰³ demiştir.

Şu'be b. Haccâc: Tam ismi Şu'be b. Haccâc b. el-Verde el-Atekî el-Ezdî el-Basrî'dir.¹⁰⁴ Künyesi Ebû Bistâm'dır.¹⁰⁵ H. 160'ta Basra'da vefat etmiştir.¹⁰⁶ Süfyân, Firâs b. Yahyâ, Enes b. Sîrîn ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁷ Eyyûb, A'meş, Yahyâ, İbn Mehdî, Süleyman b. Harb kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁸ Süfyân es-Sevrî, Şu'be için hadiste emîrû'l-mü'minîndir, demiştir.¹⁰⁹ Şafi, "Şu'be olmasaydı Irak'ta hadis olmazdı" dedi.¹¹⁰ Şu'be öldüğünde Süfyân "Hadis ölmüştür" dedi.¹¹¹ İbn Sa'd sika, me'mûn, sebt, hüccet olduğunu,¹¹² İclî sika ve sebt olduğunu¹¹³ söylemiştir.

Nuh b. Ebû Meryem: İsmi Mabene'dir.¹¹⁴ Ona Yezîd b. Ca'une de denilmektedir.¹¹⁵ Künyesi Ebû İsmet'tir.¹¹⁶ H. 173'te vefat etmiştir.¹¹⁷ Yahyâ b. Saîd, A'meş, İbn Cüreyc, Ubeydullah b. Amr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁸ İsa b. Mûsâ, Nuaym b. Hammâd, Süveyd b. Nasr kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁹ İbn

¹⁰⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/116; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/452; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/669.

¹⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/116; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/452-454; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/669.

¹⁰² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/117; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/669.

¹⁰³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/669.

¹⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/401; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/479; Zehebî, *Siyer*, 1980; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/164.

¹⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/400; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/480; Zehebî, *Siyer*, 1980; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/164.

¹⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/407; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/495; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/169.

¹⁰⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/400; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/480-486; Zehebî, *Siyer*, 1980; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/164-167.

¹⁰⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/401-402; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/486-489; Zehebî, *Siyer*, 1980; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/167.

¹⁰⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/491; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/168.

¹¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/403; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/168.

¹¹¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/168.

¹¹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/407; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/494; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/168.

¹¹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/168.

¹¹⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/56; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/595.

¹¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/56; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/595.

¹¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/56; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/595.

¹¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/61; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/596.

¹¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/56-57; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/595.

¹¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/57; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/595.

Maîn hadisinin yazılamacağını söylemiştir.¹²⁰ Ebû Zür'a zayıf¹²¹ olduğunu söylemiştir.¹²² Ebû Hâtim, Müslim ve Dârekutnî metrûkü'l-hadîs¹²³ olduğunu söylemiştir.¹²⁴ İbn Âdi onun zayıf olmakla beraber hadislerinin yazılabileceğini¹²⁵ ifade etmiştir.¹²⁶

Muhammed b. Ca'fer el-Huzelî: Künyesi Ebû Abdillâh'tır.¹²⁷ H. 193'te vefat etmiştir.¹²⁸ Şu'be, Mamer b. Raşid, Saîd b. Arûbe ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁹ Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Râhûye, Yahyâ b. Maîn, Kuteybe, Bündâr, Ebû Mûsâ kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁰ Yirmi sene Şu'be'nin yanında kalmış ve onun haricinde kimseden bir şey yazmamıştır.¹³¹ Ebû Hâtim onun sadûk olduğunu, Şu'be'nin hadislerinde sika olduğunu söylemiştir.¹³² İclî onun sika olduğunu söylemiştir.¹³³

Rivayetlerin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel üç farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Bu rivayetler humâsî ve sūdâsî olarak rivayet edilmişlerdir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Ebû İsmet hariç diğer râviler cerh

¹²⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/596.

¹²¹ Zayıf: Cerhin Irâkî'ye göre dördüncü, Zehebî ve Sehâvî'ye göre beşinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir siga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibar için alınır. Detaylı bilgi için bk. Aydınli, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 336.

¹²² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/60; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/596.

¹²³ Metrûkü'l-hadîs: Hadisi terkedilen râvilere delâlet etmek için kullanılan kavramdır. Detaylı bilgi için bk. Koçyiğit, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 273.

¹²⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/60; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/596.

¹²⁵ Yukteb hadîsuh: Sehâvî'ye göre ta'dîlin altıncı mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir siga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i'tibar için alınır. Aydınli, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 332.

¹²⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/61; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/596.

¹²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/176; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/5; Zehebî, *Siyer*, 3375; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/519.

¹²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/178; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/9; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/520.

¹²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/176; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/5-6; Zehebî, *Siyer*, 3375; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/519.

¹³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/176-177; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/6; Zehebî, *Siyer*, 3375; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/519.

¹³¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/7; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/519.

¹³² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/8; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/520.

¹³³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/520.

ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Ebû İsmet'in tarikiyle gelen rivayetin isnadında zayıflık vardır.¹³⁴ Diğer rivayetlerin isnadı ise sahihtir.

3- حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ زِيَادِ بْنِ فَيَّاضٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ziyâd b. Feyyâd → Mis'ar → Yezîd → Ahmed b. Hanbel

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.)'in "Allah'ım! Çok temiz ve mübarek hamdler sanadır" dediğini işittim.¹³⁵

Ziyâd b. Feyyâd el-Huzaî: Künyesi Ebû Hasan'dır.¹³⁶ H. 119'da vefat etmiştir.¹³⁷ Temîm b. Seleme, Ebû İyâd, Hezhaz b. Mizan'dan rivayette bulunmuştur.¹³⁸ A'meş, Şerîk, Şu'be, Mis'ar, Sevrî kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁹ Ebû Hâtim, İbn Maîn, Nesâî ve Ya'kûb b. Süfyân sika olduğunu söylemiştir.¹⁴⁰ Ebû Zür'a şeyh¹⁴¹ olduğunu söylemiştir.¹⁴²

Mis'ar b. Kidâm: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Yezîd b. Hârûn b. Zâdî: Ona Zadan b. Sabit es-Sülemî de diyorlar.¹⁴³ Künyesi Ebû Hâlid el-Vâsîtî'dir.¹⁴⁴ Aslen Buharalı olduğu söylenir.¹⁴⁵ H. 206'da vefat etmiştir.¹⁴⁶ Süleyman Teymî, İsmâîl b. Ebi Hâlid, Hemmâm, Hammâd, Şu'be, Sevri ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, İshâk, Yahyâ b. Maîn, Bûndâr, Ebû

¹³⁴ Ebû İsmet ile ilgili detaylı bilgi ikinci bölümde verilecektir.

¹³⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/475-476 (No.19132).

¹³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/59; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/500; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹³⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹³⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/59; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/501; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/60; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/501; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/60; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/501; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹⁴¹ Şeyh: Kendisinden hadis alınan kimse, hocadır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis Isulahları Sözlüğü*, 294.

¹⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/60; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/501; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/523.

¹⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/404; Cemmâîlî, *Kemâl*, 9/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/261; Zehebî, *Siyer*, 4232; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/190.

¹⁴⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/404; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/261; Zehebî, *Siyer*, 4233; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/190.

¹⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/404; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/261; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/190.

¹⁴⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/427; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/269; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/192.

¹⁴⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/424-425; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/262-264; Zehebî, *Siyer*, 4232; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/190.

Heysem kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁴⁸ İbn Medenî onun sika olduğunu ve başka bir konuda ondan daha hâfız olanı görmediğini söyledi.¹⁴⁹ İbn Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁵⁰ İclî onun sika ve hadiste sebt olduğunu söylemiştir.¹⁵¹ Ebû Hâtım onun sika, imâm¹⁵² ve sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁵³ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹⁵⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Ziyâd b. Feyyâd, altıncı tabakadan olup herhangi bir sahâbe ile karşılaşmamıştır.¹⁵⁵ Dolayısıyla rivayetin senedinde yer alan râviler arasında inkitâ bulunmaktadır. Diğer râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Ziyâd b. Feyyâd’ın inkitâsından dolayısıyla bu rivayetin isnadı zayıftır.

4- حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ حَسَنٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَاوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ubeyd b. Hasan → Mis‘ar → Ebû Ahmed → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah’ın sallallahü aleyhi ve sellem “Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.¹⁵⁶

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

¹⁴⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/425-426; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32/264-266; Zehebî, *Siyer*, 4233; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/190.

¹⁴⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/426; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32/267; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/191.

¹⁵⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/426; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32/266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/191.

¹⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32/267; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/191.

¹⁵² İmâm: Hadis ilminde en üst mertebelere ulaşmış hocadır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 136.

¹⁵³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/426; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 32/267; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/191.

¹⁵⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/404; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/192.

¹⁵⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/476.

¹⁵⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/478 (No.19137).

Mis'ar b. Kidâm: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Abdullâh: Tam ismi Muhammed b. Abdullâh b. Zübeyr b. Ömer b. Dirhem el-Esedî'dir.¹⁵⁷ Künyesi Ebû Ahmed'tir.¹⁵⁸ H. 203'te vefat etmiştir.¹⁵⁹ Süfyân, Mâlik b. Miğvel, Misa'r ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, Bündâr, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Mahmud b. Ğeylan kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁶¹ İbn Nümejr onun sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.¹⁶² Ahmed b. Hanbel onun Süfyân'ın hadislerinde hata yaptığını söylemiştir.¹⁶³ İbn Maîn sika ve lâ be'se bih¹⁶⁴ olduğunu söylemiştir.¹⁶⁵ Nesâî lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.¹⁶⁶ Ebû Hâtim onun müctehid, abid ve hadis hâfızı olduğunu söylemiştir.¹⁶⁷ İbn Sa'd ve İclî onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁶⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

5- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ عَبْدِ بْنِ حَسَنٍ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَاءِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ubeyd b. Hasan → Mis'ar → Ebû Nuaym → Ahmed b. Hanbel.

¹⁵⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/268; Zehebî, *Siyer*, 3511; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁵⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/268; Zehebî, *Siyer*, 3511; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁵⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/270; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/666.

¹⁶⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/268-269; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁶¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/269; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁶² İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁶³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁶⁴ Lâ be'se bih: Ta'dilin, Zehebî ve Irâkî'ye göre üçüncü, Sehâvî'ye göre beşinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan siga. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 2011, 159.

¹⁶⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/665.

¹⁶⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/666.

¹⁶⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/666.

¹⁶⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/269; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/666.

Ubeyd b. Hasan, İbn Ebû Evfâ'dan Resûlullah (s.a.v.)'in şöyle dediğini işittim: "Allah'ım! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır."¹⁶⁹

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Mis'ar b. Kidâm: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Fadl b. Dukeyn: Fadl b. Dukeyn onun lakabıdır.¹⁷⁰ Tam ismi Amr b. Hammâd b. Züheyr b. Dirhem et-Teymî 'dir.¹⁷¹ Künyesi Ebû Nuaym'dır.¹⁷² H. 218'de vefat etti.¹⁷³ A'meş, Mâlik b. Miğvel, Süfyân, Mis'ar, Âsım b. Muhammed ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁷⁴ Buhârî, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, İshâk b. Râhûye kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁷⁵ Ahmed, "Ebû Nuaym vefat ettiğinde insanlar arasında bir ihtilaf olduğunda onun kitabına danışıldır" dedi.¹⁷⁶ Ahmed b. Sâlih, "Ebû Nuaym gibi sıdk sahibi bir muhaddis görmedim" dedi.¹⁷⁷ Ya'kûb b. Şeybe onun sika, sebt ve sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁷⁸ Ebû Hâtım onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁷⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

6- حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُيَيْدِ بْنِ الْحَسَنِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ قَالَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ.

¹⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/480 (No.19139).

¹⁷⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/147; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/197; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/250.

¹⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/147; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/197; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/250-251.

¹⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/147; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/197; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/251.

¹⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/153; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/217; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/254.

¹⁷⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/147-148; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/197-202; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/251.

¹⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/148-149; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/202-204; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/251.

¹⁷⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/252.

¹⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/206; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/252.

¹⁷⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/206; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/252.

¹⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/212; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/253.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ubeyd b. Hasan → A‘meş → Ebû Muâviye → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ: Resûlullah (s.a.v.)’in “Allah kendisine hamd edeni işitti” dedikten sonra “Allah’ım! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.¹⁸⁰

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Hazm et-Temîmî-es-Sa‘dî: Künyesi Ebû Muâviye ed-Darîrî’dir.¹⁸¹ H. 195’te vefat etmiştir.¹⁸² İsmâil b. Ebi Hâlid, A‘meş, Hişâm b. Urve, Âsım el-Ahval, Mâlik b. Miğvel ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁸³ Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Râhûye, Müsedded, Kuteybe b. Saîd, Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁸⁴ İclî ve Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁸⁵ İbn Hırâş onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁸⁶

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta‘dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

¹⁸⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/143 (No.19401).

¹⁸¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/200; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/123-124; Zehebî, *Siyer*, 3378; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/556.

¹⁸² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/201; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/133; Zehebî, *Siyer*, 3378; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/558.

¹⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/200; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/124-125; Zehebî, *Siyer*, 3378; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/556.

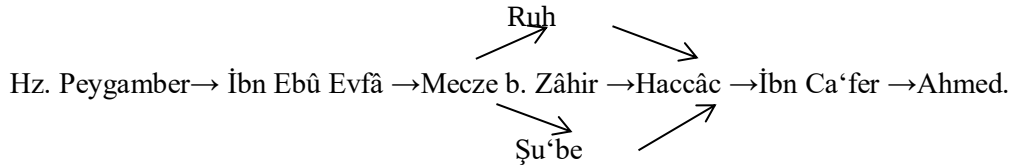
¹⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/200-201; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/125-128; Zehebî, *Siyer*, 3378; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/556.

¹⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/556.

¹⁸⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/557.

7- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَجْرَازَةَ بْنِ زَاهِرٍ، وَحَجَّاجٍ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، عَنْ مَجْرَازَةَ بْنِ زَاهِرٍ، وَرَوْحٍ، قَالَ تَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَجْرَازَةَ بْنِ زَاهِرٍ، مَوْلَى لِقْرِيشٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَاءِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي بِالتَّلَجِ وَالْبَرْدِ وَالْمَاءِ الْبَارِدِ اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي مِنَ الذُّنُوبِ وَنَقِّنِي مِنْهَا كَمَا يُنَقَّى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْوَسَخِ.

Rivayetlerin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ, Resûlullah (s.a.v.)’den rivayetle “Allah’ım! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır. Allah’ım! Beni kar, dolu ve soğuk su ile temizle. Allah’ım! Beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi beni günahlardan temiz kıl” buyuruyordu.¹⁸⁷

Mecze b. Zâhir: Tam ismi Mecze b. Zâhir el-Esved el-Eslemî el-Kufî’dir.¹⁸⁸ Babası, Vahbân b. Eslemî, İbn Ebû Evfâ, Naciye el-Eslemî, Atâ en-Nehdi ve İbrâhim b. Fulan’dan rivayette bulunmuştur.¹⁸⁹ İsrail, Kays b. Rabi', Zeyd b. Ebî Enise, Şerik en-Nehaî kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁹⁰ Nesâî ve Ebû Hâtim onun sika olduğunu ifade ettiler.¹⁹¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹⁹²

Ruh b. Ubade: Tam ismi Ruh b. Ubade b. Alaî b. Hasan el-Kaysî’dir.¹⁹³ Künyesi Ebû Muhammed el-Basrî’dir.¹⁹⁴ H. 205’te vefat etmiştir.¹⁹⁵ Mâlik, Evzâî, Şu’be, Haccâc b. Ebû Osman ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁹⁶ Ahmed b. Hanbel, Bündâr,

¹⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/493 (No.19118).

¹⁸⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/77; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/302; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/241; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/178.

¹⁸⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/77; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/302; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/241; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/178.

¹⁹⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/77; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/302; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/241-242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/178.

¹⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/302; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/178.

¹⁹² İbn Hibbân, *Sikât*, 3/77; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/178.

¹⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/496; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/238; Zehebî, *Siyer*, 1701; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/449.

¹⁹⁴ Cemmâîlî, *Kemâl*, 4/496; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/238; Zehebî, *Siyer*, 1701; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/449.

¹⁹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/245; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/450.

¹⁹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/496; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 9/239-240; Zehebî, *Siyer*, 1701; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/449.

İbn Nümejr, Ali b. Medenî kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁹⁷ İbn Sa'd sika olduğunu söylemiştir. Ya'kûb b. Şeybe, İbn Maîn, Yahyâ sadûk olduğunu ifade etmiştir.¹⁹⁸ Hatîb sika olduğunu söylemiştir.¹⁹⁹ İbn Maîn, Ruh'un hadisleri doğruluğuna delalet ettiğini söylemiştir.²⁰⁰

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Haccâc: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetlerin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel üç farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, kâle, semi'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

8- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، أَخْبَرَنَا لَيْثٌ، عَنْ مُدْرِكٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَدْعُو فَيَقُولُ اللَّهُمَّ طَهِّرْني بِالطَّلَجِ وَالْبَرْدِ وَالْمَاءِ الْبَارِدِ اللَّهُمَّ طَهِّرْ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا طَهَّرْتَ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ ذُنُوبِي كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَدُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ وَعِلْمٍ لَا يَنْفَعُ اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَوْلَاءِ الْأَرْبَعِ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ عِيشَةً تَقِيَّةً وَمَمَاتَةً سَوِيَّةً وَمَرَدًّا غَيْرَ مُخْزٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Müdrîk → Leys → İsmâîl → Ahmed.

İbn Ebû Evfâ'nın rivayetine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle dua ediyordu: "Allah'ım! Beni kar, dolu ve soğuk su ile temizle. Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi beni hatalardan temiz kıl. Doğu ile batıyı birbirinden uzaklaştırdığın

¹⁹⁷ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/496-497; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 9/240-241; Zehebî, Siyer, 1701; İbn Hacer, Tehzîb, 2/449.

¹⁹⁸ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 9/242; İbn Hacer, Tehzîb, 2/449.

¹⁹⁹ İbn Hacer, Tehzîb, 2/450.

²⁰⁰ İbn Hacer, Tehzîb, 2/449.

gibi beni günahlarımdan uzaklaştır. Allah'ım! Korkmayan kalpten, doymayan nefisten, işitilmeyen duadan ve fayda vermeyen ilimden sana sığınırım. Allah'ım! Bu dört şeyden sana sığınırım Allah'ım! Senden takvalı bir yaşam, düzgün bir ölüm ve rezil olunmayan bir dönüş istiyorum.”²⁰¹

Müdrîk b. Umare: Tam ismi Müdrîk b. Umare b. Ukbe b. Ebî Mu'it el-Kureşî'dir. Abdullâh b. Ebû Evfâ'dan hadis almıştır. Yunus b. Ebî İshâk kendisinden hadis nakletmiştir.²⁰²

Leys b. Süleym: Tam ismi Leys b. Süleym b. Züneym el-Kureşî'dir.²⁰³ Künyesi Ebû Bekir'dir.²⁰⁴ H. 138 ve 143'te vefat ettiğine dair farklı rivayetler vardır.²⁰⁵ Tâvûs, Mücâhid, İkrime, Nâfi', Hâlid b. Abdullâh ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁰⁶ Sevri, Şu'be, Muhammed b. Fudayl, Kâsım b. Mâlik kendisinden hadis nakletmiştir.²⁰⁷ Osman b. Ebî Şeybe onda çok ğalat olduğunu söylemiştir.²⁰⁸ Ebû Hâtim babasından rivayetle onun hadislerinin yazılabileceğini ancak zayıf biri olduğunu söylemiştir.²⁰⁹ İbn Maîn zayıf olduğunu ancak hadislerinin yazılabileceğini ifade etmiştir.²¹⁰ İbn Âdi, salih hadislerinin olduğunu Şu'be ve Sevrî'nin ondan hadis aldığını ancak zayıf olmakla beraber hadislerinin yazılabileceğini ifade etmiştir.²¹¹ Ebû Dâvûd Yahyâ'dan rîvâyetle lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.²¹²

İsmâil b. İbrâhim: Tam ismi İsmâil b. İbrâhim b. Muksim el-Esedî'dir.²¹³ İbn Uleyye diye bilinir.²¹⁴ Künyesi Ebû Bîşr el-Basrî'dir.²¹⁵ İsmâil H. 110'da doğmuş,²¹⁶ H.

²⁰¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/144 (No.19402).

²⁰² İbn Hibbân, *Sikât*, 3/69.

²⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/266; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/279; Zehebî, *Siyer*, 3139; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/266; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/280; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²⁰⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/287; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/435.

²⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/266-267; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/280-281; Zehebî, *Siyer*, 3139; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²⁰⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/267; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/281-282; Zehebî, *Siyer*, 3139; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/282; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/267; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/285; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/434.

²¹⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/435.

²¹¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/435.

²¹² İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/435.

²¹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/255; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/23; Zehebî, *Siyer*, 1092; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/261.

²¹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/255; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/23; Zehebî, *Siyer*, 1092; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/261.

²¹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/255; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/23; Zehebî, *Siyer*, 1092; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/261.

193'te vefat etmiştir.²¹⁷ İsmâil b. İbrâhim Süleyman et-Teymî, İbn Avn, İbn Ebi Necih, Eyyûb ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²¹⁸ Şu'be, İbn Cüreyc, Hammâd b. Zeyd, İbn Ebî Şeybe, Yahyâ b. Saîd el-Kattân ve birçok râvi kendisinden hadis nakletmiştir.²¹⁹ Yûnus b. Bekir onun muhaddislerin efendisi olduğunu söylemiştir.²²⁰ Ebû Dâvûd Sicistânî, muhaddislerden hata yapmayan iki kişiden birinin İsmâil diğerrinin ise Bişr b. Mufaddal olduğunu söylemiştir.²²¹ İbn Medenî, "Hadisler konusunda İsmâil'den daha güvenilir biri vardır diyemem"²²² demiştir. Nesâî, sebt ve sika olduğunu²²³ İbn Sa'd ise sika, sebt ve hadiste hüccet olduğunu²²⁴ ifade etmiştir.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râvilerden Leys b. Süleym cerh ve ta'dîl âlimlerince zayıf kabul edilmiştir. Diğer râviler ise cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Leys b. Süleym'in zayıflığından dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

9- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عَبْدِ بْنِ الْحَسَنِ الْمُرِّي، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِنْ السَّمَاوَاتِ وَمِنْ الْأَرْضِ وَمِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

حَدَّثَنَا وَكِيعٌ حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ حَدَّثَنَا عَبْدُ بْنُ حَسَنِ عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ ذَلِكَ وَلَمْ يَقُلْ فِي الصَّلَاةِ.

Rivayetlerin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

²¹⁶ Cemmâilî, el-Kemâl, 3/255; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/31; Zehebî, Siyer, 1092; İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

²¹⁷ Cemmâilî, el-Kemâl, 3/257; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/31; İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

²¹⁸ Cemmâilî, el-Kemâl, 3/255-256; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/23-25; Zehebî, Siyer, 1092; İbn Hacer, Tehzîb, 1/261.

²¹⁹ Cemmâilî, el-Kemâl, 3/255-256; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/26-27; Zehebî, Siyer, 1093; İbn Hacer, Tehzîb, 1/261.

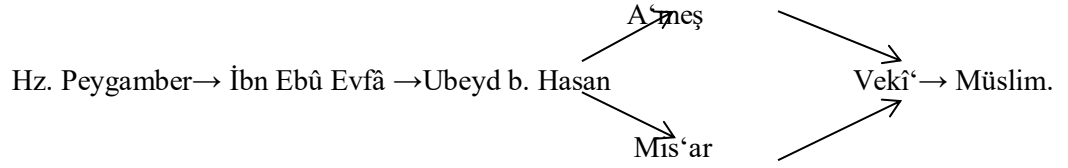
²²⁰ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/28; İbn Hacer, Tehzîb, 1/261.

²²¹ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/30; İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

²²² İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

²²³ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/30; İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

²²⁴ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 3/31; İbn Hacer, Tehzîb, 1/262.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) başını rükûdan kaldırdığı zaman “Allah kendisine hamd edeni işitti. Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu. A’miş kanalıyla gelen rivayette ise Mis’ar kanalıyla gelen rivayetten farklı olarak “Bunu diyordu. Namazda demiyordu” ibaresi vardır.²²⁵

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A’miş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

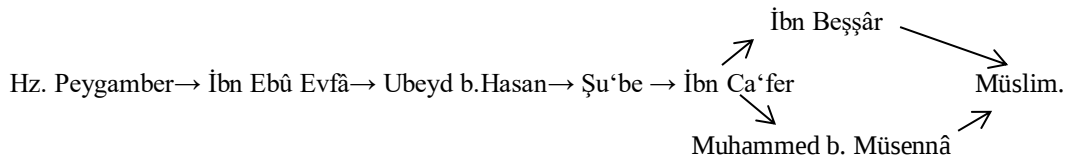
Mis’ar b. Kidâm: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Vekî: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetlerin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarık ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları dörder olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetlerin isnadı sahihtir.

10- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ، بَشَّارٍ قَالَ حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِنْ مَلَأَ السَّمَوَاتِ وَمِلَأَ الْأَرْضَ وَمِلَأَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

²²⁵ Müslim, “Kitâbu’s-Salât”, 202.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) şu duayı okurdu: “Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.²²⁶

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Müsennâ: Tam ismi Muhammed b. Müsennâ b. Ubeyd b. Kays b. Dinar el-Anberî’dir.²²⁷ Künyesi Ebû Mûsâ’dır.²²⁸ H. 252’de vefat etmiştir.²²⁹ Ebû Muâviye, Yahyâ, İbn Mehdî, Hafs b. Ğıyas, İbn Nümeir ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²³⁰ Buhârî, Müslim, Ebû Hâtim, Sâlih b. Muhammed kendisinden hadis nakletmiştir.²³¹ İbn Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.²³² Ebû Hâtim sâlih ve sadûk olduğunu söylemiştir.²³³ Nesâî lâ be’s bih olduğunu söylemiştir.²³⁴

Muhammed b. Beşşâr: Tam ismi Muhammed b. Beşşâr b. Osman b. Dâvûd b. Keysân el-Abdî’dir.²³⁵ Künyesi Ebû Bekir’dir.²³⁶ Ona Bündâr da denilmektedir.²³⁷ H. 252’de vefat etmiştir.²³⁸ Ruh b. Ubade, Yahyâ, Yezîd b. Hârûn, Hammâd b. Mes‘ade, Muâz b. Muâz ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²³⁹ Buhârî, Müslim, Tirmizî,

²²⁶ Müslim, “Kitâbu’s-Salât”, 203.

²²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/359; Zehebî, *Siyer*, 3650; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/30.

²²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/359; Zehebî, *Siyer*, 3650; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/30.

²²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/387; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/364; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/31.

²³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/359-362; Zehebî, *Siyer*, 3650; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/30-31.

²³¹ Cemmâîlî, *Kemâl*, 2/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/362; Zehebî, *Siyer*, 3650; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/31.

²³² İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/31.

²³³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/363; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/31.

²³⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/387; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/363; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/31.

²³⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/152; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/511; Zehebî, *Siyer*, 3356; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/495.

²³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/152; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/511; Zehebî, *Siyer*, 3356; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/495.

²³⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/152; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/511; Zehebî, *Siyer*, 3357; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/495.

²³⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/518; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/497.

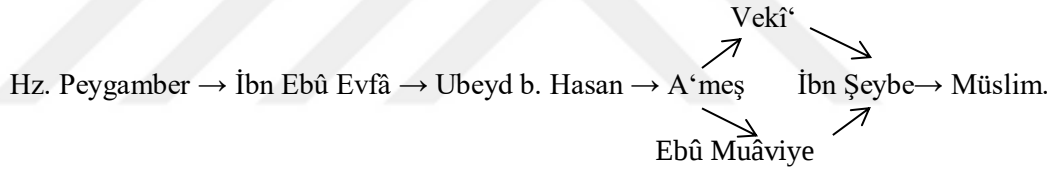
²³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/152; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/511-513; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/495-496; Zehebî, *Siyer*, 3357.

Nesâî kendisinden hadis nakletmiştir.²⁴⁰ İclî onun sika olduğunu, Ebû Hâtım sadûk olduğunu, Nesâî salih olduğunu söylemiştir.²⁴¹ İbn Seyyâr sika olduğunu söylemiştir.²⁴²

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarık ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

11- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، وَوَكَيْعٌ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ ظَهْرَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) sırtını rükûdan kaldırdığı zaman “Allah kendisine hamd edeni işitti. Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.²⁴³

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Ebû Muâviye: Detaylı bilgi için altı numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Muhammed b. Ebî Şeybe: Künyesi Ebû Bekir el-Hâfız el-Kûfî’dir.²⁴⁴ H. 235’te vefat etmiştir.²⁴⁵ Hüşeym, İbn Mübârek, Vekî’, Yahyâ, İbn

²⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/152-153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/513-514; Zehebî, *Siyer*, 3357; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/496.

²⁴¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/517; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/497.

²⁴² İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/496.

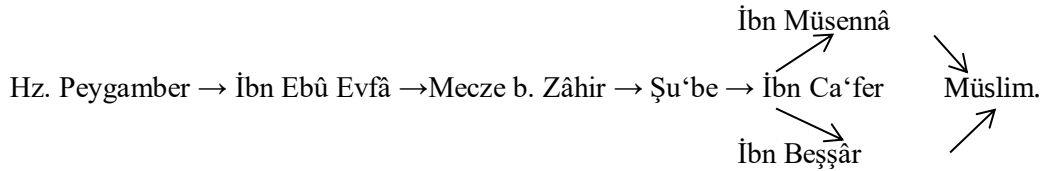
²⁴³ Müslim, “Kitâbu’s-Salât”, 202.

Nümeyr, Abbâd b. Avvâm, İbn Uyeyne, Yezîd b. Hârûn ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁴⁶ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Nesâî, Ahmed b. Hanbel, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.²⁴⁷ Ebû Hâtim ve İbn Hırâş onun sika olduğunu söylemiştir.²⁴⁸ İclî onun sika ve hâfız olduğunu söylemiştir.²⁴⁹ Amr b. Ali, “Ondan daha hâfızını görmedim” dedi.²⁵⁰

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları beş olduğu için bu rivayetler humâsî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

12- حَدَّثَنِي مُحَمَّدُ بْنُ الْمُثَنَّى، وَابْنُ، بِشَارٍ قَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ مَجْرَازَةَ بِنِ زَاهِرٍ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يُحَدِّثُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَاءِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدَ اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي بِالنَّجِّ وَالْبَرْدِ وَالْمَاءِ الْبَارِدِ اللَّهُمَّ طَهِّرْنِي مِنَ الذُّنُوبِ وَالْخَطَايَا كَمَا يُنْقَى الثَّوْبُ الْأَبْيَضُ مِنَ الْوَسَخِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ, Resûlullah (s.a.v.) hakkında şöyle diyordu: Resûlullah (s.a.v.) “Allah’ım! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır. Allah’ım! Beni kar, dolu ve su ile temizle.

²⁴⁴ Zehebî, *Siyer*, 2487; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/636.

²⁴⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/637.

²⁴⁶ Zehebî, *Siyer*, 2487; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/636.

²⁴⁷ Zehebî, *Siyer*, 2487; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/636.

²⁴⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/636.

²⁴⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/636.

²⁵⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/637.

Allah'ım! Beyaz elbisenin kirden temizlendiği gibi beni hatalardan temiz kıl'' buyuruyordu.²⁵¹

Mecze b. Zâhir: Detaylı bilgi için yedi numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

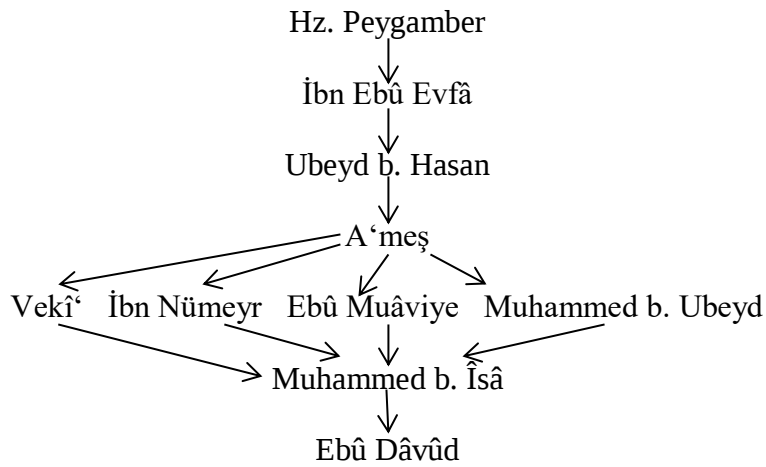
Muhammed b. Müsennâ: Detaylı bilgi için on numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Beşşâr: Detaylı bilgi için on numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları beş olduğu için bu rivayetler humâsî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, semî'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

13- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عِيسَى، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ نُمَيْرٍ، وَأَبُو مُعَاوِيَةَ وَوَكَيْعٌ وَمُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ كُلُّهُمْ عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنْ عَبْدِ بْنِ الْحَسَنِ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ يَقُولُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلءَ السَّمَوَاتِ وَمِلءَ الْأَرْضِ وَمِلءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

²⁵¹ Müslim, "Kitâbu's-Salât", 219-220.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) başını rûkûdan kaldırdığı zaman “Allah kendisine hamd edeni işitti. Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.²⁵²

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Veki’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümeyr el-Hemedânî el-Ğarifi: Künyesi Ebû Hişâm el-Kûfî’dir.²⁵³ Muhammed b. Abdullâh’ın babasıdır.²⁵⁴ H. 199’da vefat etmiştir.²⁵⁵ A‘meş, Yahyâ b. Saîd, Hişâm b. Urve ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁵⁶ Yahyâ b. Yahyâ, Ali b. Medenî, Ebû Kureyb kendisinden hadis nakletmiştir.²⁵⁷ İbn Maîn sika olduğunun söylemiştir.²⁵⁸ İbn Sa‘d ve sadûk olduğunu söylemiştir.²⁵⁹ İclî sika ve salihu’l-hadîs²⁶⁰ olduğunu söylemiştir.²⁶¹

Ebû Muâviye: Detaylı bilgi için altı numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ubeyd: Tam ismi Muhammed b. Ubeyd b. Ebi Ümeyye’dir.²⁶² İsmi Abdurrahmân olup ona İsmâil et-Tanâfi’si de denilmektedir.²⁶³ H. 204’te vefat etmiştir.²⁶⁴ İsmâil b. Ebî Hâlid, A‘meş, Ubeydullâh b. Ömer, Mis’ar ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁶⁵ Ahmed, İshâk, Yahyâ b. Maîn, Muhammed b. Abdullâh b.

²⁵² Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş‘as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî, *es-Sünen*, thk. Şuayb Arnavut - Muhammed Kamil Karabelli (Beyrut: Darü’r-Risaletü’l-Alemye, 2009), “Kitâbu’s-Salât”, 143 (No.846).

²⁵³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/328; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/225; Zehebî, *Siyer*, 2540; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁵⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/225.

²⁵⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/329; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/229; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁵⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/329; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/226-227; Zehebî, *Siyer*, 2540; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁵⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/328; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/227-228; Zehebî, *Siyer*, 2541; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁵⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/329; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 16/228; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁵⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁶⁰ Sâlihu’l-Hadîs: Ta’dilin, Zehebî ve Irâkî’ye göre dördüncü, Schâvî’ye göre altıncı mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan siga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis, başka bir senedinin olup olmadığını araştırmak ve ona göre değerlendirmek üzere yani i’tibar için alınır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 272.

²⁶¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/687.

²⁶² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/320; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/54; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/729.

²⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/320; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/54; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/729.

²⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/730.

²⁶⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/321; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/54-55; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/729.

Nümejr kendisinden hadis nakletmiştir.²⁶⁶ İclî, Dârekutnî ve Nesâî sika olduğunu söylemiştir.²⁶⁷ İbn Sa'd sika ve sünnet sahibi olduğunu söylemiştir.²⁶⁸

Muhammed b. İsâ: Tam ismi Muhammed b. İsâ b. Necih el-Bağdâdî'dir.²⁶⁹ Künyesi Ebû Ca'fer'dir.²⁷⁰ H. 214'te vefat etmiştir.²⁷¹ Vekî', Muhammed b. Ubeyd, Ebû Avane, Abbâd b. Avvâm ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁷² Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn mâce kendisinden hadis nakletmiştir.²⁷³ Nesâî sika olduğunu söylemiştir. Ebû Hâtim sika, mutkin ve me'mun aolduğunu söylemiştir.²⁷⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd dört farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları beş olduğu için bu rivayetler humâsî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

14- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، عَنْ عُبَيْدِ بْنِ الْحُسَيْنِ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - إِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ مِلْءَ السَّمَوَاتِ وَمِلْءَ الْأَرْضِ وَمِلْءَ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ubeyd b. Hasan → A'meş → Vekî' → İbn Nümejr → İbn Mâce.

²⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/55-56; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/729.

²⁶⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/321; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/57-58; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/729-730.

²⁶⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/59; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/730.

²⁶⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/258; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/787.

²⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/258; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/787.

²⁷¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/263; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/787.

²⁷² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/259-260; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/787.

²⁷³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 26/263; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/787.

²⁷⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 26/262; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/787.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) başını rûkûdan kaldırdığı zaman “Allah kendisine hamd edeni işitti. Allah’ım! Rabbimiz! Gökler, yerler, gök ile yer arasındaki mesafe kadar ve bundan sonra dilediğin şeyler kadar hamd sanadır” buyuruyordu.²⁷⁵

Ubeyd b. Hasan: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Veki’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümeyr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

15- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ الدَّوْرَقِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ حَفْصٍ بْنُ غِيَاثٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، عَنِ الْحَسَنِ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ، عَنْ عَطَاءِ بْنِ السَّائِبِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ اللَّهُمَّ بَرِّدْ قَلْبِي بِالتَّلَجِ وَالْبَرْدِ وَالْمَاءِ الْبَارِدِ اللَّهُمَّ نَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Atâ b. Sâib → Hasan b. Ubeydullâh → Hafs b. Gıyâs → Ömer b. Hafs → Ahmed b. İbrâhim → Tirmizî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) “Allah’ım! Kalbimi kar, dolu ve soğuk su ile soğut. Allah’ım! Beyaz giysiyi kirden temizlediğin gibi kalbimi hatalardan temizle” buyuruyordu.²⁷⁶

Atâ b. Sâib b. Mâlik: Ona Zeyd ve Yezîd es-Sekafî de denilmektedir.²⁷⁷ Ebû Zeyd, Ebû Yezîd ve Ebû Muhammed künyeleri ile künyelenmiştir.²⁷⁸ H. 137’de vefat

²⁷⁵ Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî, *es-Sünen*, thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe (Riyad: Daru’l-Hadarat, 2010), “İkâmetü’s-Salât”, 18 (No.878).

²⁷⁶ Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ b. Sevre et-Tirmizî, *el-Câmi ‘u’s-sahîh*, thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe (Riyad: Daru’l-Hadarat, 2010), “Kitâbu’d-Deavât”, 103 (No.3547).

etmiştir.²⁷⁹ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Saîd b. Cübeyr ve Enes'ten rivayettete bulunmuştur.²⁸⁰ İsmâil b. Ebi Hâlid, Süleyman et-Teymî, A'meş, Hüseyim, Yahyâ, Şu'be kendisinden hadis nakletmiştir.²⁸¹ Ebû Hâtim ihtilât²⁸² yapmadan önce kendisi sadûk olduğunu ve onun için sâlih olduğunu söylemiştir.²⁸³ Abdullâh b. Ahmed babasından rîvâyetle onun sika ve salih olduğunu söylemiştir.²⁸⁴ Nesâî önceki hadislerinde sika olduğunu ve Hammâd, Şu'be ve Süfyân kanalıyla gelen rivayetlerinin iyi olduğunu söylemiştir.²⁸⁵

Hasan b. Ubeydullâh: Tam ismi Hasan b. Ubeydullâh b. Urve en-Neğâî'dir.²⁸⁶ Künyesi Ebû Urve el-Kûfî'dir.²⁸⁷ H. 139'da vefat etmiştir.²⁸⁸ İbrâhim b. Yezîd, Zeyd b. Vehb, Ebû Vâil ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁸⁹ Hafs b. Ğıyas, Muhammed b. Fudayl, Şu'be, Süfyân kendisinden hadis nakletmiştir.²⁹⁰ İbn Maîn sika ve sâlih olduğunu, Ebû Hâtim ve Nesâî ise sika olduğunu söylemiştir.²⁹¹

Hafs b. Ğıyas: Tam ismi Hafs b. Ğıyas b. Talk b. Muâviye b. Mâlik b. Hâris b. Sa'lebe en-Neğâî'dir.²⁹² Künyesi Ebû Ömer el-Kûfî'dir.²⁹³ İsmâil b. Ebû Hâlid, A'meş, Sevrî, Ubeydullâh b. Amr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.²⁹⁴ Ahmed, İshâk,

²⁷⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/305; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/86-87; Zehebî, *Siyer*, 2688; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/491.

²⁷⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/305; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/87; Zehebî, *Siyer*, 2688; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/492.

²⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/93; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/493.

²⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/305; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/87-88; Zehebî, *Siyer*, 2688; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/492.

²⁸¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/305; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/88-89; Zehebî, *Siyer*, 2688; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/492.

²⁸² İhtilât: Yaşlanma, aniden bir felâketle karşılaşma gibi sebeplerle hafıza bozukluğuna uğramak. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 2011, 129.

²⁸³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/92; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/492.

²⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/90; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/492.

²⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/92; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/493.

²⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/171; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/199; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/171; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/199; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/201; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁸⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/171; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/199-200; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/171; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/200; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁹¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/201; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/47.

²⁹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/249; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/56; Zehebî, *Siyer*, 1523; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

²⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/249; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/56; Zehebî, *Siyer*, 1523; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

²⁹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/250; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/56-57; Zehebî, *Siyer*, 1524; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

Ali, İbn Ebî Şeybe, Yahyâ b. Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.²⁹⁵ İbn Maîn sika ve hadis sahibi olduğunu,²⁹⁶ İclî sika, me'mûn ve fakih olduğunu,²⁹⁷ Nesâî ve İbn Hırâş sika olduğunu²⁹⁸ söylemiştir. H. 195'te vefat etmiştir.²⁹⁹

Ömer b. Hafs: Tam ismi Ömer b. Hafs b. Ğıyas b. Talk b. Muâviye en-Nehaî'dir.³⁰⁰ Künyesi Ebû Hafs el-Kûfî'dir.³⁰¹ H. 212'de vefat etmiştir.³⁰² Hafs b. Ğıyas, Ebû Bekir b. Ayyâş, İbn İdris'ten rivayette bulunmuştur.³⁰³ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Neai, Ahmed b. İbrâhim ed-Devrekî kendisinden hadis nakletmiştir.³⁰⁴ Ebû Hâtım, İclî ve Ebû Zûr'a sika olduğunu söylemiştir.³⁰⁵ Ahmed sadûk olduğunu söylemiştir.³⁰⁶

Ahmed b. İbrâhim: Tam ismi Ahmed b. İbrâhim b. Kesîr b. Zeyd'tir.³⁰⁷ Künyesi Ebû Abdullâh'tır.³⁰⁸ H. 246'da vefat etmiştir.³⁰⁹ Cerîr, Hüseyim, Yezîd b. Hârûn, Hâlid b. Mahled ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³¹⁰ Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce, Ahmed b. Hanbel kendisinden hadis nakletmiştir.³¹¹ Ebû Hâtım sadûk olduğunu,³¹² Ukaylî sika olduğunu³¹³ ifade etmiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.³¹⁴

²⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/250; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/57-58; Zehebî, *Siyer*, 1524; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

²⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/60; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

²⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/60; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/154.

²⁹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/62; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/155.

²⁹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/69; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/155.

³⁰⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/452; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/304; Zehebî, *Siyer*, 2899; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/452; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/305; Zehebî, *Siyer*, 2899; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/453; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/306; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/452; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/305; Zehebî, *Siyer*, 2899; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/453; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/305-306; Zehebî, *Siyer*, 2899; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/453; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/306; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/700.

³⁰⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/701.

³⁰⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/14; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/12; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/249; Zehebî, *Siyer*, 727; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³⁰⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/14; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/12; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/249; Zehebî, *Siyer*, 727; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³⁰⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/14; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/13; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/251; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/13; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/250; Zehebî, *Siyer*, 727; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/13; Zehebî, *Siyer*, 728; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/251; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³¹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/13; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 1/251; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Tirmizî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Tirmizî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı altı olduğu için bu rivayet sūdâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirilmesi: Ahmed b. Hanbel’in Ebû İsmet ve Ebû Muâviye; Müslim’in A’mes; Ebû Dâvûd’un Muhammed b. İsâ; İbn Mâce’nin İbn Nümejr tarikiyle gelen rivayetlerinde “Başını rükûdan kaldırdığı zaman dua ediyordu” ifadesi yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel’in Haccâc, Ebû Nuaym, Ebû Ahmed, tarikiyle gelen rivayetlerinde ve Müslim’in İbn Müsennâ ve İbn Beşşâr tarikiyle gelen rivayetlerinde ise “Başını rükûdan kaldırdığı zaman” ifadesi yer almaz.

Müslim’in Vekî’ tarikiyle gelen rivayetinde “başını kaldırdığı zaman” yerine “sırtını kaldırdığı zaman” ifadesi yer almaktadır.

Ahmed b. Hanbel’in Yezîd b. Hârûn tarikiyle gelen rivayetinde diğer rivayetlerden farklı olarak yalnızca “Allah’ım! Çok temiz ve mübarek hamdler sanadır” ibaresi yer almaktadır.

Tirmizî’nin Ahmed b. İbrâhim; Ahmed b. Hanbel ve Müslim’in İbn Zâhir tarikiyle gelen rivayetlerinde Allah’a hamd etmenin yanında günahlardan ve hatalardan uzaklaşma duası da yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel’in Müdrîk b. Ümare kanalıyla gelen rivayetinde Tirmizî’nin Ahmed b. İbrâhim; Ahmed b. Hanbel ve Müslim’in İbn Zâhir tarikiyle gelen rivayetlerinden farklı olarak hatalardan uzaklaşma duasının yanında Allah’tan günahlardan uzaklaşma, kalp, nefis, dua, ilimde Allah’a sığınma ve takvalı bir yaşam istenilmektedir.

Metinlere genel olarak bakıldığında rivayetlerde “namazda başını kaldırdığı zaman”, “namazda sırtını kaldırdığı zaman” ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeler birbirine manen aykırı ifadeler değildir. Diğer rivayetlerde ise namazda ibaresi olmadan

³¹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

³¹⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/14; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/14.

Allah Resûlü'nün dua ettiğini ifade etmektedir. Bazı rivayetlerde Allah'a hamd ve günahlardan uzaklaşma ifadeleri yer alırken bazı rivayetlerde günahlardan ve hatalardan uzaklaşma ifadelerine yer verilmemiştir.

Müslim ve İbn Mâce'nin şerhlerinde "Yer ve gök kadar" ifadesinden maksat hamd etmenin çokluğuna işaret etmek için söylenmiştir.³¹⁵

Buhârî'nin Hz. Âişe kanalıyla nakledilen şâhid hadis metninde diğer metinlerden farklı olarak Allah'tan tembellik, günah, bunaklık, korkaklık, kabir suali ve azabı, ateşin fitnesi ve azabı, zenginliğin gururu ve şerri, fakirlik, Mesîh ve Deccâl'in fitnesi gibi konularda Allah'a sığınma ifadesi bulunmaktadır.³¹⁶ Müslim'in Ebû Saîd el-Hudrî ve İbn Abbas kanalıyla nakledilen şâhid hadis metinlerinde diğer metinlerden farklı olarak "Allah'ım! Senin verdiğini mani eden yoktur. Mani olduğunu da verecek kimse yoktur. İyiliğe sahip olan fayda vermez çünkü iyilik sendendir" ifadesi yer almaktadır.³¹⁷

Hiz. Peygamber'e isnad edilen bazı rivayetlerde Hiz. Peygamber'in rûkûdan sonra Allah'a hamd ettiğı, bazı rivayetlerde ise namaz dışında da Allah'a hamd etmeye devam ettikten sonra hatalardan uzaklaşma ile beraber Allah'tan takvalı bir yaşam istediğı görülmektedir. Sonuç itibariyle hamd etmek Allah'ı tazim etmenin, Allah'a teslimiyetin bir yansıması ve kulluğun göstergelerinden olup yalnızca ibadet vaktiyle sınırlı olmayıp ibadet dışında da bir yaşam biçimine dönüştürülmesi gerektiğı anlaşılmaktadır. Ayrıca Allah'a duada bulunurken Hiz. Peygamber (s.a.v.) önce Allah'ı övmüş daha sonra Allah'tan isteklerde bulunarak duanın nasıl yapılması gerektiğini göstermiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi: İbn Ebû Evfâ'nın Allah'a hamd ile ilgili rivayetlerinin genel isnad şeması sayfanın bütünlüğünü bozmasından dolayı bölüm sonunda verilmiştir.

1.2. KIYÂM

16- حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا هَمَّامٌ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَحَادَةَ، عَنْ رَجُلٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُومُ فِي الرَّكْعَةِ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الظُّهْرِ حَتَّى لَا يَسْمَعَ وَقْعَ قَدَمٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

³¹⁵ Câbir Ahmed Osmani Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, thk. Mahmud Şakir - Şebbir Ahmed Osmani (Lübnan: Daru İhyai Türesi'l Arabî, 2006), 3/451-452; Ebû Abdullâh Alâeddin Moğaltây b. Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, thk. Zaîd b. Sabri b. Alfe (Ürdün: Beytû Efkârı Develi, 2007), 348-385.

³¹⁶ Buhârî, "Kitâbu'd-Deavât", 39 (No.6368).

³¹⁷ Müslim, "Kitâbu's-Salât", 205-206.

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Racul → Muhammed b. Cühade → Hemmâm → Affân → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebî Evfâ anlatıyor: Allah Resûlü (s.a.v.) ayak sesi duyulmayıncaya kadar öğle namazının birinci rekâtını ikâme ediyordu.³¹⁸

Muhammed b. Cühade el-Evdî: Ona imam el-Kûfî de denilmektedir.³¹⁹ H. 131'de vefat etmiştir.³²⁰ Abdülcebbâr b. Vâil, Amr b. Dinar, Ebû Hazm, Hakem b. Uteybe ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³²¹ İsmâil b. Muhammed, Şu'be, Hemmâm kendisinden hadis nakletmiştir.³²² Ahmed ve Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.³²³ Ebû Hâtim onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.³²⁴ İclî ve Osman b. Şeybe sika olduğunu söylemiştir.³²⁵

Hemmâm b. Yahyâ: Tam ismi Hemmâm b. Yahyâ b. Dinar el-Ezdî el-Avzî el-Muhallemî'dir.³²⁶ Künyesi Ebû Abdullâh'tır.³²⁷ Ona Ebû Bekir el-Basrî de denilmektedir.³²⁸ H. 163'te vefat etmiştir.³²⁹ Katâde, Muhammed b. Cühade, İshâk b. Ebi Talha ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³³⁰ Yezîd b. Hârûn, Haccâc b. Minhal, Affân, Ebû Nuaym, Mûsâ b. İsmâil kendisinden hadis nakletmiştir.³³¹ Yezîd b. Hârûn onun hadiste iyi olduğunu söylemiştir.³³² Salih b. Ahmed babasından rivayetle onun sebt

³¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/484 (No.19146).

³¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/575; Cemmâîlî, *Kemâl*, 2/171; Zehebî, *Siyer*, 3365; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/578; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/171-172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/576-577; Zehebî, *Siyer*, 3365; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/577-578; Zehebî, *Siyer*, 3365; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/578; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/578; Zehebî, *Siyer*, 3365; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/515.

³²⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/270; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/302; Zehebî, *Siyer*, 4104; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/666.

³²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/270; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/302; Zehebî, *Siyer*, 4104; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/666.

³²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/270; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/302; Zehebî, *Siyer*, 4104; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/666.

³²⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/310; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/668.

³³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/270; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/302-303; Zehebî, *Siyer*, 4104; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/666.

³³¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/270-271; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/303-304; Zehebî, *Siyer*, 4104; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/666-667.

³³² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/271; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/304; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/667.

olduğunu söylemiştir.³³³ İbn Maîn onun sika ve sâlih olduğunu söylemiştir.³³⁴ Ebû Hâtîm lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.³³⁵ İbn Sa'd, İclî ve Hâkim onun sika olduğunu söylemiştir.³³⁶ Hâkim sika ve hâfız olduğunu söylemiştir.³³⁷

Affân b. Müslim b. Abdullâh es-Saffâr: Künyesi Ebû Osman el-Basrî'dir.³³⁸ İbn Sa'd onun H. 134'te doğduğunu ve H. 220'de vefat ettiğini söylemiştir.³³⁹ Şu'be, Vüheyb b. Hâlid, Hemmâm b. Yahyâ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³⁴⁰ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel kendisinden hadis nakletmiştir.³⁴¹ İclî onun sika sebt ve sünnet sahibi olduğunu söylemiştir.³⁴² Ebû Hâtîm onun sika, imâm ve mutkin olduğunu söylemiştir.³⁴³ İbn Sa'd onun sika, sebt ve hüccet olduğunu söylemiştir.³⁴⁴ İbn Kâni' onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.³⁴⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında müphem bir râvi bulunmaktadır. Diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmişse de senetteki müphemlikten dolayı isnadı zayıftır.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirmesi: Namazın kabul olma şartlarından bir tanesi de ta'dîl-i erkâna riayet edilmesidir.³⁴⁶ Namaz esnasında kıyamda dururken kıraatin kabul olması için acele etmeden kıraat yapmak gerekmektedir. Çünkü kıraat

³³³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/667.

³³⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/668.

³³⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/668.

³³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/271; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/668.

³³⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/669.

³³⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/160-161; Zehebî, *Siyer*, 2694; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/515.

³³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/321; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/519.

³⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/161-162; Zehebî, *Siyer*, 2694; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/515.

³⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/318-319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/162-163; Zehebî, *Siyer*, 2695; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/515-516.

³⁴² İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/516.

³⁴³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/172; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/518.

³⁴⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/519.

³⁴⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/519.

³⁴⁶ Detaylı bilgi için bk. Ömer Nasuhi Bilmen, *İslâm İlmihali* (İstanbul: Harf Yayınları, 2014), 145-146.

esnasında acele edildiğinde harflerin ve kelimelerin yanlış okunma ihtimali ortaya çıkmaktadır. Bu durum namazın bozulmasına sebebiyet vermektedir. Dolayısıyla kıyamda iken kıraatin tane tane yapılması gerekmektedir.

1.3. NAMAZDA KIRÂAT YAPAMAYAN KİMSE

17- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ يَزِيدَ أَبِي خَالِدٍ الدَّالَانِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ السَّكْسَكِيِّ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ اخْتِذَا شَيْءٍ مِنَ الْقُرْآنِ فَعَلَّمَنِي مَا يُجْزئُنِي قَالَ قُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا لِي قَالَ قُلْ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي ثُمَّ أَدْبَرَ وَهُوَ مُمَسِّكٌ كَفَّيْهِ فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا هَذَا فَقَدْ مَلَأَ يَدَيْهِ مِنَ الْخَيْرِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Seksekî → Yezîd Ebî Hâlid → Süfyân → Vekî' → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Bir adam Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi. Ona: “Ey Allah'ın Resûlü! Kur'an'dan bir şeyler alamıyorum (ezberleyemiyorum). Bana yetecek kadar Kur'an'dan bir şeyler öğret” dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Allah'ı her türlü eksiklikten tenzih ederim. Hamd Allah'ındır. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah büyüktür. Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur de” dedi. Adam: “Ey Allah'ın Resûlü! Bu Allah içindir. Kendim için ne diyeyim” dedi. Allah Resûlü de ki: “Allah'ım! Beni bağışla, bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir ve bana rızık ver” buyurdu. Sonra adam iki elini yumdu. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Muhakkak ki onun iki eli de hayırla doldu” buyurdu.³⁴⁷

İbrâhim b. Abdurrahmân: Tam ismi İbrâhim b. Abdurrahmân b. İsmâil es-Seksekî'dir.³⁴⁸ Künyesi Ebû İsmâil el-Kûfî'dir.³⁴⁹ İbrâhim b. Abdurrahmân, Abdullâh b. Ebû Evfâ, Ebû Bürde, Ebî Vâil ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³⁵⁰ Avvâm b.

³⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/455 (No.19110).

³⁴⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/9; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/9; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁵⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/9; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

Huşeb, Ebû Hâlid ed-Dâlânî ve Mis'ar kendisinden hadis nakletmiştir.³⁵¹ Ahmed b. Hanbel, zayıf olduğunu³⁵² Yahyâ b. Saîd el-Kattân, bir grubun onu zayıf gördüğünü,³⁵³ Nesâî, kavî olmadığını ancak hadislerinin yazılabileceğini,³⁵⁴ İbn Adî, onda münkirü'l-metin hadis bulmadığını ve hadislerinin yazılabileceğini³⁵⁵ ifade etmiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.³⁵⁶

Yezîd Ebî. Hâlid ed-Dâlânî: Tam ismi Yezîd b. Abdurrahmân b. Ebî Selame'dir.³⁵⁷ İbrâhim b. Abdurrahmân, Amr b. Mürre, Katade, Kays b. Mesleme'den rivayette bulunmuştur.³⁵⁸ Şu'be, Sevrî, Hafs b. Ğıyas, Abdurrahmân b. Muhammed kendisinden hadis nakletmiştir.³⁵⁹ İbn Main, Nesâî ve Ahmed b. Hanbel onda bir beis olmadığını söylemiştir.³⁶⁰ Ebû Hâtim sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.³⁶¹

Süfyân b. Saîd: Tam ismi Süfyân b. Saîd b. Mesrûk es-Sevrî'dir.³⁶² Künyesi Ebû Abdullâh el-Kûfî'dir.³⁶³ H. 97'de doğmuş,³⁶⁴ H. 161'de vefat etmiştir.³⁶⁵ İsmâil b. Hâlid, A'meş, Mansûr, Muğire, Amr b. Murre ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³⁶⁶ Yahyâ b. Saîd, Şu'be, Abdurrahmân b. Mehdî, Mâlik, İbn Mübârek kendisinden hadis nakletmiştir.³⁶⁷ Şu'be, İbn Uyeyne, Ebû Âsım ve İbn Maîn Süfyân'ın hadiste emîrû'l-mü'minîn olduğunu söylemiştir.³⁶⁸ İclî, "Kûfe'deki en güzel isnad Süfyân'a aittir"³⁶⁹ demiştir. Şu'be, "İlim ve vera' konusunda insanların efendisi Süfyân'dır"³⁷⁰ demiştir.

³⁵¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/9; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁵² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁵³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁵⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/130.

³⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/131.

³⁵⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/9; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/150; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/131.

³⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/273; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/353.

³⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33/274; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/353.

³⁵⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33/274; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/353.

³⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33/275; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/353.

³⁶¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 33/275; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/353.

³⁶² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/206; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/154; Zehebî, *Siyer*, 1836; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/715.

³⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/206; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/155; Zehebî, *Siyer*, 1836; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/715.

³⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

³⁶⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

³⁶⁶ Cemmâîlî, *Kemâl*, 5/207; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/155-161; Zehebî, *Siyer*, 1837; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/715.

³⁶⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/207; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/161-164; Zehebî, *Siyer*, 1838; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/715-716.

³⁶⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/164; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/716.

³⁶⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/716.

³⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/167; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

İbn Ebû Zi'b, "Tâbiünden Süfyân gibisini görmedim"³⁷¹ demiştir. İbn Sa'd sika, me'mûn, âbid, sebt olduğunu, Nesâî sika olduğunu söylemiştir.³⁷² Abdurrahmân b. Mehdî, Süfyân gibi hâfızını görmediğini söyledi.³⁷³ Hatib imâm olduğunu söylemiştir.³⁷⁴

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Ancak İbrâhim Seksekî cerh ve ta'dîl âlimlerince zayıf kabul edilmiştir. Diğer râviler ise güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Seksekî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

18- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا مِسْعَرٌ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ السَّكْسَكِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَخُذَ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا فَعَلَّمَنِي شَيْئًا يُجْزئُنِي مِنَ الْقُرْآنِ قَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ فَذَهَبَ أَوْ قَامَ أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ قَالَ هَذَا لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا لِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي أَوْ ارْزُقْنِي وَاهْدِنِي وَعَافِنِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Seksekî → Mis'ar → Ebû Nuaym → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Bir adam Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi. Ona: "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'an'dan bir şeyler alamıyorum(ezberleyemiyorum). Bana yetecek kadar Kur'an'dan bir şeyler öğret" dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: "Allah eksiklikten münezzehtir. Hamd Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah büyüktür. Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur de" dedi. Adam kalkıp gitti ya da gidecekken: "Ey Allah'ın Resûlü! Bu Allah içindir. Kendim için ne diyeyim" dedi. Allah Resûlü

³⁷¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

³⁷² İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

³⁷³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/165.

³⁷⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/717.

dedi ki: “Allah’ım! Beni bağışla, bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir ve bana rızık ver ya da bana rızık ver, beni hidayete erdir ve beni bağışla” buyurdu.³⁷⁵

İbrâhim Seksekî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Mis‘ar b. Kidâm: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Ebû Nuaym: Detaylı bilgi için beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Ancak İbrâhim Seksekî cerh ve ta’dîl âlimlerince zayıf kabul edilmiştir. Diğer râviler ise güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Seksekî’nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

19- حَدَّثَنَا يَزِيدُ، أَخْبَرَنَا الْمَسْعُودِيُّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ أَبِي إِسْمَاعِيلَ السَّكْسَكِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي لَا أَقْرَأُ الْقُرْآنَ فَمُرْنِي بِمَا يُجْزئُنِي مِنْهُ فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ قَالَ فَقَالَهَا الرَّجُلُ وَقَبِضَ كَفَّهُ وَعَدَّ خَمْسًا مَعَ إِبْهَامِهِ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا لِلَّهِ تَعَالَى فَمَا لِنَفْسِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي قَالَ فَقَالَهَا وَقَبِضَ عَلَى كَفِّهِ الْأُخْرَى وَعَدَّ خَمْسًا مَعَ إِبْهَامِهِ فَأَنْطَلَقَ الرَّجُلُ وَقَدْ قَبِضَ كَفَّيْهِ جَمِيعًا فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَقَدْ مَلَأَ كَفَّيْهِ مِنَ الْخَيْرِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Seksekî → Mes‘ûdî → Yezîd → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Bir adam Resûlullah (s.a.v.)’in yanına geldi. Ona: “Ey Allah’ın Resûlü! Kur’an’dan bir şeyler alamıyorum (ezberleyemiyorum). Bana yetecek kadar Kur’an’dan bir şeyler emret” dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Hamd Allah’ındır. Allah eksiklikten münezzehtir. Allah’tan başka ilah yoktur. Allah büyüktür. Güç ve kuvvet ancak Allah’a mahsustur de” dedi. Daha sonra adam elini yumarak başparmağı dâhil bu beş şeyi sayıp tekrar etti. Sonra: “Ey Allah’ın Resûlü! Bu Allah

³⁷⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/478 (No.19138).

içindir. Kendim için ne diyeyim” dedi. Allah Resûlü: “Allah’ım! Beni bağışla, bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir ve bana rızık ver” de dedi. Adam diğer elini de yumarak yine başparmağı dâhil bu beş şeyi saydı. Bu şekilde iki elini yumarak oradan ayrıldı. Bunun üzerine Allah Resûlü (s.a.v.): “Muhakkak ki onun iki eli de hayırla doldu” buyurdu.³⁷⁶

İbrâhim Seksekî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Abdullâh: Tam ismi Abdurrahmân b. Abdullâh b. Utbe b. Abdullâh b. Mes’ûd el-Kufî el-Mes’ûdî’dir.³⁷⁷ H. 160’ta vefat etmiştir.³⁷⁸ Ebû İshâk eş-Şeybânî, Kâsım b. Abdurrahmân, Avn Abdullâh ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³⁷⁹ Süfyân, Şu’be, Ebû Nuaym, Vekî’, Yezîd b. Hârûn kendisinden hadis nakletmiştir.³⁸⁰ İbn Nümejr sika olduğunu ancak ömrünün sonlarına doğru ihtilât ettiğini söylemiştir.³⁸¹ İbn Mehdî ve Yezîd b. Hârûn ondan ihtilât edilmiş hadisler duymuştur.³⁸² İbn Sa’d sika olduğunu ancak ömrünün sonuna doğru ihtilât ettiğini söylemiştir.³⁸³ Nesâî lâ be’s’e bih olduğunu söylemiştir.³⁸⁴ İbn Mâin sika olduğunu söylemiştir.³⁸⁵ Ya’kûb b. Şeybe ve İclî sika olduğunu ancak ömrünün sonlarına doğru ihtilât ettiğini söylemiştir.³⁸⁶

Yezîd b. Hârûn: Detaylı bilgi için üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan

³⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/152 (No.19409).

³⁷⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/449; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/219-220; Zehebî, *Siyer*, 2184; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/76.

³⁷⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/451; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/77.

³⁷⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/449-450; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/220-221; Zehebî, *Siyer*, 2185; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/76.

³⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/450; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/221-222; Zehebî, *Siyer*, 2185; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/76-77.

³⁸¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/224; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/77.

³⁸² İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/78.

³⁸³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/225; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/77.

³⁸⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/77.

³⁸⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/450; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/223; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/77.

³⁸⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/78.

râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Ancak İbrâhim Seksekî cerh ve ta'dîl âlimlerince zayıf kabul edilmiştir. Diğer râviler ise güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Seksekî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

20- حَدَّثَنَا عُثْمَانُ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ الثَّوْرِيُّ، عَنْ أَبِي خَالِدٍ الدَّالَانِيِّ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ السَّكْسَكِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي لَا أَسْتَطِيعُ أَنْ أَخَذَ مِنَ الْقُرْآنِ شَيْئًا فَعَلِمَنِي مَا يُجْزِينِي مِنْهُ . قَالَ قُلْ سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ . قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فَمَا لِي قَالَ قُلِ اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي وَارْزُقْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي. فَلَمَّا قَامَ قَالَ هَكَذَا بِيَدِهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَمَّا هَذَا فَقَدْ مَلَأَ يَدَهُ مِنَ الْخَيْرِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Seksekî → Ebû Hâlid Dâlânî → Vekî' → Osman b. Şeybe → Ebû Dâvûd.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Bir adam Resûlullah (s.a.v.)'in yanına geldi. Ona: “Ey Allah'ın Resûlü! Kur'an'dan bir şeyler alamıyorum (ezberleyemiyorum). Bana yetecek kadar Kur'an'dan bir şeyler öğret” dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: “Allah eksiklikten münezzehtir. Hamd Allah'adır. Allah'tan başka ilah yoktur. Allah büyüktür. Güç ve kuvvet ancak Allah'a mahsustur de” dedi. Adam: “Ey Allah'ın Resûlü! Bu Allah içindir. Kendim için ne diyeyim” dedi. Allah Resûlü: “Allah'ım! Bana merhamet et, bana afiyet ver, beni hidayete erdir ve bana rızık ver” de buyurdu. Adam ayağa kalktı ve eliyle şöyle dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü: Muhakkak onun eli hayırla doldu” buyurdu.³⁸⁷

İbrâhim Seksekî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Yezîd b. Hâlid: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Osman b. Şeybe: Tam ismi Osman b. Muhammed b. İbrâhim b. Osman b. Ğavasîti el-Absî'dir.³⁸⁸ H. 239'da vefat etmiştir.³⁸⁹ Ebû Hasen b. Ebî Şeybe, Hüseyim, Bişr b. Mufaddal, Ali b. Müşir, Vekî', Muhammed b. Bişr ve birçok râviden rivayette

³⁸⁷ Ebû Dâvûd, “Kitâbu's-Salât”, 138 (No.832).

³⁸⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/272; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 19/478; Zehebî, Siyer, 2665; İbn Hacer, Tehzîb, 4/443.

³⁸⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/274; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 19/487; İbn Hacer, Tehzîb, 4/445.

bulunmuştur.³⁹⁰ Buhârî, Müslim, Ahmed b. Hanbel, Ebû Dâvûd kendisinden hadis nakletmiştir.³⁹¹ İbn Maîn, Muhammed b. Humejd'ten rivayetle onun sika olduğunu söylemiştir.³⁹² Ebû Hâtim babasından rivayetle onun sadûk olduğunu söylemiştir.³⁹³

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Ancak İbrâhim Seksekî cerh ve ta'dîl âlimlerince zayıf kabul edilmiştir. Diğer râviler ise güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Seksekî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel'in Ebû Nuaym tarikiyle gelen rivayet metninde Ebû Dâvûd'un Osman b. Şeybe tarikiyle gelen rivayetinden farklı olarak Ahmed b. Hanbel'in rivayetinde "Muhakkak ki onun iki eli de hayırla doldu" ifadesine yer verilmemiştir. Bu metinlerde bunun haricinde mâna olarak herhangi bir fark bulunmamaktadır. Ahmed b. Hanbel'in Yezîd tarikiyle gelen rivayet metninde ise diğer rivayetlerden farklı olarak "Adam iki elini yumarak başparmağı dâhil bu beş şeyi sayıp tekrar etti" ifadesi yer almaz.

Ebû Dâvud'un *Sünen*'ine yapılan şerhte fatıhasız namazın caiz olmadığı aktarılmıştır. Şayet fatiha okuyamıyorsa onun yerine Kur'an'dan yedi ayet okumalıdır. Eğer Kur'an'ı okumaya yaşlılık, kötü hafıza ve dilden kaynaklı bir problem var ise o zaman onun yerine tekbir, tahmîd, tehlil ve tesbih getirmesi evladır.³⁹⁴

Hz. Peygamber döneminde bir problem ile karşılaşıldığında Hz. Peygamber'e gelinir ve bu durum kendisine izah edilirdi. Daha sonra Hz. Peygamber de o probleme çözüm yolu sunardı. Hadiste bir adam Hz. Peygamber'in yanına gelerek Kur'andan bir

³⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/272-273; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/479-480; Zehebî, *Siyer*, 2665; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/443.

³⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/273; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/480-481; Zehebî, *Siyer*, 2665; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/443.

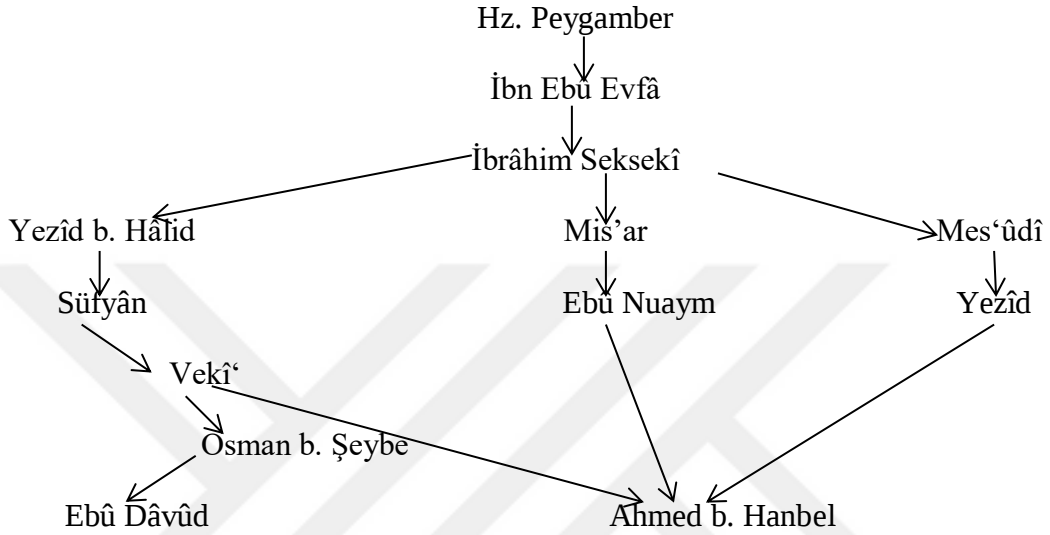
³⁹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/481-482; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/444.

³⁹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/444.

³⁹⁴ Ebû Süleymân Hamd b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hattâb el- Hattâbî el-Büstî, *Meâlimü's-Sünen*, thk. Sa'd b. Necdet Ömer (Lübnan: Müessesetü'r-Risâle, 2016), 1/297.

şeyler ezberleyemediğini ve bu durum karşısında ne yapması gerektiğini Hz. Peygamber’e sormuş, Hz. Peygamber de kendisine bu durum karşısında tekbir, tahmîd, tehlil ve tesbih getirmesini kendisi için ise de Allah’tan merhamet, afiyet, hidayet ve rızık istemesini söylemiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

1.4. HZ. PEYGAMBER NAMAZDA İKEN SESİNİ YÜKSELTEN KİMSE

21- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَبْدِ الْمَلِكِ، حَدَّثَنَا عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ إِيَادٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ وَنَحْنُ فِي الصَّفِّ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ فِي الصَّفِّ فَقَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَسَبَّحَانَ اللَّهَ بُكْرَةً وَأَصِيلًا قَالَ فَرَفَعَ الْمُسْلِمُونَ رُءُوسَهُمْ وَاسْتَنْكَرُوا الرَّجُلَ وَقَالُوا مَنْ الَّذِي يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْصَرَفَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ هَذَا الْعَالِي الصَّوْتِ فَقِيلَ هُوَ ذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ كَلَامَكَ يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ حَتَّى فُتِحَ بَابُ فِدْخَلٍ فِيهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Abdullâh b. Saîd → İyâd → Ubeydullâh b. İyâd → Hişâm b. Abdulmelik → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebî Evfâ anlatıyor: Biz Resulullah (s.a.v.)’in arkasında safta iken bir kişi geldi safa girdi ve: “Allah büyükler büyüğüdür. Sabah ve akşam Yüce Allah’ı tesbih ederim” dedi. Müslümanlar başlarını kaldırıp adamı kınadılar ve “Sesini Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem’in sesi üzerine yükselten kimdir” dediler. Hz. Peygamber yöneldi ve: “Bu sesi yüksek olan kimdir?” diye sordu. “Bu kişidir ey

Allah'ın Resûlü! Denilince Resûlullah: "Vallahi sözlerinin semada yükseldiğini gördüm. Semada bir kapı açıldı ve o kapıdan içeri girdi" buyurdu.³⁹⁵

Abdullâh b. Saîd: Abdullâh b. Ebû Evfâ'dan rivayette bulunmuştur. İyâd b. Lekit kendisinden hadis nakletmiştir. İbn Hibbân onu Sikât adlı eserinde zikretmiştir.³⁹⁶

İyâd b. Lekit es-Sedûsî: Ubeydullâh'ın babasıdır.³⁹⁷ Berâ' b. Âzib, Hâris b. Hasan, Ebû Rimse ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.³⁹⁸ Abdülmelik b. Ümeyr, Süfyân, Abdülmelik b. Sa'd kendisinden hadis nakletmiştir.³⁹⁹ İbn Ma'in, Nesâî ve Ya'kûb b. Süfyân sika olduğunu,⁴⁰⁰ Ebû Hâtım salihu'l-hadîs olduğunu⁴⁰¹ ifade etmiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁴⁰²

Ubeydullâh b. İyâd b. Lakit es-Sedûsî: Künyesi Ebû Selil el-Kûfî'dir.⁴⁰³ H. 169'da vefat etmiştir.⁴⁰⁴ İyâd b. Lekit, Abdullâh b. Saîd ve Küleyb b. Vâil'den rivayette bulunmuştur.⁴⁰⁵ İbn Mehdî, İbn Mübârek, Affân, Saîd b. Mansûr kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁰⁶ İbn Maîn, Ebû Nuaym ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁷ Nesâî onun sika ve lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁴⁰⁸

Hişâm b. Abdülmelik b. İmrân el-Yezenî: Künyesi Ebû Takiy el-Hımsî'dir.⁴⁰⁹ H. 251'de vefat etmiştir.⁴¹⁰ İsmâil b. Ayyâş, Muhammed b. Humeyd, Saîd ve birçok

³⁹⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/476 (No.19134).

³⁹⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/270; Ebû'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî, *Ta'cîlû'l-menfa'a bi-zevâ'idü ricâli'l-e'immeti'l-erba'a*, thk. İkrâm Esed İmrâdî'l-Hak (Lübnan: Daru'l-Beşairu'l-İslamiyye, 1996), 1/739.

³⁹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/376; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/398; Zehebî, *Siyer*, 2004, 1183; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

³⁹⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/376; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/398; Zehebî, *Siyer*, 1183; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

³⁹⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/376; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/398; Zehebî, *Siyer*, 1183; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

⁴⁰⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/399; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

⁴⁰¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/399; Zehebî, *Siyer*, 1183; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

⁴⁰² İbn Hibbân, *Sikât*, 2/36; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/363.

⁴⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/175; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/11; Zehebî, *Siyer*, 2613; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/304.

⁴⁰⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/12; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/305.

⁴⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/175; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/11; Zehebî, *Siyer*, 2613; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/304.

⁴⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/175; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/11; Zehebî, *Siyer*, 2613; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/304.

⁴⁰⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/175; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/304-305.

⁴⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/12; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/305.

⁴⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/252; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/223; Zehebî, *Siyer*, 4085; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

⁴¹⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

râviden rivayette bulunmuştur.⁴¹¹ Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁴¹² Ebû Hâtim onun hadiste mutkin olduğunu söylemiştir.⁴¹³ Nesâî onun sika olduğunu ve lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁴¹⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râvilerden Abdullâh b. Saîd'te cehâlet⁴¹⁵ vardır. Aynı zamanda onu yalnızca İbn Hıbban sika olarak kabul etmiştir. Diğer râviler cerh ve ta'dil âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Abdullâh b. Saîd'ten dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

22- حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ إِيَادٍ، حَدَّثَنَا إِيَادٌ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَعِيدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ جَاءَ رَجُلٌ نَابِيَّ يَغْنِي نَابِيٍّ وَنَحْنُ فِي الصَّفِّ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَدَخَلَ فِي الصَّفِّ ثُمَّ قَالَ اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا وَسُبْحَانَ اللَّهِ بُكْرَةً وَأَصِيلًا فَرَفَعَ الْمُسْلِمُونَ رُءُوسَهُمْ وَاسْتَنْكَرُوا الرَّجُلَ فَقَالُوا مَنْ الَّذِي يَرْفَعُ صَوْتَهُ فَوْقَ صَوْتِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَمَّا انْصَرَفَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَنْ هَذَا الْعَالِي الصَّوْتِ قَالَ هُوَ ذَا يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ وَاللَّهِ لَقَدْ رَأَيْتُ كَلَامَكَ يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ حَتَّى فُتِحَ بَابُ مِنْهَا فَدَخَلَ فِيهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Abdullâh b. Saîd → İyâd → Ubeydullâh b. İyâd → Affân → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebû Evfâ anlatıyor: Biz Resûlullah (s.a.v.)'in arkasında safta iken uzaktan bir kişi gelip safa girdi ve: “Allah büyükler büyüğüdür. Sabah ve akşam Yüce Allah'ı tesbih ederim” dedi. Müslümanlar başlarını kaldırıp adamı kınadılar ve “Sesini Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem sesi üzerine yükselten kimdir” dediler. Hz. Peygamber namazı bitirince: “Bu sesi yüksek olan kimdir?” diye sordu. “Bu kişidir ey

⁴¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/252; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/224; Zehebî, *Siyer*, 4085; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

⁴¹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/252; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/224-225; Zehebî, *Siyer*, 4085; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

⁴¹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/253; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/225; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

⁴¹⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/646.

⁴¹⁵ Cehâlet: Bir kimsenin şahsının yani kim olduğunun veya cerh ta'dil yönünden durumunun ne olduğunun bilinmemesi. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 46.

Allah'ın Resûlü! denilince Resûlullah: “Vallahi sözlerinin semada yükseldiğini gördüm. Semada onlara bir kapı açıldı ve ondan içeri girdiler” buyurdu.⁴¹⁶

Abdullâh b. Saîd: Detaylı bilgi için yirmi bir numaralı hadise bakınız.

İyâd b. Lekit es-Sedûsî: Detaylı bilgi için yirmi bir numaralı hadise bakınız.

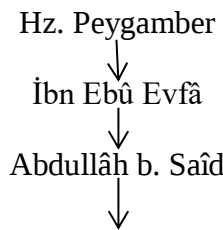
Ubeydullâh b. İyâd: Detaylı bilgi için yirmi bir numaralı hadise bakınız.

Affân b. Müslim: Detaylı bilgi için on sekiz numaralı hadise bakınız.

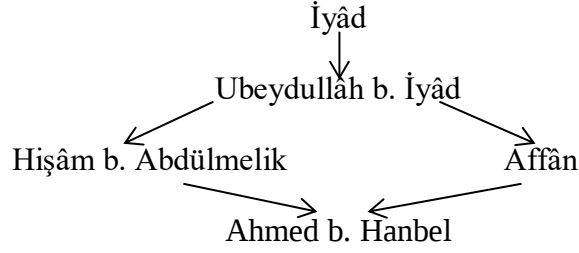
Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râvilerden Abdullâh b. Saîd'te cehalet vardır. Aynı zamanda onu yalnızca İbn Hıbban sika olarak kabul etmiştir. Diğer raviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Abdullâh b. Saîd'ten dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirilmesi: Ahmed b. Hanbel'in Affân kanalıyla gelen rivayet metninde “uzaktan biri geldi” ifadesi yer alırken Ahmed b. Hanbel'in Hişâm b. Abdülmelik kanalıyla gelen rivayet metninde ise “uzaktan ifadesi” yer almamaktadır. Bir adam Hz. Peygamber ashâbı ile namaz kıldığı esnada tekbir ve tesbih getirerek sesini yükseltmiştir. Adamın sesi Hz. Peygamber'in sesinden daha yüksek çıktığı için adam diğer sahâbîler tarafından kınandı. Hz. Peygamber adamın kim olduğunu söyleyerek onun söylediklerinin semada yükselip bir kapıdan içeri girdiğini belirtmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

⁴¹⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 31/485-486 (No.19148).

1.5. ŞÜKÜR NAMAZI

23- أَخْبَرَنَا أَبُو نُعَيْمٍ حَدَّثَنَا سَلَمَةُ بْنُ رَجَاءٍ حَدَّثَنَا شُعْبَاءُ قَالَتْ : رَأَيْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى صَلَّى رَغُتَيْنِ وَقَالَ : صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الضُّحَى رَغُتَيْنِ حِينَ بُشِّرَ بِالْفَتْحِ أَوْ بِرَأْسِ أَبِي جَهْلٍ

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şa'sa → Seleme b. Recâ → Ebû Nuaym → Dârimî.

Şa'sa, İbn Ebû Evfâ'yı iki rekât namaz kılarken gördüm ve dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ebû Cehil'in başı ya da fetih ile müjdelendiğinde öğlen iki rekât namaz kıldı.⁴¹⁷

Şa'sa Bint Abdillâh el-Esedî: Abdullâh b. Ebû Evfâ'dan öğle namazı ile ilgili rivayette bulunmuştur. Şa'sa'dan da Seleme b. Recâ rivayette bulunmuştur.⁴¹⁸

Seleme b. Recâ et-Temimî: Künyesi Ebû Abdurrahmân'dır.⁴¹⁹ Şa'sa, Hişâm b. Urve, İshâk b. Yesâr, Muhammed b. İshâk'tan rivayette bulunmuştur.⁴²⁰ İsmâil b. Halil, Yahyâb. Reşid, Muhammed b. Abdullâh kendisinden hadis nakletmiştir.⁴²¹ İbn Maîn ve Ebû Hatîm onda bir beis olmadığını söylemiştir.⁴²² Ebû Züra' sadûk olduğunu söylemiştir.⁴²³

Ebû Nuaym: Detaylı bilgi için beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Dârimî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Dârimî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet

⁴¹⁷ Ebû Muhammed Abdullah b. Abdurrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî, *es-Sünen* (Beyrut: Daru'l-Beşairu'l-İlmiyye, 1983), "Kitâbu's-Sâlat", 158 (No.1606).

⁴¹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/677.

⁴¹⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/233; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/279; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/744.

⁴²⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/233; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/279; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/744.

⁴²¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/233; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/279; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/744.

⁴²² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/234; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/279; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/744.

⁴²³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/234; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/280; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/744.

rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve ahberenâ lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîtâ bulunmamaktadır. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirilmesi: Şükür namazı nafile bir namaz olup herhangi bir bela veya musibetten kurtulduktan sonra kılınabillir. Metinde Allah resulü Ebû Cehil'in ölümüne binaen ya da Mekke'nin fetih haberini alınca iki rekât namaz kıldığı belirtilmiştir. Ebû Cehil İslam dininin yayılmaması için Hz. Peygamber'e ve Müslümanlara çeşitli eziyetlerde bulunan bir şahsiyettir. Böyle birinin ölmesi Müslümanlar için mutluluk kaynağı olduğu için Hz. Peygamber iki rekât şükür namazı kılmıştır. Aynı şekilde yerinden yurdundan edilen Müslümanların Mekke'nin fethi ile Mekke'ye geri dönmeleri de Müslümanlar için müjdeli bir haber olduğu için Hz. Peygamber (s.a.v.) iki rekât şükür namazı kılmıştır.

1.6. ÖLEN KİMSEYE AĞIT YAKMA

24- حَدَّثَنَا حُسَيْنُ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، وَكَانَ، مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ فَمَاتَتْ ابْنَةٌ لَهُ وَكَانَ يَتَّبِعُ جَنَازَتَهَا عَلَى بَغْلَةٍ خَلْفَهَا فَجَعَلَ النِّسَاءُ يَبْكِينَ فَقَالَ لَا تَرْتَيْنَ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَهَى عَنِ الْمَرَاثِيِّ فَتَقِيضُ إِحْدَاكُنَّ مِنْ عِبَرَتِهَا مَا شَاءَتْ ثُمَّ كَبَّرَ عَلَيْهَا أَرْبَعًا ثُمَّ قَامَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ قَدَرِ مَا بَيْنَ التَّكْبِيرَتَيْنِ يَدْعُو ثُمَّ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُ فِي الْجَنَازَةِ هَكَذَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Hacerî → Şu'be → Hüseyin b. Muhammed → Ahmed b. Hanbel.

İbrâhim Hacerî anlatıyor: Rıdvân biatından olan Abdullâh b. Ebî Evfâ'nın bir kızı öldü. Kızının cenazesinin arkasında bir katırın üzerinde gitmekteydi. Kadınlar ağlamaya başlayınca: "Ağıt yakmayın. Şüphesiz ki Resûlullah (s.a.v.) ağıt yakmayı yasaklamıştır. Ancak sizden biri dilediği kadar gözyaşı akıtsın" dedi. Sonra dört tekbir getirdi. Dördüncü tekbirden sonra iki tekbir arasında beklediği süre kadar durup dua etti. Sonra da: "Resûlullah (s.a.v.) cenazede bu şekil yapardı" dedi.⁴²⁴

İbrâhim b. Müslim el-Abdî: Künyesi Ebû İshâk el-Kûfî'dir.⁴²⁵ Hacerî olarak bilinir.⁴²⁶ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Ebû İyâd ve Ebû Ahves'ten rivayette bulunmuştur.⁴²⁷

⁴²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/480 (No.19140).

⁴²⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/177; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/203; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/155.

Şu‘be, Muhammed b. Fudayl, İbn Uyeyne kendisinden hadis nakletmiştir.⁴²⁸ Ebû Hâtım, Nesâî, İbn Sa‘d ve Ebû Zûr‘a zayıf olduğunu,⁴²⁹ Buhârî, Ebû Hâtım ve Nesâî münkerü’l-hadîs⁴³⁰ olduğunu,⁴³¹ Ebû Ahmed b. Adî zayıf olmakla beraber hadisin yazılabileceğini⁴³² ifade etmiştir.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Hüseyn b. Muhammed: Tam ismi Hüseyn b. Muhammed b. Behrâm et-Temîmî’dir.⁴³³ Künyesi Ebû Ahmed’dir.⁴³⁴ Ona Ebû Ali el-Müeddib el-Mervezî de denilmektedir.⁴³⁵ Bağdat’ta yaşamıştır.⁴³⁶ H. 213’te vefat etmiştir.⁴³⁷ Cerîr b. Hazım, Eyyûb b. Utbe, Mübârek b. Fedale ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴³⁸ Ahmed b. Hanbel, Ahmed b. Menî‘, Ebû Heysem, Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.⁴³⁹ İbn Sa‘d sika olduğunu, Nesâî ise lâ be’s bih olduğunu söylemiştir.⁴⁴⁰ İbn Kâni‘ ve İclî sika olduğunu söylemiştir.⁴⁴¹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında

⁴²⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/203; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/155.

⁴²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/203; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/155.

⁴²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/203-204; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/155.

⁴²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/177; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/205; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/156.

⁴³⁰ Münkerü’l-hadîs: Hadisi kabul edilmeyen, rıza gösterilmeyen kimse demektir. Detaylı bilgi için bk. Koçyiğit, *Hadis Terimleri Sözlüğü*, 341.

⁴³¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/156.

⁴³² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/205; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/156.

⁴³³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/220; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/471; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/220; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/471; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/220; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/471; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/471; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/473; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/221; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁸ Cemmâîlî, *Kemâl*, 4/220; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/471-472; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/220; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/472; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/221; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/472-473; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

⁴⁴¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/110.

herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayette yer alan râvilerden İbrâhim Hacerî zayıf bir râvidir. Diğer râviler ise cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Hacerî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

Cenazeye ağıt yakma ile ilgili rivayetlerin şâhid hadisleri İbn Mâce'nin kaynağında Osman b. Affân ve İbn Abbâs kanalıyla aktarılmıştır.⁴⁴² Rivayetlerin sahâbe râvisi Ebû Hureyre olup rivayetler Ebû Bekir b. Abdurrahmân, Ebû Seleme ve Saîd b. Müseyyeb vasıtasıyla nakledilmiştir.

25- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَاصِمٍ، أَخْبَرَنَا الْهَجْرِيُّ، قَالَ خَرَجْتُ فِي جَنَازَةٍ بِنْتِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى وَهُوَ عَلَى بَغْلَةٍ لَهُ حَوَاءٌ يَعْنِي سَوْدَاءَ قَالَ فَجَعَلَ النِّسَاءُ يَقْلُنَ لِقَائِهِ قَدِيمُهُ أَمَامَ الْجَنَازَةِ فَقَالَ فَسَمِعْتُهُ يَقُولُ لَهُ أَيْنَ الْجَنَازَةُ قَالَ فَقَالَ خَلْفَكَ قَالَ فَقَالَ ذَلِكَ مَرَّةً أَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ قَالَ أَلَمْ أَنْهَكَ أَنْ تَقْدِمَنِي أَمَامَ الْجَنَازَةِ قَالَ فَسَمِعَ امْرَأَةً تَلْتَدِمُ وَقَالَ مَرَّةً تَرْتِي فَقَالَ مَهْ أَلَمْ أَنْهَكُنَّ عَنْ هَذَا إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَنْهَى عَنِ الْمَرَاتِي لِتَقْضَى إِحْدَاكُنَّ مِنْ عِبَرَتِهَا مَا شَاءَتْ فَلَمَّا وَضِعَتْ الْجَنَازَةُ تَقَدَّمَ فَكَبَّرَ عَلَيْهَا أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ ثُمَّ قَامَ هُنِيئَةً فَسَبَّحَ بِهِ بَعْضُ الْقَوْمِ فَأَنْفَلَتْ فَقَالَ أَكُنْتُمْ تَرَوْنَ أَنِّي أَكْبَرُ الْخَامِسَةَ قَالُوا نَعَمْ قَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا كَبَّرَ الرَّابِعَةَ قَامَ هُنِيئَةً فَلَمَّا وَضِعَتْ الْجَنَازَةُ جَلَسَ وَجَلَسْنَا إِلَيْهِ فَسُئِلَ عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ فَقَالَ تَلْقَانَا يَوْمَ خَيْبَرَ حُمْرٌ أَهْلِيَّةٌ خَارِجًا مِنَ الْقَرْيَةِ فَوَقَعَ النَّاسُ فِيهَا فَدَبَّحُوهَا فَإِنَّ الْقُدُورَ لَتُعْلَى بِبَعْضِهَا إِذْ نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَهْرِيقُوهَا فَأَهْرِقْنَاهَا وَرَأَيْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى مِطْرَفًا مِنْ خَزِرٍ أَخْضَرَ.

Rivayetın Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Hacerî → Ali b. Âsım → Ahmed b. Hanbel.

Hacerî diyor ki: Abdullâh b. Ebî Evfâ'nın cenazesine katıldım. O siyah katırının üzerindeydi. Kadınlar katırı çekene: “Onu cenazenin ön tarafına götür” demeye başladılar. O da öyle yaptı. Abdullâh b. Ebî Evfâ katırını çeken kişiye: “Cenaze nerededir” dediğini işittim. Adam: “Arkandadır” dedi. Bir ya da iki defa öyle yaptıktan sonra: “Ben sana beni cenazenin önüne geçirme demedim mi?” dedikten sonra bir kadının ağıt yaktığını duydu. Bunun üzerine: “Yavaş ol. Ben sizi bundan menetmedim mi? Muhakkak Allah Resûlü (s.a.v.) ağıt yakmayı yasaklamıştır. Ancak sizden biri istediği kadar gözyaşı akıtsın” dedi. Cenaze konulunca öne geçip dört tekbir getirdi. Dördüncü tekbirden sonra biraz durdu ve cemaatin bir kısmı ‘Sübhanallah’ dedi. Selâmdan sonra geriye dönüp: “Beşinci tekbiri getireceğimi mi sandınız? dedi. Cemaat: “Evet” deyince “Resûlullah (s.a.v.) dördüncü tekbiri getirdikten sonra biraz beklerdi”

⁴⁴² İbn Mâce, “Kitâbu'l-Cenâiz”, 24 (No.1502-1504).

dedi. Cenaze mezara indirilince oturdu. Bizde onunla oturduk. Bu sırada ona evcil eşek eti hakkında soru soruldu: İbn Ebû Evfâ şöyle dedi: “Hayber gününde köyün dışında evcil eşekler gördük. Halk onları tutup kesti. Kazanlar kaynamaktaydı. Resûlullah’ın münâdîsi: ‘Kazanları dökün’ diye nida etmeye başladı. Biz de onları döktük.” Abdullâh b. Ebî Evfâ’nın üzerinde yeşil bir giysi olduğunu gördüm.⁴⁴³

İbrâhim Hacerî: Detaylı bilgi için yirmi dört numaralı hadise bakınız.

Ali b. Âsım: Tam ismi Ali b. Âsım b. Suheyb el-Vâsıtî’dir.⁴⁴⁴ Künyesi Ebû Hasen et-Teymî’dir.⁴⁴⁵ H. 201’de vefat etmiştir.⁴⁴⁶ Atâ b. Sâib, Ubeydullâh b. Ömer, Dâvûd b. Ebû Hind ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, Ali b. Medenî, Muhammed b. Ziyâd, Mûsâ b. Sehl kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁴⁸ İbn Medenî onun çok hata yaptığını ifade etmiştir.⁴⁴⁹ Salih b. Muhammed, hâfızasının kötü⁴⁵⁰ olduğunu ifade etmiştir.⁴⁵¹ Yahyâ b. Maîn onda hata ve ğalat⁴⁵² olduğunu söylemiştir.⁴⁵³ Amr b. Ali onda zayıflık olduğunu söylemiştir.⁴⁵⁴ İclî sika olduğunu, Sâcî onun sıdk ehlinden olduğunu ancak hadiste iyi olmadığını söylemiştir.⁴⁵⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsîdir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve ahberenâ lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayette yer alan râvilerden İbrâhim

⁴⁴³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/158-159 (No.19417).

⁴⁴⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/504; Zehebî, *Siyer*, 2787; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/617.

⁴⁴⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/504; Zehebî, *Siyer*, 2787; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/617.

⁴⁴⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/519; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/620.

⁴⁴⁷ Cemmâîlî, *Kemâl*, 7/386; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/505; Zehebî, *Siyer*, 2787; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/618.

⁴⁴⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/387; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/505-506; Zehebî, *Siyer*, 2788; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/618.

⁴⁴⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/618.

⁴⁵⁰ Seyi’u’l-Hıfz: Hafızasının zayıflığından dolayı hadis rivayetinde doğruları yanlışlarına eşit veya yanlışlarından az olan râvi. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 276.

⁴⁵¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/619.

⁴⁵² Galat: Hadis rivayetinde hata yapma. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis Istılahları Sözlüğü*, 85.

⁴⁵³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/620.

⁴⁵⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/517; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/620.

⁴⁵⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/620.

Hacerî ve Alî b. Âsım⁴⁵⁶ zayıf birer râvidir. Diğer râviler ise cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Alî b. Âsım ve İbrâhim Hacerî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

26- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ الْمُحَارِبِيُّ، حَدَّثَنَا الْهَجْرِيُّ، قَالَ صَلَّيْتُ مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوْفَى الْأَسْلَمِيِّ صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَلَى جِنَازَةِ ابْنَةِ لَهُ فَكَبَّرَ عَلَيْهَا أَرْبَعًا فَمَكَثَ بَعْدَ الرَّابِعَةِ شَيْئًا . قَالَ فَسَمِعْتُ الْقَوْمَ يُسَبِّحُونَ بِهِ مِنْ نَوَاحِي الصُّفُوفِ فَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ أَكُنْتُمْ تَرَوْنَ أَنِّي مُكَبِّرٌ خَمْسًا قَالُوا تَخَوَّفْنَا ذَلِكَ . قَالَ لَمْ أَكُنْ لِأَفْعَلْ . وَلَكِنْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - كَانَ يُكَبِّرُ أَرْبَعًا ثُمَّ يَمُكُثُ سَاعَةً فَيَقُولُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَقُولَ ثُمَّ يُسَلِّمُ

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Hacerî → Abdurrahmân Muhâribî → Alî b. Muhammed → İbn Mâce.

Hacerî: Ben Resûlullah (s.a.v.)'in ashâbından olan İbn Ebû Evfâ ile kızının cenazesinde namaz kıldım. Abdullâh kızının cenazesi üzerine dört defa tekbir getirdi. Dördüncü tekbirden sonra biraz bekledi. Cemaatten bir grubun sübhanallah dediğini işittim. Sonra Selâm verdi. İbn Ebû Evfâ onlara: “Beşinci defa tekbir getireceğimi mi sandınız? dedi. Cemaat: “Bundan korktuk” dediler. O, bunu yapmazdım, dedi. Ancak Resûlullah (s.a.v.) dört defa tekbir getirdikten sonra biraz beklerdi ve “Maşaallah” der ve selam verirdi.⁴⁵⁷

İbrâhim Hacerî: Detaylı bilgi için yirmi dört numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Muhammed b. Ziyâd el-Muhâribî: Künyesi Ebû Muhammed el-Kûfî'dir.⁴⁵⁸ H. 195'te vefat etmiştir.⁴⁵⁹ İbrâhim b. Müslim, İsmâil b. Ebi Hâlid, Haccâc b. Ertât, A'meş, İsmâil b. Müslim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, Ali b. Muhammed, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Muhammed b. Selam kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁶¹ İbn Mâin sika olduğunu söylemiştir.⁴⁶² Nesâî sika ve

⁴⁵⁶ Alî b. Âsım ile ilgili detaylı bilgi ikinci bölümde verilecektir.

⁴⁵⁷ İbn Mâce, “Kitâbu'l-Cenâiz”, 24 (No.1503).

⁴⁵⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/14; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 17/386; Zehebî, Siyer, 2225; İbn Hacer, Tehzîb, 4/125.

⁴⁵⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/15; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 17/390; İbn Hacer, Tehzîb, 4/126.

⁴⁶⁰ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/14; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 17/386-387; Zehebî, Siyer, 2225; İbn Hacer, Tehzîb, 4/125.

⁴⁶¹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 7/14; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 17/388; Zehebî, Siyer, 2225; İbn Hacer, Tehzîb, 4/125.

⁴⁶² Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 17/390; İbn Hacer, Tehzîb, 4/125.

lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁴⁶³ Ebû Hâtim sadûk olduğunu ve konuştuğu zaman da sikât ravilerden konuştuğunu söylemiştir.⁴⁶⁴ Dârekutnî sika olduğunu söylemiştir.⁴⁶⁵ İclî ve İbn Maîn lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁴⁶⁶

Ali b. Muhammed: Tam ismi Ali b. Muhammed b. Ebî Şeddâd'tır.⁴⁶⁷ Künyesi Ebû Hasan et-Tenafisî'dir.⁴⁶⁸ Ona Abdurrahmân da denilmektedir.⁴⁶⁹ H. 233'te vefat etmiştir.⁴⁷⁰ Hafs b. Ğıyas, Ebû Muâviye, Vekî', İbn Uyeyne, İbn Nümejr, Muhâribî, Ebû Bekir b. Ayyâş ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴⁷¹ İbn Mâce, Nesâî, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁷² Ebû Hâtim onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.⁴⁷³ Halîlî onun imâm olduğunu söylemiştir.⁴⁷⁴ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁴⁷⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayette yer alan râvilerden İbrâhim Hacerî zayıf bir râvidir. Diğer râviler ise cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Hacerî'nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

27- حَدَّثَنَا هِشَامُ بْنُ عَمَّارٍ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِبْرَاهِيمَ الْهَجَرِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنِ الْمَرَاتِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

⁴⁶³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17/390; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/126.

⁴⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/15; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17/390; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/126.

⁴⁶⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/126.

⁴⁶⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/126.

⁴⁶⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/333; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/120; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁶⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/120; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁶⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/120; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/122; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/120-121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/121-122; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/409; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/122; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

⁴⁷⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/333; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/648.

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbrâhim Hacerî → Süfyân → Hişâm b. Ammâr → İbn Mâce.

İbn Ebû Evfâ: “Resûlullah (s.a.v.) ağıt yakmayı yasakladı” buyurdu.⁴⁷⁶

İbrâhim Hacerî: Detaylı bilgi için yirmi dört numaralı hadise bakınız.

Süfyân es-Sevrî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Hişâm b. Ammâr: Tam ismi Hişâm b. Ammâr b. Nadir b. Meysere b. Ebân es-Sülemî’dir.⁴⁷⁷ Künyesi Ebû Velîde d-Dimeşkî’dir.⁴⁷⁸ H. 245’te vefat etmiştir.⁴⁷⁹ İsâ b. Yûnus, Mâlik b. Enes, İbn Uyeyne ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴⁸⁰ Buhârî, Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce, Tirmizî kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁸¹ İbn Maîn ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁴⁸² Nesâî lâ be’s bih olduğunu söylemiştir.⁴⁸³ Dârekutnî ve Nesâî onun sadûk olduğunu söylemiştir.⁴⁸⁴ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁴⁸⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayette yer alan râvilerden İbrâhim Hacerî zayıf bir râvidir. Diğer râviler ise cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. İbrâhim Hacerî’nin zayıflığından dolayı isnadı zayıftır.

⁴⁷⁶ İbn Mâce, “Kitâbu’l-Cenâiz”, 53 (No.1592).

⁴⁷⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/564; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/255; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/242; Zehebî, *Siyer*, 4090; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/651.

⁴⁷⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/564; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/255; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/242; Zehebî, *Siyer*, 4090; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/651.

⁴⁷⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/564; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/254; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/653.

⁴⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/255; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/242-244; Zehebî, *Siyer*, 4090; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/651-652.

⁴⁸¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/256; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/244-247; Zehebî, *Siyer*, 4090; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/652.

⁴⁸² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/247; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/652.

⁴⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/256; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/652.

⁴⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/256; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/652.

⁴⁸⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/564; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/654.

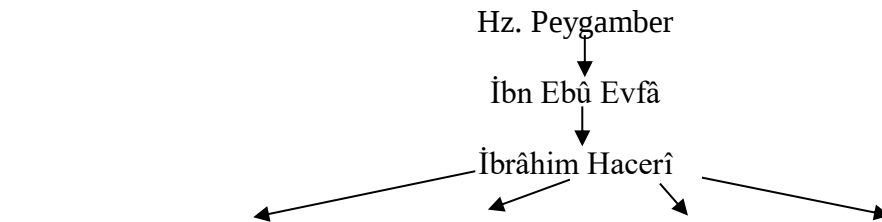
Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel'in Hüseyin b. Muhammed ve Ali b. Âsım kanalıyla gelen rivayet metinleri ile İbn Mâce'nin Hişâm b. Ammar kanalıyla gelen rivayet metninde Hz. Peygamber tarafından ağıt yakılmasının yasaklandığı ifade edilmiştir. İbn Mâce'nin Ali b. Muhammed kanalıyla gelen rivayet metninde ağıt yakmanın yasak olup olmadığı hususunda herhangi bir ibare geçmemektedir. Ahmed b. Hanbel'in rivayet metinlerinde ve İbn Mâce'nin Ali b. Muhammed kanalıyla gelen rivayet metninde Hz. Peygamber'in cenaze namazını nasıl kıldırıldığı aktarılmıştır. Ahmed b. Hanbel'in Ali b. Âsım kanalıyla gelen rivayet metninde diğer rivayet metinlerinden farklı olarak cenaze ile ilgili daha fazla bilgi verilmekte ve metnin sonunda Hayber günü ehlî eşekler konusuna da değinilmektedir. Hayber'in fethinde Müslümanlar acıkmış ve yakalamış oldukları eşekleri kesip etlerini pişirmişlerdir. Eşek etleri kazanlarda pişerken Hz. Peygamber'in habercisi gelip eşek etlerinin yenilmesinin yasak olduğunu bildirmiş ve kazanların dökülmesini emretmiştir.

İbn Mâce'nin Osman b. Affân ve İbn Abbâs kanalıyla nakledilen şâhid hadis metinlerinde diğer metinlerden farklı olarak cenaze namazı için yalnızca "Dört defa tekbir getirdi" ifadesi yer almaktadır.⁴⁸⁶

Abdullâh'ın dördüncü tekbirden sonra beklemesi ve beşinci tebiri getirmemesi cenazede tekbirin dört defa olacağına delildir.⁴⁸⁷ Ayrıca cenazede ağıt yakmak cahiliye davranışı olduğu için yasaklanmıştır. Cenazede dua etmek ise serbesttir.⁴⁸⁸

Rivayetlerde İbn Ebû Evfâ'nın kızı vefat etmiş ve kızının cenazesine katılmış ve cenaze namazını kıldırmıştır. İbn Ebû Evfâ cenazede ağıt yakılmasının Hz. Peygamber tarafından yasakladığını bunun yerine gözyaşı dökebileceklerini söyleyerek cenazede nasıl davranılması gerektiğini orada bulunanlara söylemiştir. Ayrıca cenaze namazı Hz. Peygamber'den gördüğü şekliyle nasıl kılınacağını da orada bulunanlara izah etmiştir.

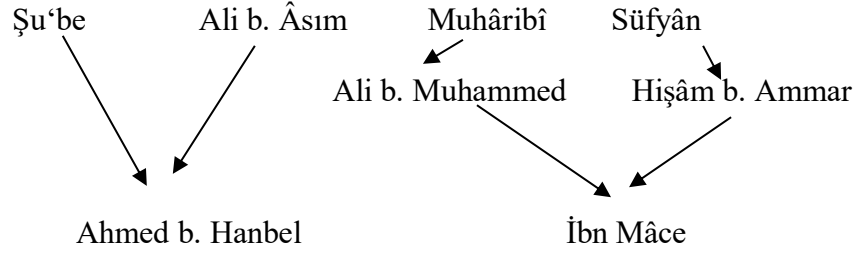
Rivayetlerin Genel Senedi

⁴⁸⁶ İbn Mâce, "Kitâbu'l-Cenâiz", 24 (No.1502-1504).

⁴⁸⁷ Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, 600.

⁴⁸⁸ Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, 631.

1.7. ZEKÂT VERENE DUA

28- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كَانَ الرَّجُلُ إِذَا أَتَى النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَدَقَةٍ مَالِهِ صَلَّى عَلَيْهِ فَأَتَيْتُهُ بِصَدَقَةٍ مَالِ أَبِي فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Vekî' → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) malının zekâtını getiren adamlara hayır duasında bulunurdu. Babamın zekâtını götürünce bana: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁴⁸⁹

Amr b. Mürre: Tam ismi Amr b. Mürre b. Abdullâh b. Tarık b. Hâris b. Seleme b. Ka’b b. Vâil b. Cemel b. Kinane b. Naciye b. Murad el-Cemelî’dir.⁴⁹⁰ Künyesi Ebû Abdullâh el-Kûfî’dir.⁴⁹¹ H. 116’da vefat etmiştir.⁴⁹² Abdullâh b. Ebû Evfâ, Ebi Vâil, Saîd b. Müseyyeb, İbrâhim en-Nehaî ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁴⁹³ A‘meş, Mansûr, Süfyân, Şu’be kendisinden hadis nakletmiştir.⁴⁹⁴ İbn Maîn sika olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁵ Ebû Hâtim sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.⁴⁹⁶ İbn Nümeyr ve Ya’kûb b. Süfyân onu tevsik etmiştir.⁴⁹⁷

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

⁴⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/457 (No.19111).

⁴⁹⁰ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/51; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/232; Zehebî, *Siyer*, 2971; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹¹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/51; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/232; Zehebî, *Siyer*, 2971; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹² Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/51; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/237; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/92.

⁴⁹³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/51; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/232-233; Zehebî, *Siyer*, 2971; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/51; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/233-234; Zehebî, *Siyer*, 2971; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/234; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/234; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/91.

⁴⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/92.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

29- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، وَكَانَ، مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَى بِصَدَقَةٍ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ وَإِنَّ أَبِي أَتَاهُ بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu‘be → Muhammed b. Ca‘fer → Ahmed b. Hanbel.

Ashâbü’ş-Şecere’den olan İbn Ebû Evfâ’dan işittim, dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)’e zekât getirildiğinde “Allah’ım! Onlara hayırlar ihsan et.” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁴⁹⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁴⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/461-462 (No.19115).

30- حَدَّثَنَا وَهْبُ بْنُ جَرِيرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْة، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، وَكَانَ، مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَةٍ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَةٍ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu‘be → Vehb b. Cerîr → Ahmed b. Hanbel.

Ashâbü’ş-Şecere’den olan İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)’e bir topluluk zekâtını getirdiğinde “Allah’ım! Onlara hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁴⁹⁹

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Vehb b. Cerîr: Tam ismi Vehb b. Cerîr b. Hazım b. Zeyd b. Abdullâh b. Şuca’ el-Ezdî’dir.⁵⁰⁰ Künyesi Ebû Abbas el-Basrî’dir.⁵⁰¹ H. 206’da vefat etmiştir.⁵⁰² Şu‘be, Hişâm b. Hasan, İkrime b. Ammâr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁰³ Ahmed b. Hanbel, İbn Medenî, Yahyâ b. Maîn, İshâk b. Râhûye kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁰⁴ Yahyâ b. Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁵ Ebû Hâtim ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁶ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.⁵⁰⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi

⁴⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/476 (No.19133).

⁵⁰⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/121; Zehebî, *Siyer*, 4137; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/121; Zehebî, *Siyer*, 4137; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/124; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/209; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/122; Zehebî, *Siyer*, 4137; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/122-123; Zehebî, *Siyer*, 4137-4138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/209; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/123; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/124; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

⁵⁰⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/123; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/757.

sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

31- حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ صَلَّى عَلَيْهِمْ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümersi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu'be → Yahyâ → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)'e bir topluluk zekâtını getirince “Allah’ım! Onlara hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebû Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵⁰⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd: Tam ismi Yahyâ b. Saîd b. Ferruh el-Kattân et-Temîmî'dir.⁵⁰⁹ Künyesi Ebû Saîd el-Basrî'dir.⁵¹⁰ H. 168'de vefat etmiştir.⁵¹¹ İsmâil b. Ebi Hâlid, Şu'be, Hişâm b. Urve, A'meş, Süfyân ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵¹² Ahmed, İshâk, Yahyâ b. Maîn, Bişr b. Hakem, Müsedded, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe, Bûndâr kendisinden hadis nakletmiştir.⁵¹³ İbn Sa'd onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.⁵¹⁴ İclî onun sika olduğunu ve onun yalnızca sikalar hakkında konuştuğunu söylemiştir.⁵¹⁵ Ebû Hâtim onun sika ve hâfız olduğunu söylemiştir.⁵¹⁶ Nesâî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁵¹⁷

⁵⁰⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/150 (No.19405).

⁵⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/329-330; Zehebî, *Siyer*, 4165; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/44.

⁵¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/330; Zehebî, *Siyer*, 4165; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/44.

⁵¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/325; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/341; Zehebî, *Siyer*, 4167; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/47.

⁵¹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/330-332; Zehebî, *Siyer*, 4165; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/44.

⁵¹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322-323; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/332-334; Zehebî, *Siyer*, 4166; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/44.

⁵¹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/325; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/340; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/46.

⁵¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/340; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/46.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

32- حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ عَمْرُو بْنُ مَرْةٍ أَنَّبَانِي قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ رَجُلٌ بِصَدَقَتِهِ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ قَالَ فَاتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu‘be → Affân → Ahmed b. Hanbel.

Ashâbü’ş-Şecere’den olan İbn Ebû Evfâ’dan işittim, dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)’e zekâtlarını kendileri getirenlere “Allah’ım! Filan oğullarına hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵¹⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Affân b. Müslim: Detaylı bilgi için on altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, kâle ve enbeenî lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer

⁵¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/340; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/46.

⁵¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 31/340; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/46.

⁵¹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/158 (No.19416).

alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

33- حَدَّثَنَا مُسْلِمٌ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو، سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ رَجُلٌ بِصَدَقَةٍ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ. فَأَتَاهُ أَبِي فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu'be → Müslim → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) zekâtlarını getiren adamlara “Allah’ım! Filan oğullarına hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebû Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵¹⁹

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Müslim b. İbrâhim el-Ezdî: Künyesi Ebû Amr’dır.⁵²⁰ H. 212’de vefat etmiştir.⁵²¹ Hammâd b. Selem, Şu'be, İsmâil b. Müslim, Ali b. Mübârek ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵²² Buhârî, Ebû Dâvûd, Dârimî, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁵²³ İbn Maîn onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.⁵²⁴ İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁵²⁵ Ebû Hâtim babasından rivayetle sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.⁵²⁶ İbn Sa'd sika olduğunu, İbn Kâni' salih olduğunu söylemiştir.⁵²⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ

⁵¹⁹ Buhârî, “Kitâbu’d-Deavât”, 19 (No.6332).

⁵²⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/372; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/487; Zehebî, *Siyer*, 3834; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/249.

⁵²¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/373; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/492; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/250.

⁵²² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/372; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/487-489; Zehebî, *Siyer*, 3834; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/249.

⁵²³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/372; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/489-490; Zehebî, *Siyer*, 3834; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/249.

⁵²⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/373; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/490; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/249.

⁵²⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 6/249.

⁵²⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/373; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/491; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/250.

⁵²⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/250.

bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

34- حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ بْنُ حَرْبٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ إِذَا أَتَى رَجُلٌ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِصَدَقَتِهِ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu'be → Süleyman b. Harb → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)'e zekâtlarını getiren adamlara "Allah'ım! Onlara hayırlar ihsan et" diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: "Allah'ım! Ebî Evfâ'nın ailesine hayırlar ihsan et" diye dua ederdi.⁵²⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Süleyman b. Harb: Tam ismi Süleyman b. Harb b. Beğil el-Ezdî el-Vaşihi'dir.⁵²⁹ Künyesi Ebû Eyyûb el-Mısrî'dir.⁵³⁰ H. 140'ta doğmuştur.⁵³¹ Mekke'nin kadılığını yapmış ve orada yaşamıştır.⁵³² H. 214'te vefat etmiştir.⁵³³ Şu'be, Muhammed b. Talha, Vüheyb b. Hâlid, Hammâd, Cerîr b. Hazım ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵³⁴ Buhârî, Ebû Dâvûd, İshâk b. Râhûye, Yahyâ b. Mûsâ kendisinden hadis nakletmiştir.⁵³⁵ Ebû Hâtım, "O imamların imamıdır. Tedlis yapmaz. Fıkıh ve ricâl konusunda konuşurdu"⁵³⁶ dedi. Süleyman b. Harb onun sika, sebt ve hıfz sahibi olduğunu söylemiştir.⁵³⁷ Nesâî sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.⁵³⁸ İbn Sa'd ve İbn Hırâş sika olduğunu söylemiştir.⁵³⁹

⁵²⁸ Buhârî, "Kitâbu'd-Deavât", 33 (No.6359).

⁵²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/264; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/384; Zehebî, *Siyer*, 1901; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/264; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/384; Zehebî, *Siyer*, 1901; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/384; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/384; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/267; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/392; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/18.

⁵³⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/264; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/385; Zehebî, *Siyer*, 1901; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/265; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/385-386; Zehebî, *Siyer*, 1901; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/265; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/386; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/17.

⁵³⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/18.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

35- حَدَّثَنَا آدَمُ بْنُ أَبِي إِيَاسٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْة، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ - قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَةٍ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ فَاتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu‘be → Âdem b. Ebî İyâs → Buhârî.

Ashâbü’ş-Şecere’den olan İbn Ebû Evfâ’dan işittim, dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) bir topluluk zekâtını getirince “Allah’ım! Onlara hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵⁴⁰

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Âdem b. Ebi İyâs: İsmi Abdurrahmân b. Muhammed’tir.⁵⁴¹ Ona Nahiye b. Şuayb el-Horasânî de denilmektedir.⁵⁴² Künyesi Ebû Hasan el-Askalânî’dir.⁵⁴³ H. 220’de vefat etmiştir.⁵⁴⁴ Şu‘be, Hammâd b. Seleme ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁴⁵ Buhârî, Dârimî, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁴⁶ Ebû Dâvûd, İclî ve İbn

⁵³⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/391; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/18.

⁵³⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/18.

⁵⁴⁰ Buhârî, “Kitâbu’l-Meğâzî”, 35(No.4166).

⁵⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/195; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/301; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/195; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/301; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/195; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/301; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/197; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/306; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/195-196; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/302; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/196; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/304; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

Maîn sika olduğunu, Ebû Hâtim sika ve me'mûn olduğunu, Nesâî lâ be'se bih olduğunu ifade etmiştir.⁵⁴⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

36- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ، فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu'be → Hafs b. Ömer → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)'ie bir topluluk zekâtlarını getirdiğinde “Allah’ım! Filan oğullarına hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam Ebû Evfâ da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebû Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵⁴⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Hafs b. Ömer el-İmam: Künyesi Ebû İmran er-Razî'dir.⁵⁴⁹ Aslen Reylidir.⁵⁵⁰ Basra'da yaşamıştır.⁵⁵¹ Şu'be, İbn Mübarek, Avam b. Huşeb ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁵² Âlâ b. Sâlim, Hafs b. Amr kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁵³ İbn Adî,

⁵⁴⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/196; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/304; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/186.

⁵⁴⁸ Buhârî, “Kitâbu'z-Zekât”, 64 (No.1497).

⁵⁴⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/49; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/50; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/50; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/50; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

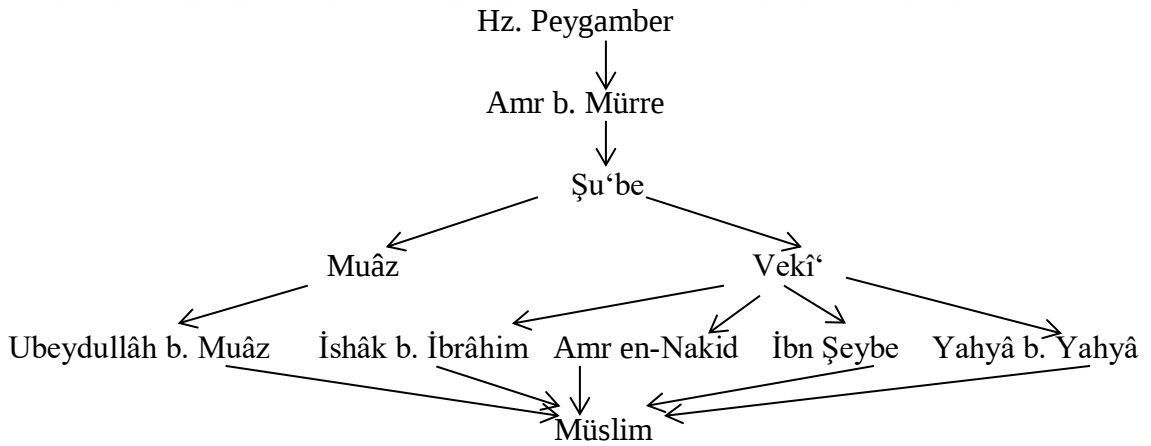
⁵⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/50; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

“Münkerü’l-hadis onda yoktur”⁵⁵⁴ demiştir. Ebû Zür’a kavî olmadığını,⁵⁵⁵ Dârekutnî, İbn Mâin ve Ebû Hâtım ise zayıf olduğunu⁵⁵⁶ söyledi. Yezîd b. Hârûn ise lâ be’s’e bih olduğunu ifade etmiştir.⁵⁵⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

37- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، وَأَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ وَعَمْرُو النَّاقِدِ وَإِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ يَحْيَى أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مَرْثَةَ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، ح. وَحَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ عَمْرِو، - وَهُوَ ابْنُ مَرْثَةَ - حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ فَأَتَاهُ أَبِي أَبُو أَوْفَى بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.)’e bir topluluk zekâtlarını getirdiğinde “Allah’ım! Filan oğullarına hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını

⁵⁵⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/51; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/50; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/51; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/152.

⁵⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/51; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/153.

götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebî Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵⁵⁸

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Vekî‘: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Muâz b. Muâz: Tam ismi Muâz b. Muâz b. Nasr b. Hasan b. Hurr b. Mâlik b. Haşhaşî el-Anberî’dir.⁵⁵⁹ Künyesi Ebû Müsennâ’dır.⁵⁶⁰ H. 196’da vefat etmiştir.⁵⁶¹ Süleyman et-Teymi, Şu‘be, Behz b. Hâkim, Muhammed b. Amr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁶² Oğlu Ubeydullâh, Yahyâ b. Maîn, Osman b. Ebî Şeybe, Ali b. Medeni kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁶³ Mervezî, Ahmed’ten rivayetle onun hadiste göz nuru olduğunu başka bir mevzuda ise onun sağlamlıkta son nokta olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁴ Ebû Hâtim ve İbn Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁵ Nesâî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁵⁶⁶ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁵⁶⁷

Ubeydullâh b. Muâz: Tam ismi Ubeydullâh b. Muâz b. Muâz b. Nasr b. Hassan b. Hurr b. Mâlik’tir.⁵⁶⁸ Künyesi Ebû Amr el-Basrî’dir.⁵⁶⁹ H. 237’de vefat etmiştir.⁵⁷⁰ Muâz b. Muâz, Mu’temir b. Süleyman, Yahyâ, Bîşr b. Mufaddal, Vekî‘ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁷¹ Müslim, Ebû Dâvûd, Ebû Hâtim kendisinden hadis

⁵⁵⁸ Müslim, “Kitâbü’z-Zekât”, 176.

⁵⁵⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/305; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/132; Zehebî, *Siyer*, 3875; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/317.

⁵⁶⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/305; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/132; Zehebî, *Siyer*, 3875; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/317.

⁵⁶¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/305; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/137; Zehebî, *Siyer*, 3875; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/318.

⁵⁶² İbn Hibbân, *Sikât*, 4/305; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/132-133; Zehebî, *Siyer*, 3875; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/317-318.

⁵⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/133-134; Zehebî, *Siyer*, 3875; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/318.

⁵⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/418; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/134; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/318.

⁵⁶⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/134; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/318.

⁵⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 28/135; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/318.

⁵⁶⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/305; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/319.

⁵⁶⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/287; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/158; Zehebî, *Siyer*, 2637; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁶⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/158; Zehebî, *Siyer*, 2637; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁷⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/287; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/160; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/158; Zehebî, *Siyer*, 2637; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

nakletmiştir.⁵⁷² Ebû Hâtim ve İbn Kâni‘ sika olduğunu söylemiştir.⁵⁷³ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁵⁷⁴

İshâk b. İbrâhim: Tam ismi İshâk b. İbrâhim b. Abdurrahman b. Meni‘dir.⁵⁷⁵ H. 259’da vefat etmiştir.⁵⁷⁶ Cerir, Veki‘, İsmâil b. Uleyye, İsmâil b. Ebân, Hüseyin b. Muhammed ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁷⁷ Buhârî, İsmâil b. Abbâs, Hasan b. Saîd ve Muhammed b. Ahmed kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁷⁸ Muhammed b. İshâk sika olduğunu söylemiştir.⁵⁷⁹ Ebû Hâtim sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁰ Darekutnî sika olduğunu söylemiştir.⁵⁸¹

Amr b. Muhammed: Tam ismi Amr b. Muhammed b. Bükeyr b. Sâbûr en-Nâkid’dir.⁵⁸² Künyesi Ebû Osman el-Bağdâdî el-Hâfız’dır.⁵⁸³ H. 232’de Bağdat’ta vefat etmiştir.⁵⁸⁴ Hüseyin, Veki‘, Yahyâ b. Yeman, İbn Uyeyne, Abdurrezzâk ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁸⁵ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Ebû Hâtim, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁸⁶ Ebû Hâtim sika, emin ve sadûk olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁷ Hüseyin b. Fehm onun sika, sebt, hadis sahibi⁵⁸⁸ ve sayılı hâfızlardan olduğunu söylemiştir.⁵⁸⁹ Ebû Dâvûd ve İbn Kâni‘ sika olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁰

İbn Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

⁵⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/158-159; Zehebî, *Siyer*, 2637; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/208; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 19/158; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁷⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/287; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/347.

⁵⁷⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/366; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/204.

⁵⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/368; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/204.

⁵⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/366-367; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/204.

⁵⁷⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/367; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/204.

⁵⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/367.

⁵⁸⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/367.

⁵⁸¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/367; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/204.

⁵⁸² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/47; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/213-214; Zehebî, *Siyer*, 2970; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/86.

⁵⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/47; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/214; Zehebî, *Siyer*, 2970; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/86.

⁵⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/48; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/217; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/87.

⁵⁸⁵ Cemmâîlî, *Kemâl*, 8/48; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/214-215; Zehebî, *Siyer*, 2970; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/86.

⁵⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/48; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/215-216; Zehebî, *Siyer*, 2970; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/86.

⁵⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/48; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/216; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/87.

⁵⁸⁸ Sâhibu’l-Hadîs: Hadisleri bilen, hadis bilgisi olan kimse. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 264.

⁵⁸⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 22/217; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/87.

⁵⁹⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/87.

Yahyâ b. Yahyâ: Tam ismi Yahyâ b. Yahyâ b. Bukeyr b. Abdurrahman b. Yahyâ b. Hammâd et-Temîmî'dir.⁵⁹¹ Künyesi Ebû Zekerîya'dır.⁵⁹² H. 216'da vefat etmiştir.⁵⁹³ Mâlik, Hammâd, İbn Nümejr, Hafs b. Ğıyas, İbrâhim b. Sa'd ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁵⁹⁴ Buhârî, Müslim, Tirmizî, Nesâî, İshâk kendisinden hadis nakletmiştir.⁵⁹⁵ Ahmed b. Hanbel babasından rivayetle İbn Mübarek'ten sonra Horosan'da onun gibisini görmediği ve onun sika olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁶ Nesâî ve Ahmed b. Seyyâr onun sika olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁷ Kuteybe b. Saîd onun salih ve imâm olduğunu söylemiştir.⁵⁹⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim beş farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semî'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

38- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ النَّمَرِيُّ، وَأَبُو الْوَلِيدِ الطَّيَالِسِيُّ، - الْمَعْنَى - قَالَا أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَمْرِو بْنِ مُرَّةَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ أَبِي مِنْ أَصْحَابِ الشَّجَرَةِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا أَتَاهُ قَوْمٌ بِصَدَقَتِهِمْ قَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ فُلَانٍ. قَالَ فَأَتَاهُ أَبِي بِصَدَقَتِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى آلِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Amr b. Mürre → Şu'be → Ebû Velid → Hafs b. Ömer → Ebû Dâvûd.

⁵⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/374; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/31-32; Zehebî, *Siyer*, 4213; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/121.

⁵⁹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/374; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/31-32; Zehebî, *Siyer*, 4213; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/121.

⁵⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/376; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/36; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/122.

⁵⁹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/374; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/32-33; Zehebî, *Siyer*, 4213; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/121.

⁵⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/375; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/33-34; Zehebî, *Siyer*, 4213; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/121.

⁵⁹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/375; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/34; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/121.

⁵⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/35; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/122.

⁵⁹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/122.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Babam Ashâbü’ş-Şeceredendir. Resûlullah (s.a.v.)’e bir topluluk zekâtlarını getirdiğinde “Allah’ım! Filan oğullarına hayırlar ihsan et” diye dua ederdi. Babam da zekâtını götürünce Allah Resûlü: “Allah’ım! Ebû Evfâ’nın ailesine hayırlar ihsan et” diye dua ederdi.⁵⁹⁹

Amr b. Mürre: Detaylı bilgi için yirmi sekiz numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Hişâm b. Abdûlmelik el-Bahilî: Künyesi Ebû Velîd et-Tayâlisî’dir.⁶⁰⁰ H. 217’de vefat etmiştir.⁶⁰¹ Şu‘be, Mâlik, Hemmâm, Hammâd b. Seleme, Ebû Avane ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁰² Buhârî, Ebû Dâvûd, Bündâr, İbn Sa’d, Dârimî kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁰³ İclî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁴ İbn Sa’d onun sika, sebt ve hüccet olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁵ Ebû Hâtim onun muhaddislerin emiri olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁶ İbn Kâni’ onun sika, sebt ve me’mûn olduğunu söylemiştir.⁶⁰⁷ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁶⁰⁸

Hafs b. Ömer: Detaylı bilgi için otuz altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁵⁹⁹ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’z-Zekât”, 6 (No.1590).

⁶⁰⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/364; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/253; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/226; Zehebî, *Siyer*, 4083; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/647.

⁶⁰¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/364; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/254; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/231; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

⁶⁰² Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/253; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/227; Zehebî, *Siyer*, 4083; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/647.

⁶⁰³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/253; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/228-229; Zehebî, *Siyer*, 4083; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/647.

⁶⁰⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/230; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

⁶⁰⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

⁶⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/230; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

⁶⁰⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

⁶⁰⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/364; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/648.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Rivayet metinleri arasında zekâtını getirenin kimler olduğu konusunda metinlerde “bir kavîm, bir topluluk, birileri ve biri” olduğu ifade edilmiştir. Resûlullah zekâtını getirenlere duada bulunurken metinlerde “onlara veya filan oğullarına” duada bulundu şeklinde geçmektedir. Bunların hârîcinde Ebû Evfâ ailesinin ismi ve Hz. Peygamber’in onlara yaptığı dua bütün metinlerde yer almaktadır.

Tevbe Suresinin 103. ayetinde Resûlullahtan zekâtını getiren kimselere dua etmesi emredilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.v.) de ayette geçen ‘zekât getirene dua et’ emrine uyarak zekât getirenlere hayırlar ihsan edilmesi için duada bulunmuştur.⁶⁰⁹

Rivayetlerin Genel Senedi: İbn Ebû Evfâ’nın zekât ile ilgili rivayetlerinin genel isnad şeması sayfanın bütünlüğünü bozmasından dolayı bölüm sonunda verilmiştir.

1.8. UMRE

39- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ قَدِمْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ يَعْنِي فِي الْعُمْرَةِ وَنَحْنُ نَسْتُرُهُ مِنَ الْمُشْرِكِينَ أَنْ يُؤْذَوْهُ بِشَيْءٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbn Hâlid → Vekî → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) ile umre için geldik. Kâbeyi tavaf etti. Safâ ve Merve arasında sa’y yaptı. Biz de Resûlullah’ı (s.a.v.) Müşriklerden ona gelebilecek bir eziyete karşı siper oluyorduk.”⁶¹⁰

İsmâil b. Ebî Hâlid: Tam ismi İsmâil b. Ebi Hâlid el-Ahmesî’dir.⁶¹¹ İsmi Hürmüz’dür.⁶¹² H. 146’da vefat etmiştir.⁶¹³ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Ebû Cüheyfe, Amr b. Hureys, Zeyd b. Vehb, Muhammed b. Sa’d ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶¹⁴ Şu’be, Süfyân, Hüseyim, Yezîd b. Hârûn, Yahyâ b. Saîd el-Kâttan kendisinden hadis

⁶⁰⁹ Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî, *Umdetü’l-Kârî*, thk. Abdullâh Mahmud Muhammed Ömer (Lübnan: Daru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2001), 22/459, 22/479-480, 17/494; Derbendî, *Fethu’l-Mülhim*, 6/170-171.

⁶¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/453-454 (No.19108).

⁶¹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/13; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/306; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/69; Zehebî, *Siyer*, 1103; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/274.

⁶¹² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/69.

⁶¹³ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/13; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/75; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶¹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/306; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/69-71; Zehebî, *Siyer*, 1103; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/274-275.

nakletmiştir.⁶¹⁵ İbn Mübarek onu insanların en hâfız olanı arasında zikretmektedir.⁶¹⁶ Mervân b. Muâviye onun terazi ile isimlendirildiğini ifade etmiştir.⁶¹⁷ İbn Mehdî, Ebû Hâtim, İbn Maîn ve Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.⁶¹⁸ İbn Ammâr el-Mevsilî onun hüccet olduğunu söylemiştir.⁶¹⁹ İclî onun tabii ve sika olduğunu söylemiştir.⁶²⁰ İbn Hibbân onun şeyh ve salih olduğunu söylemiştir.⁶²¹

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Abdullâh’ın umre ile ilgili şâhid hadisi Buhârî’nin kaynağında İbn Abbâs kanalıyla aktarılmıştır. Rivayetlerin sahâbe râvisi İbn Abbâs olup rivayet Âta vasıtasıyla nakledilmiştir.⁶²²

40- حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ فِي عُمْرَتِهِ قَالَ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbn Hâlid → Hüseyim → Ahmed b. Hanbel.

İsmâil b. Ebi Hâlid, İbn Ebû Evfâ’ya: “Resûlullah (s.a.v.) umresinde Kâbe’ye girdi mi?” diye sordu. İbn Ebû Evfâ: “Hayır” dedi.⁶²³

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

⁶¹⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/307; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/71-72; Zehebî, *Siyer*, 1103; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶¹⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶¹⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/74-75; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶¹⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/75; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/275.

⁶²¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/13.

⁶²² Buhârî, “Kitâbu'l-Meğâzi”, 43 (No.4257).

⁶²³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/470 (No.19125).

Hüseyim b. Beşîr: Tam ismi Hüseyim b. Beşîr b. Kâsım b. Dinar es-Sülemî'dir.⁶²⁴ Künyesi Ebû Muâviye'dir.⁶²⁵ H. 183'te vefat etmiştir.⁶²⁶ Ya'lâ b. Ata, İsmâil b. Ebi Hâlid, Süleyman et-Teymî, A'meş, Ebû İshâk ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶²⁷ Veki', Yahyâ b. Yahyâ, Ahmed b. Hanbel, Saîd b. Mansûr kendisinden hadis nakletmiştir.⁶²⁸ İbn Sa'd ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁶²⁹ Ayrıca İbn Sa'd onun rivayetlerinde 'ahberenâ' lafzını kullandığında o rivayetin hüccet olduğunu söylemiştir.⁶³⁰ Ebû Hâtim hâfız olduğunu söylemiştir.⁶³¹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve ahberenâ lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

41- حَدَّثَنَا يَعْلى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ اعْتَمَرَ فَطَافَ وَطُفْنَا مَعَهُ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ وَسَعَى بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَكُنَّا نَسْتَرْهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ لَا يُصِيبُهُ أَحَدٌ بِشَيْءٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Ya'lâ → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: "Resûlullah (s.a.v.) umre yapacağı zaman biz de onunla beraberdik. O Kâbe'yi tavaf etti, biz de onunla tavaf ettik. O namaz kıldı, biz de onunla

⁶²⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/263; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/272; Zehebî, Siyer, 4099; İbn Hacer, Tehzîb, 6/658.

⁶²⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/263; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/272; Zehebî, Siyer, 4099; İbn Hacer, Tehzîb, 6/658.

⁶²⁶ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/288; İbn Hacer, Tehzîb, 6/660.

⁶²⁷ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/263; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/272-275; Zehebî, Siyer, 4099; İbn Hacer, Tehzîb, 6/659.

⁶²⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/263-364; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/275-277; Zehebî, Siyer, 4099; İbn Hacer, Tehzîb, 6/659.

⁶²⁹ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/283; İbn Hacer, Tehzîb, 6/660.

⁶³⁰ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/283; İbn Hacer, Tehzîb, 6/660.

⁶³¹ Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 30/283.

namaz kıldık. Safâ ve Merve arasında sa'y yaptı. Biz de Resûlullah'ı Mekke ehlinden ona gelebilecek bir şeye karşı siper oluyorduk.⁶³²

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ya'lâ b. Ubeyd: Tam ismi Ya'lâ b. Ubeyd b. Ümeyye el-İyâdî'dir.⁶³³ İbn Nümeyr onun H. 209'da vefat ettiğini söylemiştir.⁶³⁴ İsmâil b. Hâlid, Yahyâ b. Saîd, A'meş ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶³⁵ Muhammed b. Abdullâh b. Nümeyr, İshâk b. Râhûye, İbn Ebî Şeybe ve Muhammed b. Ubeyd kendisinden hadis nakletmiştir.⁶³⁶ İbn Maîn ve İbn Sa'd sika olduğunu söylemiştir.⁶³⁷ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.⁶³⁸ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁶³⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semî'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

42- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ اعْتَمَرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَطَفْنَا مَعَهُ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ ثُمَّ خَرَجَ فَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَنَحْنُ مَعَهُ نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ لَا يَرْمِيهِ أَحَدٌ أَوْ يُصِيبُهُ أَحَدٌ بِشَيْءٍ قَالَ فَدَعَا عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعِ الْحِسَابِ هَازِمِ الْأَحْزَابِ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ قَالَ وَرَأَيْتُ بِيَدِهِ ضَرْبَةً عَلَى سَاعِدِهِ فَقُلْتُ مَا هَذِهِ قَالَ ضَرْبُهَا يَوْمَ خَنْيْنٍ فَقُلْتُ لَهُ أَشْهَدْتُ مَعَهُ خَنْيْنًا قَالَ نَعَمْ وَقِيلَ ذَلِكَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

⁶³² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 31/473 (No.19129).

⁶³³ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/418; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/438; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/389; Zehebî, *Siyer*, 4254; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226.

⁶³⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/418; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/439; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/392; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/227.

⁶³⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/418; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/438; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/389-390; Zehebî, *Siyer*, 4254; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226.

⁶³⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/439; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/390-391; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226; Zehebî, *Siyer*, 4255.

⁶³⁷ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/439; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/391; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226-227.

⁶³⁸ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 9/439; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/391; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226.

⁶³⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/418; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/391; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/226.

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Yezîd b. Hârûn → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Nebî (s.a.v.) umre yaptı. O Kâbe’yi tavaf etti, biz de onunla tavaf ettik. O makamın arkasında namaz kıldı, biz de onunla namaz kıldık. Sonra Safâ ve Merve arasında sa’y yaptı. Biz de Resûlullah’ı Mekke ehlinden ona gelebilecek bir şeye karşı veya onların atabileceği bir şeye karşı siper oluyorduk.” İsmâil, İbn Ebû Evfâ’nın şöyle devam ettiğini söyledi: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Allah’ım! Onları yen ve onları sars, korkut” dedi. İbn Ebû Evfâ’nın kolundaki yarayı görünce: “Bu ne?” diye sordum. “Bu yarayı Huneyn günü aldım” dedi. Ona: “Peygamber’le (s.a.v.) Huneyne katıldın mı?” diye sordum. “Evet, daha önce olan savaşlara da katıldım” dedi.⁶⁴⁰

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yezîd b. Hârûn: Detaylı bilgi için üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dil âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

43- حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى، قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ ثُمَّ خَرَجَ فَطَافَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَجَعَلْنَا نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنْ يَرْمِيَهُ أَحَدٌ أَوْ يُصِيبَهُ بِشَيْءٍ فَسَمِعْتُهُ يَدْعُو عَلَى الْأَحْزَابِ يَقُولُ اللَّهُمَّ مَنَزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ هَازِمِ الْأَحْزَابِ اللَّهُمَّ اهْزِمُهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Yahyâ → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptı. O Kâbe’yi tavaf etti. Sonra Safâ ve Merve arasında sa’y yaptı. Biz de Resullah’ı Mekke ehlinden ona gelebilecek bir şeye karşı veya onların atabileceği bir şeye karşı siper oluyorduk.” İbn Ebû Evfâ

⁶⁴⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/473 (No.19131).

Peygamber'den Ahzâb aleyhine şöyle dua ettiğini duydum: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah'ım! Sen onları hezimete uğrat. Allah'ım! Onları yen ve onları sars, korkut.” dedi.⁶⁴¹

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

44- حَدَّثَنِي سُرَيْجُ بْنُ يُونُسَ، حَدَّثَنِي هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى صَاحِبِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَدَخَلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَيْتَ فِي عُمْرَتِهِ قَالَ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Hüseyim → Süreyc b. Yûnus → Müslim.

İsmâil b. Ebi Hâlid, İbn Ebû Evfâ'ya: “Resûlullah (s.a.v.) umresinde Kâbe'ye girdi mi?” diye sordu. İbn Ebû Evfâ: “Hayır” dedi.⁶⁴²

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Hüseyim b. Beşir: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

Süreyc b. Yûnus: Tam ismi Süreyc b. Yûnus b. İbrâhim el-Bağdâdî'dir.⁶⁴³ Künyesi Ebû Hâris el-Abid'tir.⁶⁴⁴ H. 235'te vefat etmiştir.⁶⁴⁵ Hüseyim, Vekî, İbn

⁶⁴¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/151 (No.19407).

⁶⁴² Müslim, “Kitâbu'l-Hac”, 1332.

⁶⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/214; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/109; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/221; Zehebî, *Siyer*, 1771; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/589.

⁶⁴⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/215; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/109; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/221; Zehebî, *Siyer*, 1771; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/589.

⁶⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/215; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/110; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/225; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/590.

Uyeyne ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁴⁶ Müslim, Buhârî, Nesâî, Ebû Hâtim, Mûsâ b. Hârûn kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁴⁷ Ahmed b. Hanbel sâlih olduğunu, Ebû Dâvûd lâ be'se bih olduğunu ve sika olduğunu, Ebû Hâtim sadûk olduğunu, Nesâî ise lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁶⁴⁸ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁶⁴⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenî, kâle ve ahberenâ lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

45- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ، وَمَعَهُ مَنْ يَسْتُرُهُ مِنَ النَّاسِ فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ ادْخُلْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ قَالَ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil b. Hâlid → Hâlid b. Abdullâh → Müsedded → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptı. O Kâbe'yi tavaf etti. Makamın arkasında iki rekât namaz kıldı. Onunla beraber ona siper olan insanlar vardı.” Ona bir adam dedi ki: “Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem Kâbe'ye girdi mi?” diye sordu. İbn Ebû Evfâ: “Hayır” dedi.⁶⁵⁰

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Hâlid b. Abdullâh: Tam ismi Hâlid b. Abdullâh b. Abdurrahmân b. Yezîd et-Tahhân'dır.⁶⁵¹ Künyesi Ebû Heysem'dir.⁶⁵² Ona Ebû Muhammed el-Müzenî de

⁶⁴⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/109; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/221-222; Zehebî, *Siyer*, 1771; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/589.

⁶⁴⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/109-110; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/222; Zehebî, *Siyer*, 1771; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/590.

⁶⁴⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/110; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/222; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/590.

⁶⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/214; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/590.

⁶⁵⁰ Buhârî, “*Kitâbu'l-Hac*”, 53 (No.1600).

⁶⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/99; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/277.

denilmektedir.⁶⁵³ H. 182’de vefat etmiştir.⁶⁵⁴ İsmâil b. Ebû Hâlid, Süleyman et-Teymî, İshâk eş-Şeybânî, Sehl b. Sâlih ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁵⁵ Yahyâ, Saîd b. Mansûr, Müsedded, Kuteybe kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁵⁶ Ebû Zûr’a ve Nesâî sika olduğunu,⁶⁵⁷ Ebû Hâtim sika⁶⁵⁸ ve sahihu’l-hadîs olduğunu,⁶⁵⁹ Tirmizî sika ve hâfız olduğunu⁶⁶⁰ ifade etmiştir.

Müsedded b. Müserhed: Tam ismi Müsedded b. Müserhed b. Müserbel el-Basrî’dir.⁶⁶¹ Künyesi Ebû Hasen’dir.⁶⁶² H. 218’de vefat etmiştir.⁶⁶³ Hâlid b. Abdullâh, Bîşr b. Mufaddal, Veki’, Yahyâ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁶⁴ Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁶⁵ Ahmed b. Hanbel ve İbn Maîn sadûk olduğunu söylemiştir.⁶⁶⁶ Ebû Hâtim, Nesâî ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁶⁶⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları

⁶⁵² Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/100; Zehebî, *Siyer*, 1597; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/277.

⁶⁵³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/100; Zehebî, *Siyer*, 1597; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/277.

⁶⁵⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/353; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/103; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/278.

⁶⁵⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/100-101; Zehebî, *Siyer*, 1597; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/277.

⁶⁵⁶ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/101; Zehebî, *Siyer*, 1597; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/277.

⁶⁵⁷ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/102; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/278.

⁶⁵⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/352; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/101.

⁶⁵⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/102; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/278; Sahîhu’l-Hadîs: Zehebî’ye göre ta’dilin ikinci mertebesinde bulunan bir râvi hakkında kullanılan bir siga. Böyle bir râvinin rivayet ettiği hadis delil olarak alınır. Detaylı bilgi için bk. Aydın, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 271.

⁶⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 8/102; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/278.

⁶⁶¹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/355; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/443-444; Zehebî, *Siyer*, 3822; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/236.

⁶⁶² Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/355; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/444; Zehebî, *Siyer*, 3822; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/236.

⁶⁶³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/356; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/447; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/237.

⁶⁶⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/355; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/444-445; Zehebî, *Siyer*, 3822; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/236.

⁶⁶⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/356; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/445-446; Zehebî, *Siyer*, 3822; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/237.

⁶⁶⁶ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/356; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/446; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/237.

⁶⁶⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/446-447; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/237.

kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

46- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ، عَنْ جَرِيرٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَاعْتَمَرْنَا مَعَهُ فَلَمَّا دَخَلَ مَكَّةَ طَافَ وَطُفْنَا مَعَهُ، وَأَتَى الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ وَأَتَيْنَاهَا مَعَهُ، وَكُنَّا نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنْ يَرْمِيَهُ أَحَدٌ. فَقَالَ لَهُ صَاحِبٌ لِي أَكَانَ دَخَلَ الْكَعْبَةَ قَالَ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Cerîr → İshâk b. İbrâhim → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptı, biz de onunla umre yaptık. Mekke’ye girdiğinde Kâbe’yi tavaf etti, biz de tavaf ettik. Safâ ve Merve’ye geldi, biz de onunla geldik. Mekke ehlinden birinin O’na atabileceği bir şeye karşı siper olduk. İsmâil’in arkadaşlarından biri İbn Ebû Evfâ’ya: “Resûlullah Kâbe’ye girdi mi?” diye sordu. İbn Ebû Evfâ: “Hayır” dedi.⁶⁶⁸

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Cerîr b. Abdülhamîd: Tam ismi Cerîr b. Abdülhamîd b. Kurt ed-Dabbî’dir.⁶⁶⁹ Künyesi Ebû Abdullâh er-Razi’dir.⁶⁷⁰ İsfahan’ın köylerinden birinde dünyaya geldi.⁶⁷¹ Kûfe’de yetişti.⁶⁷² H. 188’de vefat etmiştir.⁶⁷³ Ebû İshâk eş-Şeybânî, Süleyman et-Teymî, Yahyâ b. Saîd, A‘meş, İsmâil b. Ebi Hâlid ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁷⁴ Kuteybe, Ali b. Medenî, Yahyâ b. Yahyâ, Yahyâ b. Maîn kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁷⁵ Muhammed b. Sa‘d, sika olduğunu ifade etmiş aynı zamanda ondan hadis almak için rihle de yapıldığını söylemiştir.⁶⁷⁶ İbn Ammâr el-Mevsîlî, hüccet

⁶⁶⁸ Buhârî, “Kitâbu’l-Umre”, 11 (No.1791).

⁶⁶⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/19; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/540-541; Zehebî, *Siyer*, 1286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/19; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/541; Zehebî, *Siyer*, 1286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/19; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/541; Zehebî, *Siyer*, 1286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/541; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/21; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/551; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/550.

⁶⁷⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/19; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/541-542; Zehebî, *Siyer*, 1286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/20; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/542-543; Zehebî, *Siyer*, 1287; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 4/544; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

olduğunu ifade etmiştir.⁶⁷⁷ Ebû Heysem tedlis yapmadığını söylemiştir.⁶⁷⁸ İclî ve Nesâî sika olduğunu, Ebû Hâtim de hadisiyle ihticac edildiğini ve sika olduğunu söylemiştir.⁶⁷⁹

İshâk b. İbrâhim: Detaylı bilgi için otuz yedi numaralı hadis bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

47- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، سَمِعَ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ لَمَّا اعْتَمَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَتْرَنَاهُ مِنْ غُلَمَانِ الْمُشْرِكِينَ وَمِنْهُمْ، أَنْ يُؤْذُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Süfyân → Ali b. Abdullâh → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptığı zaman onu müşrikoğullarından ve müşriklerden Resûlullah'a eziyet gelmesin diye siper oluyorduk.”⁶⁸⁰

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Tam ismi Süfyân b. Uyeyne b. Ebî İmrân'dır.⁶⁸¹ Künyesi Ebû Muhammed el-Kûfî'dir.⁶⁸² H. 107'de doğmuş,⁶⁸³ H. 198'de vefat etmiştir.⁶⁸⁴ İsmâil b.

⁶⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/544; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/549.

⁶⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/550; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/550.

⁶⁸⁰ Buhârî, “Kitâbu'l-Megâzî”, 43 (No.4255).

⁶⁸¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/213; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/177; Zehebî, *Siyer*, 1852; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/720.

⁶⁸² İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/213; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/178; Zehebî, *Siyer*, 1852; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/720.

⁶⁸³ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/721.

⁶⁸⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/219; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/722.

Ebi Hâlid, Saim b. Nadr, Süleyman et-Teymî, A‘meş, Mansûr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁸⁵ Şu‘be, Sevrî, İbn Cüreyc, Mis‘ar, Ebû İshâk el-Fezarî, Kuteybe kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁸⁶ İclî sika, hadiste sebt ve hadis ashâbının hâkimlerinden olduğunu söylemiştir.⁶⁸⁷ Şafî, ‘Mâlik ve Süfyân olmasaydı Hicaz’ın ilmi giderdi’’ dedi.⁶⁸⁸ İbn Sa‘d sika, sebt ve hüccet olduğunu söylemiştir.⁶⁸⁹ İbn Uyeyne sika ve imam olduğunu söylemiştir.⁶⁹⁰ İbn Hırâş sika, sebt ve me‘mûn olduğunu söylemiştir.⁶⁹¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁶⁹²

Ali b. Abdullâh: Tam ismi Ali b. Abdullâh b. Ca‘fer b. Necih b. Sa‘d’dır.⁶⁹³ Künyesi Ebû Hasan’dır.⁶⁹⁴ H. 234’te vefat etmiştir.⁶⁹⁵ Süfyân, Halid b. Haris, Ezher b. Sa‘d, Bîşr b. Mufaddâl ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁶⁹⁶ Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce kendisinden hadis nakletmiştir.⁶⁹⁷ İbn Main sadûk olduğunu söylemiştir.⁶⁹⁸ Ali b. Medenî onun peygamber’in hadislerinde insanların en bilgilisi olduğunu söylemiştir.⁶⁹⁹ Yâ‘kub b. Süfyân hafız olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁰

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’e ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta‘dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁶⁸⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/322; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/178-183; Zehebî, *Siyer*, 1852; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/720-721.

⁶⁸⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/213-214; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/183-188; Zehebî, *Siyer*, 1852-1853; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/721.

⁶⁸⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/721.

⁶⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/189; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/721.

⁶⁸⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/216; Zehebî, *Siyer*, 1853; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/720.

⁶⁹⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/720.

⁶⁹¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/723.

⁶⁹² İbn Hibbân, *Sikât*, 3/412; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/723.

⁶⁹³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 21/5; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/622.

⁶⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 21/5; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/622.

⁶⁹⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 21/34.

⁶⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 21/6-7; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/622.

⁶⁹⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 21/7-9; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/623.

⁶⁹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/627.

⁶⁹⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/623.

⁷⁰⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/624.

48- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اعْتَمَرَ فَطَافَ بِالْبَيْتِ وَصَلَّى خَلْفَ الْمَقَامِ رَكْعَتَيْنِ وَمَعَهُ مَنْ يَسْتَرْهُ مِنَ النَّاسِ فَقِيلَ لِعَبْدِ اللَّهِ أَدْخَلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكَعْبَةَ قَالَ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Hâlid b. Abdullâh → Müsedded → Ebû Dâvûd.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptı. O Kâbe’yi tavaf etti. Makamın arkasında iki rekât namaz kıldı. Onunla beraber ona siper olan insanlar vardı.” İbn Ebû Evfâ’ya denildi ki: “Resûlullah Kâbe’ye girdi mi?” diye sordu. İbn Ebû Evfâ: “Hayır” dedi.⁷⁰¹

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Hâlid b. Abdullâh: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

Müsedded b. Müserhed: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

49- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا يَعْلَى، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - حِينَ اعْتَمَرَ فَطَافَ وَطُفْنَا مَعَهُ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ وَكُنَّا نَسْتَرْهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ لَا يُصِيبُهُ أَحَدٌ بِشَيْءٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Ya‘lâ → Abdullâh b. Nümeyr → İbn Mâce.

⁷⁰¹ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’l-Menâsik”, 55 (No.1902).

İbn Ebû Evfâ diyor ki: “Resûlullah (s.a.v.) umre yaptığında onunla beraberdik. O Kâbe’yi tavaf etti, biz de onunla tavaf ettik. O namaz kıldı, biz de onunla namaz kıldık. Makamın arkasında iki rekât namaz kıldı. O’na Mekke ehlinden isabet edebilecek bir şeye karşı siper olduk.”⁷⁰²

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ya‘lâ b. Ubeyd: Detaylı bilgi için kırk bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümejr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

50- أَخْبَرَنَا جَعْفَرُ بْنُ عَوْنٍ حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ قَالَ وَسَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى يَقُولُ : سَعَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَنَحْنُ نَسْتُرُهُ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ أَنْ يُصِيبَهُ أَحَدٌ بِحَجَرٍ أَوْ بِرَمِيَةٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Ca‘fer b. Avn → Dârimî.

İsmail, İbn Ebû Evfâ’dan: “Resûlullah (s.a.v.) safa ve merve arasında sa’y yaprı. Biz de O’na Mekke ehlinden isabet edebilecek bir taştan ya da bir atışa karşı siper olduk” dediğini işittim.⁷⁰³

İsmâil b. Ebî Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ca‘fer b. Avn: Tam ismi Ca‘fer b. Avn b. Ca‘fer b. Amr b.Hureys’tir.⁷⁰⁴ Künyesi Ebû Avn’dır.⁷⁰⁵ H. 206’da vefat etmiştir.⁷⁰⁶ Yahyâ b. Saîd, İsmâil, Şeybânî, Sevrî,

⁷⁰² İbn Mâce, “Kitâbu’l-Menâsik”, 44 (No.2990).

⁷⁰³ Dârimî, “Kitâbu’l-Menâsik”, 77 (No.2082).

⁷⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/38; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/70; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

⁷⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/38; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/71; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

⁷⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/39; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/73; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

Hişam b. Urve'den rivayette bulunmuştur.⁷⁰⁷ Ali b. Medeni, Muhammed b. Beşşâr İbrâhim b. Yakub kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁰⁸ Yahyâ b. Maîn sika olduğunu, Ebû Hatîm ise sadûk olduğunu söylemiştir.⁷⁰⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Dârimî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Dârimî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ ve semi'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi:

Ahmed b. Hanbel'in Hüseyim, Müslim'in Süreyc b. Yûnus tarikiyle gelen rivayetlerin metinleri birbirine benzerdir.

Ahmed b. Hanbel'in Vekî', Buhârî'nin Ali b. Abdullâh tarikiyle gelen rivayetlerin metinleri birbirine benzerdir.

Ahmed b. Hanbel'in Ya'lâ, İbn Mâce'nin İbn Nümejr tarikiyle gelen rivayetlerin metinleri birbirine benzerdir.

Buhârî ve Ebû Dâvûd'un Müsedded, Buhârî'nin İshâk b. İbrâhim tarikiyle gelen rivayetlerin metinleri birbirine benzerdir.

Dârimî'nin rivayetinde diğer rivayetlerden farklı olarak "O'na Mekke ehlinden isabet edebilecek bir taştan ya da bir atışa karşı siper olduk" taş ve atış kelimeleri geçmektedir.

Ahmed b. Hanbel'in Yezîd b. Hârûn ve Yahyâ tarikiyle gelen rivayetlerin metinleri birbirine benzer olup Yezîd b. Hârûn'un tarikiyle gelen rivayet metninde İbn Ebû Evfâ'nın Huneyn gazvesinde aldığı yara da anlatılmaktadır.

⁷⁰⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/38; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/71; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

⁷⁰⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/38; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/71-72; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

⁷⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/39; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/73; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/572.

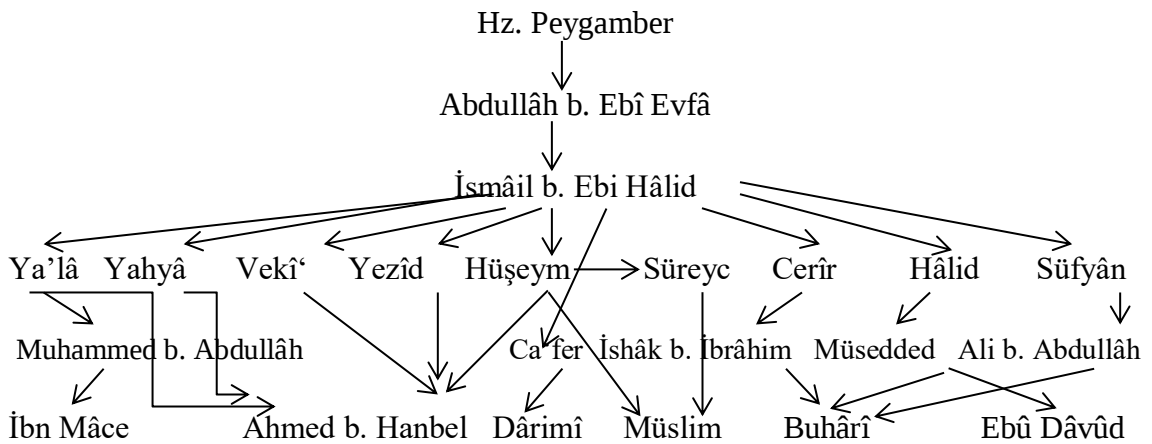
Metinlere genel olarak bakıldığında birbiriyle benzer olan rivayetlerde lafız ve mâna olarak birbirlerine yakın ifadeler kullanılmıştır. Örneğin “Müşriklerden gelebilecek bir eziyete karşı” ifadesini başka bir rivayette “Mekke ehlînden gelebilecek bir eziyete karşı” veya “müşrikoğullarından gelebilecek bir eziyete karşı” ifadeleri kullanılmıştır. Bunun yanında bazı metinlerde Hz. Peygamber’in umre yaparken onunla umreye gelenlerin de umre yaptığı bazı rivayetlerde ise sadece Hz. Peygamber’in umre yaptığına değinilmiştir. Diğer bazı rivayetlerde ise Hz. Peygamber’in Müşrik grupları aleyhine duada bulunduğu da göze çarpmaktadır.

Buhârî’nin İbn Abbâs kanalıyla gelen şâhid hadis metninde diğer metinlerden farklı olarak Hz. Peygamber’in (s.a.v.) safa ve merve arasında say yapmasındaki sebep müşriklerin Hz. Peygamber’in gücünü görmeleri için olduğu belirtilmiştir.⁷¹⁰

“Lâ yusibu” kelimesi ile yapılan umre ibadetinin umretü’l kaza umresi olduğu anlaşılmaktadır.⁷¹¹

Hiz. Peygamber ve yanındaki ashâbı Hudeybiye Antlaşması gereği bir yıl sonra umre yapmak için Mekke şehrine geldiler. Hz. Peygamber umre ibadetini yaparken Hz. Peygamber’in ashâbı müşriklerden Resûlullah’a gelebilecek herhangi bir tehlikeye karşı güvenlik gerekçesiyle Hz. Peygamber’e siper olmuşlardır. Bu durum ashâbın Hz. Peygamber’e olan sevgisinin bir göstergelerindendir. Ayrıca Hz. Peygamber’in umre ibadeti sırasında Kâbe’nin içerisine gitmediği de rivayetlerden anlaşılmaktadır.

Rivayetlerin Genel Senedi

⁷¹⁰ Buhârî, “Kitâbu’l-Megâzi”, 43 (No.4257).

⁷¹¹ Aynî, *Umdetü’l-Kârî*, 9/352, 10/180, 17/355.

1.9. ORUÇLUNUN İFTAR VAKTİ

51- حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَخْبَرَنَا الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ قَالَ انْزِلْ يَا فَلَانُ فَاجِدْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ عَلَيْكَ نَهَارٌ قَالَ انْزِلْ فَاجِدْ قَالَ فَفَعَلَ فَنَاولَهُ فَشَرِبَ فَلَمَّا شَرِبَ أَوْماً بِيَدِهِ إِلَى الْمَغْرِبِ فَقَالَ إِذَا غَرَبَتِ الشَّمْسُ هَاهُنَا جَاءَ اللَّيْلُ مِنْ هَاهُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Hüseyim → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebû Evfâ anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber Ramazan ayında bir yolculukta iken güneş batınca Resûlullah: “Ey falan! İn kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Henüz üzerinde güneş var” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam yemeği hazırladı. Resûlullah’a uzatınca, Resûlullah içti ve sonra eliyle batıyı işaret ederek: “Güneş şuradan batınca, gece de şuradan gelince oruçlu iftar edebilir” buyurdu.⁷¹²

Süleyman b. Ebû Süleyman: İsmi Feyrûz’dur.⁷¹³ Ona Hakan ve Amr da denilmektedir.⁷¹⁴ Künyesi Ebû İshâk eş-Şeybânî’dir.⁷¹⁵ H. 119, 138 ve 139’da vefat ettiğine dair farklı rivayetler vardır.⁷¹⁶ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Adî b. Sabit, Abdurrahmân b. Esved ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷¹⁷ Şu‘be, Sevrî, Hüseyim, İbn Uyeyne, Hafs b. Ğıyas kendisinden hadis nakletmiştir.⁷¹⁸ İbn Maîn sika ve hüccet olduğunu Ebû Hâtim sika, sadûk ve salihu’l-hadîs olduğunu Nesâî ve İclî sika olduğunu söylemiştir.⁷¹⁹ İbn Abdilber onun sika ve hüccet olduğunu söylemiştir.⁷²⁰

Hüseyim b. Beşir: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise H.

⁷¹² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/138 (No.19395).

⁷¹³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/444; Zehebî, *Siyer*, 1914; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/33.

⁷¹⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/444; Zehebî, *Siyer*, 1915; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/33.

⁷¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/444; Zehebî, *Siyer*, 1915; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/33.

⁷¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/447; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/34.

⁷¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/444-445; Zehebî, *Siyer*, 1915; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/33-34.

⁷¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/445-446; Zehebî, *Siyer*, 1915; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/34.

⁷¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/446; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/34.

⁷²⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/34.

Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

52- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَقَالَ لِرَجُلٍ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا وَقَالَ سُفْيَانُ مَرَّةً يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اجْدَحْ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ اجْدَحْ فَجَدَحَ فَشَرِبَ فَلَمَّا شَرِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْمَأَ بِيَدِهِ نَحْوَ اللَّيْلِ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هَاهُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Süfyân → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebû Evfâ anlatıyor: Nebî (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta iken Resûlullah bir adama: “İn kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize –Süfyân bir defasında bana- yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam yemeği hazırladı, Resûlullah içti ve sonra eliyle batıyı işaret ederek: “Gecenin şuradan yöneldiğini gördüğünüz zaman oruçlu iftar edebilir” buyurdu.⁷²¹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁷²¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/142 (No.19399).

53- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ وَهُوَ صَائِمٌ قَدَعَا صَاحِبَ شَرَابِهِ بِشَرَابٍ فَقَالَ صَاحِبُ شَرَابِهِ لَوْ أَمْسَيْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ثُمَّ دَعَاهُ فَقَالَ لَهُ لَوْ أَمْسَيْتَ ثَلَاثًا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِذَا جَاءَ اللَّيْلُ مِنْ هَاهُنَا فَقَدْ حَلَّ الْإِفْطَارُ أَوْ كَلِمَةً هَذَا مَعْنَاهَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Şu‘be → Muhammed b. Ca‘fer → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: “Resûlullah (s.a.v.) oruçlu bir halde yolculuk yaparken sudan görevli kimseden su istedi. Adam: “Akşamı bekleseydin Allah’ın Resûlü” deyince, Hiz. Peygamber onu bir daha çağırdı. Adam yine: “Akşamı bekleseydin” dedi ve bu hal üç defa tekrar etti. Bunun üzerine Resûlullah: “Gece şuradan gelince iftar vakti gelmiştir” veya bu mânaya gelen bir kelime söyledi.⁷²²

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntelhâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

54- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْوَاسِطِيُّ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنْ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ، وَهُوَ صَائِمٌ، فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ لِبَعْضِ الْقَوْمِ يَا فُلَانُ قُمْ، فَاجْدِخْ لَنَا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ أَمْسَيْتَ. قَالَ انْزِلْ، فَاجْدِخْ لَنَا قَالَ إِنَّ عَلَيْكَ نَهَارًا. قَالَ انْزِلْ، فَاجْدِخْ لَنَا فَنَزَلَ فَجَدَحَ لَهُمْ، فَشَرِبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هَاهُنَا، فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ.

⁷²² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/155 (No.19413).

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Hâlid → İshâk el-Vâsitî → Buhârî.

Abdullâh b. Ebû Evfâ anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta iken o oruçluydu. Güneş batınca Resûlullah cemaatten bir kimseye: “Ey falan! Kalk kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Geceyi bekleseydin” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Geceyi bekleseydin” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Henüz üzerinde güneş var” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam indi ve yemeği onlara hazırladı. Resûlullah içti ve sonra eliyle batıyı işaret ederek: ‘Gecenin şuradan yöneldiğini gördüğünüz zaman oruçlu iftar edebilir’ buyurdu.⁷²³

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hâlid b. Abdullâh: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

İshâk b. Vehb: Tam ismi İshâk b. Vehb b. Ziyâd el-Allâf’tır.⁷²⁴ Künyesi Ebû Ya’kûb el-Vâsitî’dir.⁷²⁵ H. 255 yılına kadar da hayattaydı.⁷²⁶ Amr b. Yûnus, Velîd b. Kâsım, Yezîd b. Hârûn, Ya’kûb b. Muhammed ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷²⁷ Buhârî, İbn Mâce, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁷²⁸ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.⁷²⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ

⁷²³ Buhârî, “Kitâbu’s-Savm”, 43 (No.1955).

⁷²⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/235; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/487; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

⁷²⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/235; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/487; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

⁷²⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/489; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

⁷²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/235; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/487-488; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

⁷²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/235; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/489; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

⁷²⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/489; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/241.

bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

55- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ صَائِمٌ، فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ انْزِلْ، فَاجْدُحْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، لَوْ أَمْسَيْتَ. قَالَ انْزِلْ، فَاجْدُحْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنَّ عَلَيْكَ نَهَارًا. قَالَ انْزِلْ، فَاجْدُحْ لَنَا فَنَزَلَ، فَجَدَحَ، ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ أَقْبَلَ مِنْ هَا هُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ وَأَشَارَ بِإِصْبَعِهِ قَبْلَ الْمَشْرِقِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Abdulvahid → Müsedded → Buhârî.

Abdullâh b. Ebî Evfâ anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir yolculukta iken o oruçluydu. Güneş batınca Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Geceyi bekleseydin” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Henüz üzerinde güneş var” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam indi ve yemeği hazırladı. Resûlullah eliyle batıyı işaret ederek: “Gecenin şuradan yöneldiğini gördüğünüz zaman oruçlu iftar edebilir diyerek güneşin doğduğu tarafı parmağıyla işaret etti.”⁷³⁰

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdulvahid b. Ziyâd el-Abdî: Künyesi Ebû Bîşr’dır.⁷³¹ Ona Ebû Ubeyde el-Basrî de denilmektedir.⁷³² H. 179’da vefat etmiştir.⁷³³ Ebû İshâk, A‘meş, Cerîr, Talha b. Yahyâ, Muhammed b. İsmâil ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷³⁴ İbn Mehdî, Kuteybe, Ebû Kamil el-Cehderî kendisinden hadis nakletmiştir.⁷³⁵ İbn Sa‘d, Ebû Hâtim,

⁷³⁰ Buhârî, “Kitâbu’s-Savm”, 44 (No.1956).

⁷³¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/145; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/450; Zehebî, *Siyer*, 2590; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/277.

⁷³² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/145; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/450; Zehebî, *Siyer*, 2590; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/277.

⁷³³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/146; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/454; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/278.

⁷³⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/145; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/450-451; Zehebî, *Siyer*, 2590; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/277-278.

⁷³⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/145; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/451-452; Zehebî, *Siyer*, 2590; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/278.

Ebû Dâvûd ve Dârekutnî onun sika olduğunu söylemiştir.⁷³⁶ Nesâî lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁷³⁷

Müsedded b. Müserhed: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

56- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى، أَخْبَرَنَا هُشَيْمٌ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ، بْنِ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فِي شَهْرِ رَمَضَانَ فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ قَالَ يَا فُلَانُ انْزِلْ فَاجِدْ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلَيْكَ نَهَارًا . قَالَ انْزِلْ فَاجِدْ لَنَا قَالَ فَنَزَلَ فَجَدَحَ فَأَتَاهُ بِهِ فَشَرِبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ إِذَا غَابَتِ الشَّمْسُ مِنْ هَا هُنَا وَجَاءَ اللَّيْلُ مِنْ هَا هُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Hüseyim → Yahyâ b. Yahyâ → Müslim.

Abdullâh b. Ebû Evfâ (r.a) anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir Ramazan ayında bir yolculukta iken güneş batınca Resûlullah: “Ey falan! İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Henüz üzerinde güneş var” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam yemeği hazırladı. Resûlullah’a uzatınca, Resûlullah içti ve sonra eliyle batıyı işaret ederek: “Güneş şuradan batınca, gece de şuradan gelince oruçlu iftar edebilir” buyurdu.⁷³⁸

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hüseyim b. Beşir: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

⁷³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/146; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/453; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/278.

⁷³⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/454; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/278.

⁷³⁸ Müslim, “Kitâbu's-Savm”, 52.

Yahyâ b. Yahyâ: Detaylı bilgi için otuz yeedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve ahberenâ lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

57- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، وَعَبَادُ بْنُ الْعَوَامِ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي سَفَرٍ فَلَمَّا غَابَتِ الشَّمْسُ قَالَ لِرَجُلٍ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أُمْسَيْتَ . قَالَ انْزِلْ فَاجْدَحْ لَنَا قَالَ إِنَّ عَلَيْنَا نَهَارًا . فَنَزَلَ فَجَدَحَ لَهُ فَشَرِبَ ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هَاهُنَا - وَأَشَارَ بِيَدِهِ نَحْوَ الْمَشْرِقِ - فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Abbâd b. Avvâm → Alî b. Müshir → İbn Şeybe → Müslim.

İbn Ebû Evfâ (r.a) diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir seferdeydik. Güneş batınca Resûlullah bir adama: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Geceyi bekleseydin” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Adam: “Ey Allah’ın Resûlü! Henüz üzerinde güneş var” dedi. Adam indi, yemeği hazırladı. Resûlullah’a uzatınca, Resûlullah içti ve sonra eliyle doğuyu işaret ederek: “Gecenin şuradan yöneldiğini gördüğünüz zaman oruçlu iftar edebilir” buyurdu.⁷³⁹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abbâd b. Avvâm: Tam ismi Abbâd b. Avvâm b. Ömer b. Abdullâh b. Münzir b. Mus’ab b. Cendel el-Kilâbî’dir.⁷⁴⁰ Künyesi Ebû Sehl el-Vâsîti’dir.⁷⁴¹ H. 185’te vefat

⁷³⁹ Müslim, “Kitâbu’s-Savm”, 53.

⁷⁴⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/97; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/84; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 14/140-141; Zehebî, *Siyer*, 2115; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

⁷⁴¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/97; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/84; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 14/141; Zehebî, *Siyer*, 2115; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

etmiştir.⁷⁴² İsmâil b. Ebi Hâlid, Ebû İshâk, Haccâc b. Ertât ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁴³ Ahmed b. Menî', Ali b. Müslim, Muhammed b. İsmâ kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁴⁴ İbn Maîn, İclî, Ebû Dâvûd, Nesâî ve Ebû Hâtım sika olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁵ İbn Hırâş sadûk olduğunu söylemiştir.⁷⁴⁶

Ali b. Müshir el-Kureşî: Künyesi Ebû Hasan'dır.⁷⁴⁷ Musul kadılığı yapmıştır.⁷⁴⁸ H. 189'da vefat etmiştir.⁷⁴⁹ İsmâil b. Ebi Hâlid, A'meş, Ebû İshâk, Hişâm b. Urve ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁵⁰ Ebû Bekir, Hâlid b. Mahled, Ferve b. Muğire kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁵¹ İbn Sa'd, İclî ve Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.⁷⁵² Ebû Zür'a sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.⁷⁵³

İbn Ebî Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁷⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/86; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/144; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/370.

⁷⁴³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/85; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/141; Zehebî, *Siyer*, 2115; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

⁷⁴⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/85; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/141-142; Zehebî, *Siyer*, 2115; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

⁷⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/97; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/85; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/143; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

⁷⁴⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 14/143; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/369.

⁷⁴⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/410; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/135; Zehebî, *Siyer*, 2858; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/652.

⁷⁴⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/410; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/135; Zehebî, *Siyer*, 2858; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/652.

⁷⁴⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/411; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/653.

⁷⁵⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/410; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/135-136; Zehebî, *Siyer*, 2858; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/652.

⁷⁵¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/410; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/136-137; Zehebî, *Siyer*, 2858; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/652-653.

⁷⁵² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/137-138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/653.

⁷⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 21/138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/653.

58- حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - يَقُولُ سِرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ صَانِمٌ فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ يَا فُلَانُ انْزِلْ فَأَجِدْخَ لَنَا مِثْلَ حَدِيثِ ابْنِ مُسْهَرٍ وَعَبَادِ بْنِ الْعَوَّامِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Abdulvahid → Ali b. Müshir → Ebû Kamil → Müslim.

İbn Ebû Evfâ (r.a) diyor ki: “Resûlullah (s.a.v.) ile yolculuk yaptık. O oruçlu idi. Güneş batınca Resûlullah: “Ey falan! İn kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” dedi. Mis‘ar ve Abbâd b. Avvâm’ın hadisindeki gibi.⁷⁵⁴

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdulvahid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Ali b. Müshir: Detaylı bilgi için elli yedi numaralı hadise bakınız.

Fudayl b. Huseyn: Tam ismi Fudayl b. Huseyn b. Talha el-Basrî’dir.⁷⁵⁵ Künyesi Ebû Kamil el-Cehderî’dir.⁷⁵⁶ H. 237’de vefat etmiştir.⁷⁵⁷ Hammâd b. Zeyd, Ebû Avane, Bîşr b. Mufaddal, Yahyâ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁵⁸ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁵⁹ Ahmed onun hadiste mutkin olduğunu söylemiştir.⁷⁶⁰ Ali b. Medenî sika olduğunu söylemiştir.⁷⁶¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁷⁶²

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntahâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi

⁷⁵⁴ Müslim, “Kitâbu’s-Savm”, 53.

⁷⁵⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/389; Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/162; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/269; Zehebî, *Siyer*, 3042; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁵⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/389; Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/162; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/269; Zehebî, *Siyer*, 3042; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁵⁷ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/162; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/271; Zehebî, *Siyer*, 3042; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁵⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/162; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/269-270; Zehebî, *Siyer*, 3042; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁵⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/162; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/270-271; Zehebî, *Siyer*, 3042; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁶⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁶¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

⁷⁶² İbn Hibbân, *Sikât*, 5/389; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/271; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/269.

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

59- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ سَرَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَمَّا غَرَبَتِ الشَّمْسُ قَالَ يَا بِلَالُ انْزِلْ فَأَجِدْخَ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ لَوْ أَمْسَيْتَ . قَالَ انْزِلْ فَأَجِدْخَ لَنَا قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ عَلَيْكَ نَهَارًا . قَالَ انْزِلْ فَأَجِدْخَ لَنَا فَنَزَلَ فَجَدَّحَ فَشَرِبَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ إِذَا رَأَيْتُمُ اللَّيْلَ قَدْ أَقْبَلَ مِنْ هَا هُنَا فَقَدْ أَفْطَرَ الصَّائِمُ وَأَشَارَ بِأَصْبُعِهِ قَبْلَ الْمَشْرِقِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Abdulvahid → Müsedded → Ebû Dâvûd.

Abdullâh b. Ebû Evfâ anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) ile beraber bir yolculuk yaptık. O oruçluydu. Güneş batınca Resûlullah: “Ey Bilal! İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Bilal: “Ey Allah’ın Resûlü! Geceyi bekleseydin” dedi. Resûlullah: “İn ve kavrulmuş buğday ununu su ile karıştır bize yemek hazırla” buyurdu. Bilal: “Ey Allah’ın Resûlü! Üzerinde güneş var” dedi. Bilal indi, yemeği hazırladı. Resûlullah’a uzatınca, Resûlullah içti ve sonra eliyle doğuyu işaret ederek: “Gecenin şuradan yöneldiğini gördüğünüz zaman oruçlu iftar edebilir” buyurdu.⁷⁶³

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdulahid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Müsedded b. Müserhed: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, muntahâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi

⁷⁶³ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’s-Savm”, 19 (No.2352).

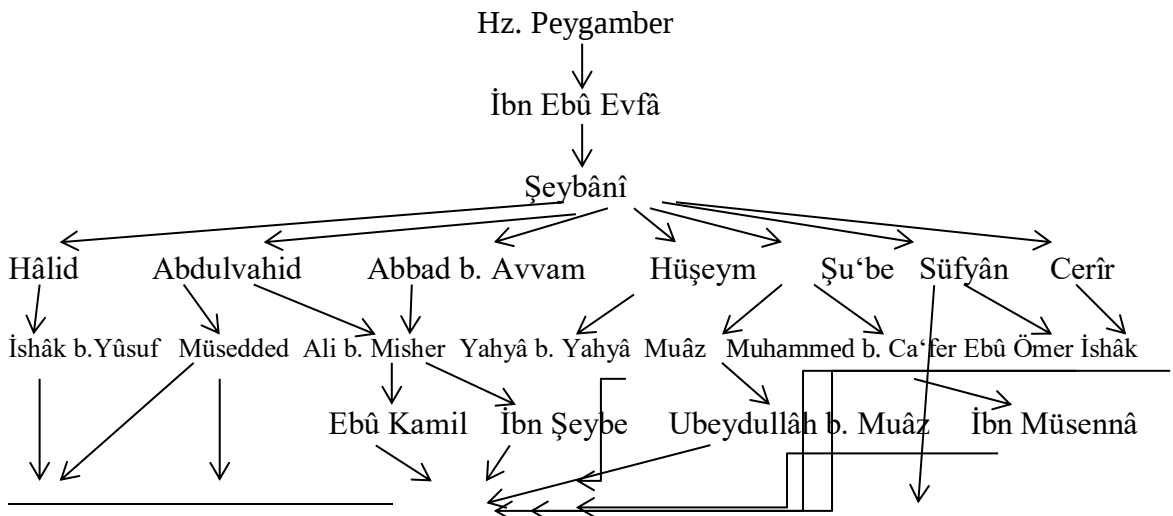
bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Hz. Peygamber (s.a.v.) oruç tuttuğu bir yolculukta kendisiyle beraber yolculuğa katılanlardan birinden yemek hazırlamasını istemiş. Bazı rivayetlerde yolculuğun Ramazan ayında olduğu ifade edilirken diğer rivayetlerde bir yolculukta olduğu ifade edilmiştir. Yemeği hazırlayacak kişi için ise metinlerde “bir adam”, “filanca” ve “Bilal” ifadeleri geçmektedir. Yemeği hazırlayacak kişi Hz. Peygamber’e vakit konusunda “henüz vakit girmemiş”, “üzerinde güneş var” ve “geceyi bekleseydin” ifadelerini kullanarak vakit konusundaki endişesini bildirmiştir. Hz. Peygamber de onlara oruçlunun ne vakit iftar edeceğini eliyle işaret ederek göstermiş ve endişesini ortadan kaldırmıştır.

Hz. Peygamber (s.a.v.) ramazan ayında oruçlu bir günde sevik hazırlanmasını istiyor.⁷⁶⁴ Sevik hazırlamasını istediği kişi ise Bilal’dır.⁷⁶⁵ Hz. Peygamber’e (s.a.v.) “bekleseydin” ifadesi ile orucunu tamamlasaydın demek istenilmektedir. Hz. Peygamber de bu söze binaen vaktin girdiğini ve iftar edilebileceğini anlatmıştır.⁷⁶⁶

Hz. Peygamber yanında bulunanlara oruçlunun iftar vaktini bildirmiştir. “Geceyi bekleseydin” sözüne karşın Hz. Peygamber iftar yapmada acele etmiş ve güneşin batmasını ve gecenin de doğudan geldiğini söyleyerek iftar vaktinin girdiğini bildirmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

⁷⁶⁴ Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, 6/191.

⁷⁶⁵ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 11/94.

⁷⁶⁶ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 11/93.

İbn Ebû Evfâ'nın ibadetler ile ilgili rivayetleri bölümünde namaz konusu ile alakalı altı farklı konu başlığı altında rivayetlerinin olduğu anlaşılmıştır. Bu konular namazda Allah'a hamd etmek, kıyamı uzun tutmak, namazda kıraat yapamayan kimsenin durumu, Hz. Peygamber (s.s.v.) namazda iken sesini yükselten kimse, cenaze namazında ağıt yakma ve şükür namazı konularıdır. Kıyam, kıraat, sesin yükseltilemesi ve cenazede ağıt yakma konularının rivayetlerinde Leys b. Süleym, İbrâhim Seksekî, İbrâhim Hecerî, Ali b. Asım, Abdullâh b. Saîd kanalıyla gelen rivayetlerde zayıflık olduğu anlaşılmıştır.

Namaz konusunun yanında rivayetlerde Hz. Peygamber'in zekât ibadetiyle alakalı zekât getiren kimseye hayır duasında bulunduğu, umre ibadetini yaparken umreyi nasıl yaptığı ve oruç tutan kimsenin ne zaman iftar edeceği ile alakalı rivayetleri de bulunmaktadır. Zekât, umre ve oruçlunun iftar vakti ile ilgili rivayetlerin metinlerinde herhangi bir zayıflık söz konusu değildir.

İKİNCİ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN CİHAD İLE İLGİLİ RİVAYETLERİ

Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın ibadetler ile ilgili rivayetlerinin yanında cihad ile ilgili rivayetleri de bulunmaktadır. Cihad ile ilgili rivayetleri dört konu başlığı altında incelenmiştir. İbn Ebû Evfâ'nın Hz. Peygamber'den cihad ilgili rivayet ettiği hadisler Kütüb-i Tis'a içerisinde tespit edilmiştir. Rivayetlerin sened ve metin kısmı Arapça olarak verilmiş ve tercümesi yapılmıştır. Rivayetlerde yer alan râvilerin isimleri, künyeleri, hocaları, talebeleri, cerh ve ta'dîl âlimlerinin kendileri hakkındaki görüşlerine yer verilmiş ve râvilerin güvenilirliklerine değinilmiştir. Her bir rivayetin sened zinciri ayrı ayrı çıkarılmış ve rivayetin sened yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonra o konu dâhilinde olan rivayetlerin isnad şeması çıkarılmış ve metin kısmının lafız ve mâna yönünden genel değerlendirmesi yapılmıştır.

2.1. CİHAD ESNASINDA HZ. PEYGAMBERİN DÜŞMANA NE ZAMAN HUCÜM ETTİĞİ

60- حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ مُوسَى، قَالَ عَبْدُ اللَّهِ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ وَسَمِعْتُهُ أَنَا مِنَ الْحَكَمِ، قَالَ ثَنَا ابْنُ عِيَّاشٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ أَبِي النَّضْرِ، عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْمَرٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُحِبُّ أَنْ يَنْهَضَ إِلَى عَدُوِّهِ عِنْدَ زَوَالِ الشَّمْسِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ubeydullâh b. Mamer → Ebû Nadr → Mûsâ b. Ukbe → İbn Ayyâş → Hakem b. Mûsâ → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ: “Resûlullah (s.a.v.) güneş batıya meylettiğinde düşmanına hucüm etmeyi severdi” buyurdu.⁷⁶⁷

Ubeydullâh b. Mamer: İbn Ayyâş kendi beldesinden olmayan râvilerin rivayetinde ihtilat eden bir râvidir.⁷⁶⁸ Burada Ubeydullâh'ı Ebû Nadr'ın hocası yapmıştır. Bu rivayetin doğru isnad şeması Buhârî'de Ebû İshâk el-Fezârî'nin Hiz.

⁷⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/481-482 (No.19141).

⁷⁶⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/175; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/303, 305.

Peygamber > İbn Ebû Evfâ > Ebû Nadr > Mûsâ b. Ukbe > Ebû İshâk > Muâviye b. Amr > Abdullâh b. Muhammed > Buhârî kanalıdır.⁷⁶⁹

Sâlim b. Ebû Ümeyye et-Teymî: Künyesi Ebû Nadr el-Medenî'dir.⁷⁷⁰ Mervân b. Muhammed hilafetinde H. 119'da vefat etmiştir.⁷⁷¹ Adullah b. Ebû Evfâ, Avf b. Mâlik, Saib b. Zeyd ve Enes'ten rivayette bulunmuştur.⁷⁷² Süfyân, Mâlik, Mûsâ b. Ukbe, İbn Cüreyc, İbn İshâk kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁷³ Ahmed, İbn Sa'd, İbn Maîn, Ebû Hâtim, İclî ve Nesâî sika olduğunu söylemiştir.⁷⁷⁴ Ebû Hâtim ve İclî salih olduğunu söylemiştir.⁷⁷⁵

Mûsâ b. Ukbe: Tam ismi Mûsâ b. Ukbe b. Ebi Ayyâş el-Esedî'dir.⁷⁷⁶ H. 141'de vefat etmiştir.⁷⁷⁷ Sâlim b. Abdullâh, Ebû Seleme, Kureyb ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁷⁸ İsmâil b. Ca'fer, İbn Mübârek, İsmâil b. İbrâhim kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁷⁹ İbn Maîn, İclî, Nesâî ve İbn Sa'd onun sika olduğunu söylemiştir.⁷⁸⁰ Ebû Hâtim onun sika ve sâlih olduğunu söylemiştir.⁷⁸¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁷⁸²

İsmâil b. Ayyâş: Tam ismi İsmâil b. Ayyâş b. Selim el-Ansî'dir.⁷⁸³ Künyesi Ebû Utbe el-Hımsî'dir.⁷⁸⁴ H. 182'de vefat etmiştir.⁷⁸⁵ Mûsâ b. Ukbe, İbn Cüreyc, Haccâc b.

⁷⁶⁹ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihad", 112 (No.2965).

⁷⁷⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/89; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/127; Zehebî, *Siyer*, 1758; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/565.

⁷⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/90; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/130; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/566.

⁷⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/89; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/128; Zehebî, *Siyer*, 1758; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/565.

⁷⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/89; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/128-129; Zehebî, *Siyer*, 1758; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/565.

⁷⁷⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/90; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/129; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/565.

⁷⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/90; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/129.

⁷⁷⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/41; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/67; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29/115; Zehebî, *Siyer*, 3986; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/469.

⁷⁷⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/41; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/68; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29/122; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/471.

⁷⁷⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/41; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/67; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29/116-117; Zehebî, *Siyer*, 3985; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/470.

⁷⁷⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/41; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/68; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29/117-118; Zehebî, *Siyer*, 3986; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/470.

⁷⁸⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 29/120-121; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/470.

⁷⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/471.

⁷⁸² İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/471.

⁷⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/292; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/163; Zehebî, *Siyer*, 1118; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/301.

⁷⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/292; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/163; Zehebî, *Siyer*, 1118; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/301.

⁷⁸⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/299; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/181; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/304.

Ertât, Yahyâ b. Saîd ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁸⁶ A‘meş, Süfyân, Leys b. Sa‘d, Velîd b. Müslim kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁸⁷ Yezîd b. Hârûn, “İsmâil b. Ayyâş’tan daha hâfız olanını görmedim”⁷⁸⁸ dedi. Yâ‘kûb b. Süfyân, İsmâil’in sika ve adil olduğunu aynı zamanda Şam ehlînin hadislerinde insanların en bilgini olduğunu söylemiştir.⁷⁸⁹ Ali b. Medenî, İsmâil’in Şam ehlînden rivayette bulunduğu güvenilir olduğunu Şam ehlî dışındaki rivayetlerinde ise zayıf olduğunu ifade etmiştir.⁷⁹⁰ Yahyâ b. Maîn onun sika olduğunu söylemiştir.⁷⁹¹ İbn Hibbân, İsmâil’in güvenilir hâfızlardan olduğunu ancak yaşı ilerledikçe hâfızasında değişimler olduğunu dolayısıyla karıştırdığını söylemiştir.⁷⁹²

Hakem b. Mûsâ: Tam ismi Hakem b. Mûsâ b. Ebi Zühayr Şeyrazâd el-Bağdâdî’dir.⁷⁹³ Künyesi Ebû Sâlih el-Kantarî’dir.⁷⁹⁴ H. 232’de vefat etmiştir.⁷⁹⁵ İsmâil b. Ayyâş, İbn Mübârek, İsa b. Yûnus, Velîd b. Müslim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁷⁹⁶ Müslim, Ahmed b. Hanbel, Buhârî, İbn Medenî kendisinden hadis nakletmiştir.⁷⁹⁷ İbn Maîn lâ be’s’e bih olduğunu ve başka bir defasında ise onun sika olduğunu söylemiştir.⁷⁹⁸ Ebû Hâtim sadûk olduğunu,⁷⁹⁹ İbn Sa‘d sika, hadiste sebt ve sâlih olduğunu,⁸⁰⁰ Mûsâ b. Hârûn sâlih ve şeyh olduğunu⁸⁰¹ söylemiştir.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre

⁷⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/292; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/163-165; Zehebî, *Siyer*, 1118; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/301.

⁷⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/292-293; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/165-168; Zehebî, *Siyer*, 1119; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/302.

⁷⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/172; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/302.

⁷⁸⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/171; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/302.

⁷⁹⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/175; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/303.

⁷⁹¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 3/172.

⁷⁹² İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/305.

⁷⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/264; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/136-137; Zehebî, *Siyer*, 1532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/175.

⁷⁹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/264; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/137; Zehebî, *Siyer*, 1532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/175.

⁷⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/265; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/142; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/176.

⁷⁹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/264; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/137-138; Zehebî, *Siyer*, 1532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/175.

⁷⁹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/264; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/138-139; Zehebî, *Siyer*, 1532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/175.

⁷⁹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/139; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/175.

⁷⁹⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/266; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/139; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/176.

⁸⁰⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/265; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/140; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/176.

⁸⁰¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/140; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/176.

merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râvilerden İbn Ayyâş kendi beldesinden olmayanlardan yaptığı rivayetlerde ihtilât eden biridir.⁸⁰² Bu rivayette öyle bir rivayettir. Diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. İbn Ayyâş'ın ihtilât etmesinden dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

61- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - فَقَرَأَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا أَنْتَظَرُ حَتَّى مَالَتْ الشَّمْسُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk → Muâviye b. Amr → Abdullâh b. Muhammed → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ, Ömer b. Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Mektupta: "Resûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığı bazı günlerde güneşin meyletmesini beklerdi" yazıyordu.⁸⁰³

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

İbrâhim b. Muhammed: Tam ismi İbrâhim b. Muhammed b. Hâris b. Esmâ b. Ğarice b. Hısn Huzeyfe b. Bedr el-Fezârî'dir.⁸⁰⁴ Künyesi Ebû İshâk el-Kûfî'dir.⁸⁰⁵ Ebû Dâvûd H. 185'te, Buhârî H. 186'da, İbn Sa'd ise H. 188'de vefat ettiğini söylemiştir.⁸⁰⁶ A'meş, Şu'be, Süfyân es-Sevrî, Mâlik ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁰⁷ Ebû Üsâme, Muhammed b. Selâm, İbn Mübârek ve Muhammed b. Kesîr kendisinden hadis

⁸⁰² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/483.

⁸⁰³ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihad", 112 (No.2965).

⁸⁰⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/164; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/167; Zehebî, *Siyer*, 692; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/142.

⁸⁰⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/164; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/167; Zehebî, *Siyer*, 692; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/142.

⁸⁰⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/170; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/143.

⁸⁰⁷ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/164; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/167-168; Zehebî, *Siyer*, 693; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/142.

nakletmiştir.⁸⁰⁸ İbn Maîn, Nesâî ve İclî sika olduğunu, Ebû Hâtim, sika, me'mûn ve imam olduğunu ifade etmiştir.⁸⁰⁹

Muâviye b. Amr: Tam ismi Muâviye b. Amr b. Muhelleb b. Amr b. Şebîb el-Ezdî'dir.⁸¹⁰ Künyesi Ebû Amr'dır.⁸¹¹ H. 213'te vefat etmiştir.⁸¹² Cerîr b. Hazm, Züheyr b. Muâviye, Ebû İshâk el-Fezarî ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸¹³ Buhârî, Amr en-Nakid, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe kendisinden hadis nakletmiştir.⁸¹⁴ Ahmed b. Hanbel onun sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.⁸¹⁵ Ebû Hâtim onun sika olduğunu söylemiştir.⁸¹⁶

Abdullâh b. Muhammed: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel'in rivayet metninde Hz. Peygamber'in düşmanla karşılaştığı vakit düşmâna hücum etmeyi güneşin batıya meyletmesini "sevme" kavramı ile ifade etmişken Buhârî'nin rivayet metninde ise sevme kavramı olmadan güneşin meylini "bekleme" kavramı ile ifade etmiştir. Ahmed b. Hanbel'in rivayet metninde Hz. Peygamber katıldığı bütün savaşlarda güneşin meylini beklediği anlamı anlaşılırken Buhârî'nin rivayetinde savaşın bazı

⁸⁰⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/165; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/168-169; Zehebî, *Siyer*, 693; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/142.

⁸⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/142.

⁸¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/431; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/207; Zehebî, *Siyer*, 3893; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/337.

⁸¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/431; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/207; Zehebî, *Siyer*, 3893; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/337.

⁸¹² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/209; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/338.

⁸¹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/431; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/207; Zehebî, *Siyer*, 3893; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/337.

⁸¹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/431; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/207-208; Zehebî, *Siyer*, 3893; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/337.

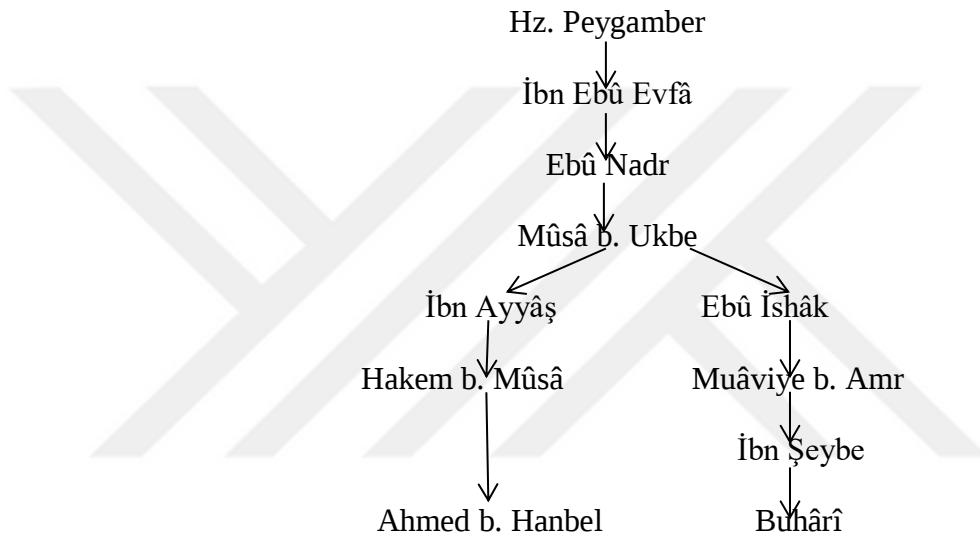
⁸¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/208; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/337.

⁸¹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/432; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 28/209; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/338.

günlerinde güneşin meyletmesini beklediği ifade edilmiştir. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında rivayet metinlerinde mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

Rivayet metninde zikredilen davranışı yapma noktasında herhangi bir gerekliliğin söz konusu olmadığı yalnızca Hz. Peygamber (s.a.v.) düşmana hucüm ederken güneşin batıya meylettiği vakti sevdiği ifade edilmiştir. Müslümanların Hz. Peygamber’e olan sevgisinin bir göstergesi de Hz. Peygamber’in yaptığını yapmasıdır. Hz. Peygamber’in yaptığını yaparak müstehap bir davranışta bulunulmuş olur.

Rivayetlerin Genel Senedi

2.2. DÜŞMAN İLE KARŞILAŞMAYI TEMENNİ ETMEMEK

62- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، هُوَ ابْنُ إِبْرَاهِيمَ حَدَّثَنَا أَبُو حَيَّانَ، قَالَ سَمِعْتُ شَيْخًا، بِالْمَدِينَةِ يُحَدِّثُ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، كَتَبَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ إِذْ أَرَادَ أَنْ يَغْزُو الْحُرُورِيَّةَ فَقُلْتُ لِكَاتِبِهِ وَكَانَ لِي صَدِيقًا أَنْسَخَهُ لِي فَقَعَلَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ يَقُولُ لَا تَمْنُوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوا اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقَيْتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ قَالَ فَيَنْظُرُ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ نَهَدَ إِلَى عَدُوِّهِ ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ مَنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَخْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

Rivayetın Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeyhun → Ebû Hayyân → İsmâil b. İbrâhim → Ahmed b. Hanbel.

Ebû Hayyân diyor ki: Medine’de yaşlı birinin şöyle dediğini işittim: Ubeydullâh, Hâricîler ile savaşmak istediğinde Abdullâh b. Ebî Evfâ ona bir mektup yazdı. Merkubunu yazan arkadaşım idi. Ona “Bana ondan bir nüsha yaz” dedim. O da yazıp

bana verdi. Mektup şöyleydi: Resûlullah (s.a.v.): “Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Allah’tan afiyet isteyiniz. Ancak düşmanla karşılaştığınız vakit sabrediniz. Bilin ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır” buyurdu. Sonra güneşin batıya meylettiğinde düşmanına hücum eder ve “Ey kitabı indiren, ey bulutları yürüten, ey toplanmış orduları bozguna uğratan Allah’ım! Düşmanları bozguna uğrat ve onlara karşı bize yardım et” diye dua ederdi.⁸¹⁷

Yahyâ b. Saîd b. Hayyân: Künyesi Ebû Hayyân’dır.⁸¹⁸ H. 145’te vefat etmiştir.⁸¹⁹ Saîd b. Hayyân, Şabi, Dahhâk ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸²⁰ Şu‘be, Sevrî, İbn Uleyye, Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.⁸²¹ İbn Maîn, Fellâs ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁸²² Ebû Hâtim onun salih olduğunu söylemiştir.⁸²³ Nesâî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.⁸²⁴

İsmâîl b. İbrâhim: Detaylı bilgi için sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında İbn Ebû Evfâ’dan rivayette bulunan kimsenin müphemliğinden dolayı rivayetin isnadı zayıftır. Diğer râviler ise cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir.

Düşman ile karşılaşmayı temenni etmemek ile ilgili rivayetin şahid metni Buhârî’den, Ebu Hureyre kanalıyla rivayet edilmiştir.⁸²⁵

63- حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، كَتَبَ فَقَرَأَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ إِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

⁸¹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/460 (No.19114).

⁸¹⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/321; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/323; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/42.

⁸¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/325; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/43.

⁸²⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/321; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/323; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/42.

⁸²¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/321; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/323-324; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/42.

⁸²² İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/43.

⁸²³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 31/325; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/43.

⁸²⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/322; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/43.

⁸²⁵ Buhârî, “Kitâbu'l-Cihad”, 156 (No.3056).

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Muâviye b. Amr → Abdullâh b. Muhammed → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı ve ben o mektubu okudum. Resûlullah (s.a.v.): "Onlarla (düşmanla) karşılaştığınız vakit sabrediniz" buyurdu.⁸²⁶

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Muâviye b. Amr: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Muhammed: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

64- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ كَاتِبَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّ السَّيْفِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk Fezarî → Muâviye b. Amr → Abdullâh b. Muhammed → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Resûlullah (s.a.v.): "Biliniz ki cennet kılıçların gölgesi altındadır" buyurdu.⁸²⁷

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

⁸²⁶ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihad", 32 (No.2833).

⁸²⁷ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihad", 22 (No.2818).

Muâviye b. Amr: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Muhammed: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı altı olduğu için bu rivayet sūdâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

65- حَدَّثَنَا يُوسُفُ بْنُ مُوسَى، حَدَّثَنَا عَاصِمُ بْنُ يُوسُفَ الْيَزْبُوعِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، قَالَ حَدَّثَنِي سَالِمُ أَبُو النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ كُنْتُ كَاتِبًا لَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أُوْفَى جِئَ خَرَجَ إِلَى الْحَزْرِيَّةِ فَقَرَأَتْهُ فَإِذَا فِيهِ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ انْتَضَرَ حَتَّى مَالَتْ الشَّمْسُ. ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ فَقَالَ أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَمْنُوا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلِّ السُّيُوفِ - ثُمَّ قَالَ - اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِيَ السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk Fezarî → Âsım b. Yûsuf → Yûsuf b. Mûsâ → Buhârî.

Ömer b. Ubeydullâh, Haruriye grubuna sefere çıktığı vakit İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Mektubu okudum. Mektupta: Resûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığı bazı savaş günlerinde güneşin batıya meyletmesini beklerdi. Sonra insanların arasından ayağa kalkar ve “Ey insanlar düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Allah'tan afiyet isteyin. Düşmanla karşılaştığınız zaman sabredin. Biliniz ki cennet kılıçların gölgesi altındadır” dedi. Sonra dedi ki: “Kitabı indiren, bulutları yürüten Allah'ım! Düşman ordusunu yenilgiye uğrat. Onları sars. Onlara karşı bize yardım et” dedi.⁸²⁸

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

⁸²⁸ Buhârî, “Kitâbu'l-Cihad”, 156 (No.3024-3025).

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Âsım b. Yûsuf: Tam ismi Âsım b. Yûsuf el-Yerbuî'dir.⁸²⁹ Künyesi Ebû Amr el-Hayyât'tır.⁸³⁰ H. 210'da vefat etmiştir.⁸³¹ Ebû İshâk el-Fezari, İbn Şihab el-Hannat, Kutbe b. Abdülaziz, İsrail ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸³² Yûsuf b. Mûsâ, Ahmed b. Yûsuf, Ca'fer b. Muhammed, Muhammed b. İsmâil kendisinden hadis nakletmiştir.⁸³³ Dârekutnî ve Muhammed b. Abdullâh onun sika olduğunu söylemiştir.⁸³⁴ Ebû Bekir el-Bezzâr lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁸³⁵ Ebû Hâtım onunla karşılaştığını ancak ondan bir şey duymadığını söyledi.⁸³⁶

Yûsuf b. Mûsâ: Tam ismi Yûsuf b. Mûsâ b. Râşid b. Bilâl el-Kâttan'dır.⁸³⁷ Künyesi Ebû Ya'kûb el-Kufî'dir.⁸³⁸ Rey'de yaşamış, sonra Bağdat'a gitmiştir.⁸³⁹ Bağdat'ta H. 253'te vefat etmiştir.⁸⁴⁰ İbn Nümejr, Âsım b. Yûsuf, İbn Uyeyne, Ahmed b. Yûnus ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁴¹ Buhârî, Ebû Dâvûd, Tirmizî, Nesâî, İbn Mâce kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁴² Ebû Hâtım onun sadûk olduğunu söylemiştir.⁸⁴³ Nesâî lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁸⁴⁴ Mesleme onun sika olduğunu söylemiştir.⁸⁴⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi

⁸²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/64; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/548; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/64; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/548; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/64; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/549; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/64; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/548-549; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/64; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/549; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/549; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/334.

⁸³⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/472; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/465; Zehebî, *Siyer*, 4286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/249.

⁸³⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/472; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/465; Zehebî, *Siyer*, 4286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/249.

⁸³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/472; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/465; Zehebî, *Siyer*, 4286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/249.

⁸⁴⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/467; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/250.

⁸⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/472; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/465-466; Zehebî, *Siyer*, 4286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/249-250.

⁸⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/472; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/466; Zehebî, *Siyer*, 4286; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/250.

⁸⁴³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/467; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/250.

⁸⁴⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 32/467; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/250.

⁸⁴⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/250.

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

66- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - فَقَرَأَتْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا أَنْتَظَرَ حَتَّى مَالَتِ الشَّمْسُ ثُمَّ قَامَ فِي النَّاسِ قَالَ أَيُّهَا النَّاسُ، لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ، فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ، ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ مَنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِي السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَخْرَابِ، أَهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk Fezarî → Muâviye b. Amr → Abdullâh b. Muhammed → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Mektupta Resûlullah'ın: "Resûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığı bazı savaş günlerinde güneşin batıya meyletmesini beklerdi. Sonra insanların arasından ayağa kalkar ve "Ey insanlar düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Allah'tan afiyet isteyin. Düşmanla karşılaştığınız zaman sabredin. Biliniz ki cennet kılıçların gölgesi altındadır" dedi. Sonra dedi ki: "Kitabı indiren, bulutları yürüten Allah'ım! Düşman ordusunu yenilgiye uğrat. Onları sars. Onlara karşı bize yardım et" dediğini okudum.⁸⁴⁶

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Muâviye b. Amr: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Muhammed: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi

⁸⁴⁶ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihad", 112 (No.2965-2966).

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı altı olduğu için bu rivayet südâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

67- حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا مُعَاوِيَةُ بْنُ عَمْرٍو، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ - قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى فَقَرَأْتُهُ فَإِذَا فِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ، وَسَلُّوْا اللَّهَ الْعَافِيَةَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hız. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk Fezarî → Muâviye b. Amr → Abdullâh b. Muhammed → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Mektupta Hız. Peygamber (s.a.v.)'in: "Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Allah'tan afiyet isteyin" yazdığını okudum.⁸⁴⁷

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Muâviye b. Amr: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Muhammed: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hız. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hız. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı altı olduğu için bu rivayet südâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁸⁴⁷ Buhârî, "Kitâbu't-Temenna", 8 (No.7237).

68- حَدَّثَنَا أَبُو صَالِحٍ، مَحْبُوبُ بْنُ مُوسَى أَخْبَرَنَا أَبُو إِسْحَاقَ الْفَزَارِيُّ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ سَالِمِ أَبِي النَّضْرِ، مَوْلَى عُمَرَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ - يَعْنِي ابْنَ مَعْمَرٍ وَكَانَ كَاتِبًا لَهُ - قَالَ كَتَبَ إِلَيْهِ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى حِينَ خَرَجَ إِلَى الْحَزُورِيَّةِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَعْضِ أَيَّامِهِ الَّتِي لَقِيَ فِيهَا الْعَدُوَّ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ لَا تَتَمَنَّوْا لِقَاءَ الْعَدُوِّ وَسَلُّوْا اللَّهَ تَعَالَى الْعَافِيَةَ فَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فَاصْبِرُوا وَاعْلَمُوا أَنَّ الْجَنَّةَ تَحْتَ ظِلَالِ السُّيُوفِ. ثُمَّ قَالَ اللَّهُمَّ مَنْزِلَ الْكِتَابِ وَمُجْرِي السَّحَابِ وَهَازِمَ الْأَحْزَابِ اهْزِمْهُمْ وَانصُرْنَا عَلَيْهِمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Sâlim b. Nadr → Mûsâ b. Ukbe → Ebû İshâk Fezarî → Mahbûb b. Mûsâ → Ebû Salih → Ebû Dâvûd.

Ömer b. Ubeydullâh, Haruriye grubuna sefere çıktığı vakit İbn Ebû Evfâ, Ubeydullâh'a bir mektup yazdı. Mektupta: Resûlullah (s.a.v.) düşmanla karşılaştığı bazı günlerinde “Ey insanlar düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyin. Allah’tan afiyet isteyin. Düşmanla karşılaştığınız zaman sabredin. Biliniz ki cennet kılıçların gölgesi altındadır” dedi. Sonra dedi ki: “Kitabı indiren, bulutları yürüten Allah’ım! Düşman ordusunu yenilgiye uğrat. Onları sars. Onlara karşı bize yardım et” dedi.⁸⁴⁸

Ebû Nadr: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. Ukbe: Detaylı bilgi için altmış numaralı hadise bakınız.

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Mahbûb b. Mûsâ: Künyesi Ebû Sâlih’tir.⁸⁴⁹ H. 231’de vefat etmiştir.⁸⁵⁰ Ebû İshâk el-Fezari, İbn Mübârek, Avn b. Müslim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁵¹ Ebû Dâvûd, Nesâî, İbrâhim b. Abdullâh kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁵² İclî ve Ebû Dâvûd onun sika olduğunu söylemiştir.⁸⁵³ İclî onun sünnet sahibi olduğunu söylemiştir.⁸⁵⁴ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁸⁵⁵

⁸⁴⁸ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’l-Cihad”, 96 (No.2631).

⁸⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/543; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/307; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/184.

⁸⁵⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/307; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/185.

⁸⁵¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/307; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/184.

⁸⁵² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/307; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/265-266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/184-185.

⁸⁵³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/185.

⁸⁵⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/185.

⁸⁵⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/543; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/266; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/185.

Ebû Salih: Tam ismi Abdullâh b. Salih b. Muhammed b. Müslim el-Cühenî'dir.⁸⁵⁶ Künyesi Ebû Salih'tir.⁸⁵⁷ H. 223'te vefat etmiştir.⁸⁵⁸ Muâviye b. Salih, Mûsâ b. Ali, Yahyâ b. Eyyûb, Amr b. Haşim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁵⁹ Ebû Dâvûd, Tirmizî, İbn Mâce, Osman b. Salih kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁶⁰ Mesleme b. Kâsım onda bir beis olmadığını söylemiştir.⁸⁶¹ Ebû Hâtim onun hasenü'l-hadis olduğunu söylemiştir.⁸⁶² Ya'kub b. Süfyân onun salih olduğunu söylemiştir.⁸⁶³ Şuayb b. Leys onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.⁸⁶⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı altı olduğu için bu rivayet sūdâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel'in İsmâil b. İbrâhim tariki ile gelen rivayeti, Buhârî'nin Yûsuf b. Mûsâ ve Abdullâh b. Muhammed tarikleriyle gelen rivayetleri ile Ebû Dâvûd'un Ebû Salih tariki ile gelen rivayetleri metin olarak birbirine benzer rivayetlerdir. Mâna olarak da birbirlerinden çok farklı değillerdir. Yukarıda zikredilen durumlardan farklı olarak Buhârî'den gelen diğer rivayetlerde ise her bir rivayette ayrı ayrı olmak üzere "Düşmanla karşılaşmayı temenni etmeyiniz. Allah'tan afiyet isteyiniz", "Düşmanla karşılaştığınız vakit sabrediniz" ve "Bilin ki, cennet kılıçların gölgesi altındadır" ifadeleri yer almaktadır. Farklı olan bu rivayet metinlerinin hepsi de aynı sened zinciri ile aktarılmıştır. Ebu Hureyre kanalıyla gelen şâhid rivayet metninde düşmanla karşılaşmayı temenni edilmemesi gerektiği şayet

⁸⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15/98; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/513.

⁸⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15/98; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/513.

⁸⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15/107.

⁸⁵⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15/98-99; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/513-514.

⁸⁶⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 15/99-101; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/514.

⁸⁶¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/517.

⁸⁶² İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/516.

⁸⁶³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/516.

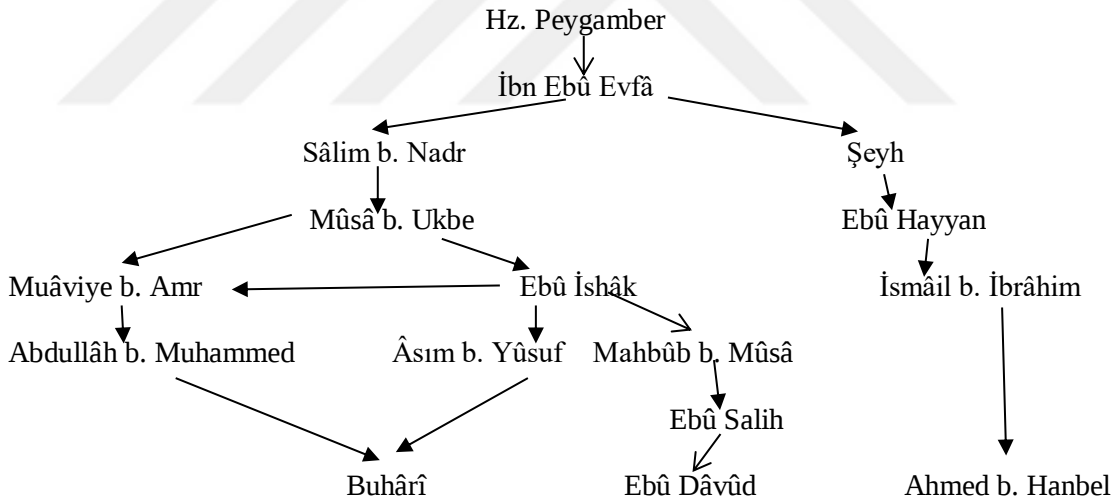
⁸⁶⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/514.

karşılaştıklarında ise sabretmeleri gerektiği ifade edilmiştir.⁸⁶⁵ Yukarıda ifade edilen farklılıklar hâricinde metinler arasında mâna farklılığı bulunmamaktadır.

Kılıçların gölgesi altından kasıt biri kılıcını kaldırıp diğer kılıca vurduğunda gölge meydana gelir. Düşman ile savaşıldığında savaş meydanında kılıçların gölgeleri ortaya çıkar ve cennete giden yol o gölgenin altındaki cihatladır.⁸⁶⁶ Savaşta kâfirlerle karşılaştığın zaman sabret.⁸⁶⁷ Dünya ve ahiret hayatında yer alan kötü durumlara karşı Allah'tan afiyet istenilir.⁸⁶⁸

İslâm, barış dinidir. Düşmanla karşılaşmayı isteyen bir Müslümanın onunla da savaşmayı istediğine ve onu yenebileceğine olan inancına işarettir. Hz. Peygamber düşman ile savaşmayı istememelerini şayet bir şey isteyeceklerse Allah'tan afiyet istemelerini emretmiştir. Düşmanla karşılaşma durumu hâsıl olursa sabretmemizi ve Allah'a dua etmemizi istemiştir. Dünya ve ahiret belalarından Allah'tan afiyet istenir ve cennete giden yolun ise Allah yolunda yapılan cihad ile olacağını bildirmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

2.3. MÜŞRİKLER ALEYHİNE DUA

69- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، وَيَعْلَى، هُوَ ابْنُ عُبَيْدٍ قَالَا ثَنَا ابْنُ أَبِي خَالِدٍ، وَهُوَ إِسْمَاعِيلُ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ.

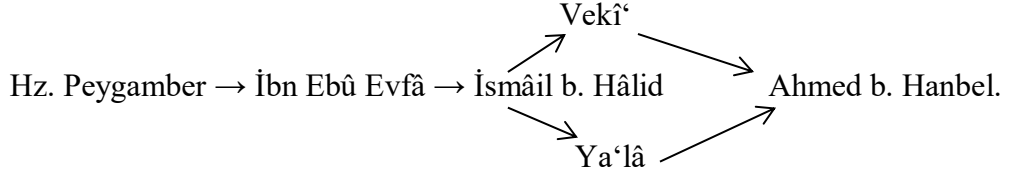
⁸⁶⁵ Buhârî, “Kitâbu'l-Cihad”, 156 (No.3026).

⁸⁶⁶ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 14/161; Hattâbî, *Meâlimü's-Sünen*, 2/215.

⁸⁶⁷ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 14/184.

⁸⁶⁸ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 25/11.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb (Müşrikler) aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları yen ve onları sars, korkut” buyurdu.⁸⁶⁹

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Ya’lâ b. Ubeyd: Detaylı bilgi için kırk bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Müşrikler aleyhine dua ile ilgili rivayetin şâhid metni Buhârî’nin Ali b. Ebî Tâlib kanalıyla gelen rivayetidir.⁸⁷⁰

70- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - يَقُولُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ عَلَى الْمُشْرِكِينَ فَقَالَ اللَّهُمَّ مَنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْجَسَابِ، اللَّهُمَّ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil b. Hâlid → Abdullâh → Ahmed b. Muhammed → Buhârî.

⁸⁶⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/453 (No.19107).

⁸⁷⁰ Buhârî, “Kitâbu’l-Cihad”, 98 (No.2931).

İbn Ebû Evfâ (r.a) dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb günü Müşrikler aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Allah’ım! Onları yen ve onları sars, korkut.”⁸⁷¹

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümeyr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Ahmed b. Muhammed: Tam ismi Ahmed b. Muhammed b. Hanbel b. Hilâl b. Esed eş-Şeybânî’dir.⁸⁷² Künyesi Ebû Abdullâh el-Mervezî’dir.⁸⁷³ H. 241’de vefat etmiştir.⁸⁷⁴ Süfyân b. Uyeyne, Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî, Abdullâh b. Nümeyr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁷⁵ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mehdî kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁷⁶ İbn Maîn, “Ahmet’ten daha hayırlısını görmedim”⁸⁷⁷ demiştir. Abdurrezzâk, “Ondan daha fakih ve vera’ sahibi olanı görmedim”⁸⁷⁸ demiştir. Yahyâ b. Maîn, “Bir mecliste oturduğumuz zaman onu över, faziletinden ve kemalinden bahsederdik”⁸⁷⁹ dedi. İclî, sika, hadiste sebt ve fakih olduğunu⁸⁸⁰ İbn Sa’d sika, sebt, sadûk olduğunu⁸⁸¹ ifade etmiştir.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve semi’e lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁸⁷¹ Buhârî, “Kitâbu’l-Cihad”, 98 (No.2933).

⁸⁷² Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/87; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/437; Zehebî, *Siyer*, 921; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/70.

⁸⁷³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/87; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/437; Zehebî, *Siyer*, 921; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/70.

⁸⁷⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/94; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/466; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/72.

⁸⁷⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/87-88; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/437-440; Zehebî, *Siyer*, 9921; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/70.

⁸⁷⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/88; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/440-442; Zehebî, *Siyer*, 922; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/70.

⁸⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/444; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/70.

⁸⁷⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/71.

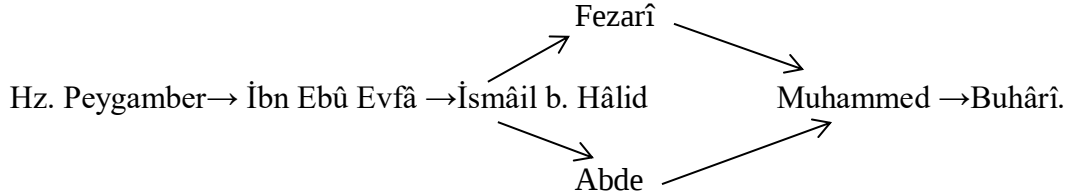
⁸⁷⁹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/90; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/71.

⁸⁸⁰ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/71.

⁸⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/73.

71- حَدَّثَنَا مُحَمَّدٌ، أَخْبَرَنَا الْفَرَارِيُّ، وَعَبْدَةُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - يَقُولُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مَنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، أَهْزِمِ الْأَحْزَابَ، اللَّهُمَّ أَهْزِمُهُمْ وَزَلْزِلْهُمْ

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb (Müşrikler) aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları yen ve onları sars, korkut.”⁸⁸²

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abde b. Süleyman el-Kilâbî: İsmiinin Abdurrahmân b. Süleyman b. Hâcib b. Zürrâre b. Abdurrahmân b. Sured b. Sümeir b. Melil b. Abdullâh b. Ebû Bekir b. Kilâb olduğu söylenir.⁸⁸³ Künyesi Ebû Muhammed el-Kûfî’dir.⁸⁸⁴ H. 188’de vefat etmiştir.⁸⁸⁵ İsmâil b. Ebî Hâlid, Ebû İshâk, Hişâm b. Urve, A’miş, Sevrî ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁸⁶ Ahmed, İshâk, İbn Ebî Şeybe, Muhammed b. Selâm, Amr en-Nakîd kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁸⁷ İclî sika ve sâlih olduğunu söylemiştir.⁸⁸⁸ Sâlih b. Ahmed babasından rivayetle onun sika olduğunu söylemiştir.⁸⁸⁹ İbn Sa’d sika olduğunu söylemiştir.⁸⁹⁰

Muhammed b. Selam: Tam ismi Muhammed b. Selam b. Ferec es-Sülemî’dir.⁸⁹¹ Künyesi Ebû Abdullâh el-Beykendî’dir.⁸⁹² Mâverâünnehir muhaddislerindendir.⁸⁹³ H.

⁸⁸² Buhârî, “Kitâbu’l-Megâzî”, 29 (No.4115).

⁸⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/168; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/531; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/168; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/530; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/533; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/168; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/531-532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/168; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/532; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/533; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁸⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/169; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/533; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/169; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/533; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/299.

⁸⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/243; Zehebî, *Siyer*, 3442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/624.

⁸⁹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/243; Zehebî, *Siyer*, 3442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/624.

217’de vefat etmiştir.⁸⁹⁴ Ebû İshâk el-Fezarî, Hüseyim, İsmâil b. Ayyâş, Ebû Uyeyne ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁸⁹⁵ Buhârî, İbrâhim b. Muhammed ve Abdullâh b. Abdurrahmân kendisinden hadis nakletmiştir.⁸⁹⁶ Ubeydullâh b. Şureyh, Muhammed b. Selâm’ın beş bin hadis ezberlediğini, birçok hadisinin olduğunu rihleler yaptığını ve muhaddislerin büyüklerinden olduğunu işittiğini söylemiştir.⁸⁹⁷ Ebû Hâtım babasından rivayetle onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.⁸⁹⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî iki farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayıları dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

72- حَدَّثَنَا ابْنُ سَلَامٍ، أَخْبَرَنَا وَكِيعٌ، عَنِ ابْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أُوَيْسٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَخْرَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مَثْرَلِ الْكِتَابِ، سَرِيعِ الْحِسَابِ، أَهْزِمِ الْأَخْرَابِ، أَهْزِمُهُمْ وَزَلْزَلُهُمْ.

Rivayetin Senedi Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İbn Hâlid → Vekî’ → İbn Selâm → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb (Müşrikler) aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları yen ve onları sars, korkut.”⁸⁹⁹

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Selâm: Detaylı bilgi için yetmiş bir numaralı hadise bakınız.

⁸⁹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/625.

⁸⁹⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/625.

⁸⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/243; Zehebî, *Siyer*, 3442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/625.

⁸⁹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/243; Zehebî, *Siyer*, 3442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/625.

⁸⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/625.

⁸⁹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/626.

⁸⁹⁹ Buhârî, “Kitâbu’d-Deavât”, 58 (No.6392).

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, an, kâle ve semî'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

73- حَدَّثَنَا قُتَيْبَةُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا سَفْيَانُ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ، سَرِيعَ الْحِسَابِ، اهْزِمِ الْأَحْزَابَ وَزَلِّزْلُهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâîl b. Hâlid → Kuteybe b. Saîd → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb günü şöyle dedi: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah'ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları sars, korkut.”⁹⁰⁰

İsmâîl b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Kuteybe b. Saîd: Tam ismi Kuteybe b. Saîd b. Cemil b. Tarif b. Abdullâh es-Sekafî'dir.⁹⁰¹ İbn Adi isminin Yahyâ lakabının ise Kuteybe olduğunu söylemiştir.⁹⁰² H. 240'ta vefat etmiştir.⁹⁰³ Mâlik, Hafs b. Ğıyas, Hammâd b. Zeyd, Abdullâh b. Zeyd, Vekî' ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁰⁴ Buhârî, Müslim, Nesâî, Tirmizî, Ahmed b. Hanbel, Ebû Bekir b. Ebî Şeybe kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁰⁵ İbn Maîn, Ebû Hâtim ve Nesâî sika olduğunu Nesâî aynı zamanda onun sadûk olduğunu ifade etmiştir.⁹⁰⁶ Hâkim onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.⁹⁰⁷ İbn Hırâş sadûk olduğunu söylemiştir.⁹⁰⁸

⁹⁰⁰ Buhârî, “Kitâbu't-Tevhîd”, 34 (No.7489).

⁹⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/202; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/523; Zehebî, *Siyer*, 3086; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/332.

⁹⁰² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/523; Zehebî, *Siyer*, 3086; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/332.

⁹⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/204; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/537; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/333.

⁹⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/524-527; Zehebî, *Siyer*, 3087; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/332.

⁹⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/203-204; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/527-528; Zehebî, *Siyer*, 3087; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/332-333.

⁹⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/204; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/528-529; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/333.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

74- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ مَنْصُورٍ، حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى الْأَخْرَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعَ الْحِسَابِ اهْزِمِ الْأَخْرَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزَلْهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil b. Hâlid → Hâlid b. Abdullâh → Saîd b. Mansur → Müslim.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb (Müşrikler) aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları yen ve onları sars, korkut.”⁹⁰⁹

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Hâlid b. Abdullâh: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

Saîd b. Mansûr: Tam ismi Saîd b. Mansûr b. Şu‘be el-Horasânî’dir.⁹¹⁰ Künyesi Ebû Osman el-Mervezî’dir.⁹¹¹ Cüzcan’da doğdu, Belh’te yetişti ve Mekke’de ikamet etmiş⁹¹² ve Mekke’de H. 217’de vefat etmiştir.⁹¹³ Mâlik, Hammâd b. Zeyd, Mâlik, İbn Uyeyne, Hüseyim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹¹⁴ Müslim, Ebû Dâvûd,

⁹⁰⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/333.

⁹⁰⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 23/529.

⁹⁰⁹ Müslim, “Kitâbu’l-Cihad ve’s Siyer”, 1742.

⁹¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/186; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/77; Zehebî, *Siyer*, 1832; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/693.

⁹¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/186; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/77; Zehebî, *Siyer*, 1832; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/693.

⁹¹² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/77; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/693.

⁹¹³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/82; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/694.

⁹¹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/186-187; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 11/77-78; Zehebî, *Siyer*, 1832; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/693.

Ahmed b. Mansûr, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.⁹¹⁵ İbn Nümejr, İbn Hırâş, Ebû Hâtim ve İclî sika olduğunu söylemiştir.⁹¹⁶ Ahmed onun fazilet ve sıdk ehli olduğunu söylemiştir.⁹¹⁷ Ebû Zûr'a onun hâfız olduğunu söylemiştir.⁹¹⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

75- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا وَكِيعُ بْنُ الْجَرَّاحِ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي، خَالِدٍ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ دَعَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ . بِمِثْلِ حَدِيثِ خَالِدٍ غَيْرَ أَنَّهُ قَالَ هَازِمَ الْأَخْزَابِ وَلَمْ يَذْكُرْ قَوْلَهُ: اللَّهُمَّ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Vekî' → İbn Ebî Şeybe → Müslim.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Hâlid'in hadisindeki gibi dua ediyordu. Ancak o "Hizibleri hezimete uğrat" ibaresini demiş, "Allah'ım!" kısmını zikretmemiştir.⁹¹⁹

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

İbn Ebî Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır.

⁹¹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/187; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/78-79; Zehebî, *Siyer*, 1832; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/693-694.

⁹¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/80; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/694.

⁹¹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/188; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/694.

⁹¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/81; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/694.

⁹¹⁹ Müslim, "Kitâbu'l-Cihad ve's Siyer", 1742.

Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

76- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَنْبَأَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ سَمِعْتُهُ يَقُولُ يَغْنِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَدْعُو عَلَى الْأَحْزَابِ فَقَالَ اللَّهُمَّ مُنْزِلَ الْكِتَابِ سَرِيعِ الْحِسَابِ اهْزِمِ الْأَحْزَابَ اللَّهُمَّ اهْزِمْهُمْ وَزَلْزَلْهُمْ قَالَ أَبُو عِيسَى وَفِي الْبَابِ عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ. وَهَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil b. Hâlid → Yezîd b. Hârûn → Ahmed b. Menî' → Tirmizî.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) Ahzâb (Müşrikler) aleyhine şöyle dua etti: “Kitabı indiren hesabı tez olan Allah’ım! Sen onları hezimete uğrat. Onları yen ve onları sars, korkut.” Ebû Îsâ: “Bu konuda İbn Mes‘ûd’tan da bir rivayet vardır. Bu hadis hasenun sahihtir” demiştir.⁹²⁰

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yezîd b. Hârûn: Detaylı bilgi için üç numaralı hadise bakınız.

Ahmed b. Menî’: Tam ismi Ahmed b. Menî’ b. Abdurrahmân el-Beğavî’dir.⁹²¹ Künyesi Ebû Ca‘fer’dir.⁹²² H. 244’te vefat etmiştir.⁹²³ İbn Uyeyne, Hüseyim, Ebû Bekir b. Ayyâş ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹²⁴ Müslim, Ebû Dâvûd, Nesâî kendisinden hadis nakletmiştir.⁹²⁵ Nesâî sika olduğunu,⁹²⁶ Dârekutnî lâ be’s’e bih olduğunu⁹²⁷ ifade etmiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁹²⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Timizi rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Tirmizî, muntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet

⁹²⁰ Tirmizî, Tirmizî, “Kitâbu’l-Cihad”, 8 (No.1678).

⁹²¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/15; Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/104; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/495; Zehebî, *Siyer*, 1020; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²² İbn Hibbân, *Sikât*, 5/15; Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/104; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/495; Zehebî, *Siyer*, 1020; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/105; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/497; Zehebî, *Siyer*, 1020; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/104-105; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/495-496; Zehebî, *Siyer*, 1020; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/105; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/496; Zehebî, *Siyer*, 1020; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²⁶ Cemmâîlî, el-Kemâl, 3/105; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 1/496; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/80.

⁹²⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/81.

⁹²⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/15; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/81.

Hız. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Eb Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubi'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesen, enbeen, semi'tu, kle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Tirmizî'nin rivayetinde يَدْعُو ifadesi yer alırken diğer rivayetlerde دَعَا ifadesi yer almaktadır. Buhârî'nin Ahmed b. Muhammed ve İbn Selm kanalıyla gelen rivayetlerde يَوْمَ الْأَحْزَابِ ifadesi yer alırken diğer rivayetlerde عَلَى الْأَحْزَابِ ifadesi yer almaktadır. Ayrıca Buhârî'nin Ahmed b. Muhammed kanalıyla gelen rivayet metninde Ahzâb günü ibaresine ek olarak عَلَى الْمُشْرِكِينَ ifadesi de yer almaktadır. Buhârî'nin Ali b. Eb Tâlib tarikiyle gelen şâhid rivayet metninde müşrikler Ahzab günü Müslümanları meşgul ederek güneş batana kadar ikinci namazını kılmalarına engel olunca Hız. Peygamber Allah'tan ev ve kabirlerini ateşle doldurmasını istemiştir.⁹²⁹ Yukarıda zikredilen hususlar dışında rivayetler arasında mnayı etkileyecek herhangi bir farklılık bulunmamaktadır.

Hendek savaşında Müslümanlara eza geldiği esnada Hız. Peygamber (s.a.v.) Ebû Cehil ve Hendek savaşına katılan müşriklerin hezimetini için dua etmiştir.⁹³⁰ Zelzilhumdan müşriklerin iradeleri sarsılıp karar almalarına engel olmaktadır.⁹³¹

Hendek savaşına pek çok müşrik grubu katıldığından dolayı gazveye Ahzâb gazvesi de denilmektedir. Müşrikler, Hendek savaşı ile Müslümanları mağlup edip İslâm dininin ve Müslümanların hkimiyetini sonlandırma isteğinde olduklarından dolayı büyük bir ordu ile Medine şehrini kuşatmışlardı. Müslümanların sıkıntı yaşadığı bir anda Hız. Peygamber müşrik gruplarına bedduada bulunmuş ve Allah'tan yardım istemiştir. etin şartlarda gerçekleşen Hendek gazvesinde müşriklere beddua edilmesi rahmet peygamberinin intikam duygusuyla hareket etmediğini bilakis Müslümanları korumak için Allah'tan yardımda bulunmuştur.

Rivayetlerin Genel Senedi

⁹²⁹ Buhârî, "Kitabu'l-Cihad", 98 (No.2931).

⁹³⁰ Ayn, *Umdetü'l-Kârî*, 23/25-26, 25/236.

⁹³¹ Ayn, *Umdetü'l-Kârî*, 14/286.

diyeceğine Muhammed b. Ebi Mücâlid demiştir.⁹³⁶ İbn Maîn ve Ebû Zûr'a onun sika olduğunu söylemiştir.⁹³⁷

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hüseyin b. Beşir: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirilmesi: Mescid ehlinden kimseler Hayber fethinde ganimetlerin Hz. Peygamber tarafından alınıp alınmadığını merak edince İbn Ebû Evfâ'ya bu hususta soru sormuşlar. İbn Ebû Evfâ, yiyeceklerin beşte birden az olduğunu ve insanların ihtiyacı kadarını aldığını ifade etmiştir.

Enfâl 41'de ganimetlerin hangi oranda kimlere verileceği açıkça zikredilmiştir. Fetih sonucunda ganimetlerin beşte biri Resûlullahın hakkı olmasına rağmen ganimet az olduğun için herkes ihtiyacı kadarını almıştır.

Hz. Peygamber'in düşmana hucûm için güneşin batıya meyletmesini beklediği, düşman ile karşılaşılmasının temenni edilmemesi gerektiği, müşrikler aleyhine duada bulunduğu ve ganimetlerin taksimnin beşte bir olması gerektiği aktarılmıştır. İbn Ebû Evfâ'nın cihad konusuyla alakalı rivayetlerinden cihad esnasında düşmana hucûm rivayetinde Ubeydullâh kanalıyla gelen rivayette ihtilât olduğu için o rivayetin isnadının zayıf bir rivayet olduğu anlaşılmıştır. Düşmanla karşılaşmayı temenni etmemek konusuyla ilgili rivayette Ebû Hayyân > İsmâil b. İbrâhim > Ahmed b. Hanbel kanalıyla gelen rivayetin isnadında müphem bir râvi olduğundan rivayetin isnadında zayıflık mevcuttur. Müşrikler aleyhine dua ve Hayberlilerin yiyecekleri konusundaki rivayetler de ise herhangi bir zayıflık görülmemiştir.

⁹³⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16/28; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/633.

⁹³⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 16/28; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/633.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABDULLÂH B. EBÛ EVFÂ'NIN DİĞER KONULARLA İLGİLİ RİVAYETLERİ

Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın ibadet ve cihad ile ilgili rivayetlerinin yanında yiyecek-içecek, recm, vasiyet, selem, hâricîler, kişiler, tevâzu vb. diğer konular ile ilgili rivayetleri bulunmaktadır. Diğer konular ile ilgili rivayetleri on beş konu başlığı altında incelenmiştir. İbn Ebû Evfâ'nın Hz. Peygamber'den diğer konularla ilgili rivayet ettiği hadisler Kütüb-i Tis'a içerisinde tespit edilmiştir. Rivayetlerin sened ve metin kısmı Arapça olarak verilmiş ve tercümesi yapılmıştır. Rivayetlerde yer alan râvilerin isimleri, künyeleri, hocaları, talebeleri, cerh ve ta'dîl âlimlerinin kendileri hakkındaki görüşlerine yer verilmiş ve râvilerin güvenilirliklerine değinilmiştir. Her bir rivayetin sened zinciri ayrı ayrı çıkarılmış ve rivayetin sened yönünden değerlendirilmesi yapılmıştır. Daha sonra o konu dâhilinde olan rivayetlerin isnad şeması çıkarılmış ve metin kısmının lafız ve mâna yönünden genel değerlendirmesi yapılmıştır.

3.1. MÜ'MİNİN DAVRANIŞI

78- حَدَّثَنَا يَحْيَى، هُوَ ابْنُ سَعِيدٍ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ فِرَاسٍ، عَنْ مُدْرِكِ بْنِ عُمَارَةَ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ يَشْرِبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَزْنِي حِينَ يَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَنْتَهَبُ نَهْبَةً دَاتَ شَرَفٍ أَوْ سَرَفٍ وَهُوَ مُؤْمِنٌ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Müdrîk b. Umâre → Firâs → Şu'be → Yahyâ b. Saîd → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ, Hz. Peygamber (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu nakletmiştir: “Şarap içen şarap içtiği sırada mümin olarak içmez, zina eden zina ettiği sırada mümin olarak zina etmez; ister değerli olsun veya değersiz olsun bir şeyi çaldığı zaman mümin olarak onu çalmaz.”⁹³⁸

Müdrîk b. Umâre: Detaylı bilgi için sekiz numaralı hadise bakınız.

Firas b. Yahyâ el-Hemedânî: Künyesi Ebû Yahyâ'dır.⁹³⁹ H. 129'da vefat etmiştir.⁹⁴⁰ Şabi, Müdrîk b. Umâre, Atıyye el-Avfî ve Ebû Sâlih es-Simân'dan rivayette

⁹³⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/449 (No.19102).

⁹³⁹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 8/138; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/152; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

bulunmuştur.⁹⁴¹ Şu‘be, Süfyân, Şerîk kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁴² Ahmed, İbn Maîn ve Nesâî sika olduğunu söylemiştir.⁹⁴³ Ebû Hâtım onun şeyh ve hadisinde bir beis olmadığını söylemiştir.⁹⁴⁴

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Bu rivayetin şâhid hadisleri Buhârî ve Müslimin kaynaklarında Ebû Hureyre kanalıyla aktarılmıştır.⁹⁴⁵ Rivayetlerin sahâbe râvisi Ebû Hureyre olup rivayetler Ebû Bekir b. Abdurrahmân, Ebû Seleme ve Saîd b. Müseyyeb vasıtasıyla nakledilmiştir.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirmesi: Abdullâh b. Ebû Evfâ kanalıyla rivayet edilen hadis metni ile Ebû Hureyre kanalıyla rivayet edilen hadis metinleri arasında anlam bakımından benzerlik olmasına rağmen Ebû Hureyre kanalıyla rivayet edilen hadis metinlerinde İbn Ebû Evfâ kanalından farklı olarak “İnsanların gözü önünde çalarken mümin sayılmaz” ifadesi bulunmaktadır.⁹⁴⁶ Buhârî ve Müslimde yer alan şâhid metinler ise birbirine benzer metinlerdir. Hadiste ifade edilen günahları işleyen kimselerde zahiren ‘iman yoktur’ şeklinde anlaşılrsa dahi burada ifade edilen fiili işleyen kimselerde kemâle ermiş bir imanın olmadığı anlaşılmaktadır. Yani şarap içen, zina eden ve hırsızlık yapan kimse kâmil bir iman ile bunu yapmaz. İmanın zıddı

⁹⁴⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/154; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

⁹⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/138; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/152-153; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

⁹⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/138; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/153; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

⁹⁴³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/138; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/153; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

⁹⁴⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 23/153; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/240.

⁹⁴⁵ Buhârî, “Kitâbu'l-Mezâlim”, 30 (No.2475); Müslim, “Kitâbu'l-İman”, 100-101.

⁹⁴⁶ Buhârî, “Kitâbu'l-Mezâlim”, 30 (No.2475); Müslim, “Kitâbu'l-İman”, 100-101.

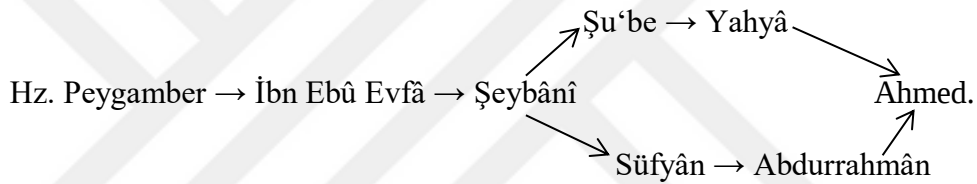
küfürdür, burada inkârî bir durum söz konusu olmayıp Allah ve Resulünün emrine uymama vardır ki bu durumda da kişi günahkâr olur.⁹⁴⁷

İman yalnızca kalbi bir durum olmayıp imanın amel ile olan ilişkisine işaret edilmiştir. Çünkü salih amel imanı güçlendirirken günahlar ise imanı zayıflatmaktadır. Hadiste zikredilen günahları işleyen kimselerin imanlı biri gibi davranmadığına, imanının ruhuna aykırı hareket ettiğine değinilmiştir.⁹⁴⁸

3.2. ŞIRA YAPMA

79- حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، حَدَّثَنِی الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، وَعَبْدِ الرَّحْمَنِ، عَنْ سَفْيَانَ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ الْأَخْضَرِ قَالَ قُلْتُ فَأَلَا بَيْضُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın: "Resûlullah (s.a.v.) yeşil testiler içinde yapılan şirayı yasakladı" dediğini işittim. İbn Ebû Evfâ'ya: "Beyaz testide yapılanı da yasakladı mı?" diye sorduğumda: "Onu bilmiyorum" dedi.⁹⁴⁹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Süfyân es-Sevrî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Yahyâb. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Mehdî: Tam ismi Abdurrahmân b. Mehdî b. Hasan b. Abdurrahmân el-Anberî'dir.⁹⁵⁰ Künyesi Ebû Saîd el-Basrî'dir.⁹⁵¹ H. 198'de vefat

⁹⁴⁷ Abdullah Tutgun, "İslam Düşünce Geleneğinde İman Hakikatı ve İman Amel İlişkisi", *URAN-SAM: Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi* 14/62 (2024), 217-220.

⁹⁴⁸ Tutgun, "İslam Düşünce Geleneğinde İman Hakikatı ve İman Amel İlişkisi", 217-220.

⁹⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/450 (No.19103).

⁹⁵⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/24; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17/430; Zehebî, *Siyer*, 2242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/137.

⁹⁵¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/24; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 17/430; Zehebî, *Siyer*, 2242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/137.

etmiştir.⁹⁵² Mâlik, Şu‘be, Süfyân, Hammâd, Mâlik b. Miğvel ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁵³ İbn Mübârek, Yahyâ b. Maîn, Ahmed, İshâk, Bündâr kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁵⁴ Ebû Bekir Esrem, “Hadisleri lafızlarıyla aktarmayı severdi” dedi.⁹⁵⁵ Ali b. Medenî, “Hadiste insanların en bilgisi Abdurrahmân b. Mehdî’dir. O hem kendi hadislerini bilir hem de başkalarının hadislerini bilirdi” dedi.⁹⁵⁶ İbn Sa‘d sika olduğunu söylemiştir.⁹⁵⁷ Ebû Hâtim sika ve imam olduğunu söylemiştir.⁹⁵⁸

Rivayetlerin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Bu rivayetlerin tarikinde dört râvi olduğu için rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, semî’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

80- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا الْأَعْمَشُ، حَدَّثَنِي الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ الْأَخْضَرِ قَالَ قُلْتُ فَلَا بَيْضُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → A‘meş → Vekî → Ahmed b. Hanbel.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ’nın: “Resûlullah (s.a.v.) yeşil testiler içinde yapılan şırayı yasakladı” dediğini işittim. İbn Ebû Evfâ’ya: “Beyaz testide yapılanı da yasakladı mı?” diye sorduğumda: “Onu bilmiyorum” dedi.⁹⁵⁹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

⁹⁵² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/29; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/139.

⁹⁵³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/24; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/431-433; Zehebî, *Siyer*, 2242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/137.

⁹⁵⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/24; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/433-435; Zehebî, *Siyer*, 2242; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/137.

⁹⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/436; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/137.

⁹⁵⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/138.

⁹⁵⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/28; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/139.

⁹⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 17/440-441; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/139.

⁹⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/452 (No.19106).

Vekî‘: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

81- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنِ الْجَرِّ الْأَخْضَرِ قَالَ قُلْتُ الْأَبْيَضُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Şu‘be → Muhammed b. Ca‘fer → Ahmed b. Hanbel.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ’nın: “Resûlullah (s.a.v.) yeşil testiler içinde yapılan şırayı yasakladı” dediğini işittim. İbn Ebû Evfâ’ya: “Beyaz testide yapılanı da yasakladı mı?” diye sorduğumda: “Onu bilmiyorum” dedi.⁹⁶⁰

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁹⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 31/482 (No.19142).

82- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سَفْيَانُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَنْهَى عَنْ الْجَرِّ الْأَخْضَرِ يَعْنِي النَّبِيذَ فِي الْجَرِّ الْأَخْضَرِ قَالَ قُلْتُ فَلَا بَيْضُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetın Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Süfyân → Abdurrezzâk → Ahmed b. Hanbel.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın: "Resûlullah (s.a.v.) yeşil testiler içindekini yasaklıyor yani yeşil testilerdeki şırayı" dediğini işittim. İbn Ebû Evfâ'ya: "Beyaz testilerde yapılanı da yasakladı mı?" diye sorduğumda: "Onu bilmiyorum" dedi.⁹⁶¹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Süfyân es-Sevrî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Abdurrezzâk b. Hemmâm: Tam ismi Abdurrezzâk b. Hemmâm b. Nâfi' el-Himyerî'dir.⁹⁶² H. 211'de vefat etmiştir.⁹⁶³ İsmâil b. Ayyâş, İbn Cüreyc, Mâlik, Ca'fer b. Süleyman ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁶⁴ İbn Uyeyne, Mu'temir b. Süleyman, Ahmed, İshâk, Ali, Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁶⁵ İclî ve Ya'kûb b. Şeybe onun sika olduğunu söylemiştir.⁹⁶⁶ Ebû Zür'a hadiste sebt olanlardan biri olduğunu söylemiştir.⁹⁶⁷ İbn Âdi lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁹⁶⁸ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.⁹⁶⁹

Rivayetın Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetın senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle, semî'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetın senedinde

⁹⁶¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/483 (No.19144).

⁹⁶² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/57; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/52; Zehebî, *Siyer*, 2264; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/167.

⁹⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/60; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/61; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/167.

⁹⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/57-58; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/52-54; Zehebî, *Siyer*, 2264; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/167.

⁹⁶⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/58; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/54-56; Zehebî, *Siyer*, 2264; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/167.

⁹⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/58; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/168.

⁹⁶⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/56-57; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/167.

⁹⁶⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/169.

⁹⁶⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/169.

yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

83- حَدَّثَنَا عَمْرُو بْنُ الْهَيْثَمِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ نَبِيذِ الْجَرِّ الْأَخْضَرِ قَالَ قُلْتُ فَأَلَا بَيْضُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Şu'be → Amr b. Heysem → Ahmed b. Hanbel.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın: "Resûlullah (s.a.v.) yeşil testiler içinde yapılan şırayı yasakladı" dediğini işittim. İbn Ebû Evfâ'ya: "Beyaz testide yapılanı da yasakladı mı?" diye sorduğumda: "Onu bilmiyorum" dedi.⁹⁷⁰

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Amr b. Heysem: Tam ismi Amr b. Heysem b. Katen b. Ka'b ez-Zübeydî'dir.⁹⁷¹ Künyesi Ebû Katen el-Basrî'dir.⁹⁷² H. 198'de vefat etmiştir.⁹⁷³ Şu'be, Mâlik b. Miğvel, Mâlik b. Enes, Mübârek b. Fadale ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁷⁴ Ahmed, Yahyâ b. Maîn, Ahmed b. Menî', Bündâr kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁷⁵ İbn Medenî, İbn Maîn ve Sâlih b. Muhammed onun sika olduğunu söylemiştir.⁹⁷⁶ Ebû Hâtim onun sadûk ve sâlih olduğunu söylemiştir.⁹⁷⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler

⁹⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/141 (No.19397).

⁹⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/59; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/280; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/59; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/280; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/283; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/59; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/280; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/60; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/280-281; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/281-282; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

⁹⁷⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 22/282; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/103.

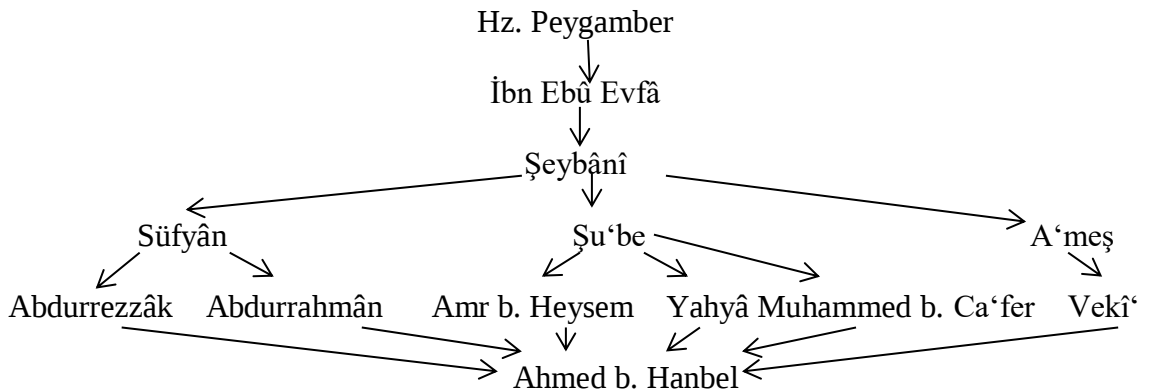
arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Değerlendirilmesi: Ahmed b. Hanbel tarikiyle gelen rivayetlere bakıldığında Yahyâ b. Saîd, Abdurrahmân b. Mehdî, Vekî' b. Cerrâh ve Amr b. Heysem'den gelen rivayetlerin metinlerinde lafız ve mâna olarak bir farklılık bulunmamaktadır. Muhammed b. Ca'fer'in rivayetinde ise diğer beş rivayetten farklı olarak نَبِيذ ifadesi yer almazken Abdurrezzâk b. Hemmâm'ın rivayetinde ise نَهْي kelimesinin yerine يَنْهَى kelimesi kullanılmıştır. Rivayetlerde yeşil testide yapılan şıranın yasaklandığı ifade edilirken beyaz testide yapılan şıranın yasak olup olmadığı konusunun ise bilinmediği ifade edilmiştir.

Nebiz üzüm, hurma, arpa ve buğday gibi maddelerin suda bekletilip tatlandırılmasıyla elde edilen içkinin genel adıdır. Sarhoş edicilik özelliği olsun veya olmasın aynı isimle zikredilir.

Zührî'nin Mâlik b. Enes kanalıyla rivayet ettiği bir hadiste Hz. Peygamber (s.a.v.) kabakta yapılan şıraya karşı çıkmıştır.⁹⁷⁸ Hadislerde Hz. Peygamber'in yeşil testide yapılan şırayı yasaklamasındaki sebep kabakta yapılan sıra olma ihtimalinden dolayı olabilir. Çünkü şıranın içerisine konulduğu kap, onun çabuk bir şekilde mayalanıp içen kişinin sarhoş olmasına sebebiyet verebilir. Zikredilen yasak sedd-i zerâi' babından olup harama giden yolun kapatılmasına engel olmak içindir ki Hz. Peygamber yeşil testide yapılan şırayı yasaklamıştır.

Rivayetlerin Genel Senedi

⁹⁷⁸ Buhârî, "Kitâbu'l-Eşribe", 4 (No.5587).

3.3. ÇEKİRGE YEME

84- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي يَغْفُورٍ الْعَبْدِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ فَكُنَّا نَأْكُلُ فِيهَا الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Süfyân → Vekî' → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ: “Resûlullah (s.a.v.) ile yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yerdik” dedi.⁹⁷⁹

Vekdân: Ebû Ya'fûr el-Abdî el-Kufî.⁹⁸⁰ Müslim, isminin Vakid olduğunu Vakdan onun lakabı olduğunu söylemiştir.⁹⁸¹ H. 110'da vefat etmiştir.⁹⁸² Abdullâh b. Ebû Evfâ, İbn Ömer ve Enes'ten rivayette bulunmuştur.⁹⁸³ Süfyân, Şu'be, Ebû Avane, İbn Uyeyne kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁸⁴ Ebû Hâtim lâ be'se bih olduğunu söylemiştir.⁹⁸⁵ Ali b. Medenî onun sika olduğunu söylemiştir.⁹⁸⁶

Süfyân es-Sevrî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semi'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

⁹⁷⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/458 (No.19112); Mustafa Boran Boran, “Fıkıhta Çekirgenin Hükümü”, *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 6/8 (Ocak 2020), 264-265.

⁹⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/459; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/461; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/460; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/460-461; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/461; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

⁹⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/166; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/461; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/720.

85- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، قَالَ سَأَلَ شَرِيكِي وَأَنَا مَعَهُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، عَنْ الْجَرَادِ، فَقَالَ لَا بَأْسَ بِهِ وَقَالَ عَزَّوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ عَزَّوَاتٍ فَكُنَّا نَأْكُلُهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Şu'be → Muhammed b. Ca'fer → Ahmed b. Hanbel.

Şerikî dedi ki: Ebû Ya'fûr yanımda İbn Ebû Evfâ'ya çekirge hakkında soru sordu. İbn Ebû Evfâ: "Onda bir sakınca yoktur" dedi ve şöyle devam etti: "Resûlullah (s.a.v.) ile yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yedik."⁹⁸⁷

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntahâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

86- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، حَدَّثَنَا أَبُو يَعْفُورٍ، عَبْدُ مَوْلَى لَهُمْ قَالَ ذَهَبْتُ إِلَى ابْنِ أَبِي أَوْفَى أَسْأَلُهُ عَنِ الْجَرَادِ قَالَ عَزَّوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ عَزَّوَاتٍ فَكُنَّا نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Süfyân → Ahmed b. Hanbel.

Ebû Ya'fûr diyor ki: İbn Ebû Evfâ'ya çekirge hakkında soru sormak için gittiğim zaman: "Resûlullah (s.a.v.) ile altı gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yedik"⁹⁸⁸ dedi.

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

⁹⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 31/487 (No.19150).

⁹⁸⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 32/141 (No.19398).

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

87- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - قَالَ غَزَوْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ أَوْ سِتًّا، كُنَّا نَأْكُلُ مَعَهُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Şu'be → Ebû Velid → Buhârî.

Ebû Ya'fûr, İbn Ebû Evfâ'dan: "Resûlullah (s.a.v.) ile yedi veya altı gazveye katıldım. Bu gazvelerde onunla beraber çekirge yedik" dediğini işittim.⁹⁸⁹

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Ebû Velid: Detaylı bilgi için otuz sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

88- حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ الْجَدْرِيُّ، حَدَّثَنَا أَبُو عَوَانَةَ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

⁹⁸⁹ Buhârî, "Kitâbu'z-Zebâih", 13 (No.5495).

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Ebû Avane → Ebû Kamil → Müslim.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem ile yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yerdik.”⁹⁹⁰

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Vaddâh b. Abdullâh: Yezîd b. Ata'nın kölesidir.⁹⁹¹ Künyesi Ebû Avâne'dir.⁹⁹² H. 176'da vefat etmiştir.⁹⁹³ A'meş, Ebû Yafer, Sa'd b. İbrâhim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.⁹⁹⁴ Şu'be, Ebû Dâvûd, Affân, Ebû Kâmil kendisinden hadis nakletmiştir.⁹⁹⁵ Ebû Hâtim, kitabının sahih, sika ve sadûk olduğunu, hıfzından rivayet ettiğinde ise karıştırdığını söylemiştir.⁹⁹⁶ İbn Sa'd onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.⁹⁹⁷ İclî onun sika olduğunu söylemiştir.⁹⁹⁸ İbn Şeybe sebt olduğunu, İbn Hırâş ise sadûk olduğunu söylemiştir.⁹⁹⁹

Ebû Kamil: Detaylı bilgi için elli sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

89- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ النَّمَرِيُّ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، وَسَأَلْتُهُ، عَنِ الْجَرَادِ، فَقَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتًّا أَوْ سَبْعَ غَزَوَاتٍ فَكُنَّا نَأْكُلُهُ مَعَهُ.

⁹⁹⁰ Müslim, “Kitâbu's-Sayd”, 52.

⁹⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/442; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/714.

⁹⁹² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/441; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/714.

⁹⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/174; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/448; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/716.

⁹⁹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/172; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/442-444; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/714.

⁹⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/172-173; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/444-445; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/714-715.

⁹⁹⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/447; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/715.

⁹⁹⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/716.

⁹⁹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/716.

⁹⁹⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/717.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Şu'be → Hafis b. Ömer → Ebû Dâvûd.

Ebû Ya'fûr, İbn Ebû Evfâ'ya çekirge hakkında soru sordum. Bana: "Resûlullah (s.a.v.) ile altı veya yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde onunla beraber çekirge yerdik" dediğini işittim.¹⁰⁰⁰

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Hafis b. Ömer: Detaylı bilgi için otuz altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

90- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا سَفْيَانُ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ الْعَبْدِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، أَنَّهُ سَمِعَ عَنِ الْجَرَادِ، فَقَالَ غَرَوْتُ مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ غَرَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Süfyân → Ahmed b. Meni' → Tirmizî.

İbn Ebû Evfâ'ya çekirge hakkında soru soruldu. O da: "Resûlullah (s.a.v.) ile altı gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yerdik" dedi.¹⁰⁰¹

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Ahmed b. Meni': Detaylı bilgi için yetmiş altı numaralı hadise bakınız.

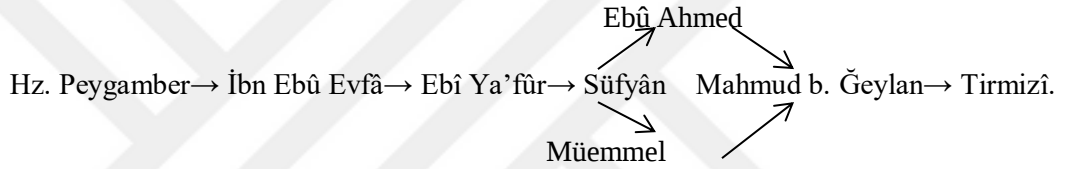
¹⁰⁰⁰ Ebû Dâvûd, "Kitâbu'l-Et'ime", 34 (No.3812).

¹⁰⁰¹ Tirmizî, "Kitâbu'l-Et'ime", 22 (No.1821).

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Tirmizî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Tirmizî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

91- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ غَيْلَانَ، حَدَّثَنَا أَبُو أَحْمَدَ، وَالْمَوْمَلُ، قَالَ حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي يَغْفُورٍ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) ile yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yerdik.”¹⁰⁰²

Ebû Ya’fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Ebû Ahmed: Detaylı bilgi için dört numaralı hadise bakınız.

Müemmel b. İsmâil: Tam ismi Müemmel b. İsmâil el-Adevî’dir.¹⁰⁰³ H. 206’da vefat etmiştir.¹⁰⁰⁴ İkrime b. Ammâr, Süfyân, Nâfi‘ b. Ömer, Hammâd ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁰⁵ Mahmud b. Ğeylan, Ahmed b. Hanbel, İshâk b. Râhûye, Ali b. Medeni kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁰⁶ İbn Heysem, İbn Maîn’den rivayetle onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰⁷ İshâk b. Râhûye sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁰⁸ Dârekutnî ve İbn Sa’d onun sika olduğunu ancak hata ettiğini söyledi.¹⁰⁰⁹

¹⁰⁰² Tirmizî, “Kitâbu’l-Et’ime”, 22 (No.1822).

¹⁰⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/80; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 29/176; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/489.

¹⁰⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/80; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 29/178; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/489.

¹⁰⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/80; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 29/176-177; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/489.

¹⁰⁰⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/80; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 29/177; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/489.

¹⁰⁰⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 29/177; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/489.

Mahmud b. Ğeylan el-Adevî: Künyesi Ebû Ahmed'tir.¹⁰¹⁰ H. 239'da vefat etmiştir.¹⁰¹¹ Vekî', İbn Uyeyne, Ebû Nadr, Ebû Nuaym ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰¹² Buhârî, Müslim, Tirmizî, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰¹³ Ahmed onun hadislerle bilindiğini ve sünnet sahibi olduğunu söylemiştir.¹⁰¹⁴ Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁰¹⁵ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹⁰¹⁶

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Tirmizî iki farklı tarik ile rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Tirmizî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

92- أَخْبَرَنَا حُمَيْدُ بْنُ مَسْعَدَةَ، عَنْ سُفْيَانَ، - وَهُوَ ابْنُ حَبِيبٍ - عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ أَبِي يَعْفُورٍ، سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ فَكُنَّا نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebî Ya'fûr → Şu'be → Süfyân b. Habîb → Humeyd b. Mas'ede → Nesâî.

Ebû Ya'fûr, İbn Ebû Evfâ'nın: "Resûlullah (s.a.v.) ile yedi gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yedik" dediğini işittim.¹⁰¹⁷

¹⁰⁰⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/490.

¹⁰⁰⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/490.

¹⁰¹⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/541; Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/305-306; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/195.

¹⁰¹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/541; Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/308; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/196.

¹⁰¹² Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/318; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/306-307; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/195.

¹⁰¹³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/307-308; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/195-196.

¹⁰¹⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/308; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/196.

¹⁰¹⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 8/319; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/308; Zehebî, *Siyer*, 3801; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/196.

¹⁰¹⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/541; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 27/308; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/196.

¹⁰¹⁷ Ebû Abdîrrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, *es-Sünen*, thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe (Riyad: Daru'l-Hadarat, 2010), "Kitâbu's-Sayd", 37 (No.4356).

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Habîb el-Basrî: Künyesi Ebû Muhammed'tir.¹⁰¹⁸ Ona Ebû Muâviye de denilmektedir.¹⁰¹⁹ H. 182'de vefat etmiştir.¹⁰²⁰ Süleyman et-Teymî, Mûsâ b. Ali, Şu'be, Evzâî ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰²¹ Hümejd b. Mes'ade, Hibbân b. Hilâl, Abdurrahmân b. Mübârek kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰²² Amr b. Ali sika olduğunu, Ebû Hâtim sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.¹⁰²³ Nesâî sika ve sebt olduğunu söylemiştir.¹⁰²⁴ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹⁰²⁵

Hümejd b. Mes'ade: Tam ismi Hümejd b. Mes'ade b. Mübârek el-Bâhilî'dir.¹⁰²⁶ Künyesi Ebû Ali'dir.¹⁰²⁷ Ona Ebû Abbas el-Basrî de denilmektedir.¹⁰²⁸ H. 244'te vefat etmiştir.¹⁰²⁹ Hammâd b. Zeyd, Bişr b. Mufaddal, İbn Uleyye ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰³⁰ Müslim, Tirmizî, Mûsâ b. Hârûn, Muhammed b. İbrâhim kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰³¹ Ebû Hâtim sadûk olduğunu, Nesâî sika olduğunu söylemiştir.¹⁰³²

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Nesâî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Nesâî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından ahberenâ, semî'e, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ

¹⁰¹⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/413; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/137; Zehebî, *Siyer*, 1836; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰¹⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/413; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/137; Zehebî, *Siyer*, 1836; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/137; Zehebî, *Siyer*, 1836; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/203; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 11/138; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/710.

¹⁰²⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/413; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/711.

¹⁰²⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/395; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰²⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/395; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰²⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/395; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰²⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/316; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/397; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰³⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/396; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰³¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/396-397; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

¹⁰³² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/315; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/397; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/231.

bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

93- أَخْبَرَنَا قُتَيْبَةُ، عَنْ سُفْيَانَ، - وَهُوَ ابْنُ عُيَيْنَةَ - عَنْ أَبِي يَغْفُورٍ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى عَنْ قَتْلِ الْجَرَادِ، فَقَالَ غَزَوْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سِتَّ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Süfyân b. Uyeyne → Kuteybe → Nesâî.

Ebû Ya'fûr, İbn Ebû Evfâ'ya çekirgenin öldürülmesi hakkında soru sordu. Bana: "Resûlullah (s.a.v.) ile altı gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yedik" dedi.¹⁰³³

Ebû Ya'fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Kuteybe b. Saîd: Detaylı bilgi için yetmiş üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Nesâî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Nesâî, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

94- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ عَنْ سُفْيَانَ عَنْ أَبِي يَغْفُورٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ : غَزَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَبْعَ غَزَوَاتٍ نَأْكُلُ الْجَرَادَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Ya'fûr → Süfyân → Muhammed b. Yusuf → Dârimî.

Ebû Ya'fûr, İbn Ebû Evfâ'dn rivayetle şöyle dedi: Resûlullah (s.a.v.) ile altı gazveye katıldım. Bu gazvelerde çekirge yedik.¹⁰³⁴

¹⁰³³ Nesâî, "Kitâbu's-Sayd", 37 (No.4357).

Ebû Ya‘fûr: Detaylı bilgi için seksen dört numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Yûsuf: Tam ismi Muhammed b. Yûsuf b. Vakid b. Osman ed-Dabiy’dir.¹⁰³⁵ Künyesi Ebû Abdillâh el-Fîryabî’dir.¹⁰³⁶ H. 110’da doğmuş,¹⁰³⁷ H. 212’de vefat etmiştir.¹⁰³⁸ Mâlik b. Miğvel, Evzâî, Cerir b. Hazm, Yûnus b. Ebî İshâk ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰³⁹ Buhârî, Muhammed b. Yahyâ, Müslim, Ebû Dâvûd, İsa b. Muhammed kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁴⁰ Fadl b. Ziyâd Ahmet’ten rivayetle onun salih bir kimse olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴¹ İclî onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴² Ebû Hâtim onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴³ İbn Adi onun sadûk olduğunu ve lâ be’s bih olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴⁴ Nesai sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁴⁵

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Dârimî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Dârimî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Buhârî’nin Ebû Velid tariki ve Ebû Dâvûd’un Hafs b. Ömer tarikiyle gelen rivayetlerinde “altı ya da yedi gazve” ibaresi yer alırken Dârimî’nin Muhammed tariki ve Nesâî’nin Kuteybe tarikiyle

¹⁰³⁴ Dârimî, “Kitâbu’s-Sayd”, 5 (No.2172).

¹⁰³⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/460; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/52; Zehebî, Siyer, 3785; İbn Hacer, Tehzîb, 6/129.

¹⁰³⁶ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/460; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/53; Zehebî, Siyer, 3785; İbn Hacer, Tehzîb, 6/129.

¹⁰³⁷ Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/60; İbn Hacer, Tehzîb, 6/130.

¹⁰³⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/465; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/60.

¹⁰³⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/463-464; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/53; Zehebî, Siyer, 3785; İbn Hacer, Tehzîb, 6/129.

¹⁰⁴⁰ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/464; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/54-55; Zehebî, Siyer, 3786; İbn Hacer, Tehzîb, 6/129.

¹⁰⁴¹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/464; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/56; İbn Hacer, Tehzîb, 6/129.

¹⁰⁴² Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/57; İbn Hacer, Tehzîb, 6/130.

¹⁰⁴³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/465; İbn Hacer, Tehzîb, 6/130.

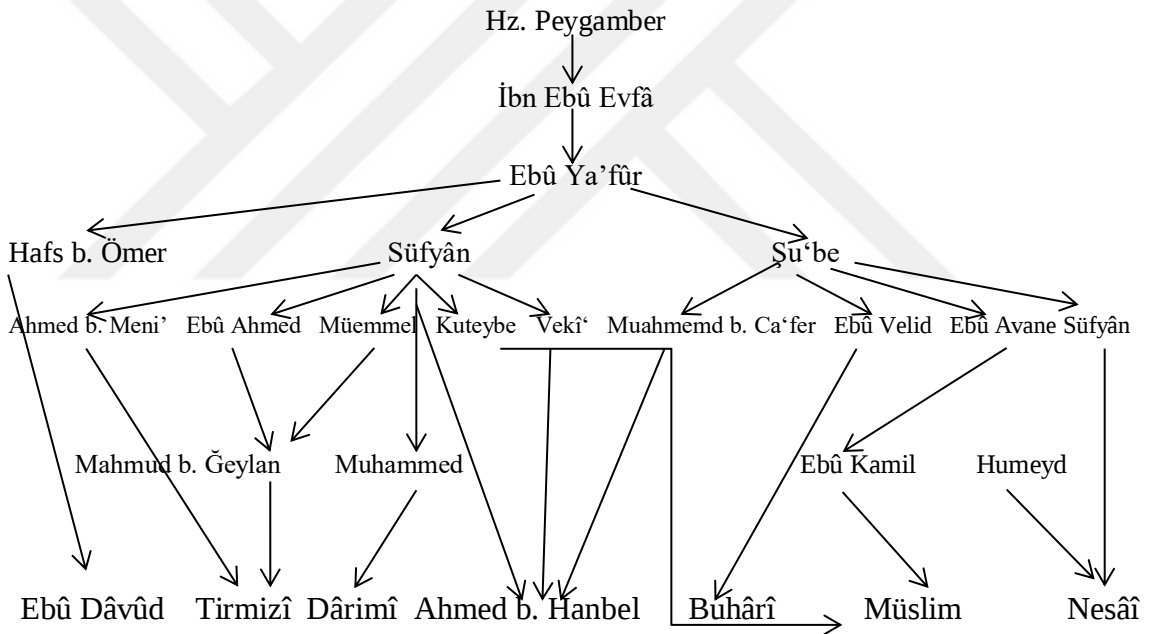
¹⁰⁴⁴ Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/59; İbn Hacer, Tehzîb, 6/130.

¹⁰⁴⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 2/465; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 27/57.

gelen rivayetinde “altı gazve” ibaresi yer almaktadır. Kalan diğer tüm rivayetlerde ise “yedi gazve” ibaresi geçmektedir. Bazı rivayetlerde gazveye katıldıktan sonra çekirgenin yenildiği ifade edilirken diğer rivayetlerde çekirge hakkında veya çekirgenin öldürülmesi hakkında sorulan sorulardan sonra çekirgenin yenildiği ifade edilmiştir. Yukarıda ifade edilen farklılıklar hâricinde metinler arasında mâna farklılığı bulunmamaktadır.

Rivayetlerin çoğunluğunda yedi gazve olmasına rağmen altı gazve ibaresi de geçmektedir. Dolayısıyla gazve sayısında bir kesinlik yoktur.¹⁰⁴⁶ Abdullâh b. Ebû Evfâ Hz. Peygamber ile çıktığı gazvelerde çekirge yediğini belirtmiştir. Bu durum çekirge yemenin helal olduğunu göstermektedir.

Rivayetlerin Genel Senedi

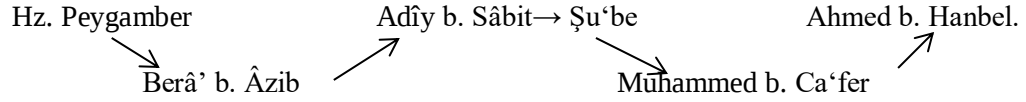
3.4. EHLÎ EŞEK ETİ YEME

95- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَبَهْزٌ، قَالَا نَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيٍّ، قَالَ بَهْزٌ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، قَالَ ابْنُ جَعْفَرٍ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ بْنَ عَازِبٍ، وَابْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَا أَصَابُوا حُمْرًا يَوْمَ خَيْبَرَ فَنَادَى مُنَادِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُكْفِنُوا الْقُدُورَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹⁰⁴⁶ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 2/163-164; Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, 9/444-445.

İbn Ca'fer, Berâ' b. Âzib ve İbn Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim: "Hayber günü ehlî eşekler ele geçirdik. Resûlullah (s.a.v.)'in münâdîsi kazanları dökmemiz konusunda çağrı yaptı."¹⁰⁴⁷

Adîy b. Sâbit el-Ensârî el-Kufî: H. 116'da vefat etmiştir.¹⁰⁴⁸ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Berâ' b. Âzib, Zeyd b. Vehb, Yezîd b. Berâ' ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁴⁹ Ebû İshâk eş-Şeybânî, Yahyâ b. Saîd, A'meş, Şu'be, Mis'ar kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁵⁰ Abdullâh b. Ahmed babasından rivayetle onun sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵¹ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵² Nesâî ve İclî sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵³ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹⁰⁵⁴

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Behz b. Esed el-Amîy: Künyesi Ebû Esved el-Basrî'dir.¹⁰⁵⁵ H. 200'den sonra vefat etmiştir.¹⁰⁵⁶ Şu'be, Hammâd b. Seleme, Vüheyb b. Hâlid, Yezîd b. İbrâhim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁵⁷ Ahmed b. Hanbel, Bündâr, Abdurrahmân b. Bişr, Abdullâh b. Hâşim kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁵⁸ İbn Maîn sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁵⁹ Ebû Hâtim sadûk ve sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶⁰ İbn Sa'd sika ve

¹⁰⁴⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/462 (No.19116); Nejla Hacıoğlu Hacıoğlu, "Etlerinin Yenilmesi Yasaklanan Hayvanlar ile İlgili Hadis Rivayetlerinin Değerlendirilmesi", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22 (Aralık 2018), 1200-1205.

¹⁰⁴⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/524; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁴⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/417; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/283; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/523; Zehebî, *Siyer*, 2672; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/417; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/283; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/523; Zehebî, *Siyer*, 2672; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/283; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/523; Zehebî, *Siyer*, 2672; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/284; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/524; Zehebî, *Siyer*, 2672; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/523; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/417; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 19/524; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/458.

¹⁰⁵⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/257; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/259; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁵⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/257-258; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁵⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/258; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁵⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/258; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

hüccet olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶¹ İclî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶² Ahmed sağlamlıkta son nokta olduğunu söylemiştir.¹⁰⁶³

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî, semi'tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Ehlî eşek etinin yeme ile ilgili rivayetlerin şâhid hadisleri Buhârî ve İbn Mâce'de zikredilmiştir.¹⁰⁶⁴ Rivayetlerle ilgili detaylı bilgi metin yönünden değerlendirme kısmında verilmiştir.

96- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ سُلَيْمَانَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْفِنُوا الْقُدُورَ وَمَا فِيهَا قَالَ شُعْبَةُ إِمَّا أَنْ يَكُونَ قَالَهُ سُلَيْمَانُ وَمَا فِيهَا أَوْ أَخْبَرَنِي مَنْ سَمِعَهُ مِنْ ابْنِ أَبِي أَوْفَى.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Şu'be → Muhammed b. Ca'fer → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor: Resûlullah (s.a.v.): “Kazanları içindekilerle beraber dökün” buyurdu. Şu'be diyor ki: “İçindekilerle beraber” ifadesini ya Süleyman kendisi söyledi ya da İbn Ebû Evfâ'dan işiten biri bana söyledi.¹⁰⁶⁵

Şeybânî: Detaylı bilgi için eli bir numaralı hadise bakınız.

¹⁰⁶⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/424; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/258; Zehebî, *Siyer*, 1248; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁶¹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 4/259; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁶² İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁶³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/467.

¹⁰⁶⁴ Buhârî, “Kitâbu'l-Megâzî”, 38 (No.4197-4198-4214-4215-4216-4217-4218-4224); İbn Mâce, “Kitâbu'z-Zebâih”, 13 (No.3193-3194-3195).

¹⁰⁶⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/465 (No.19120).

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

97- حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ يَغْنِي الشَّيْبَانِي، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أُوفَى، رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ قَالَ نَهَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ أَكْلِ لُحُومِ الْحُمُرِ الْأَهْلِيَّةِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Ebû Muâviye → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) ehli eşeklerin etlerinin yenilmesini yasakladı.”¹⁰⁶⁶

Şeybânî: Detaylı bilgi için eli bir numaralı hadise bakınız.

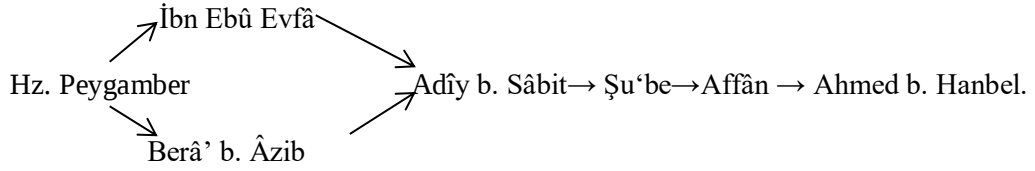
Ebû Muâviye: Detaylı bilgi için altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

¹⁰⁶⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/472 (No.19127).

98- حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيِّ بْنِ ثَابِتٍ، قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، أَنَّهُمْ أَصَابُوا حُمْرًا فَطَبَخُوهَا قَالَ فَنَادَى مُنَادِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْفَيْنُوا الْقُدُورَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Adîy b. Sâbit, Berâ' ile İbn Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim: “Hayber savaşı sırasında ehlî eşekler ele geçirdik. Onları pişirdik. Resûlullah (s.a.v.)’in münâdîcisi ‘Kazanları dökün’ diye nidada bulundu.”¹⁰⁶⁷

Adîy b. Sâbit: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Affân b. Müslim: Detaylı bilgi için on altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

99- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّزَّاقِ، أَخْبَرَنَا سُفْيَانُ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ، قَالَ ذَكَرْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ حَدِيثًا حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى، فِي لُحُومِ الْحُمْرِ فَقَالَ سَعِيدٌ حَرَّمَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَتَّةَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Saîd b. Cübeyr → Süleyman eş-Şeybânî → Süfyân → Abdurrezzâk → Ahmed b. Hanbel.

Ebû İshâk diyor ki: Saîd b. Cübeyr’e ehlî eşeklerin eti hakkında İbn Ebû Evfâ’nın bir hadisini zikrettiğimde Saîd, “Resûlullah (s.a.v.) etlerini mutlak bir şekilde yasakladı” dedi.¹⁰⁶⁸

¹⁰⁶⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/485 (No.19147).

Saîd b. Cübeyr: Tam ismi Saîd b. Cübeyr b. Hişâm el-Esedî'dir.¹⁰⁶⁹ Künyesi Ebû Abdillâh'tır.¹⁰⁷⁰ Haccâc onu H. 95'te öldürmüştür.¹⁰⁷¹ İbn Abbas, İbn Zübeyr, Aîşe, Enes, Amr b. Meymun ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁷² A'meş, Eyyûb, Amr b. Murre kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁷³ Ebû Kâsım et-Taberî sika, imam ve hüccet olduğunu söylemiştir.¹⁰⁷⁴ İbn Hibbân *Sikât* adlı eserinde onun fakih, âbid ve vera' sahibi olduğunu söylemiştir.¹⁰⁷⁵

Şeybânî: Detaylı bilgi için eli bir numaralı hadise bakınız.

Süfyân es-Sevrî: Detaylı bilgi için on yedi numaralı hadise bakınız.

Abdürrezzâk b. Hemmâm: Detaylı bilgi için seksen iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Bu rivayetler humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

100- حَدَّثَنَا سُفْيَانُ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ أَصَبْنَا حُمْرًا خَارِجًا مِنَ الْقَرْيَةِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْفَنُوا الْقُدُورَ بِمَا فِيهَا فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِسَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ فَقَالَ إِنَّمَا نَهَى عَنْهَا أَنَّهُا كَانَتْ تَأْكُلُ الْعَذْرَةَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Süfyân → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Köy dışında eşekler yakaladık. Resûlullah (s.a.v.) “Kazanları içindekilerle beraber dökün” buyurdu. Bu hadisi Saîd b. Cübeyr’e

¹⁰⁶⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/488 (No.19151).

¹⁰⁶⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/132; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/358; Zehebî, *Siyer*, 1795; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/624.

¹⁰⁷⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/166; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/132; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/358; Zehebî, *Siyer*, 1795; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/624.

¹⁰⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/135; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/376; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/626.

¹⁰⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/133; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/358-359; Zehebî, *Siyer*, 1795; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/625.

¹⁰⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/133; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/359-361; Zehebî, *Siyer*, 1795-1796; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/625.

¹⁰⁷⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/625.

¹⁰⁷⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/166; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/627.

sorduğumda: “Bu eşekler pislik yediği için Resûlullah etinin yenmesini yasakladı” dedi.¹⁰⁷⁶

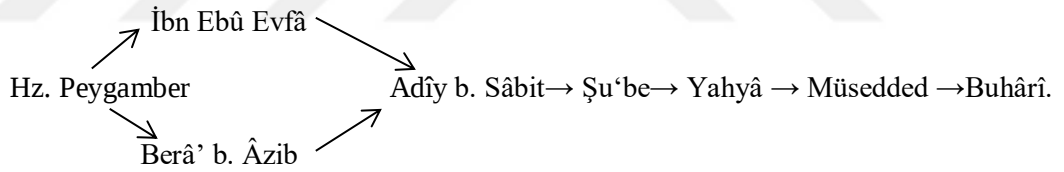
Şeybânî: Detaylı bilgi için eli bir numaralı hadise bakınız.

Süfyân b. Uyeyne: Detaylı bilgi için kırk yedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dil âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

101- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ شُعْبَةَ، قَالَ حَدَّثَنِي عَدِيٌّ، عَنِ الْبَرَاءِ، وَابْنِ أَبِي أَوْفَى، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ قَالَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ لُحُومِ الْخُمُرِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Berâ' ve İbn Ebû Evfâ dediler ki: “Resûlullah (s.a.v.) eşeklerin etlerinin yenilmesini yasakladı” buyurdu.¹⁰⁷⁷

Adîy b. Sâbit: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Müsedded b. Müserhed: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur.

¹⁰⁷⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/143 (No.19400).

¹⁰⁷⁷ Buhârî, “Kitâbu’z-Zebâih”, 28 (No.5525-5526).

Senedin sahâbe râvisi Berâ' b. Âzib ve İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayetler humâsî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

102- حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ سُلَيْمَانَ، حَدَّثَنَا عَبَّادٌ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَصَابَتْنا مَجَاعَةٌ يَوْمَ خَيْبَرَ، فَإِنَّ الْقُدُورَ لَتَغْلِي - قَالَ وَبَعْضُهَا نَضِجَتْ - فَجَاءَ مُنَادِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَا تَأْكُلُوا مِنْ لُحُومِ الْحُمْرِ شَيْنًا وَأَهْرِيقُوهَا. قَالَ ابْنُ أَبِي أَوْفَى فَتَحَدَّثْنَا أَنَّهُ إِنَّمَا نَهَى عَنْهَا لِأَنَّهَا لَمْ تُحْمَسْ. وَقَالَ بَعْضُهُمْ نَهَى عَنْهَا الْبَيْتَةَ، لِأَنَّهَا كَانَتْ تَأْكُلُ الْعِدْرَةَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Abbâd → Saîd b. Süleyman → Buhârî

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim: “Hayber günü bize açlık isabet etti. Tencereler doluydu. Tencerenin içindekilerden bazıları da pişmişti. Resûlullah (s.a.v.)'in nidâcısı geldi ve eşek etlerinden bir şey yemeyin, onları dökün” dedi. İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah etler beşte bir pay edilmediği için yasakladı” dedi. Bazılarımız da: “Mutlak bir şekilde yasakladı çünkü eşekler pislik yiyorlardı” dedi.¹⁰⁷⁸

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abbâd b. Avvâm: Detaylı bilgi için elli yedi numaralı hadise bakınız.

Saîd b. Süleyman ed-Dabîy: Künyesi Ebû Osman el-Vâsîlî el-Bezzâr'dır.¹⁰⁷⁹ H. 215'te Bağdat'ta vefat etmiştir.¹⁰⁸⁰ Hammâd b. Seleme, Hüseyim, Abbâd b. Avam, Muhammed b. Müslim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁸¹ Buhârî, Ebû Dâvûd,

¹⁰⁷⁸ Buhârî, “Kitâbu'l-Meğâzî”, 38 (No.4220).

¹⁰⁷⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 5/150; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 10/483; Zehebî, Siyer, 1807; İbn Hacer, Tehzîb, 2/652.

¹⁰⁸⁰ Cemmâîlî, el-Kemâl, 5/151; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 10/488; İbn Hacer, Tehzîb, 2/653.

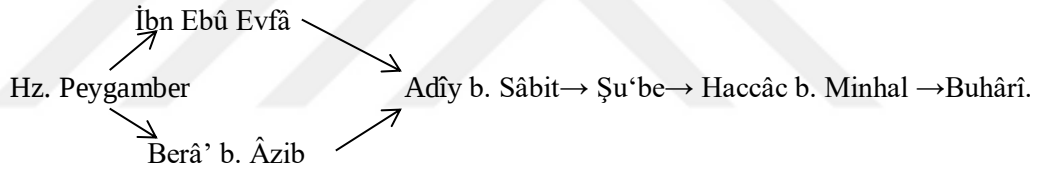
¹⁰⁸¹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 5/151; Mizzî, Tehzîbü'l-Kemâl, 10/484-485; Zehebî, Siyer, 1807; İbn Hacer, Tehzîb, 2/652.

Dârimî, Ebûbekir b. Ebî Şeybe, Kuteybe kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁸² Ebû Hâtım sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.¹⁰⁸³ İclî ve İbn Sa'd sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁸⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, semî'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

103- حَدَّثَنَا حَجَّاجُ بْنُ مِنْهَالٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ أَخْبَرَنِي عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، عَنِ الْبَرَاءِ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَأَصَابُوا حُمْرًا فَطَبَخُوهَا، فَنَادَى مُنَادِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَكْفِنُوا الْقُدُورَ.

Rivayetin Senedi

Berâ' ve İbn Ebû Evfâ (r.a) diyor ki: Resûlullah (s.a.v.) ile beraberken eşekler ele geçirdik. Sonra onları pişirdik. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem'in nidâcısı kazanları dökün, diye seslendi.¹⁰⁸⁵

Adîy b. Sâbit: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Haccâc b. Minhal: Tam ismi Haccâc b. Minhal en-Nematî'dir.¹⁰⁸⁶ Künyesi Ebû Muhammed es-Sülemî'dir.¹⁰⁸⁷ H. 216'da vefat etmiştir.¹⁰⁸⁸ Cerâr b. Hazm, Hammâd,

¹⁰⁸² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/151; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/485-486; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/652-653.

¹⁰⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/151; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/486; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/653.

¹⁰⁸⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/653.

¹⁰⁸⁵ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4221-4222).

¹⁰⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/457; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

¹⁰⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/457; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

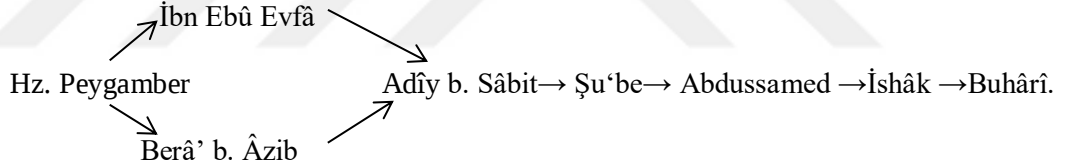
¹⁰⁸⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 5/459; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

Şu‘be, Hemmâm, Yezîd b. İbrâhim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁸⁹ Buhârî, Bündâr, Amr b. Mansûr, Zühlî kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁹⁰ Ahmed, Ebû Hâtim, Nesâî, İbn Kâni‘ ve İclî sika olduğunu ifade etmiştir.¹⁰⁹¹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi Berâ’ b. Âzib ve İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta‘dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

104- حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الصَّمَدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، حَدَّثَنَا عَدِيُّ بْنُ ثَابِتٍ، سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، وَابْنَ أَبِي أَوْفَى، يُحَدِّثَانِ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ وَقَدْ نَصَبُوا الْقُدُورَ أَكْفَيْتُوا الْقُدُورَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Barâ’ ve İbn Ebû Evfâ Nebî (s.a.v.) hakkında konuşuyorlardı: Hayber günü kazanları kurduk. Kazanları döktük.¹⁰⁹²

Adîy b. Sâbit: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Abdussamed b. Abdulvâris: Tam ismi Abdussamed b. Abdulvâris b. Saîd b. Zekvân et-Temîmî el-Anberî’dir.¹⁰⁹³ Künyesi Ebû Sehl el-Basrî’dir.¹⁰⁹⁴ H. 206 veya

¹⁰⁸⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/457-458; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

¹⁰⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/458; Zehebî, *Siyer*, 1370; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

¹⁰⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/118; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 5/459; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/670.

¹⁰⁹² Buhârî, “Kitâbu’l-Meğâzî”, 38 (No.4223-4224).

¹⁰⁹³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/68; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/99; Zehebî, *Siyer*, 2277; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

207'de vefat etmiştir.¹⁰⁹⁵ Şu'be, Hammâd b. Seleme, Hemmâm b. Yahyâ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹⁰⁹⁶ İshâk, Yahyâ, İshâk b. Mansûr, Ahmed kendisinden hadis nakletmiştir.¹⁰⁹⁷ Ebû Hâtim sadûk ve salih olduğunu söylemiştir.¹⁰⁹⁸ İbn Sa'd ve Hâkim sika olduğunu söylemiştir.¹⁰⁹⁹

İshâk b. Râhûye: Tam ismi İshâk b. İbrâhim b. Mahled b. İbrâhim b. Mater'dir.¹¹⁰⁰ Künyesi Ebû Ya'kûb el-Hanzelî'dir.¹¹⁰¹ İbn Râhûye el-Mervezî olarak bilinir.¹¹⁰² H. 238'de vefat etmiştir.¹¹⁰³ İbn Uyeyne, İbn Uleyye, Bîşr b. Mufaddal, Hafs b. Ğıyas ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁰⁴ Buhârî, Müslim, Nesâî, Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁰⁵ Nesâî onun sika ve me'mûn olduğunu söylemiştir.¹¹⁰⁶ Ebû Zûra' İshâk'tan daha hâfızını görmediğini söyledi.¹¹⁰⁷

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi Buhârî iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi Berâ' b. Âzib ve İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayetler humâsî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve semi'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

¹⁰⁹⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/68; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/99; Zehebî, *Siyer*, 2277; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹⁰⁹⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/69; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/102; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹⁰⁹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/68; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/100; Zehebî, *Siyer*, 2277; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹⁰⁹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/69; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/100-102; Zehebî, *Siyer*, 2277; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹⁰⁹⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/69; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 18/102; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹⁰⁹⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/181; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/181.

¹¹⁰⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/210; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/373; Zehebî, *Siyer*, 1057; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/206.

¹¹⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/210; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/373; Zehebî, *Siyer*, 1057; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/206.

¹¹⁰² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/210; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/373; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/206.

¹¹⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/215; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/388; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/207.

¹¹⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/211; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/373-376; Zehebî, *Siyer*, 1058; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/206.

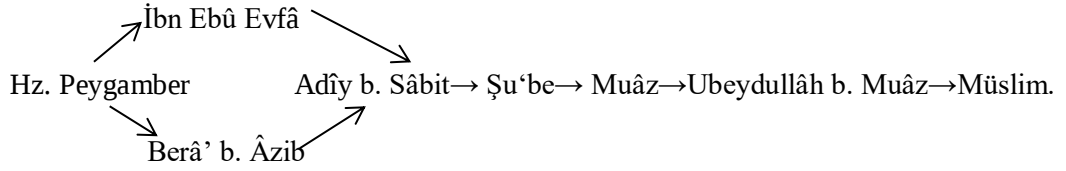
¹¹⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/212; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/376-377; Zehebî, *Siyer*, 1059; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/206.

¹¹⁰⁶ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/207.

¹¹⁰⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/386.

105- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُعَاذٍ، حَدَّثَنَا أَبِي، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ عَدِيٍّ، - وَهُوَ ابْنُ ثَابِتٍ - قَالَ سَمِعْتُ الْبَرَاءَ، وَعَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولَانِ أَصَبْنَا حُمْرًا فَطَبَخْنَاهَا فَنَادَى مُنَادِي رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْفَنُوا الْقُدُورَ.

Rivayetın Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Berâ' ve İbn Ebû Evfâ'dan işittim diyorlardı ki: “Eşekler ele geçirdik ve onları pişirdik.” Resûlullah (s.a.v.)’in nidâcısı “Tencereleri dökün” diye seslendi.¹¹⁰⁸

Adîy b. Sâbit: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muâz b. Muâz: Detaylı bilgi için otuz yedi numaralı hadise bakınız.

Ubeydullâh b. Muâz: Detaylı bilgi için otuz yedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetın Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi Berâ' b. Âzib ve İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayetler humâsî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dil âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetın isnadı sahihtir.

106- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ، فَقَالَ أَصَابَتْنا مَجَاعَةٌ يَوْمَ خَيْبَرَ وَنَحْنُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَقَدْ أَصَبْنَا لِلْقَوْمِ حُمْرًا خَارِجَةً مِنَ الْمَدِينَةِ فَنَحَرْنَاهَا فَإِنَّ قُدُورَنَا لَتَغْلِي إِذْ نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ اكْفَنُوا الْقُدُورَ وَلَا تَطْعَمُوا مِنْ لُحُومِ الْحُمْرِ شَيْئًا فَقُلْتُ حَرَّمَهَا تَحْرِيمَ مَاذَا قَالَ تَحَدَّثْنَا بَيْنَنَا فَقُلْنَا حَرَّمَهَا الْبَيْتَةَ وَحَرَّمَهَا مِنْ أَجْلِ أَنَّهَا لَمْ تُحْمَسْ.

Rivayetın Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹¹⁰⁸ Müslim, “Kitâbu’s-Sayd”, 28.

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Alî b. Müşir → İbn Şeybe → Müslim.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'ya ehlî eşeklerin etleri konusunda soru sordum. "Hz. Peygamber (s.a.v.) ile beraber iken Hayber günü bize açlık isabet etti. Bizde Peygamber'le beraberdik. Şehrin dışına çıkan eşekleri yakaladık ve boğazladık. Tencerelerimiz doluydu. Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem nîdâcısı eşek etlerinden bir şey yemeyin, onları dökün, eşek etlerinden bir şey yemeyin" dedi. "Neden haram etti ki?" dedim. Aramızda konuşuyorduk ve dedik ki: "Resûlullah kesin bir şekilde yasakladı ve etler beşte bir pay edilmediği için yasakladı."¹¹⁰⁹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Ali b. Müşir: Detaylı bilgi için elli yedi numaralı hadise bakınız.

İbn Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntahâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

107- حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ، فَضِيلُ بْنُ حُسَيْنٍ حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، - يَغْيِي ابْنُ زِيَادٍ - حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ أَصَابَتْنَا مَجَاعَةٌ لَيْلِي خَبِيرَ فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ خَبِيرَ وَقَعْنَا فِي الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ فَانْتَحَرْنَاَهَا فَلَمَّا غَلَّتْ بِهَا الْقُدُورُ نَادَى مُنَادِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ اخْفَأُوا الْقُدُورَ وَلَا تَأْكُلُوا مِنْ لُحُومِ الْحُمْرِ شَيْئًا - قَالَ - فَقَالَ نَاسٌ إِنَّمَا نَهَى عَنْهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَنَّهَا لَمْ تُحَمَّسْ. وَقَالَ آخَرُونَ نَهَى عَنْهَا لِأَنَّهَا لَمْ تُحَمَّسْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Abdolvâhid → Fudayl → Müslim.

¹¹⁰⁹ Müslim, "Kitâbu's-Sayd", 26.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim: “Hayber gecelerinde bize açlık isabet etti. Hayber günü ehil eşeklere rast geldik ve onları boğazladık. Tencereler kaynarken Resûlullah (s.a.v.)’in nidâcısı eşek etlerinden bir şey yemeyin, onları dökün” dedi. İbn Ebû Evfâ dedi ki: “İnsanların bazısı Resûlullah (s.a.v.) etler beşte bir pay edilmediği için yasakladı” dedi. Bazıları da: “Kesin olarak yasakladı” dedi.¹¹¹⁰

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdolvâhid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Fudayl b. Huseyn: Detaylı bilgi için elli sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

108- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - يَقُولُ أَصَابْتُنَا مَجَاعَةٌ لَيْلِي خَيْبَرَ، فَلَمَّا كَانَ يَوْمَ خَيْبَرَ وَقَعْنَا فِي الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ، فَانْتَحَرْنَاهَا فَلَمَّا غَلَّتِ الْقُدُورُ، نَادَى مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اكْفَنُوا الْقُدُورَ، فَلَا تَطْعَمُوا مِنْ لُحُومِ الْحُمْرِ شَيْئًا. قَالَ عَبْدُ اللَّهِ فَقُلْنَا إِنَّمَا نَهَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِأَنَّهَا لَمْ تُخَمَّسْ. قَالَ وَقَالَ آخَرُونَ حَرَّمَهَا الْبَيْتَةُ. وَسَأَلْتُ سَعِيدَ بْنَ جُبَيْرٍ فَقَالَ حَرَّمَهَا الْبَيْتَةُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Abdolvâhid → Mûsâ b. İsmâil → Buhârî.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'nın şöyle dediğini işittim: “Hayber gecelerinde bize açlık isabet etti. Hayber günü ehil eşeklere rast geldik ve onları boğazladık. Tencereler kaynarken Resûlullah (s.a.v.)’in nidâcısı eşek etlerinden bir şey yemeyin, onları dökün” dedi. İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.) etler beşte bir pay edilmediği için

¹¹¹⁰ Müslim, “Kitâbu’s-Sayd”, 27.

yasakladı’’ dedik. Bazıları da: “Kesin olarak yasakladı’’ dedi. Saîd b. Cübeyr’e sordum: “Kesin olarak yasakladı’’ dedi.¹¹¹¹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdolvâhid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. İsmâil el-Minkerî: Künyesi Ebû Seleme’dır.¹¹¹² H. 213’te vefat etmiştir.¹¹¹³ Mübârek b. Fadale, Vüheyb b. Hâlid, Hammâd b. Seleme, Bekkâr b. Abdülaziz, Hârûn b. Mûsâ, Abdolvâhid b. Ziyâd ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹¹⁴ Buhârî, Ebû Dâvûd, Yahyâ b. Maîn, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹¹⁵ İbn Maîn onun sika ve me’mûn olduğunu söylemiştir.¹¹¹⁶ Mûsâ b. İsmâil onun sika ve sadûk olduğunu söylemiştir.¹¹¹⁷ Ebû Hâtim, İclî ve İbn Sa’d onun sika olduğunu söylemiştir.¹¹¹⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

109- حَدَّثَنَا سُؤَيْدُ بْنُ سَعِيدٍ، حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى عَنْ لُحُومِ الْحُمْرِ الْأَهْلِيَّةِ، فَقَالَ أَصَابَتْنا مَجَاعَةٌ يَوْمَ خَيْبَرَ وَتَحَنُّنٌ مَعَ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَقَدْ أَصَابَ الْقَوْمَ حُمْرًا خَارِجًا مِنَ الْمَدِينَةِ فَنَحَرْنَاها وَإِنْ قُدُورُنَا لَتَغْلِي إِذْ نَادَى مُنَادِي النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَنْ اكْفَنُوا الْقُدُورَ وَلَا تَطْعَمُوا مِنْ لُحُومِ الْحُمْرِ شَيْئًا . فَأَكْفَأْنَاهَا . فَقُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى حَرَمَهَا تَحْرِيمًا قَالَ تَحَدَّثْنَا أَنَّمَا حَرَمَهَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَلْبَتَّةَ مِنْ أَجْلِ أَنَّهَا تَأْكُلُ الْعِزْرَةَ .

¹¹¹¹ Buhârî, “Kitâbu’l Farzu’l Hamse”, 20 (No.3155).

¹¹¹² Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/48; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/21-22; Zehebî, Siyer, 2976; İbn Hacer, Tehzîb, 6/443.

¹¹¹³ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/49; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/26; İbn Hacer, Tehzîb, 6/444.

¹¹¹⁴ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/48; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/22-23; Zehebî, Siyer, 2976; İbn Hacer, Tehzîb, 6/443-444.

¹¹¹⁵ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/48; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/23-24; Zehebî, Siyer, 2976; İbn Hacer, Tehzîb, 6/444.

¹¹¹⁶ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/49; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/24; İbn Hacer, Tehzîb, 6/444.

¹¹¹⁷ Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/25; İbn Hacer, Tehzîb, 6/444.

¹¹¹⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 9/49; Mizzî, Tehzîbü’l-Kemâl, 29/25; İbn Hacer, Tehzîb, 6/444.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Süleyman eş-Şeybânî → Alî b. Müshir → Süveyd b. Saîd → İbn Mâce.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'ya ehlî eşeklerin etleri konusunda soru sordum. “H. Peygamber (s.a.v.) ile beraber iken Hayber günü bize açlık isabet etti. Bizde Peygamber'in yanındaydık. Şehrin dışına çıkan eşekleri yakaladık ve boğazladık. Tencerelerimiz kaynıyordu. Resûlullah (s.a.v.)'in nidâcısı eşek etlerinden bir şey yemeyin, onları dökün biz de döktük” dedi. İbn Ebû Evfâ'ya kesin bir şekilde mi yasakladı? dedim. Aramızda konuşuyorduk ve dedik ki: “Resûlullah (s.a.v.) kesin bir şekilde yasakladı çünkü onlar pislik yiyorlardı.”¹¹¹⁹

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Ali b. Müshir: Detaylı bilgi için elli yedi numaralı hadise bakınız.

Süveyd b. Saîd: Tam ismi Süveyd b. Saîd b. Sehl b. Şehreyar el-Herevî'dir.¹¹²⁰ Künyesi Ebû Muhammed el-Hedesanî el-Enbarî'dir.¹¹²¹ H. 204'te vefat etmiştir.¹¹²² Hammâd b. Zeyd, İbn Uyeyne, Mâlik, Ali Mishar, Mervan b. Muâviye ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹²³ Müslim, İbn Mâce, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹²⁴ Dınam b. İsmâil sâlih olduğunu, Begavî hâfızlardan olduğunu söylemiştir.¹¹²⁵ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.¹¹²⁶ Ya'kûb b. Şeybe sadûk olduğunu söylemiştir.¹¹²⁷ İclî sika olduğunu söylemiştir.¹¹²⁸

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, muntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur.

¹¹¹⁹ İbn Mâce, “Kitâbu'z-Zebâih”, 13 (No.3192).

¹¹²⁰ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/327; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/247; Zehebî, *Siyer*, 1955; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/102.

¹¹²¹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/327; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/248; Zehebî, *Siyer*, 1955; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/102.

¹¹²² Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/329; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/255; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/105.

¹¹²³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/327-328; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/248-249; Zehebî, *Siyer*, 1955; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/102-103.

¹¹²⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/328; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/249-250; Zehebî, *Siyer*, 1955; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/103.

¹¹²⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/250; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/103.

¹¹²⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/328; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 12/251; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/103.

¹¹²⁷ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/328; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/103.

¹¹²⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/105.

Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Rivayetlerdeki metinlere bakıldığı zaman Hz. Peygamber Hayber savaşında/gününde ehlî eşek etlerinin yenilmesini yasakladığı görülmektedir. Yasak sebebi bazı rivayetler de eşek etlerinin beşte bir pay edilmediği, bazı rivayetler de ise eşeklerin pislik yemeleri sebep gösterilmektedir. Diğer birkaç rivayette ise herhangi bir sebep gösterilmeksizin eşek etini yemenin yasaklandığı görülmektedir. Ahmed b. Hanbel'in Behz ve Muhammed b. Ca'fer; Buhârî'nin İshâk b. Rahuye kanalıyla gelen rivayet metinlerinde yasaklamanın nedeni belirtilmeden kazanların dökülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in Ebû Muâviye ve Abdurrezzâk kanalıyla gelen rivayet metinlerinde Hz. Peygamber (s.a.v.) ehlî eşek etinin yemesini yasaklamıştır. Ahmed b. Hanbel'in Affân; Buhârî'nin Haccâc b. Minhal ve Müslim'in Ubeydullâh b. Muâz kanalıyla gelen rivayet metinlerinde ehlî eşeklerin yakalandığı, pişirildiği ve kazanların dökülmesi emrinin verildiği ifade edilmektedir. Ahmed b. Hanbel'in Süfyân ve İbn Mâce'nin Süveyd b. Saîd kanalıyla gelen rivayetlerinde ehlî eşek etinin yenilmeme sebebi eşeklerin pislik yemesi olarak ifade edilmiştir. Buhârî'nin Saîd b. Süleyman ve Mûsâ b. İsmâil; Müslim'in İbn Şeybe ve Fudayl kanalıyla gelen rivayet metinlerinde ise ehlî eşek etinin yenilmeme sebebi eşeklerin pislik yediği veya etlerin beşte bir pay edilmediği için yasaklandığı ifade edilmiştir.

İbn Mâce'nin Berâ' kanalıyla rivayet edilen şâhid hadis metninde diğer metinlerden farklı olarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ehlî eşek etinin çiğ ya da pişmiş olarak atılması gerektiğini ve bunun yenilmemesi gerektiği ifade edilmiştir.¹¹²⁹ İbn Mâce'nin Mikdâm kanalıyla rivayet edilen şâhid hadis metninde diğer metinlerden farklı olarak Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bazı şeyleri yasakladığında ehlî eşeği de zikrettiği belirtilmiştir.¹¹³⁰ İbn Mâce'nin Seleme kanalıyla rivayet edilen şâhid hadis metninde diğer metinlerden farklı olarak Hayber günü sahâbîlerin ehlî eşek etini

¹¹²⁹ İbn Mâce, "Kitâbu'z-Zebâih", 13 (No.3194).

¹¹³⁰ İbn Mâce, "Kitâbu'z-Zebâih", 13 (No.3193).

pişirmek için ateş yaktıklarını öğrendiğinde tencereleri dökmelerini emrettiği nakledilmiştir.¹¹³¹

Buhârî'nin Enes b. Mâlik kanalıyla rivayet edilen şâhid hadis metinlerinden bir rivayette eşek etlerinin pis olduğu için nehyedildiği¹¹³² diğer rivayette ise bir adamın Hz. Peygamber'in yanına geldiği ve üç defa eşek etinin yenildiğini söylemesi üzerine Hz. Peygamber eşek etinin yenilmesini yasakladığı¹¹³³ ifade edilmiştir. Buhârî'nin İbn Ömer kanalıyla gelen şâhid hadis rivayet metinlerinde Hz. Peygamber'in bir rivayette sarımsakla beraber ehlî eşek etinin yasakladığı¹¹³⁴ diğer iki rivayet ise Hayber günü ehlî eşek etini yasakladığı aktarılmıştır.¹¹³⁵ Buhârî'nin Ali b. Ebî Talib kanalıyla rivayet edilen şâhid hadis metninde muta nikâhıyla beraber ehlî eşek etinin de yasaklandığı nakledilmiştir.¹¹³⁶ Buhârî'nin Câbir b. Abdullâh kanalıyla gelen rivayet metninde ehlî eşek etinin yenilmesinin yasaklanmasına karşın at etinin yenilmesine ruhsat verildiği görülmüştür.¹¹³⁷ Buhârî'nin İbn Abbâs kanalıyla gelen rivayet metninde ehlî eşek etinin yenilmemesinin eşeklerin yük hayvanları olduğu için mi yoksa mutlak olarak mı yasaklandığının bilinmediği söylenmiştir.¹¹³⁸

Aktarılan olay Hayber gazvesinde geçmektedir.¹¹³⁹ Münâdinin Ebû Talha olduğu on ya da otuz adet ehlî eşeğin kesildiği etlerin yenilmesinin kesinlikle yasaklandığı ifade edilmiştir.¹¹⁴⁰ Ekfiu'dan kasıt tencerelerin ters çevirilmesidir.¹¹⁴¹ Sonuç itibarıyla Hz. Peygamber (s.a.v.) ehlî eşek etinin yenilmesini yasaklamıştır.

Rivayetlerin Genel Senedi: İbn Ebû Evfâ'nın ehlî eşek eti yeme ile ilgili rivayetlerinin genel isnad şeması sayfanın bütünlüğünü bozmasından dolayı bölüm sonunda verilmiştir.

¹¹³¹ İbn Mâce, "Kitâbu'z-Zebâih", 13 (No.3195).

¹¹³² Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4197).

¹¹³³ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4198).

¹¹³⁴ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4214).

¹¹³⁵ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4216-4217).

¹¹³⁶ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4215).

¹¹³⁷ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4218).

¹¹³⁸ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 38 (No.4224).

¹¹³⁹ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 21/191.

¹¹⁴⁰ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 17/332; Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, 9/431-432.

¹¹⁴¹ Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, 1198.

3.5. SU DAĞITAN KİMSE

110- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْمُخْتَارِ، مَنْ بَنَى أَسَدٌ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ كُنَّا فِي سَفَرٍ فَلَمْ نَجِدِ الْمَاءَ قَالَ ثُمَّ هَجَمْنَا عَلَى الْمَاءِ بَعْدُ قَالَ فَجَعَلُوا يَسْتَفُونَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاكْلَمَا أَنَّهُ بِالشَّرَابِ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَأَلِي الْقَوْمَ آخِرُهُمْ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ حَتَّى شَرَبُوا كُلُّهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Muhtar → Şu‘be → Haccâc → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Bir seferdeydik. Su bulamadık. Suyu bulduğumuz zaman suya hücum ettik. Resûlullah (s.a.v.) içmesi için su verdiklerinde o başkasına veriyor ve: “Bir topluluğa su dağıtan kişi en son içer” buyuruyordu. Bunu herkes içine kadar üç defa tekrarladı.¹¹⁴²

Ebû Muhtar el-Esdî el-Kufî: İsmi Süfyân b. Muhtar’dır.¹¹⁴³ Ona Süfyân b. Ebi Habibe ve Abdullâh’ta denilmektedir.¹¹⁴⁴ Abdullâh b. Ebû Evfâ’dan rivayette bulunmuştur.¹¹⁴⁵ Şu‘be, Kays b. Rebi’, Ebû Mâlik en-Nehâî kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁴⁶ İbn Medeni, Şu‘be’den başka ondan rîvâyet edenin olmadığını söylemiştir.¹¹⁴⁷ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹¹⁴⁸

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Haccâc b. Muhammed: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından

¹¹⁴² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 31/466 (No.19121).

¹¹⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/196; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 10/122; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/365; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

¹¹⁴⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/196; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 10/122; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

¹¹⁴⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/196; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 10/122; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

¹¹⁴⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/196; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 10/122; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

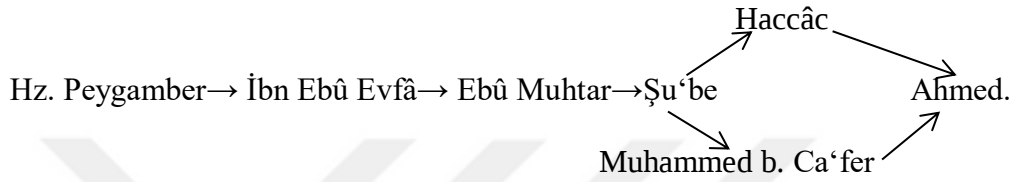
¹¹⁴⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/196; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

¹¹⁴⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 34/265; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/488.

haddesenâ, haddesenî, kâle, semi'tu ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

111- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، وَحَجَّاجٌ، قَالَا حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْمُخْتَارِ، مِنْ بَنِي أَسَدٍ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، قَالَ أَصَابَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَصْحَابَهُ عَطَشٌ قَالَ فَنَزَلَ مَنْزِلًا فَأَتَى بِإِنَاءٍ فَجَعَلَ يَسْقِي أَصْحَابَهُ وَجَعَلُوا يَقُولُونَ أَشْرَبَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ حَتَّى سَقَاهُمْ كُلَّهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashâbına susuzluk isabet etti. Bir yerde konakladılar. Bir tas su getirildi. Resûlullah önce ashâbına ikram edip: “Onlara iç” dedi. Resûlullah (s.a.v.) “Su dağıtan kişi en son içer” buyurdu. Ta ki herkes içine kadar.¹¹⁴⁹

Ebû Muhtar: Detaylı bilgi için yüz on numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Haccâc b. Muhammed: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve semi'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

112- حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ أَبِرَاهِيمَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ أَبِي الْمُخْتَارِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَاقِي الْقَوْمِ آخِرُهُمْ شَرَبًا.

¹¹⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/155 (No.19412).

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber→ İbn Ebû Evfâ → Ebû Muhtar→ Şu‘be → Müslim b. İbrâhim → Ebû Dâvûd.

İbn Ebû Evfâ: Nebî (s.a.v.) “Topluluğa su dağıtan içme konusunda sonuncudur” dedi.¹¹⁵⁰

Ebû Muhtar: Detaylı bilgi için yüz on numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Müslim b. İbrâhim: Detaylı bilgi için otuz üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

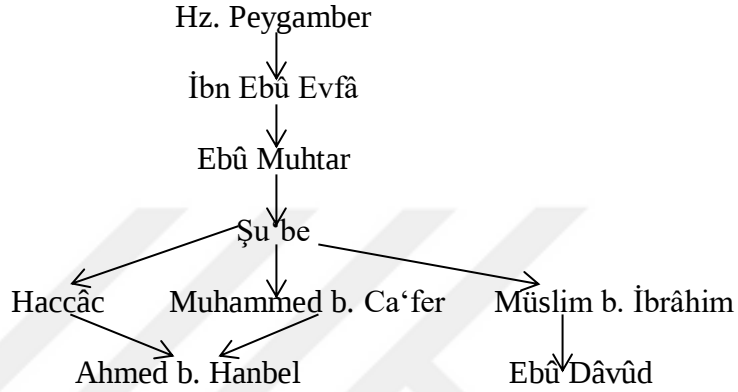
Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel tarikiyle gelen rivayetlerde hadis metni ile beraber olay anlatılırken Ebû Dâvûd kanalıyla gelen rivayette ise olay anlatılmadan hadis metni verilmiştir. Ahmed b. Hanbel’in Haccâc kanalıyla gelen rivayet metninde susuzluğun seferde isabet ettiği belirtilmiş ve Hiz. Peygamber’in “Bir topluluğa su dağıtan en son içer” ifadesi üç defa tekrar edilmiştir. Ahmed b. Hanbel’in Haccâc ve Muhammed b. Ca‘fer kanalıyla gelen diğer rivayet metninde sefer ibaresi zikredilmemiş, Hiz. Peygamber’in “Bir topluluğa su dağıtan en son içer” ifadesi de bir defa zikredilmiştir. Ebû Dâvûd kanalıyla gelen metinde ise yalnızca “Topluluğa su dağıtan içme konusunda sonuncudur” ifadesine yer verilmiştir. Bu farklılıklar dışında hadis metninin genelinde bir farklılık bulunmamaktadır.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) ashâbına bir şeyler öğretmek istediğinde bunu bizzat kendisi yapar ve ashâbının da bu şekilde yapmasını isterdi. Yukarıda zikredilen

¹¹⁵⁰ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’l-Eşribe”, 20 (No.3725).

rivayette olduğu gibi Hz. Peygamber (s.a.v.) ve ashâbına susuzluk isabet etmiş, Hz. Peygamber (s.a.v.) konumu itibariyle peygamber olmasına rağmen kendi nefsinin ön planda tutmamış, kendisine ikram edilen suyu ashâbına vermiş, kendisini en sona bırakarak onların sıkıntısını gidermiştir. Bu davranış güzel ahlak ve tevâzunun bir göstergesidir.

Rivayetlerin Genel Senedi

3.6. KOCANIN HANIMI ÜZERİNDEKİ HAKKI

113- حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، حَدَّثَنَا أَيُّوبُ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ قَدِمَ مُعَاذُ الْيَمَنِ أَوْ قَالَ الشَّامَ فَرَأَى النَّصَارَى تَسْجُدُ لِبَطَارِقَتِهَا وَأَسَافِقَتِهَا فَرَوَّأَ فِي نَفْسِهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَحَقُّ أَنْ يُعْظَمَ فَلَمَّا قَدِمَ قَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ رَأَيْتُ النَّصَارَى تَسْجُدُ لِبَطَارِقَتِهَا وَأَسَافِقَتِهَا فَرَوَّأَتْ فِي نَفْسِي أَنَّكَ أَحَقُّ أَنْ تُعْظَمَ فَقَالَ لَوْ كُنْتُ أَمْرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِأَحَدٍ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِرُؤُوسِهَا وَلَا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَيْهَا كُلَّهُ حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ رُؤُوسِهَا عَلَيْهَا كُلَّهُ حَتَّى لَوْ سَأَلَهَا نَفْسُهَا وَهِيَ عَلَى ظَهْرِ قَتَبٍ لَأَعْطَتْهُ إِيَّاهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Kâsım Şeybânî → Eyyûb → İsmâil → Ahmed b. Hanbel.

Abdullâh b. Ebî Evfâ diyor ki: Muâz Yemen'e veya Şam'a gittiğinde orada Hristiyanların patrik ve piskoposlarına secde ettiklerini gördü ve Resûlullah (s.a.v.)'in bu şekilde saygıyı daha fazla hak ettiğini düşündü. Medine'ye döndüğünde: “Ey Allah'ın Resûlü! Hristiyanların patrik ve piskoposlarına secde ettiklerini gördüm ve senin bu şekildeki saygıyı daha fazla hak ettiğini düşündüm” dedi. Hz. Peygamber: “Şayet birinin birine secde etmesini emrecek olsaydım üzerindeki hakkından dolayı kadının kocasına secde etmesini emrederdim. Kadın, kocasının üzerindeki haklarını tamamıyla

ifa etmedikçe Allah'ın haklarını da tamamıyla ifa edemez. Eğer kocası ilişki için onu çağırırsa binek üstünde olsa dahi bundan geri durmamalıdır'' buyurdu.¹¹⁵¹

Kâsım b. Avf eş-Şeybânî el-Bekrî: Abdullâh b. Ebû Evfâ, İbn Amr, Zeyd b. Erkâm ve Ebi Leyla'dan hadis rivayet etmiştir.¹¹⁵² Katâde, Eyyûb, Ebû İshâk, Zeyd b. Ebi Enise kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁵³ Ebû Hâtım muzdaribu'l hadis olduğunu aynı zamanda yerinin doğru sözlülerin arası olduğunu söylemiştir.¹¹⁵⁴ İbn Adî hadislerinin yazılabileceğini söylemiştir.¹¹⁵⁵ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹¹⁵⁶

Eyyûb: Tam ismi Eyyûb b. Ebî Temite Kaysân es-Seğtiyanî'dir.¹¹⁵⁷ Künyesi Ebû Bekir'dir.¹¹⁵⁸ H. 131'de vefat etmiştir.¹¹⁵⁹ Amr b. Seleme, Atâ, İkrime, Kâsım b. Muhammed'ten hadis rivayet etmiştir.¹¹⁶⁰ A'meş, Katâde, Hammâd, Süfyân, Şu'be kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁶¹ Nesâî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.¹¹⁶² Ebû Hâtım sika olduğunu söylemiştir.¹¹⁶³ İbn Sa'd sika, sebt ve hüccet olduğunu söylemiştir.¹¹⁶⁴

İsmâîl b. İbrâhim: Detaylı bilgi için altmış iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi

¹¹⁵¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/145(No.19403); Hamdi Türkoğlu Türkoğlu, "Kadının Kocasına Secde Etmesinden Bahseden Rivayetler Üzerine Bir İnceleme", *Amasya İlahiyat Dergisi* 21 (Aralık 2023), 22-23.

¹¹⁵² İbn Hibbân, *Sikât*, 2/439; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/302.

¹¹⁵³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/302; İbn Hibbân, *Sikât*, 2/439.

¹¹⁵⁴ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/302.

¹¹⁵⁵ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/302.

¹¹⁵⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/439; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/302.

¹¹⁵⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/355; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/457; Zehebî, *Siyer*, 1176; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/374.

¹¹⁵⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/355; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/457; Zehebî, *Siyer*, 1176; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/374.

¹¹⁵⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/360; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/463; Zehebî, *Siyer*, 1179; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/375.

¹¹⁶⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/356; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/458-459; Zehebî, *Siyer*, 1177; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/374.

¹¹⁶¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/356-357; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/459-460; Zehebî, *Siyer*, 1177; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/374.

¹¹⁶² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/463; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/375.

¹¹⁶³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/375.

¹¹⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/358; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 3/462; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/375.

sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râvilerden Kâsım Şeybânî'de ızdırâp¹¹⁶⁵ vardır.¹¹⁶⁶ Diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Kâsım Şeybânî'den dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

114- حَدَّثَنَا أَزْهَرُ بْنُ مَرْوَانَ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ أَيُّوبَ، عَنِ الْقَاسِمِ الشَّيْبَانِيِّ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ لَمَّا قَدِمَ مُعَاذٌ مِنَ الشَّامِ سَجَدَ لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَا هَذَا يَا مُعَاذُ قَالَ أَتَيْتُ الشَّامَ فَوَافَقْتُهُمْ يَسْجُدُونَ لِأَسَاقِفَتِهِمْ وَبَطَارِقَتِهِمْ فَوِدِدْتُ فِي نَفْسِي أَنْ نَفْعَلَ ذَلِكَ بِكَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَلَا تَفْعَلُوا فَإِنِّي لَوْ كُنْتُ أَمْرًا أَحَدًا أَنْ يَسْجُدَ لِغَيْرِ اللَّهِ لَأَمَرْتُ الْمَرْأَةَ أَنْ تَسْجُدَ لِزَوْجِهَا وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا تُؤَدِّي الْمَرْأَةُ حَقَّ رَبِّهَا حَتَّى تُؤَدِّيَ حَقَّ زَوْجِهَا وَلَوْ سَأَلَهَا نَفْسُهَا وَهِيَ عَلَى قَتَبٍ لَمْ تَمْنَعَهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Kâsım Şeybânî → Eyyûb → Hammâd b. Zeyd → Ezher b. Mervân → İbn Mace.

Abdullâh b. Ebû Evfâ dedi ki: Muâz Şam'dan geldiğinde Nebî (s.a.v.)'e secde etti. H. Peygamber dedi ki: Muaz bu nedir? Şam'dan geldim. Hristiyanların patrik ve piskoposlarına secde ettiklerini gördüm ve senin bu şekildeki saygıyı daha fazla hak ettiğini düşündüm” dedi. H. Peygamber: “Şayet birinin birine secde etmesini emrecek olsaydım üzerindeki hakkından dolayı kadının kocasına secde etmesini emrederdim. Kadın, kocasının üzerindeki haklarını tamamıyla ifa etmedikçe Allah'ın haklarını da tamamıyla ifa edemez. Eğer kocası ilişki için onu çağırırsa binek üstünde olsa dahi bundan geri durmamalıdır” buyurdu.¹¹⁶⁷

Kâsım b. Avf eş-Şeybânî: Detaylı bilgi için yüz on üç numaralı hadise bakınız.

Eyyûb: Detaylı bilgi için yüz on üç numaralı hadise bakınız.

Hammâd b. Zeyd: Tam ismi Hammâd b. Zeyd b. Dirhem el-Ezdî'dir.¹¹⁶⁸ Künyesi Ebû İsmâîl'dir.¹¹⁶⁹ H. 98'de doğmuş,¹¹⁷⁰ H. 179'da vefat etmiştir.¹¹⁷¹ Enes b. Sîrîn,

¹¹⁶⁵ İzdirâb: Hadislerin birbirlerine, özelliklerinin eşit durumda olması sebebiyle biri diğerine tercih edilemeyecek veya birbiriyle uzlaştıramayacak şekilde aykırı olması. Detaylı bilgi için bk. Aydınlı, *Hadis İstılahları Sözlüğü*, 2011, 121.

¹¹⁶⁶ Kâsım Şeybânî ile ilgili detaylı bilgi ikinci bölümde verilecektir.

¹¹⁶⁷ İbn Mâce, “Kitâbu'l-Cenâiz”, 4 (No.1853).

¹¹⁶⁸ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/284; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/239; Zehebî, *Siyer*, 1552; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/195.

¹¹⁶⁹ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/284; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/239; Zehebî, *Siyer*, 1552; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/195.

¹¹⁷⁰ Cemmâîlî, el-Kemâl, 4/287; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/252; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

Eyyûb, Salih b. Keysân, Amr b. Dînâr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁷² Ezher b. Mervân, Müslim b. İbrâhim, Kattân, İbn Uyeyne kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁷³ Ebû Hâtim onun bütün hadislerini ezberlediğini söyledi.¹¹⁷⁴ Yahyâ b. Yahyâ ondan daha hâfız olanını görmediğini söyledi.¹¹⁷⁵ Muhammed b. Sa'd onun sika, sebt, hüccet ve çokça hadis sahibi olduğunu söylemiştir.¹¹⁷⁶

Ezher b. Mervân: Tam ismi Ezher b. Mervân er-Rekkâşî en-Nevvâî'dir.¹¹⁷⁷ Lakabı Fureyğ'dir.¹¹⁷⁸ H. 243'te vefat etmiştir.¹¹⁷⁹ Hammâd b. Zeyd, Abdülvâris b. Saîd, Hâris b. Nebhân ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁸⁰ Tirmizî, İbn Mâce, Mesa b. Hammâl kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁸¹ Ebû Hâtim müstakîmü'l-hadîs olduğunu söylemiştir.¹¹⁸² Mesleme el-Endülüsî onun sika olduğunu söylemiştir.¹¹⁸³

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humasî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Rivayetdeki râvilerden Kâsım Şeybânî'de ızdırıp vardır. Diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Kâsım Şeybânî'den dolayı rivayetin isnadı zayıftır.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Muâz Şam ve Yemen'e gittiğinde Hristiyanların din âlimlerine secde ettiklerini görmüş. Hz. Peygamber'in secdeye daha layık olduğunu söylediğinde Hz. Peygamber buna karşı çıkmıştır. "Şayet

¹¹⁷¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/287; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/252; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

¹¹⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/284; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/240-242; Zehebî, *Siyer*, 1552; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/195.

¹¹⁷³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/285; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/242-245; Zehebî, *Siyer*, 1553; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/195.

¹¹⁷⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/239.

¹¹⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/286; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/246; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/196.

¹¹⁷⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 7/246; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/196.

¹¹⁷⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/201; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/330; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

¹¹⁷⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/201; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/330; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

¹¹⁷⁹ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/331; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

¹¹⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/201; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/330; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

¹¹⁸¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/202; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/330; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

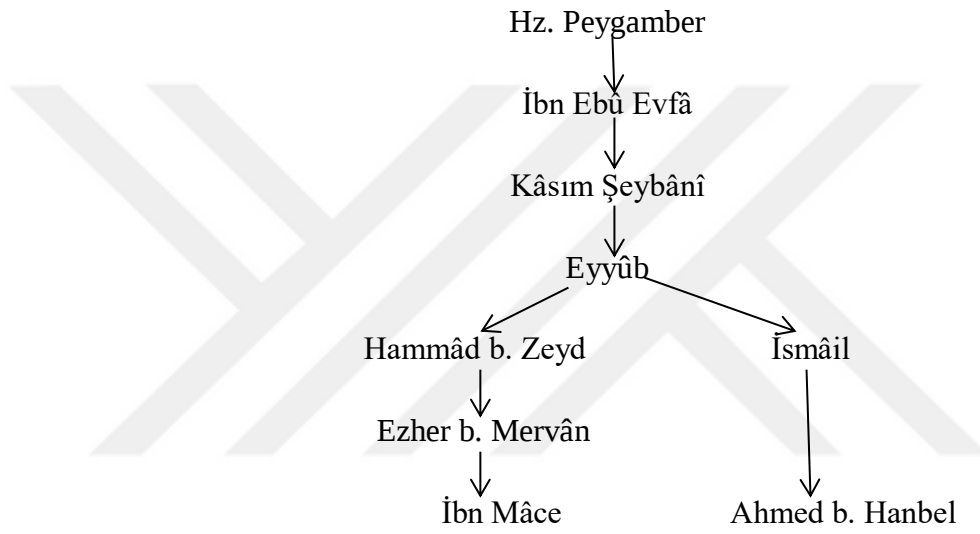
¹¹⁸² Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/331; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

¹¹⁸³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/196.

birine secde emredilecek olsaydı’’ sözü ile secdenin yalnızca Allah için yapılacağı, Allah’tan başka hiçbir varlığa secde edilemeyeceği açıktır. Hz. Peygamber (s.a.v.) secde Allah’tan başkası için emredilmiş olsaydı bunun hanımın kocasına secdesi olacağı bildirilmiştir. Hadiste hanımın kocasına olan secdesi ile kocanın hanımı üzerindeki hakkına ve bu hakkın önemine işaret edilmiştir.

Arap kadınlar çocuk istediklerinde deveye biner. Hz. Peygamber’e secde yapılmasındaki istek ona duyulan saygı ve hürmettendir.¹¹⁸⁴

Rivayetlerin Genel Senedi

3.7. SELEM/SELEF

115- حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، أَنبَأَنَا الشَّيْبَانِيُّ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْمَجَالِدِ، مَوْلَى بَنِي هَاشِمٍ قَالَ أَرْسَلَنِي ابْنُ شَدَّادٍ وَأَبُو بُرْدَةَ فَقَالَا انْطَلِقْ إِلَى ابْنِ أَبِي أَوْفَى فَقُلْ لَهُ إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ شَدَّادٍ وَأَبَا بُرْدَةَ يُقَرِّانَكَ السَّلَامَ وَيَقُولَانِ هَلْ كُنْتُمْ تُسَلِّفُونَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الْبَرِّ وَالشَّعِيرِ وَالزَّرْبِيبِ قَالَ نَعَمْ كُنَّا نَصِيبُ غَنَائِمَ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتُسَلِّفُهَا فِي الْبَرِّ وَالشَّعِيرِ وَالتَّمْرِ وَالزَّرْبِيبِ فَقُلْتُ عِنْدَ مَنْ كَانَ لَهُ زَرْعٌ أَوْ عِنْدَ مَنْ لَيْسَ لَهُ زَرْعٌ فَقَالَ مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ قَالَ وَقَالَ لِي انْطَلِقْ إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبْرَى فَاسْأَلْهُ قَالَ فَانْطَلَقْتُ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ مِثْلُ مَا قَالَ ابْنُ أَبِي أَوْفَى قَالَ وَكَذَا حَدَّثَنَا أَبُو مُعَاوِيَةَ عَنْ زَائِدَةَ عَنِ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ وَالزَّرْبِيبُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Mücâlid → Şeybânî → Hüşeym → Ahmed b. Hanbel.

¹¹⁸⁴ Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, 731.

Ebû Mücâlid diyor ki: İbn Şeddâd ile Ebû Bürde beni İbn Ebû Evfâ'ya yolladılar. Ona de ki: "İbn Şeddâd ve Ebû Bürde'nin Selâmı var. Resûlullah (s.a.v.) zamanında buğday, arpa ve zeytinyağında selef yapıp yapmadığınızı soruyorlar" dememi istediler. İbn Ebû Evfâ: "Evet, Resûlullah (s.a.v.) zamanında ganimetler elde ettiğimizde buğday, arpa, hurma ve zeytin ile selef yapardık" dedi. Ona: "Sadece yanında ekini olanlar mı selem yapardı yoksa ekini olmayan da yapıyor muydu?" diye sorunca, İbn Ebû Evfâ: "Onlara böyle bir şey sormazdık" dedi. Sonra İbn Şeddâd ve Ebû Bürde aynı konu için beni Ebû Ebza'ya yolladılar. Ona sorduğumda Ebû Evfâ ile aynı şeyi söyledi. Ebû Muâviye de Zaide kanalıyla Şeybânîden bunu zeytin diye rivayet etmiştir.¹¹⁸⁵

Ebû Mücâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hüseyim b. Beşir: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, enbeenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

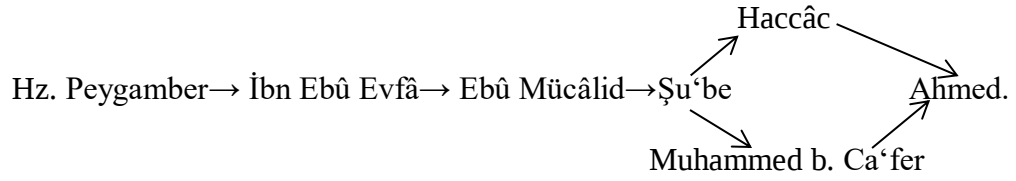
Selef ile ilgili rivayetlerin Buhâri ve İbn Mâce'nin kaynaklarında İbn Abbâs kanalıyla gelen rivayetlerin benzerleri metin değerlendirmesi kısmında zikredilmiştir.¹¹⁸⁶

116- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، وَحَجَّاجٌ، حَدَّثَنِي شُعْبَةُ، قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي الْمُجَالِدِ، قَالَ اخْتَلَفَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبُو بُرْدَةَ فِي السَّلَفِ فَبَعَثَانِي إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ كُنَّا نُسَلِّفُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فِي الْحَنْظَلَةِ وَالشَّعِيرِ وَالزَّرْبِيبِ أَوْ النَّمْرِ شَكَّ فِي النَّمْرِ وَالزَّرْبِيبِ وَمَا هُوَ عِنْدَهُمْ أَوْ مَا نَرَاهُ عِنْدَهُمْ ثُمَّ أَتَيْتُ عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنَ أَبِيزَى فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹¹⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/140 (No.19396); M. Talat Karaçizmeli, "İslam Hukukunda Selem Akdi Üzerine Bir İnceleme", *Diyanet Dergisi* 14/4 (Ağustos 1975), 217 Selem, niteliği belli olan bir malın peşin bir ücret karşılığında satılması olayıdır. .

¹¹⁸⁶ Buhârî, "Kitâbu's-Selem", 2 (No.2240-2241); İbn Mâce, "Kitâbu't-Ticârât", 59 (No.2280).

Ebû Mücâlid diyor ki: Abdullâh b. Şeddâd ve Ebû Bürde selef hakkında ihtilafa düşünce beni Abdullâh b. Ebî Evfâ'nın yanına gönderdiler. Ona sordum. Ebû Evfâ şöyle dedi: "Resûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanında buğday, arpa, kuru üzüm veya hurmada selef yapardık. Bunu yaparken de bunlar henüz elmizde olmazdı veya onların yanında görmezdik" daha sonra Abdurrahmân b. Ebzâ'nın yanına geldim ve ona da sorduğumda aynı şeyi söyledi.¹¹⁸⁷

Ebû Mücâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Şu'be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca'fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Haccâc b. Muhammed: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, haddesenî ve semi'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

117- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ أَبِي الْمَجَالِدِ، قَالَ بَعَثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبُو بُرْدَةَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - فَقَالَ سَلُّهُ هَلْ كَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّفُونَ فِي الْحِنْطَةِ قَالَ عَبْدُ اللَّهِ كُنَّا نُسَلِّفُ نَبِيْطَ أَهْلِ الشَّامِ فِي الْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ، وَالزَّيْتِ، فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ، إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ. قُلْتُ إِلَى مَنْ كَانَ أَصْلُهُ عِنْدَهُ قَالَ مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ عَنْ ذَلِكَ. ثُمَّ بَعَثَانِي إِلَى عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ أَبِيزٍ فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ كَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُسَلِّفُونَ عَلَى عَهْدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَمْ نَسْأَلْهُمْ أَلَمْ حَرِثٌ أَمْ لَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹¹⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/467 (No.19122).

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Mücâlid → Şeybânî → Abdulvâhid → Mûsâ b. İsmâil → Buhârî.

Ebû Mücâlid dedi ki: İbn Şeddâd ve Ebû Bürde beni İbn Ebû Evfâ'ya yolladılar. Ona Peygamber (s.a.v.) zamanında Peygamber (s.a.v.)'in ashâbı buğdayda selef yapıyor muydu? diye sor. İbn Ebû Evfâ dedi ki: Biz Şam ehlinin nebatatı ile bilinen bir ölçek ile bilinen bir tarihe kadar buğdayda, arpada, kuru üzümde selef yapardık. İbn Ebû Evfâ'ya dedim ki: "Selem malın aslı yanında olan için midir? diye sorduğumda "Bunu onlara sormazdık" dedi. Sonra ikisi beni İbn Ebza'ya gönderdiler. Ona sordum. Bana: "Peygamber (s.a.v.) zamanında Peygamber (s.a.v.)'in ashâbı selem yapardı. Onlara toprağı ekip ekmediklerini sormazdık" dedi.¹¹⁸⁸

Ebû Mücâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdulvâhid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Mûsâ b. İsmâil: Detaylı bilgi için yüz sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiğı için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğı için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

118- حَدَّثَنَا أَبُو الْوَلِيدِ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ ابْنِ أَبِي الْمَجَالِدِ، وَحَدَّثَنَا يَحْيَى، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ شُعْبَةَ، عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْمَجَالِدِ، حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، قَالَ أَخْبَرَنِي مُحَمَّدٌ، أَوْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْمَجَالِدِ قَالَ اخْتَلَفَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادِ بْنِ الْهَادِ وَأَبُو بُرْدَةَ فِي السَّلَفِ، فَبَعَثُونِي إِلَى ابْنِ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ إِنَّا كُنَّا نُسَلِّفُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ، فِي الْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ وَالزَّرْبِيبِ، وَالتَّمْرِ. وَسَأَلْتُ ابْنَ أَبِزَى فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

↗ Ebû Velid ↘

¹¹⁸⁸ Buhârî, "Kitâbu's-Selem", 3 (No.2244-2245).

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû Mücâlid → Şu‘be → Vekî → Yahyâ → Buhârî.

Hafs b. Ömer

Ebû Mücâlid diyor ki: Abdullâh b. Şeddâd ve Ebû Bürde selef hakkında ihtilafa düşünce beni Abdullâh b. Ebî Evfâ’nın yanına gönderdiler. Ona sordum. Ebû Evfâ şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanında buğday, arpa, kuru üzüm ve hurmada selef yapardık.” Daha sonra Abdurrahmân b. Ebza’ya sorduğumda aynı şeyi söyledi.¹¹⁸⁹

Ebû Mücâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Hafs b. Ömer: Detaylı bilgi için otuz altı numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Vekî: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Ebû Velid: Detaylı bilgi için otuz sekiz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd: Detaylı bilgi için otuz sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî üç farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Bu rivayetler rubâî ve humâsî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî, an ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

119- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ الْمُصَفَّى، حَدَّثَنَا أَبُو الْمُغِيرَةِ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْمَلِكِ بْنُ أَبِي عَنِيَّةَ، حَدَّثَنَا أَبُو إِسْحَاقَ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى الْأَسْلَمِيِّ، قَالَ غَرَوْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّامَ فَكَانَ يَأْتِينَا أَنْبَاطٌ مِنْ أَنْبَاطِ الشَّامِ فَتَسْلِفُهُمْ فِي الْبَرِّ وَالزَّيْتِ سِعْرًا مَعْلُومًا وَأَجَلًا مَعْلُومًا فَقِيلَ لَهُ مِمَّنْ لَهُ ذَلِكَ قَالَ مَا كُنَّا نَسْأَلُهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Ebû İshâk → Abdülmelik → Ebû Muğire → Muhammed b. Musaffâ → Ebû Dâvûd.

¹¹⁸⁹ Buhârî, “Kitâbu’s-Salem”, 2 (No.2242-2243).

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Resûlullah (s.a.v.) ile Şam’a sefere gittik. Şam nebatları bize gelir, biz de belli bir fiyat ve belli bir vade ile zeytinyağı ve buğday ile selem yapardık. Bu mallar elinde olanlar için mi? diye soruldu. Evfâ: “Onlara bunu sormazdık” dedi.¹¹⁹⁰

Ebû İshâk Fezarî: Detaylı bilgi için altmış bir numaralı hadise bakınız.

Abdûlmelik b. Hümejd: Tam ismi Abdûlmelik b. Hümejd b. Ebi Ğaniyye el-Huzaî el-Kûfî’dir.¹¹⁹¹ Aslen İsfahanlı’dır.¹¹⁹² Ebû İshâk Şeybânî, A‘meş, Ebû İshâk es-Sebei’ ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁹³ Ebû Nuaym, Süfyân, Mübeşşir b. İsmâil kendisinden hadis nakletmiştir.¹¹⁹⁴ İbn Maîn, Yahyâ b. Abdûlmelik ve İclî onun sika olduğunu söylemiştir.¹¹⁹⁵ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹¹⁹⁶

Abdülküddüs b. Haccâc el-Ğevlanî: Künyesi Ebû Muğire el-Hımsî’dir.¹¹⁹⁷ H. 212’de vefat etmiştir.¹¹⁹⁸ Abdûlmelik b. Hümejd, Yezîd, Ata, Abdullâh b. Sâlim ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹¹⁹⁹ Buhârî, Ahmed, Müslim, Ebû Dâvûd kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁰⁰ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.¹²⁰¹ İclî ve Dârekutnî sika olduğunu söylemiştir.¹²⁰² Nesâî lâ be’se bih olduğunu söylemiştir.¹²⁰³

Muhammed b. Musaffâ: Tam ismi Muhammed b. Musaffâ b. Bühlül el-Kureşî’dir.¹²⁰⁴ Künyesi Ebû Abdullâh el-Hımsî’dir.¹²⁰⁵ H. 246’da vefat etmiştir.¹²⁰⁶

¹¹⁹⁰ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’l-Buyû”, 57 (No.3466).

¹¹⁹¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/58; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/116; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/302; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/239.

¹¹⁹² İbn Hibbân, *Sikât*, 4/58; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/116; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/303; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/239.

¹¹⁹³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/116; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/303; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/239-240.

¹¹⁹⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/117; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/303; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/240.

¹¹⁹⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/117; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/240.

¹¹⁹⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/58; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/303; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/240.

¹¹⁹⁷ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/99; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/237; Zehebî, *Siyer*, 2317; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/218.

¹¹⁹⁸ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/100; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/239; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/219.

¹¹⁹⁹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/99; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/237-238; Zehebî, *Siyer*, 2317; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/218-219.

¹²⁰⁰ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/99; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/238; Zehebî, *Siyer*, 2317; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/219.

¹²⁰¹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/99; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/239; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/219.

¹²⁰² Cemmâilî, *el-Kemâl*, 7/100; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/239; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/219.

¹²⁰³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 18/239; İbn Hacer, *Tehzîb*, 4/219.

¹²⁰⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/459; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 2/407; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/465; Zehebî, *Siyer*, 3712; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/59.

¹²⁰⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 2/407; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/466; Zehebî, *Siyer*, 3712; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/59.

¹²⁰⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 2/409; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 20/469; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/60.

Muhammed b. Harb, Velid b. Müslim, Osman b. Abdurrahmân, Muâviye b. Hafs ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁰⁷ Ebû Dâvûd, Nesâî, İbn Mâce, İshâk b. İbrâhim kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁰⁸ Ebû Hâtım onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹²⁰⁹ Nesâî onun salih olduğunu söylemiştir.¹²¹⁰ Salih b. Muhammed onun ihtilât yaptığını ancak sadûk olduğunu ümit ettiğini söyledi.¹²¹¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹²¹²

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

120- حَدَّثَنَا حَفْصُ بْنُ عُمَرَ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، ح وَحَدَّثَنَا ابْنُ كَثِيرٍ، أَخْبَرَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنَا مُحَمَّدٌ، أَوْ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ مُجَالِدٍ قَالَ اخْتَلَفَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبُو بُرْدَةَ فِي السَّلَفِ فَبَعَثُونِي إِلَى ابْنِ أَبِي أَوْفَى فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ إِنَّ كُنَّا نُسَلِّفُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ وَعُمَرُ فِي الْحِنْطَةِ وَالشَّعِيرِ وَالنَّخْلِ وَالزَّيْبِ - زَادَ ابْنُ كَثِيرٍ - إِلَى قَوْمٍ مَا هُوَ عِنْدَهُمْ . ثُمَّ اتَّفَقَا وَسَأَلْتُ ابْنَ أَبِيزَى فَقَالَ مِثْلَ ذَلِكَ .

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Ebû Mücâlid diyor ki: Abdullâh b. Şeddâd ve Ebû Bürde selef hakkında ihtilafa düşünce beni Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın yanına gönderdiler. Ona sordum. Ebû Evfâ şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanında buğday, arpa, kuru

¹²⁰⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/407-408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/466-467; Zehebî, *Siyer*, 3712; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/59.

¹²⁰⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/467-468; Zehebî, *Siyer*, 3712; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/59-60.

¹²⁰⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/468; Zehebî, *Siyer*, 3712; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/60.

¹²¹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/468; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/60.

¹²¹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/408; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/469; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/60.

¹²¹² İbn Hibbân, *Sikât*, 5/459; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 20/469; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/60.

üzüm ve hurmada selef yapardık. İbn Kesir ilave olarak bunu yaparken de bunlar henüz elmizde olmazdı” dedi. Daha sonra râviler ittifak ettiler, Abdurrahmân b. Ebzâ’nın yanına geldim ve ona da sorduğumda aynı şeyi söyledi.¹²¹³

Ebû Mucâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Hafs b. Ömer: Detaylı bilgi için otuz altı numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Kesir el-Abdî: Künyesi Ebû Abdullâh’tır.¹²¹⁴ H. 213’te vefat etmiştir.¹²¹⁵ Sevrî, Şu‘be, İbrâhim b. Nafi‘ ve birçok raviden rivayette bulunmuştur.¹²¹⁶ Buhârî, Ebû Dâvûd, Zühli, Ebû Hâtim kendisinden hadis nakletmiştir.¹²¹⁷ Ebû Hâtim sadûk olduğunu söylemiştir.¹²¹⁸ Ahmed b. Hanbel sika olduğunu söylemiştir.¹²¹⁹ Mesleme b. Kâsım onda bir beis olmadığını söylemiştir.¹²²⁰

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ebû Dâvûd iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ebû Dâvûd, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî, ahberenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

121- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشَّارٍ، حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، قَالَ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، - قَالَ يَحْيَى عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي الْمَجَالِدِ، وَقَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ، عَنِ ابْنِ أَبِي الْمَجَالِدِ، - قَالَ امْتَرَى عَبْدُ اللَّهِ بْنُ شَدَّادٍ وَأَبُو بُرْدَةَ فِي السَّلَامِ فَأَرْسَلُونِي إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى فَسَأَلْتُهُ فَقَالَ كُنَّا نُسَلِّمُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَعَهْدِ أَبِي بَكْرٍ وَعُمَرَ فِي الْحَنْظَةِ وَالشَّعِيرِ وَالرَّيْبِ وَالتَّمْرِ عِنْدَ قَوْمٍ مَا عِنْدَهُمْ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Mehdî

¹²¹³ Ebû Dâvûd, “Kitâbu’l-Buyû”, 57 (No.3464).

¹²¹⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/223; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²¹⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²¹⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/223; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²¹⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/223-224; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²¹⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²¹⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

¹²²⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 26/226; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/23.

Hz. Peygamber→ İbn Ebû Evfâ→ Ebû Mucâlid→ Şu‘be
Yahyâ b. Saîd ↗ İbn Beşşâr→ İbn Mâce.

Ebû Mucâlid diyor ki: Abdullâh b. Şeddâd ve Ebû Bürde selem hakkında ihtilafa düşünce beni Abdullâh b. Ebî Evfâ’nın yanına gönderdiler. Ona sordum. Ebû Evfâ şöyle dedi: “Resûlullah (s.a.v.), Ebû Bekir ve Ömer zamanında buğday, arpa, kuru üzüm ve hurmada bir kavîm ile onların yanında olmayan bir mal ile selem yapardık.”¹²²¹

Ebû Mucâlid: Detaylı bilgi için yetmiş yedi numaralı hadise bakınız.

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Mehdî: Detaylı bilgi için yetmiş dokuz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Beşşâr: Detaylı bilgi için on numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayetler humâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel tarikiyle gelen rivayet metninde İbn Ebû Evfâ’ya buğday, arpa ve zeytinyağında selem yapıp yapmadığı sorulması istenmiş iken Buhârîden gelen rivayet metninde yalnızca buğdayda selem yapıp yapmadıkları sorulmaktadır. Buhârînin rivayet metninde buğday, arpa ve kuru üzümde selem yapıldığı ifade edilmiştir. Ahmed b. Hanbel’in rivayet metninde ise arpa, buğday, hurma ve zeytinyağında selem yapıldığı ifade edilmiştir. Buhârî ve Ebû Dâvûd’un rivayet metinlerinde Şam ehlî ile belli bir ölçek ve belli bir vadeye kadar selem yapıldığı ifade edilmiştir.

¹²²¹ İbn Mâce, “Kitâbu’t-Ticârât”, 59 (No.2282).

Ahmed b. Hanbel'in Haccâc ve Muhammed b. Ca'fer; İbn Mâce'nin İbn Mehdî ve Yahyâ b. Saîd; Ebû Dâvûd'un İbn kesir ve Hafs b. Ömer kanalıyla gelen rivayet metinlerinde Hz. Peygamber, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanında buğday, arpa, kuru üzüm ve hurmada selem yapıldığı bildirilmiştir. Aynı şekilde selem yaparken de ellerinde bu ürünlerin olmadığı ifade edilmiştir. Buhârî'nin Ebû Velid, Yahyâ ve Hafs b. Ömer kanalıyla gelen rivayet metninde ise bu ürünlerle selem yapıldığını ancak ürünlerin ellerinde hazır olup olmadığı konusunda herhangi bir ifade bulunmamaktadır. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında metinler arasında mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

Buhârî ve İbn Mâce'nin İbn Abbâs kanalıyla gelen şâhid rivayet metinlerinde selefın belirli kilo, vezin ve zamanda olması gerektiği ifade edilmiştir.¹²²²

Seleme konu olan ürünler buğday, arpa, üzüm, zeytin ve hurmadır. Bu ürünlerin hepsi de yiyecek kısmından olup kilo ile tartılabilen cinstendir.¹²²³

Selem, niteliği belli olan bir malın peşin bir ücret karşılığında satılması olayıdır. Hadislerde Hz. Peygamber, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer zamanında buğday, arpa, kuru üzüm, zeytinyağı ve hurmada selem akdinin yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca rivayetlerde selem akdinin yalnızca Medine'de değil diğer şehirlerde de yapıldığı ve bilindiği de anlaşılmaktadır.

Rivayetlerin Genel Senedi: İbn Ebû Evfâ'nın selem/selef ile ilgili rivayetlerinin genel isnad şeması sayfanın bütünlüğünü bozmasından dolayı bölüm sonunda verilmiştir.

3.8. RECM

122- حَدَّثَنَا هُشَيْمٌ، قَالَ الشَّيْبَانِيُّ أَخْبَرَنِي قَالَ قُلْتُ لِابْنِ أَبِي أَوْفَى رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ يَهُودِيًّا وَيَهُودِيَّةً قَالَ قُلْتُ بَعْدَ نَزُولِ النُّورِ أَوْ قَبْلَهَا قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Hüseyim → Ahmed b. Hanbel.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ'ya dedim ki: “Resûlullah (s.a.v.) recmetti mi? diye sordum. İbn Ebû Evfâ:”Evet, Yahudi bir adam ile Yahudi bir kadını recmetti” dedi.

¹²²² Buhârî, “Kitâbu's-Selem”, 2 (No.2240-2241); İbn Mâce, “Kitâbu't-Ticârât”, 59 (No.2280).

¹²²³ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 12/93-94-95.

Ona: “Nur suresinin nüzulünden sonra mı önce mi?” diye sorduğumda: “Bilmiyorum” dedi.¹²²⁴

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hüseyim: Detaylı bilgi için kırk numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

123- حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ، حَدَّثَنَا خَالِدٌ، عَنِ الشَّيْبَانِيِّ، سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ. قُلْتُ قَبْلَ سُورَةِ النُّورِ أَمْ بَعْدُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Hâlid → İshâk → Buhârî.

Şeybânî, İbn Ebû Evfâ’ya: “Resûlullah (s.a.v.) recmetti mi? diye sordum. İbn Ebû Evfâ: “Evet” dedi. Ona: “Nur suresinden önce mi sonra mı?” diye sorduğumda: “Bilmiyorum” dedi.¹²²⁵

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Hâlid b. Abdullâh: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

İshâk b. Vehb: Detaylı bilgi için elli dört numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi

¹²²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/471 (No.19126); Mehmet Boynukalın, *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995), 109-110; Muhsin Demirci, “Nesh Bağlamında Recm Âyeti Sorunu”, *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2000), 100-101; Muhammed Key, “İslam Hukukunda Recm Cezasının Sübûtu Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ahi Evran İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 1 (31 Aralık 2023), 21-37.

¹²²⁵ Buhârî, “Kitâbu’l-Hudûd”, 21 (No.6813).

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

124- حَدَّثَنَا مُوسَى بْنُ إِسْمَاعِيلَ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا الشَّيْبَانِيُّ، سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى عَنِ الرَّجْمِ، فَقَالَ رَجَمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. فَقُلْتُ أَقْبَلَ النُّورَ أَمْ بَعْدَهُ قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeybânî → Abdolvâhid → Mûsâ b. İsmâil → Buhârî.

İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) recmetti mi? diye sordum. İbn Ebû Evfâ: "Recmetti" dedi. Ona: "Nur suresinden önce mi sonra mı?" diye sorduğumda: "Bilmiyorum" dedi.¹²²⁶

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdolvâhid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

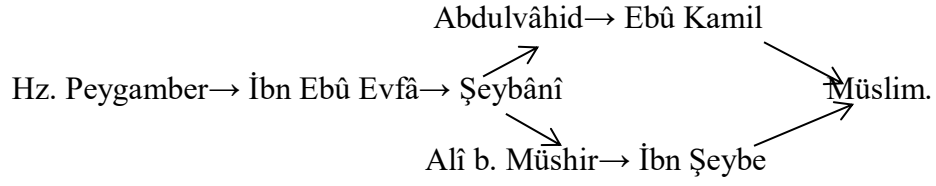
Mûsâ b. İsmâil: Detaylı bilgi için yüz sekiz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ lafzı kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

125- حَدَّثَنَا أَبُو كَامِلٍ الْجَدْرِيُّ، حَدَّثَنَا عَبْدُ الْوَاحِدِ، حَدَّثَنَا سُلَيْمَانُ الشَّيْبَانِيُّ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى ح وَحَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، - وَاللَّفْظُ لَهُ - حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُسْهِرٍ، عَنْ أَبِي، إِسْحَاقَ الشَّيْبَانِيِّ قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ رَجَمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ نَعَمْ. قَالَ قُلْتُ بَعْدَ مَا أَنْزَلَتْ سُورَةُ النُّورِ أَمْ قَبْلَهَا قَالَ لَا أَدْرِي.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹²²⁶ Buhârî, "Kitâbu'l-Hudûd", 38 (No.6840).

İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) recmetti mi? diye sordum. İbn Ebû Evfâ: "Evet" dedi. Ona: "Nur suresinin nuzûlünden önce mi sonra mı?" diye sorduğumda: "Bilmiyorum" dedi.¹²²⁷

Şeybânî: Detaylı bilgi için elli bir numaralı hadise bakınız.

Abdolvâhid b. Ziyâd: Detaylı bilgi için elli beş numaralı hadise bakınız.

Ebû Kamil: Detaylı bilgi için elli sekiz numaralı hadise bakınız.

Alî b. Müshir: Detaylı bilgi için elli yedi numaralı hadise bakınız.

İbn Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

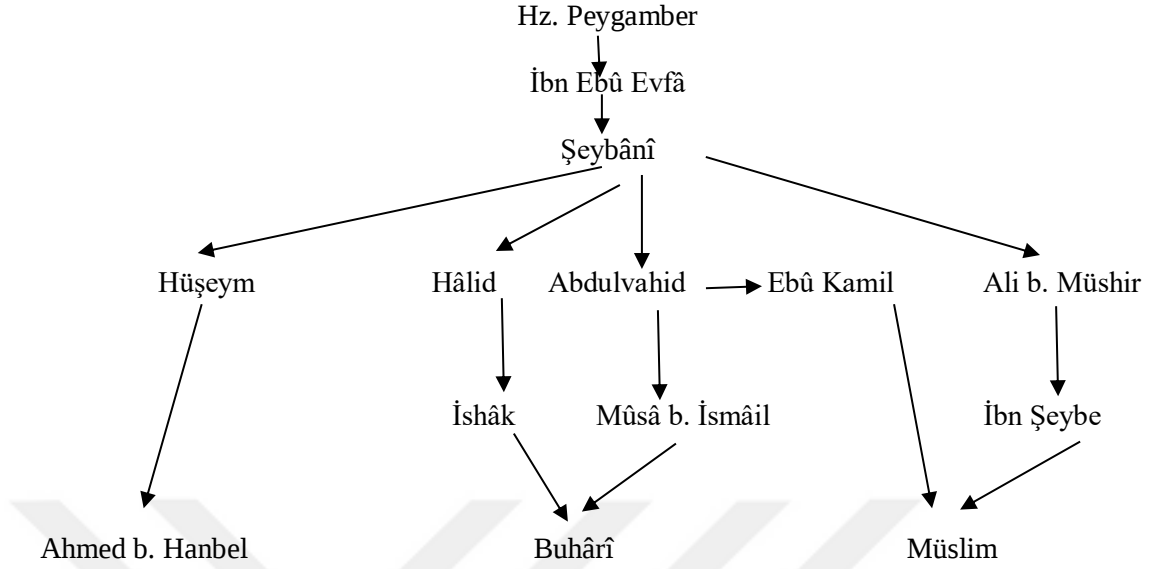
Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Bu rivayetler rubâî'dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel'in tarikiyle gelen rivayet metinlerinde Hz. Peygamber'in bir Yahudi kadın ve erkeği recmettiği ifade edilirken diğer rivayetlerin metinlerinde recm fiilinin işlendiği ancak kime uygulandığı konusunda herhangi bir ifade yoktur. Ayrıca bütün rivayetlerde recm olayının Nur suresinden önce mi, sonra mı olduğu bilinmediği/hatırlanmadığı ifade edilmiştir. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında metinler arasında mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

Buhârî'nin şerhinde recm olayının Nur suresinden sonra vuku bulduğu aktarılmıştır.¹²²⁸ Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın recm olayının Nur suresinden önce mi sonra mı olduğunu hatırlamadığını söylemesi de takdire şayan bir durumdur.¹²²⁹

¹²²⁷ Müslim, "Kitâbu'l-Hudûd", 29.

Rivayetlerin Genel Senedi

3.9. VASIYET

126- حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، قَالَ قَالَ مَالِكٌ يَعْني ابْنَ مَعُولٍ أَخْبَرَنِي طَلْحَةُ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا قُلْتُ فَكَيْفَ أَمَرَ الْمُؤْمِنِينَ بِالْوَصِيَّةِ وَلَمْ يُوصِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Haccâc → Ahmed b. Hanbel.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: “Resûlullah (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?” diye sorunca: “Hayır” dedi. Ona: “Vasiyet etmediği halde müminlere nasıl vasiyeti emretti?” diye sorunca İbn Ebû Evfâ: “Allah’ın kitabını vasiyet etti” dedi.¹²³⁰

Talha b. Musarrif: Tam ismi Talha b. Musarrif b. Amr b. Ka'b'dır.¹²³¹ Küyesi Ebû Muhammed'tir.¹²³² H. 113'te vefat etmiştir.¹²³³ Enes, Abdullah b. Ebû Evfâ, Mürre b. Şurahbil, Sâid b. Cübeyr, Zeyd b. Vehb ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²³⁴

¹²²⁸ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 23/452.

¹²²⁹ Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, 8/420-421.

¹²³⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/468 (No.19123).

¹²³¹ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/245; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 6/35; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/433; Zehebî, *Siyer*, 2067; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³² İbn Hibbân, *Sikât*, 2/245; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 6/35; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/433; Zehebî, *Siyer*, 2067; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 6/37; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/245; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 6/35; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 13/433-434; Zehebî, *Siyer*, 2068; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

İsmâil b. Hâlid, Ebû İshâk, A‘meş, Mâlik b. Miğvel kendisinden hadis nakletmiştir.¹²³⁵ İbn Mâin, Ebû Hâtim, İclî sika olduğunu söylemiştir.¹²³⁶ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹²³⁷

Mâlik b. Miğvel: Tam ismi Mâlik b. Miğvel b. Âsım b. Ğaribe b. Hârise b. Cüreyc b. Beğile’dir.¹²³⁸ Künyesi Ebû Abdillâh’tır.¹²³⁹ H. 157’de vefat etmiştir.¹²⁴⁰ Simak b. Harb, Hakem b. Uteybe, Talha b. Mûsârrıf ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁴¹ Ebû İshâk, Şu‘be, Mis‘ar, Süfyân, İbn Uyeyne, Yahyâ, Veki‘ kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁴² Yahyâ b. Maîn, Ebû Hâtim, Nesâî ve Ebû Nuaym onun sika olduğunu söylemiştir.¹²⁴³ İclî sâlih olduğunu söylemiştir.¹²⁴⁴

Haccâc b. Muhammed: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenî ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

127- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، حَدَّثَنِي مَالِكٌ يَعْنِي ابْنَ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا قُلْتُ فَلِمَ كُتِبَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْوَصِيَّةُ أَوْ لِمَ أَمَرُوا بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

¹²³⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/245; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/35-36; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 13/434-435; Zehebî, *Siyer*, 2068; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 6/37; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 13/435-436; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/145; İbn Hacer, *Tehzîb*, 3/303.

¹²³⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/284; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/158; Zehebî, *Siyer*, 3169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

¹²³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/284; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/158; Zehebî, *Siyer*, 3169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

¹²⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/285; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/161; Zehebî, *Siyer*, 3169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/156.

¹²⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/284; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/159-160; Zehebî, *Siyer*, 3169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

¹²⁴² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/284; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/160; Zehebî, *Siyer*, 3169; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

¹²⁴³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/161; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

¹²⁴⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 27/161; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/155.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Abdurrahmân b. Mehdî → Ahmed b. Hanbel.

Talha b. Mûsârrıf, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman neden Müslümanlara vasiyet etmeleri farz kılındı veya neden vasiyet emredildi?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁴⁵

Talha b. Musarraf: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Mehdî: Detaylı bilgi için yetmiş dokuz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

128- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مَعْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ قَالَ لَا قُلْتُ فَكَيْفَ أَمَرَ الْمُسْلِمِينَ بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Vekî' → Ahmed b. Hanbel.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Nebî (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "Müslümanlara vasiyeti emretmediği halde nasıl vasiyeti emretti?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁴⁶

¹²⁴⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/478 (No.19136).

¹²⁴⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/151 (No.19408).

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Vekî’: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

129- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُوسُفَ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا. فَقُلْتُ كَيْفَ كُتِبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةُ، أَمَرُوا بِهَا وَلَمْ يُوصِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Muhammed b. Yûsuf → Buhârî.

Talha, İbn Ebû Evfâ’ya: “Nebî (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?” diye sorunca: “Hayır” dedi Ona: “O zaman insanlara nasıl vasiyet etmeleri farz kılındı, vasiyet emretmediği halde insanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?” diye sorunca İbn Ebû Evfâ: “Allah’ın kitabını vasiyet etti” dedi.¹²⁴⁷

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Yûsuf: Detaylı bilgi için doksan dört numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır.

¹²⁴⁷ Buhârî, “Kitâbu’l Fezâilu’l Kur’ân”, 18 (No.5022).

Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

130- حَدَّثَنَا أَبُو نُعَيْمٍ، حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - أَوْصَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا. فَقُلْتُ كَيْفَ كُتِبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةُ أَوْ أَمَرُوا بِهَا قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Ebû Nuaym → Buhârî.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Nebî (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman insanlara nasıl vasiyet etmeleri farz kılındı veya insanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁴⁸

Talha b. Musarraf: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Ebû Nuaym: Detaylı bilgi için beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntahâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvî sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

131- حَدَّثَنَا خَلَادُ بْنُ يَحْيَى، حَدَّثَنَا مَالِكُ، حَدَّثَنَا طَلْحَةُ بْنُ مُصَرِّفٍ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - هَلْ كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْصَى فَقَالَ لَا. فَقُلْتُ كَيْفَ كُتِبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةُ أَوْ أَمَرُوا بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹²⁴⁸ Buhârî, "Kitâbu'l-Meğâzî", 83 (No.4460).

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Hâllad b. Yahyâ → Buhârî.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Nebî (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman insanlara nasıl vasiyet etmeleri farz kılındı veya insanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁴⁹

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Hallâd b. Yahyâ: Tam ismi Hallâd b. Yahyâ b. Safvân es-Sülemî'dir.¹²⁵⁰ Künyesi Ebû Muhammed el-Kûfî'dir.¹²⁵¹ Mekke'de yaşamıştır.¹²⁵² H. 213'te vefat etmiştir.¹²⁵³ Süfyân, Mis'ar, İbrâhim b. Nafi' ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁵⁴ Buhârî, Muhammed b. Sehl, Tirmizî, Ebû Dâvûd kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁵⁵ Ahmed ve İbn Nümejr sadûk olduğunu,¹²⁵⁶ İclî sika olduğunu,¹²⁵⁷ Ebû Dâvûd lâ be'se bih olduğunu¹²⁵⁸ söylemiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹²⁵⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

¹²⁴⁹ Buhârî, "Kitâbu'l-Vesâyâ", 1 (No.2740).

¹²⁵⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/331; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/396; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/359; Zehebî, *Siyer*, 1506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/396; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/359; Zehebî, *Siyer*, 1623; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/396; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/359; Zehebî, *Siyer*, 1623; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵³ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/362; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/396; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/360; Zehebî, *Siyer*, 1623; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/360-361; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/361; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁷ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁸ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/361; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

¹²⁵⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/331; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 8/362; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/343.

132- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ يَحْيَى التَّمِيمِيُّ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ مَهْدِيٍّ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى هَلْ أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ لَا . قُلْتُ فَلِمَ كُتِبَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْوَصِيَّةُ أَوْ فَلِمَ أُمِرُوا بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hız. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Abdurrahmân b. Mehdî → Yahyâ b. Yahyâ → Müslim.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: “Resûlullah (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?” diye sorunca: “Hayır” dedi. Ona: “O zaman vasiyet Müslümanlara nasıl farz kılındı veya Müslümanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?” diye sorunca İbn Ebû Evfâ: “Allah’ın kitabını vasiyet etti” dedi.¹²⁶⁰

Talha b. Musarriif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Mehdî: Detaylı bilgi için yetmiş dokuz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Yahyâ: Detaylı bilgi için otuz yedi numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hız. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hız. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

133- حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مَنِيعٍ، حَدَّثَنَا أَبُو قَطْنٍ، عَمْرُو بْنُ الْهَيْثَمِ الْبَغْدَادِيُّ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ قُلْتُ لِابْنِ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا . قُلْتُ كَيْفَ كُتِبَتِ الْوَصِيَّةُ وَكَيْفَ أَمَرَ النَّاسَ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ . قَالَ أَبُو عِيسَى هَذَا حَدِيثٌ حَسَنٌ صَحِيحٌ غَرِيبٌ لَا نَعْرِفُهُ إِلَّا مِنْ حَدِيثِ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

¹²⁶⁰ Müslim, “Kitâbu’l-Vesâyâ”, 16.

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Amr b. Heysem → Ahmed b. Meni' → Tirmizî.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman vasiyet nasıl farz kılındı ve insanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi. Ebû İsâ dedi ki: Bu hadis hasen sahih garibtir. Çünkü hadisi yalnızca Mâlik b. Miğvel tarikiyle bilebiliyoruz.¹²⁶¹

Talha b. Musarraf: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Amr b. Heysem: Detaylı bilgi için seksen üç numaralı hadise bakınız.

Ahmed b. Meni': Detaylı bilgi için yetmiş altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Tirmizî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Tirmizî, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

134- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ مُحَمَّدٍ، حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، عَنْ مَالِكِ بْنِ مَعُوذٍ، عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِشَيْءٍ قَالَ لَا . قُلْتُ فَكَيْفَ أَمَرَ الْمُسْلِمِينَ بِالْوَصِيَّةِ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Vekî' → Alî b. Muhammed → İbn Mâce.

¹²⁶¹ Müslim, "Kitâbu'l-Vesâyâ", 4 (No.2119).

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) bir şey vasiyet etti mi?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman vasiyet Müslümanlara nasıl farz kılındı?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁶²

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

Alî b. Muhammed: Detaylı bilgi için yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

135- أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مَسْعُودٍ، قَالَ حَدَّثَنَا خَالِدُ بْنُ الْحَارِثِ، قَالَ حَدَّثَنَا مَالِكُ بْنُ مِغْوَلٍ، قَالَ حَدَّثَنَا طَلْحَةُ، قَالَ سَأَلْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا. قُلْتُ كَيْفَ كَتَبَ عَلَى الْمُسْلِمِينَ الْوَصِيَّةَ قَالَ أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Hâlid b. Hâris → İsmâil b. Mes'ûd → Nesâî.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman vasiyet Müslümanlara nasıl farz kılındı?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁶³

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

¹²⁶² İbn Mâce, "Kitâbu'l-Vesâyâ", 1 (No.2696).

¹²⁶³ Nesâî, Nesâî, "Kitâbu'l-Vesâyâ", 2 (No.3620).

Hâlid b. Hâris: Tam ismi Hâlid b. Hâris b. Ubeyd b. Süleyman'dır.¹²⁶⁴ Ona İbn Hâris b. Süleyman b. Ubeyd b. Süfyân el-Hüceymî de denilmektedir.¹²⁶⁵ Künyesi Ebû Osman el-Basrî'dir.¹²⁶⁶ H. 186'da vefat etmiştir.¹²⁶⁷ Eyyûb, İbn Avn, Şu'be, Sevrî ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁶⁸ Ahmed, İshâk b. Rahuye, Ali b. Medeni, Müsedded kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁶⁹ Saîd el-Kâttan, "Süfyân ve Hâlid b. Hâris'ten daha hayırlısını görmedim" dedi.¹²⁷⁰ Ahmed b. Hanbel onun Basra'da sebt konusunda son nokta olduğunu söylemiştir.¹²⁷¹ Ebû Zür'a onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹²⁷² İbn Sa'd onun sika olduğunu söylemiştir.¹²⁷³ Ebû Hâtim onun imam ve sika olduğunu söylemiştir.¹²⁷⁴ Nesâî onun sika ve sebt olduğunu söylemiştir.¹²⁷⁵

İsmâil b. Mes'ûd el-Cehderî: Künyesi Ebû Mes'ûd el-Basrî'dir.¹²⁷⁶ H. 248'de vefat etmiştir.¹²⁷⁷ Bîşr b. Mufaddal, Hâlid b. Hâris, Mu'temir b. Süleyman ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁷⁸ Nesâî, Ebû Hâtim, İbn Ebi Âsım, Ebû Ca'fer et-Taberî kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁷⁹ Nesâî onun sika olduğunu söylemiştir.¹²⁸⁰ Ebû Hâtim onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹²⁸¹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Nesâî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Nesâî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi

¹²⁶⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/35; Zehebî, *Siyer*, 1592; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁶⁵ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/35-36; Zehebî, *Siyer*, 1592; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁶⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/36; Zehebî, *Siyer*, 1592; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁶⁷ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/340; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/38; Zehebî, *Siyer*, 1593; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁶⁸ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/36; Zehebî, *Siyer*, 1592; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁶⁹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/36-37; Zehebî, *Siyer*, 1593; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁷⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/37; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/261.

¹²⁷¹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/37; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁷² Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/38; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁷³ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/38; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁷⁴ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 4/339; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/38; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁷⁵ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 8/38; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/262.

¹²⁷⁶ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/302; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/195; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/309.

¹²⁷⁷ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/310.

¹²⁷⁸ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/302; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/195; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/310.

¹²⁷⁹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/302; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/195-196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/310.

¹²⁸⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/310.

¹²⁸¹ Cemmâilî, *el-Kemâl*, 3/302; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 3/196; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/310.

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

136- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ يُونُسَ عَنْ مَالِكِ بْنِ مِغْوَلٍ عَنْ طَلْحَةَ بْنِ مُصَرِّفٍ الْيَامِيِّ قَالَ : سَأَلْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى : أَوْصَى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ؟ قَالَ : لَا . قُلْتُ : فَكَيْفَ كَتَبَ عَلَى النَّاسِ الْوَصِيَّةَ أَوْ أَمَرَ بِالْوَصِيَّةِ ؟ فَقَالَ : أَوْصَى بِكِتَابِ اللَّهِ .

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Talha → Mâlik b. Miğvel → Muhammed b. Yûsuf → Dârimî.

Talha, İbn Ebû Evfâ'ya: "Nebî (s.a.v.) vasiyette bulundu mu?" diye sorunca: "Hayır" dedi. Ona: "O zaman insanlara nasıl vasiyet etmeleri farz kılındı veya insanlar vasiyet ile nasıl emrolundular?" diye sorunca İbn Ebû Evfâ: "Allah'ın kitabını vasiyet etti" dedi.¹²⁸²

Talha b. Musarrif: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Mâlik b. Miğvel: Detaylı bilgi için yüz yirmi altı numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Yûsuf: Detaylı bilgi için doksan dört numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Dârimî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Dârimî, muntahâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Rivayet metinlerinde Hiz. Peygamber'in vasiyette bulunup bulunmadığı İbn Ebû Evfâ'ya sorulduğunda İbn Ebû Evfâ hayır cevabını vermiştir. İbn Ebû Evfâ'ya Hiz. Peygamber'in vasiyet etmediği

¹²⁸² Dârimî, "Kitâbu'l-Vesâyâ", 3 (No.734).

halde vasiyetin nasıl emrolunduğu sorulunca İbn Ebû Evfâ, Hz. Peygamber'in Allah'ın kitabını vasiyet ettiğini bildirmiştir. Rivayet metnindeki farklılık “Vasiyet insanlara nasıl farz kılındı?”, “Vasiyet Müslümanlara nasıl farz kılındı” ve “Vasiyet Müminlere nasıl emrolundu” şeklindedir. Metinlerde insan kelimesi yerine Müslüman veya Mümin kelimeleri kullanılmıştır. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında metinlerde mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

Vasiyet ile ilgili aktarılan rivayetin olayı hilafet ile ilgili bir sorudan kaynaklı söylenmiş olabilir. Ancak Hz. Peygamber (s.a.v.) ne hilafet için ne de mal için vasiyette bulunmamıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) Allah'ın kitabını emretti. Yani onun emirlerine uymayı emretti.¹²⁸³

Rivayet metnlerinde İbn Ebû Evfâ'nın ‘Hayır’ demesi Allah Resûlünün vasiyeti emretmediği anlamına gelmemektedir. Rivayetlerin devamında Hz. Peygamber'in, Allah'ın kitabını vasiyet ettiğini ifade etmiştir. Zira Hz. Peygamber Veda Hutbesinde de bu durumu “Size iki emanet bırakıyorum” sözü ile bizzat kendisi ifade etmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi: İbn Ebû Evfâ'nın vasiyet ile ilgili rivayetlerinin genel isnad şeması sayfanın bütünlüğünü bozmasından dolayı bölüm sonunda verilmiştir.

3.10. HZ. PEYGAMBER'İN OĞLU İBRÂHİM

137- حَدَّثَنَا وَكِيعٌ، حَدَّثَنَا ابْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ لَوْ كَانَ بَعْدَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيٌّ مَا مَاتَ ابْنُهُ إِبْرَاهِيمَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Vekî' → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: Resûlullah (s.a.v.)'den sonra bir nebî olsaydı, oğlu İbrâhim ölmezdi” dedi.¹²⁸⁴

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Vekî': Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

¹²⁸³ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 8/112-113-114, 14/44, 18/64; Moğultây b. Kılıç, *Şerhü Süneni İbn Mâce*, 1027.

¹²⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/454 (No.19109).

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise İbn Ebû Evfâ yer almaktadır. Rivayet sahâbeye isnad edildiği için kaynağına göre mevkuf bir rivayettir. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, yekûlu ve semi’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

138- حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ، قُلْتُ لِابْنِ أَبِي أَوْفَى رَأَيْتَ إِبْرَاهِيمَ ابْنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ مَاتَ صَغِيرًا، وَلَوْ قُضِيَ أَنْ يَكُونَ بَعْدَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَبِيٌّ عَاشَ ابْنُهُ، وَلَكِنْ لَا نَبِيٍّ بَعْدَهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Muhammed b. Bişr → İbn Nümeyr → Buhârî.

İsmâil, İbn Ebû Evfâ’ya: “Peygamber (s.a.v.)’in oğlu İbrâhim’i gördün mü?” dedim. İbn Ebû Evfâ dedi ki: “O çocukken öldü. Eğer Muhammed sallallahü aleyhi ve sellemden sonra bir nebi gelseydi, oğlu yaşardı. Ancak O’ndan sonra Peygamber yoktur.”¹²⁸⁵

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Bişr: Tam ismi Muhammed b. Bişr b. Furafise b. Muhtar’dır.¹²⁸⁶ Künyesi Ebû Abdullâh’tır.¹²⁸⁷ Ona el-hâfız ve el-abdi de denilmektedir.¹²⁸⁸ H. 203’te vefat etmiştir.¹²⁸⁹ İsmâil b. Ebi Hâlid, Süfyân, Şu’be, A’miş, Mis’ar ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹²⁹⁰ Ebû bekir b. Ebî Şeybe, Ali b. Medenî, İshâk b. Râhûye, Ebû Kureyb, İbn Nümeyr kendisinden hadis nakletmiştir.¹²⁹¹ İbn Maîn, Nesâî ve İbn Kâni’

¹²⁸⁵ Buhârî, “Kitâbu’l-Edeb”, 109 (No.6194).

¹²⁸⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/274; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/520; Zehebî, *Siyer*, 3358; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

¹²⁸⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/274; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/520; Zehebî, *Siyer*, 3358; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

¹²⁸⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 4/274; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

¹²⁸⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/523; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/499.

¹²⁹⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/521-522; Zehebî, *Siyer*, 3358; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

¹²⁹¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/153; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 24/522; Zehebî, *Siyer*, 3359; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

onun sika olduğunu söylemiştir.¹²⁹² İbn Maîn ayrıca lâ be'se bih olduğunu da söylemiştir.¹²⁹³ Ebû Dâvûd onun Kûfe'nin hâfızlarından olduğunu söylemiştir.¹²⁹⁴

Abdullâh b. Nümejr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, müntehâsında ise İbn Ebû Evfâ yer almaktadır. Rivayet sahâbeye isnad edildiği için kaynağına göre mevkuftur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kultu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

139- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ بَشْرٍ، حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَأَيْتَ إِبْرَاهِيمَ ابْنَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ مَاتَ وَهُوَ صَغِيرٌ وَلَوْ قُضِيَ أَنْ يَكُونَ بَعْدَ مُحَمَّدٍ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - نَبِيٌّ لَعَاشَ ابْنُهُ وَلَكِنْ لَا نَبِيَّ بَعْدَهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Muhammed b. Bişr → İbn Nümejr → İbn Mâce.

İsmâil, İbn Ebû Evfâ'ya: "Peygamber (s.a.v.)'in oğlu İbrâhim'i gördün mü?" dedim. İbn Ebû Evfâ dedi ki: "O çocukken öldü. Eğer Muhammed sallallahü aleyhi ve sellemden sonra bir nebi gelseydi, oğlu yaşardı. Ancak O'ndan sonra Peygamber yoktur."¹²⁹⁵

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Bişr: Detaylı bilgi için yüz otuz sekiz numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümejr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise İbn Ebû Evfâ yer almaktadır. Rivayet sahâbeye isnad edildiği için kaynağına göre mevkuftur. Senedin sahâbe râvisi

¹²⁹² İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498-499.

¹²⁹³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/499.

¹²⁹⁴ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 24/523; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/498.

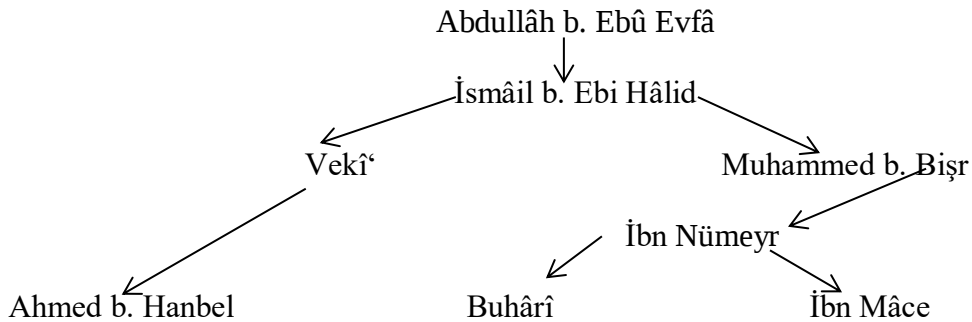
¹²⁹⁵ İbn Mâce, İbn Mâce, "Kitâbu'l-Cenâiz", 27 (No.1510).

İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle, kultu ve semî'tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Buhârî ve İbn Mâce'nin rivayet metinleri arasında mânâyı etkileyecek bir farklılık bulunmamaktadır. Ahmed b. Hanbel kanalıyla gelen rivayet metninde ise diğer metinlerden farklı olarak "Peygamber'in (s.a.v.) oğlu İbrâhim'i gördün mü?" ve "O çocukken öldü" ifadeleri yer almamaktadır. İbn Mâce'nin İbn Abbâs kanalıyla gelen rivayet metninde İbn Ebû Evfâ'nın metinlerinden farklı olarak Hz. İbrâhim'in cennette emzirildiğini şayet yaşamış olsaydı peygamber olacağı ifade edilmiş ve aynı şekilde yaşamış olsaydı kıbtî dayılarının azad olacağını ve hiçbir kıbtînin köle olmayacağı ifade edilmiştir.¹²⁹⁶ Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında metinler arasında mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

"Resûllahtan sonra bir nebî olsaydı" ifadesi ile Hz. Peygamber'den sonra bir nebînin gelmeyeceği anlaşılmaktadır. Burada Hz. İbrâhim'in isminin zikredilmesindeki durum ya Hz. İbrâhim'in faziletine binaen söylenmiş olabilir ya da Hz. Peygamber'den sonra bir nebî gelecek olsaydı şayet bunun Hz. İbrâhim olabileceğine işaret edilmiş olabilir. Ancak en nihayeinde son nebî Hz. Muhammed'tir. Ondan sonra da peygamber gönderilmeyecektir.

Rivayetlerin Genel Senedi

¹²⁹⁶ İbn Mâce, "Kitâbu'l-Cenâiz", 27 (No.1511).

3.11. HZ. OSMAN

140- حَدَّثَنَا عَبْدُ الرَّحْمَنِ، هُوَ ابْنُ مَهْدِيٍّ حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، عَنْ شَيْخٍ، مِنْ بَجِيلَةَ قَالَ سَمِعْتُ ابْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ اسْتَأْذَنَ أَبُو بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ عَلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعِنْدَهُ جَارِيَةٌ تَضْرِبُ بِالدَّفِّ ثُمَّ اسْتَأْذَنَ عُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَدَخَلَ ثُمَّ اسْتَأْذَنَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَأَمْسَكَتْ قَالَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عُثْمَانَ رَجُلٌ حَيٌّ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hız. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Şeyh (?) → Şu‘be → Abdurrahmân b. Mehdî → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Ebû Bekir, Hız. Peygamber (s.a.v.)’in yanına girmek için izin istedi. İçeride bir cariyeye def çalıyordu. Ebû Bekir girdikten sonra Ömer geldi ve içeriye girmek için izin istedi. O da girdikten sonra Osman gelip girmek için izin istedi. Osman girince cariyeye def çalmayı bıraktı. Bunu üzerine Resûlullah sallallahü aleyhi ve sellem “Muhakkak ki Osman hayâ sahibi bir adamdır” buyurdu.¹²⁹⁷

Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Abdurrahmân b. Mehdî: Detaylı bilgi için yetmiş dokuz numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hız. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hız. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından heddesenâ, semi’tu, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında İbn Ebû Evfâ’dan rivayette bulunan kimsenin müphemliğinden dolayı rivayetin isnadı zayıftır. Diğer râviler ise cerh ve ta’dil âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir.

141- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا شُعْبَةُ، أَخْبَرَنِي رَجُلٌ، مِنْ بَجِيلَةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى، يَقُولُ كَانَتْ جَارِيَةٌ تَضْرِبُ بِالدَّفِّ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَجَاءَ أَبُو بَكْرٍ ثُمَّ جَاءَ عُمَرُ ثُمَّ جَاءَ عُثْمَانُ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ فَأَمْسَكَتْ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِنَّ عُثْمَانَ رَجُلٌ حَيٌّ.

¹²⁹⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/459 (No.19113).

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Racul (?) → Şu‘be → Muhammed b. Ca‘fer → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: Cariyenin biri Resûlullah (s.a.v.)’in yanında def çalıyordu. O esnada Ebû Bekir sonra Ömer geldi. Osman da geldi. Osman girince cariyeye def çalmayı bıraktı. Bunu üzerine Resûlullah (s.a.v.) “Muhakkak ki Osman hayâ sahibi bir adamdır” buyurdu.¹²⁹⁸

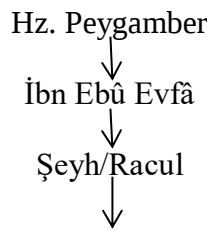
Şu‘be: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Ca‘fer: Detaylı bilgi için iki numaralı hadise bakınız.

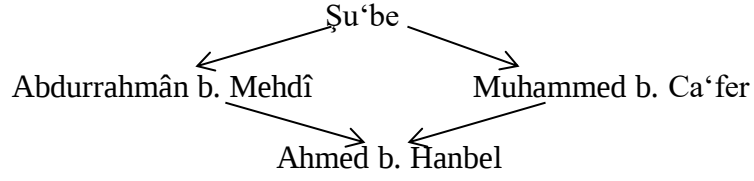
Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından heddesenâ, ahberenî, kâle ve semî’tu lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında İbn Ebû Evfâ’dan rivayette bulunan kimsenin müphemliğinden dolayı rivayetin isnadı zayıftır. Diğer râviler ise cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Ahmed b. Hanbel’in Abdurrahmân b. Mehdî kanalıyla gelen rivayetinde Hiz. Peygamber’in yanına gelmek için Hiz. Ebûbekir, Hiz. Ömer ve Hiz. Osman’ın Hiz. Peygamber’den izin istediği ifade edilmişken Ahmed b. Hanbel’in Muhammed b. Ca‘fer kanalıyla gelen rivayet metninde izin isteme ibaresi yer almamaktadır. Yukarıda ifade edilen farklılıklar hâricinde metinler arasında mâna farklılığı bulunmamaktadır.

Rivayetlerin Genel Senedi

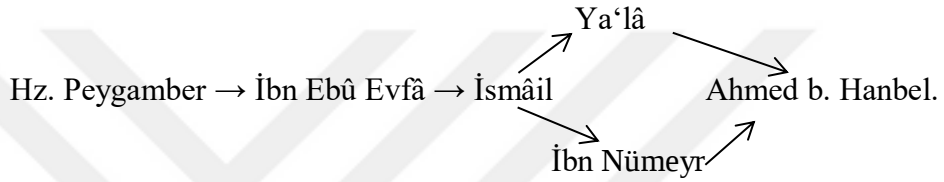
¹²⁹⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/462-463 (No.19117).

3.12. HZ. HATİCE

142- حَدَّثَنَا ابْنُ نُمَيْرٍ، وَيَعْلَى الْمَعْنَى، قَالَا تَنَا إِسْمَاعِيلُ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَرَ خَدِيجَةَ رَضِيَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهَا قَالَ نَعَمْ بَشَرَهَا بَيْتٌ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ قَالَ يَعْلى وَقَالَ مَرَّةً لَا صَخَبَ أَوْ لَا لَغْوَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İsmâil, İbn Ebû Evfâ'ya: “Resûlullah (s.a.v.) Hz. Hatice’yi müjdeledi mi?” dediğimde: “Evet, onu cennette içinde gürültü ve yorgunluğun/üzüntünün olmadığı - Ya'lâ bir rivayette gürültünün, yorgunluğun ve boş sözün olmadığı- inciden yapılmış bir köşk ile müjdeledi” dedi.¹²⁹⁹

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ya'lâ b. Ubeyd: Detaylı bilgi için kırk bir numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümeyr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayetler sülâsî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

¹²⁹⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/472 (No.19128).

143- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ، صَاحِبُ الْهَرَوِيِّ وَاسْمُهُ عُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ زِيَادٍ أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ بَشَّرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةَ بِنْتِ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

H. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Ubeydullâh b. Ziyâd → Abdullâh → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ diyor ki: “Resûlullah (s.a.v.) H. Hatice’yi, cennete içerisinde gürültü ve yorgunluğun olmadığı bir köşk ile müjdeledi” dedi.¹³⁰⁰

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Ubeydullâh b. Ebî Ziyâd el-Kaddâh: Künyesi Ebû Hüseyin’dir.¹³⁰¹ H. 150’de vefat etmiştir.¹³⁰² Ebû Tufeyl, Kâsım b. Muhammed, Saîd b. Cübeyr, Ebû Zübeyr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹³⁰³ Abdullâh b. Dâvûd, Süfyân es-Sevri, İsâ b. Yûnus, Vekî‘, Ebû Âsım kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁰⁴ İbn Maîn lâ be’s’e bih olduğunu söylemiştir.¹³⁰⁵ İbn Adî ondan sika ravilerin bahsettiğini ve onda münker bir şey görmediğini söyledi.¹³⁰⁶ Ebû Hâtım salih olduğunu başka bir yerde ise sağlam olmadığını ancak hadislerinin yazılabileceğini ayrıca infirad ettiğinde onun hüccet olmadığını söylemiştir.¹³⁰⁷ Nesâî lâ be’s’e bih olduğunu ancak başka bir mevzuda onun sağlam olmadığını söylemiştir.¹³⁰⁸ İclî sika olduğunu söylemiştir.¹³⁰⁹

Abdullâh b. Nümeyr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise H. Peygamber yer almaktadır. Rivayet H. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından

¹³⁰⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/483 (No.19143).

¹³⁰¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/180; Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 19/41; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/314.

¹³⁰² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/181; Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 19/44; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/315.

¹³⁰³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/180; Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 19/42; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/314.

¹³⁰⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/181; Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 19/42; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/314.

¹³⁰⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 7/181; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/315.

¹³⁰⁶ İbn Hacer, *Tehzib*, 4/315.

¹³⁰⁷ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4/315.

¹³⁰⁸ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 19/43-44; İbn Hacer, *Tehzib*, 4/315.

¹³⁰⁹ Mizzî, *Tehzibü’l-Kemâl*, 4/315.

haddesenâ, haddesenî, ahberenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

144- حَدَّثَنَا يَزِيدُ بْنُ هَارُونَ، أَخْبَرَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَرَ خَدِيجَةَ قَالَ نَعَمْ بَيِّنَتْ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Yezîd b. Hârûn → Ahmed b. Hanbel.

İsmâil, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) Hiz. Hatice'yi müjdeledi mi?" dediğimde: "Evet, onu içinde gürültü ve yorgunluğun/üzüntünün olmadığı inciden yapılmış bir köşk ile müjdeledi" dedi.¹³¹⁰

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yezîd b. Hârûn: Detaylı bilgi için üç numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hiz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hiz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, ahberenâ ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

145- حَدَّثَنَا يَحْيَى بْنُ سَعِيدٍ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ بْنِ أَبِي خَالِدٍ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى هَلْ بَشَرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةَ قَالَ نَعَمْ بَشَرَهَا بَيِّنَتْ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Yahyâ b. Saîd → Ahmed b. Hanbel.

İsmâil, İbn Ebû Evfâ'ya: "Resûlullah (s.a.v.) Hiz. Hatice'yi müjdeledi mi?" dediğimde: "Evet, onu içinde gürültü ve yorgunluğun/üzüntünün olmadığı inciden yapılmış bir köşk ile müjdeledi" dedi.¹³¹¹

¹³¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/483 (No.19145).

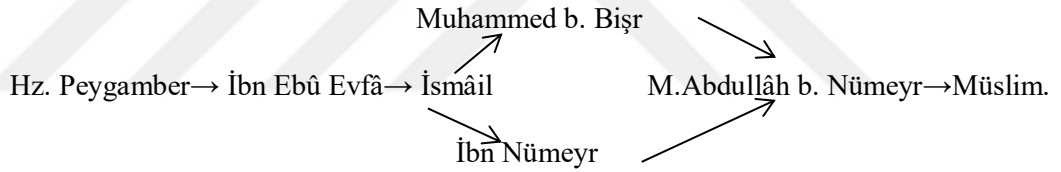
İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

146- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ نُمَيْرٍ، حَدَّثَنَا أَبِي وَمُحَمَّدُ بْنُ بَشِيرٍ الْعَبْدِيُّ، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى أَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَشَرَ خَدِيجَةَ بَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ قَالَ نَعَمْ بَشَرَهَا بَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

İsmâil, İbn Ebû Evfâ’ya: “Resûlullah (s.a.v.) Hz. Hatice’yi cennette bir ev ile müjdeledi mi?” dediğimde: “Evet, onu cennette içinde gürültü ve yorgunluğun/üzüntünün olmadığı inciden yapılmış bir köşk ile müjdeledi” dedi.¹³¹²

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Bişr: Detaylı bilgi için yüz otuz sekiz numaralı hadise bakınız.

Abdullâh b. Nümejr: Detaylı bilgi için on üç numaralı hadise bakınız.

Muhammed b. Abdullâh: Tam ismi Muhammed b. Abdullâh b. Nümejr el-Hemedânî’dir.¹³¹³ Künyesi Ebû Abdurrahmân’dır.¹³¹⁴ H. 234’te vefat etmiştir.¹³¹⁵ Süfyân

¹³¹¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/150-151 (No.19406).

¹³¹² Müslim, “Kitâbu’l Fezâilü’s Sahâbe”, 2433.

¹³¹³ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/447; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 2/286; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/566; Zehebî, *Siyer*, 3536; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/689.

¹³¹⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/447; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 2/286; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 25/566; Zehebî, *Siyer*, 3536; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/689.

b. Uyeyne, Ebû Muâviye, Hafs b. Ğıyas, İshâk b. Süleyman, Muhammed b. Bişr ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹³¹⁶ Buhârî, Müslim, Ebû Dâvûd, İbn Mâce, Tirmizî, Nesâî kendisinden hadis nakletmiştir.¹³¹⁷ Ahmed b. Hanbel onun için “O Irak’ın incisidir” demiştir.¹³¹⁸ İclî onun sika ve hadis ashâbından sayıldığını söylemiştir.¹³¹⁹ Ebû Hâtim sika ve hadisiyle ihticac edilebileceğini söylemiştir.¹³²⁰ Nesâî onun sika ve me’mûn olduğunu söylemiştir.¹³²¹ İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹³²²

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Müslim iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Müslim, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkitâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

147- حَدَّثَنَا مُسَدَّدٌ، حَدَّثَنَا يَحْيَى، عَنْ إِسْمَاعِيلَ، قَالَ قُلْتُ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا - بَشَّرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَدِيجَةَ قَالَتْ نَعَمْ بَيِّنْتَ مِنْ قَصَبٍ، لَا صَخَبَ فِيهِ وَلَا نَصَبَ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → İsmâil → Yahyâ → Müsedded → Buhârî.

İsmâil, İbn Ebû Evfâ’ya: “Resûlullah (s.a.v.) Hz. Hatice’yi müjdeledi mi?” dediğimde: “Evet, onu içinde gürültü ve yorgunluğun/üzüntünün olmadığı inciden yapılmış bir köşk ile müjdeledi” dedi.¹³²³

İsmâil b. Hâlid: Detaylı bilgi için otuz dokuz numaralı hadise bakınız.

Yahyâ b. Saîd el-Kattân: Detaylı bilgi için otuz bir numaralı hadise bakınız.

¹³¹⁵ İbn Hibbân, *Sikât*, 5/447; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/288; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/570; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³¹⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/287; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/566-568; Zehebî, *Siyer*, 3536; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/689.

¹³¹⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/287; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/568; Zehebî, *Siyer*, 3536; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/689.

¹³¹⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³¹⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/288; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/569; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³²⁰ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/569; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³²¹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³²² İbn Hibbân, *Sikât*, 5/447; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 25/569; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/690.

¹³²³ Buhârî, “Kitâbu'l Menâkıbi'l Ensâr”, 22 (No.3819).

Müsedded b. Müserhed: Detaylı bilgi için kırk beş numaralı hadise bakınız.

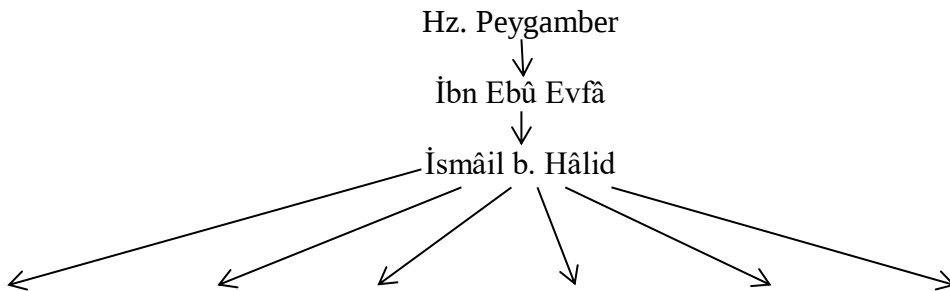
Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Buhârî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Buhârî, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, an ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: Rivayetlerde Hz. Hatice'nin Hz. Peygamber tarafından inciden yapılmış bir köşk ile müjdelenmektedir. Ahmed b. Hanbel'in Abdullâh kanalıyla gelen rivayet metninde "Resûlullah (s.a.v.), Hz. Hatice'yi müjdeledi mi?" ifadesi yer almazken diğer bütün rivayetlerde bu ifade yer almaktadır. Ahmed b. Hanbel'in Ya'lâ, İbn Nümejr ve Abdullâh; Müslim'in Abdullâh b. Nümejr kanalıyla gelen rivayet metinlerinde "cennette" ifadesine yer verilirken diğer rivayetlerde cennette kelimesi yer almamaktadır. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışında mâna yönünde metinler arasında bir farklılık bulunmamaktadır.

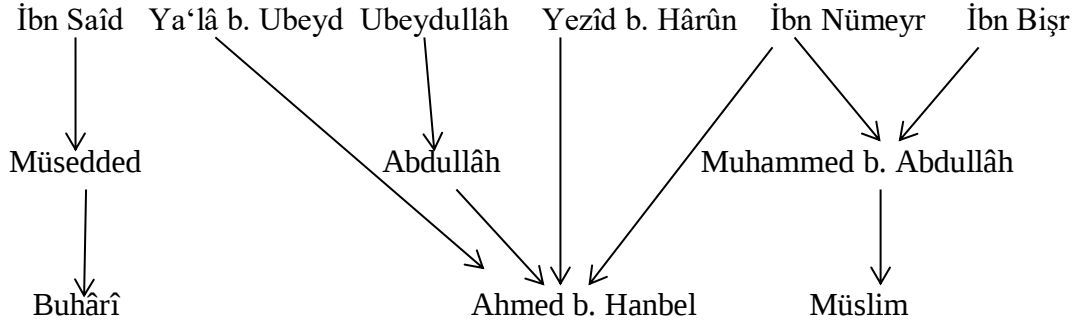
Rivayetlerde Hz. Hatice'nin cennetteki evinin özelliklerinden bahsedilmiştir. O içersinde yorgunluğun, üzüntünün, gürültünün olmadığı bir köşk ile müjdelenmiştir.¹³²⁴

Hz. Hatice, Hz. Peygamber'in en büyük destekçilerindendir. Malını, mülkünü İslâm dininin yayılması için feda etmiştir. Hadislerde Allah'ın Hz. Haticeyi cennetle müjdelediği ve cennet nimetlerinin zikredildiği ifade edilmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

¹³²⁴ Aynî, *Umdetü'l-Kârî*, 16/385-386; Derbendî, *Fethu'l-Mülhim*, 11/111.

3.13. HÂRİCÎLER

148- حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ يُونُسَ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ الْخَوَارِجُ هُمْ كِلَابُ النَّارِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → A‘meş → İshâk b. Yûsuf → Ahmed b. Hanbel.

İbn Ebû Evfâ: “Resûlullah (s.a.v.)’in Hâricîler cehennem köpekleridir” dediğini işittim.¹³²⁵

A‘meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

İshâk b. Yûsuf: Tam ismi İshâk b. Yûsuf b. Mirdâs el-Mahzûmî el-Vâsitî’dir.¹³²⁶ “El-Ezrek” diye bilinir.¹³²⁷ H. 195’te vefat etmiştir.¹³²⁸ A‘meş, Şerîk, Sevrî, Mis‘ar ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹³²⁹ Ahmed b. Hanbel, Kuteybe, Yahyâ b. Ma’in, Ebû Heysem kendisinden hadis nakletmiştir.¹³³⁰ İbn Ma’in, İbn Sa’d ve İclî sika

¹³²⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/473-474 (No.19130); Kenan Oral, *Hadis Literatüründeki Hâricîler ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 71-75; Metin Tekin, *Ana Hatlarıyla Hâricîler ve Hadis* (Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018), 52-58; Abdülhakim Öz Öz, *Hâricîlerle İlişkilendirilen Rivayetlerin İncelenmesi* (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023), 247-253.

¹³²⁶ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/247; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/496; Zehebî, *Siyer*, 1075; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/244.

¹³²⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/247; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/496; Zehebî, *Siyer*, 1075; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/244.

¹³²⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 248; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/499; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/246.

¹³²⁹ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/247; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/496; Zehebî, *Siyer*, 1075; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/244.

¹³³⁰ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/248; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/497-498; Zehebî, *Siyer*, 1075; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/244-245.

olduğunu,¹³³¹ Ebû Hâtim sahihu'l-hadîs, sadûk ve lâ be'se bih olduğunu,¹³³² Hatîb de güvenilir sikalardan olduğunu¹³³³ ifade etmiştir. İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹³³⁴

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı üç olduğu için bu rivayet sülâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râvilerden A'meş, İbn Ebû Evfâ'dan hadis almadığından dolayı sened zincirinde kopukluk vardır. Dolayısıyla isnadı zayıftır. Rivayette yer alan diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir.

149- حَدَّثَنَا أَبُو بَكْرِ بْنُ أَبِي شَيْبَةَ، حَدَّثَنَا إِسْحَاقُ الْأَزْرَقِيُّ، عَنِ الْأَعْمَشِ، عَنِ ابْنِ أَبِي أَوْفَى، قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - الْخَوَارِجُ كِلَابُ النَّارِ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → A'meş → İshâk el-Ezrek → İbn Şeybe → İbn Mâce.

İbn Ebû Evfâ dedi ki: “Resûlullah (s.a.v.)'in Hâricîler cehennem köpekleridir” buyurdu.¹³³⁵

A'meş: Detaylı bilgi için bir numaralı hadise bakınız.

İshâk b. Yûsuf: Detaylı bilgi için yüz kırk sekiz numaralı hadise bakınız.

İbn Şeybe: Detaylı bilgi için on bir numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, İbn Mâce rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında İbn Mâce, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört

¹³³¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/248; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/498-499; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/246.

¹³³² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 3/248; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 2/499; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/246.

¹³³³ İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/246.

¹³³⁴ İbn Hibbân, *Sikât*, 3/206; İbn Hacer, *Tehzîb*, 1/246.

¹³³⁵ İbn Mâce, “Mukaddime”, 12 (No.173).

olduğu için bu rivayet rubâî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râvilerden A'meş İbn Ebû Evfâ'dan hadis almadığından dolayı sened zincirinde kopukluk vardır. Dolayısıyla isnad zayıftır. Rivayette yer alan diğer râviler cerh ve ta'dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir.

150- حَدَّثَنَا أَبُو النَّضْرِ، حَدَّثَنَا الْحَشْرَجُ ابْنُ نُبَاتَةَ الْعَبْسِيُّ، كُوفِيٌّ حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ، قَالَ لَقِيتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ أَبِي أَوْفَى وَهُوَ مَحْجُوبُ الْبَصَرِ فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ قَالَ لِي مَنْ أَنْتَ فَقُلْتُ أَنَا سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ قَالَ فَمَا فَعَلَ وَالِدُكَ قَالَ قُلْتُ قَتَلْتُهُ الْأَزَارِقَةُ قَالَ لَعَنَ اللَّهُ الْأَزَارِقَةَ لَعَنَ اللَّهُ الْأَزَارِقَةَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُمْ كِلَابُ النَّارِ قَالَ قُلْتُ الْأَزَارِقَةُ وَحَدَهُمْ أَمْ الْخَوَارِجُ كُلُّهَا قَالَ بَلَى الْخَوَارِجُ كُلُّهَا قَالَ قُلْتُ فَإِنَّ السُّلْطَانَ يَظْلِمُ النَّاسَ وَيَفْعَلُ بِهِمْ قَالَ فَتَنَاولَ يَدِي فَعَمَزَهَا بِيَدِهِ عَمَزَةً شَدِيدَةً ثُمَّ قَالَ وَيْحَكَ يَا ابْنَ جُمَهَانَ عَلَيْكَ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ عَلَيْكَ بِالسَّوَادِ الْأَعْظَمِ إِنْ كَانَ السُّلْطَانُ يَسْمَعُ مِنْكَ فَآتِهِ فِي بَيْتِهِ فَأَخْبِرْهُ بِمَا تَعْلَمُ فَإِنْ قِيلَ مِنْكَ وَإِلَّا فَدَعُهُ فَإِنَّكَ لَسْتَ بِأَعْلَمَ مِنْهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Saîd b. Cümhân → Haşrec b. Nubate → Ebû Nadr → Ahmed b. Hanbel.

Saîd b. Cumhân anlatıyor: Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın yanına gözlerini kaybettiği zamanlarda geldim. Selam verdiğimde bana “Sen kimsin? dedi. Saîd b. Cumhân olduğumu söyledim. “Baban nasıl?” diye sorunca: “Ezrakiler tarafından öldürüldü” dedim. Abdullâh: “Allah Ezrakiler’e lanet etsin! Allah Ezrakilere lanet etsin! Resûlullah (s.a.v.) onların cehennem köpekleri olduğunu bize söylemişti” dedi. Ona: “Sadece Ezrakiler mi, yoksa tüm Hâricîler mi?” diye sorduğumda: “Tüm Hâricîler” cevabını verdi. Ona: “Ama yöneticiler de insanlara zulmediyor ve şöyle şöyle yapıyorlar” dediğimde koluma şiddetli bir şekilde davrandı ve şöyle dedi: “Yazık sana ey İbn Cumhân! Çoğunluğun olduğu tarafta durman gerekir! Çoğunluğun olduğu tarafta durman gerekir! Şayet yönetici senin sözüne itibar edecekse evine gidip bildiklerini anlatırsın. Söylediklerini kabul ederse eder, etmezse de ona bırak. Zira ondan daha iyi bilecek değilsin” dedi.¹³³⁶

Saîd b. Cümhân el-Eslemî: Künyesi Ebû Hafs el-Basrî'dir.¹³³⁷ H. 136'da Basra'da vefat etmiştir.¹³³⁸ Abdullâh b. Ebû Evfâ, Abdurrahmân ve Abdullâh'tan

¹³³⁶ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/157 (No.19415).

¹³³⁷ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/168; Cemmâilî, *el-Kemâl*, 5/135; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/376; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/626.

¹³³⁸ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/168; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 10/378; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/627.

rivayette bulunmuştur.¹³³⁹ A‘meş, Hammâd b. Seleme, Yahyâ b. Talha kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁴⁰ İbn Maîn sika olduğunu, Ebû Hâtım hadisinin yazılabileceğini ancak hadisiyle ihticac edilmeyeceğini, Nesâî ve İbn Adî lâ be’s bih olduğunu, söylemiştir.¹³⁴¹ Ebû Dâvûd ise sika olduğunu söylemiştir.¹³⁴² İbn Hibbân onu *Sikât* adlı eserinde zikretmiştir.¹³⁴³

Haşrec b. Nübâte el-Eşceî’: Künyesi Ebû Mukrem el-Kufî’dir.¹³⁴⁴ Saîd b. Cümhan, İshâk b. İbrâhim, Ebû Nasr’dan rivayette bulunmuştur.¹³⁴⁵ İbn Mübarek, Ebû Dâvûd, Ebû Dâvûd et-Tayâlisî kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁴⁶ Ahmed b. Hanbel onun sika olduğunu söylemiştir.¹³⁴⁷ Yahyâ b. Maîn onun salih, sika olduğunu ve lâ be’s bih olduğunu söylemiştir.¹³⁴⁸ Ebû Hâtım onun salih olduğunu hadislerinin yazılabileceğini ancak hadislerinin hüccet olmadığını söylemiştir.¹³⁴⁹ Nesâî lâ be’s bih olduğunu başka bir defasında ise onun sağlam olmadığını söylemiştir.¹³⁵⁰

Ebû Nadr: Tam ismi Hâşim b. Kâsım el-Bağdâdî’dir.¹³⁵¹ Künyesi Ebû Nadr’dır.¹³⁵² H.205’te vefat etmiştir.¹³⁵³ İkrime b. Ammâr, İbrâhim b. Sa’d, Şu’be, Süleymân b. Muğire ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹³⁵⁴ Ali b. Medenî, Yahyâ b. Main, Ahmed b. Hanbel, İbn Şeybe kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁵⁵ Ahmed b. Hanbel onun şeyh olduğunu söylemiştir.¹³⁵⁶ İbn Main, İbn Medenî, İbn Sa’d ve Ebû

¹³³⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/135; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 10/376; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/626.

¹³⁴⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/135; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 10/377; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/626.

¹³⁴¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/135; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 10/377; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/627.

¹³⁴² İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/627.

¹³⁴³ İbn Hibbân, *Sikât*, 2/168; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/627.

¹³⁴⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁴⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/506; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁴⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/506-507; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁴⁷ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/507; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁴⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/120.

¹³⁴⁹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/507; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁵⁰ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 6/507; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/120.

¹³⁵¹ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/130; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/620.

¹³⁵² Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/130; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/620.

¹³⁵³ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/135; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/621.

¹³⁵⁴ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/130-131; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/620.

¹³⁵⁵ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/131-132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/620.

¹³⁵⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 30/132; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/620.

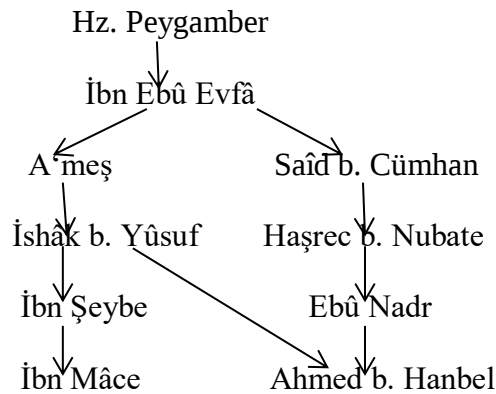
Hâtim sika olduğunu söylemiştir.¹³⁵⁷ Nesâî onda bir beis olmadığını söylemiştir.¹³⁵⁸ İbn Abdilber onun sadûk olduğunu söylemiştir.¹³⁵⁹

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve haddesenî lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetlerin Metin Yönünden Genel Değerlendirmesi: İbn Mâce ve Ahmed b. Hanbel’in İshâk b. Yûsuf kanalıyla gelen rivayetinde mâna olarak herhangi bir fark bulunmamaktadır. Saîd b. Cumhan’ın rivayetinde ise Saîd, İbn Ebû Evfâ ile yaptığı görüşmenin detaylarını anlatmakta ve diğer iki rivayet metninin içeriğini de bu görüşme içerisinde zikretmektedir. Yukarıda ifade edilen farklılıklar dışına metinler arasında mâna yönünden bir farklılık bulunmamaktadır.

Rivayet metinlerinde Hz. Peygamber’in ‘Hâricîler’in cehennem köpekleri’ olduğu ifade edilmiştir. Birinci husus Hz. Peygamber zamanında Hâricîler diye bir fırka ortaya çıkmamıştır. İkinci husus Hz. Peygamber muhatabını küçük düşürecek, aşağılayacak ithamlarda bulunmaz. Dolayısıyla bu ifadeler Hâricî karşıtı birine ait bir söylem olabilir.

Rivayetlerin Genel Senedi

¹³⁵⁷ Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, 30/134; İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/621.

¹³⁵⁸ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/621.

¹³⁵⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 6/621.

3.14. HÂRICÎLERE KATILAN KÖLESİ

151- حَدَّثَنَا عَفَّانُ، حَدَّثَنَا حَمَّادُ بْنُ سَلَمَةَ، حَدَّثَنِي سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ، قَالَ كُنَّا نُقَاتِلُ الْخَوَارِجَ وَفِينَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى وَقَدْ لَحِقَ لَهُ غُلَامٌ بِالْخَوَارِجِ وَهُمْ مِنْ ذَلِكَ الشَّطِّ وَنَحْنُ مِنْ ذَا الشَّطِّ فَتَدَايَيْنَاهُ أَبَا فَيْرُوزَ أَبَا فَيْرُوزَ وَيَحْكُ هَذَا مَوْلَاكَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي أَوْفَى قَالَ نَعَمْ الرَّجُلُ هُوَ لَوْ هَاجَرَ قَالَ مَا يَقُولُ عَدُوُّ اللَّهِ قَالَ قُلْنَا يَقُولُ نَعَمْ الرَّجُلُ لَوْ هَاجَرَ قَالَ فَقَالَ أَهْجَرَةً بَعْدَ هِجْرَتِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثُمَّ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ وَقَتَلُوهُ.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hiz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Saîd b. Cümhân → Hammad b. Seleme → Affân → Ahmed b. Hanbel.

Saîd b. Cumhan diyor ki: Abdullâh b. Ebû Evfâ ile beraber Hâricîler’le savaşıyorduk. İbn Ebû Evfâ’nın bir kölesi de Hâricîler’e katılmıştı. Biz ırmağın bu tarafındayken onlar da öbür tarafında duruyordu. “Ey Ebû Feyruz! Ey Ebû Feyruz! Yazıklar olsun sana. Bu efendin Ebû Evfâ var” diye bu köleye seslendiğimizde: “Şayet hicret etse en güzel adamlardan olurdu” karşılığını verdi. İbn Ebû Evfâ: “Bu Allah düşmanı ne diyor? diye sorunca: “Hicret etmen durumunda en güzel adamlardan biri olacağını söylüyor” dedik. Bunun üzerine İbn Ebû Evfâ üç defa: “Resûlullah (s.a.v.) ile ettiğim hicretten sonra başka bir hicret mi?” dedi ve şöyle devam etti: Resûlullah (s.a.v.)’in “Onları öldüren ve onlar tarafından öldürülen kişiye ne mutlu!” dediğini işittim.¹³⁶⁰

Saîd b. Cümhân: Detaylı bilgi için yüz elli numaralı hadise bakınız.

Hammâd b. Seleme: Tam ismi Hammâd b. Selem b. Dinar el-Basrî’dir.¹³⁶¹ Künyesi Ebû Seleme’dir.¹³⁶² H. 167’de vefat etmiştir.¹³⁶³ Katâde, Muhammed b. Ziyâd, Yahyâ b. Saîd, İshâk b. Abdullâh ve birçok râviden rivayette bulunmuştur.¹³⁶⁴ Sevrî,

¹³⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 31/486 (No.19149).

¹³⁶¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/288; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/253; Zehebî, *Siyer*, 1555; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

¹³⁶² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/288; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/253; Zehebî, *Siyer*, 1555; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

¹³⁶³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/292; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/268; Zehebî, *Siyer*, 1555; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/199.

¹³⁶⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/288; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/254-256; Zehebî, *Siyer*, 1555; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

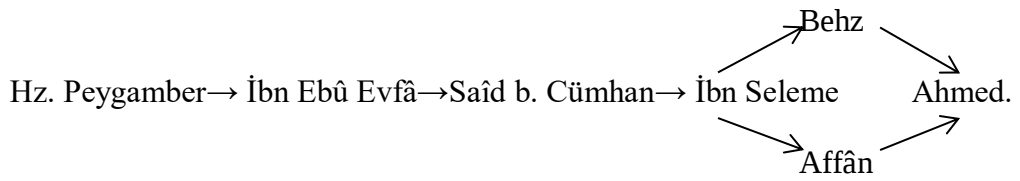
Şu‘be, Kattân, İbn Mübârek kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁶⁵ İbn Maîn sika olduğunu söylemiştir.¹³⁶⁶ İbn Maîn, “Sabit konusunda onunla ihtilaf eden olursa söz Hammâd’ın sözüdür”¹³⁶⁷ demiştir. İbn Medenî Sabit’in arkadaşlarının en güvenilir olanı Hammâd’tır.¹³⁶⁸ İbn Sa‘d ve İclî sika olduğunu söylemiştir.¹³⁶⁹

Affân b. Müslim: Detaylı bilgi için on altı numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayet rubâî’dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetteki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

152- حَدَّثَنَا بِهِزُّ، وَعَفَّانُ الْمَعْنَى، قَالَا حَدَّثَنَا حَمَّادٌ يَعْنِي ابْنَ سَلَمَةَ، قَالَ عَفَّانُ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ، وَقَالَ، بِهِزُّ فِي حَدِيثِهِ حَدَّثَنَا سَعِيدُ بْنُ جُمَهَانَ، قَالَ كُنَّا مَعَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى يُقَاتِلُ الْخَوَارِجَ وَقَدْ لَحِقَ غُلَامٌ لِابْنِ أَبِي أَوْفَى بِالْخَوَارِجِ فَدَايْنَاهُ يَا فَيْرُوزُ هَذَا ابْنُ أَبِي أَوْفَى قَالَ نَعَمْ الرَّجُلُ لَوْ هَاجَرَ قَالَ مَا يَقُولُ عَدُوُّ اللَّهِ قَالَ يَقُولُ نَعَمْ الرَّجُلُ لَوْ هَاجَرَ فَقَالَ هِجْرَةٌ بَعْدَ هِجْرَتِي مَعَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُرِيدُهَا ثَلَاثًا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ طُوبَى لِمَنْ قَتَلَهُمْ ثُمَّ قَتَلُوهُ قَالَ عَفَّانُ فِي حَدِيثِهِ وَقَتَلُوهُ ثَلَاثًا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Saîd b. Cumhan diyor ki: Abdullâh b. Ebî Evfâ ile Hâricîler’le savaşıyorduk. İbn Ebû Evfâ’nın bir kölesi de Hâricîler’e katılmıştı. “Ey Ebû Feyruz! Bu İbn Ebû Evfâ’dır” diye bu köleye seslendiğimizde: “Şayet hicret etse en güzel adamlardan olurdu” karşılığını verdi. İbn Ebû Evfâ: “Bu Allah düşmanı ne diyor? diye sorunca:

¹³⁶⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/288-289; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/257-259; Zehebî, *Siyer*, 1555; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/197.

¹³⁶⁶ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/262; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/198.

¹³⁶⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/290; Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 7/262; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/198.

¹³⁶⁸ Mizzî, *Tehzîbü’l-Kemâl*, 2/198.

¹³⁶⁹ İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/200.

“Hicret etmen durumunda en güzel adamlardan biri olacağını söylüyor” dedik. Bunun üzerine İbn Ebû Evfâ üç defa: “Resûlullah (s.a.v.) ile ettiğim hicretten sonra başka bir hicret mi?” dedi ve şöyle devam etti: Resûlullah (s.a.v.)’in “Onları öldüren, sonra onlar tarafından öldürülen kişiye ne mutlu!” dediğini işittim. Affân rivayetinde: “Üç defa öldüren” demiştir.¹³⁷⁰

Saîd b. Cümhân: Detaylı bilgi için yüz elli numaralı hadise bakınız.

Hammâd b. Seleme: Detaylı bilgi için yüz elli bir numaralı hadise bakınız.

Affân b. Müslim: Detaylı bilgi için on altı numaralı hadise bakınız.

Behz b. Esed: Detaylı bilgi için doksan beş numaralı hadise bakınız.

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Ahmed b. Hanbel iki farklı tarikle rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Ahmed b. Hanbel, muntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber’e isnad edildiği için kaynağına göre merfû’dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ’dır. Rivayetlerin senedinde yer alan râvi sayısı dört olduğu için bu rivayetler rubâî’dir. Rivayetlerde hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, haddesenî ve kâle lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkıtâ bulunmamaktadır. Rivayetdeki râviler cerh ve ta’dîl âlimlerince güvenilir kabul edilmiştir. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

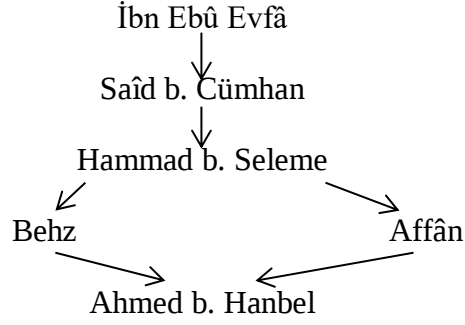
Rivayetlerin Metin Yönünden İncelenmesi: Ahmed b. Hanbel’in Affân kanalıyla gelen rivayet metninde “Biz ırmağın bu tarafındayken onlar da öbür tarafındaydı” ibaresi var iken Behz kanalıyla gelen rivayet metninde böyle bir ifade bulunmamaktadır. Behz kanalıyla gelen rivayet metninde “Resûlullah’la (s.a.v.) ettiğim hicretten sonra başka bir hicret mi?” ifadesinin üç defa tekrar edildiği ifade edilmişken Affân kanalıyla gelen rivayet metninde üç defa tekrar edildi ifadesi bulunmamaktadır. Ayrıca Behz kanalıyla gelen rivayet metninde kendisiyle konuşulan Hâricînin İbn Ebû Evfâ’nın kölesi olduğu ifade edilmiştir.

Rivayetlerin Genel Senedi

Hz. Peygamber

¹³⁷⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 32/156 (No.19414).

3.15. TEVÂZU

153- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ حُمَيْدٍ حَدَّثَنَا الْفَضْلُ بْنُ مُوسَى حَدَّثَنَا الْحُسَيْنُ بْنُ وَاقِدٍ عَنْ يَحْيَى بْنِ عَقِيلٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى قَالَ : كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَكْثُرُ الذِّكْرَ ، وَيَقِلُّ اللَّغْوُ ، وَيُطِيلُ الصَّلَاةَ ، وَيُقْصِرُ الْخُطْبَةَ ، وَلَا يَأْتِفُ ، وَلَا يَسْتَنْكِفُ أَنْ يَمْنَى مَعَ الْأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ فَيَقْضِيَ لَهُمَا حَاجَتَهُمَا.

Rivayetin Senedi, Tercümesi ve Râvileri

Hz. Peygamber → İbn Ebû Evfâ → Yahyâ b. Ukayl → Hüseyin b. Vakıd → Fadl b. Mûsâ → Muhammed b. Humeyd → Dârimî.

Abdullâh b. Ebû Evfâ resûlullah (s.a.v.)'in zikri çoğalttığını, konuşmayı azalttığını, namazı uzattığını, hutbeyi kısalttığını, beğenmemelik yapmadığını ve miskinlerle beraber yürüyüp onların ihtiyaçlarını karşıladığını söyledi.¹³⁷¹

Yahyâ b. Ukayl el-Huzâî: Abdullâh b. Ebû Evfâ, Enes b. Mâlik, İmrân b. Hüseyin'den rivayette bulunmuştur.¹³⁷² Hüseyin b. Vâkıd, Süleyman et-Temimî, Mansur b. Zedan kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁷³ Yahyâ b. Maîn onda bir beis olmadığını ifade etmiştir.¹³⁷⁴

Hüseyin b. Vâkıd el-Mervezî: Künyesi Ebû Abdullâh'tır.¹³⁷⁵ H. 159'da vefat etmiştir.¹³⁷⁶ Yahyâ b. Ukayl, Ebû Zübeyr, İkrime'den rivayette bulunmuştur.¹³⁷⁷ Fadl b. Mûsâ, Ali b. Hüseyin, Abdullâh b. Mübârek kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁷⁸ İbn Maîn sika olduğunu, Ebû Züra' ise onda bir beis olmadığını söylemiştir.¹³⁷⁹

¹³⁷¹ Dârimî, "Mukaddime", 13 (No.80).

¹³⁷² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/348; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31/473; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/84.

¹³⁷³ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31/473; Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/348; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/84.

¹³⁷⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 9/349; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 31/473; İbn Hacer, *Tehzîb*, 7/84.

¹³⁷⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/225; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 6/491; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/116.

¹³⁷⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/226; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 6/495; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/116.

¹³⁷⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/225; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 6/492; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/116.

¹³⁷⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/225; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 6/493; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/116.

¹³⁷⁹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 4/226; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 6/494; İbn Hacer, *Tehzîb*, 2/116.

Fadl b. Mûsâ es-Sinânî: Künyesi Ebû Abdullâh'tır.¹³⁸⁰ H. 191'de vefat etmiştir.¹³⁸¹ Hüseyin b. Vâkîd, Talha b. Yahyâ, Hişâm b. Urve'den rivayette bulunmuştur.¹³⁸² Muhammed b. Hümejd, İbrâhim b. Mûsâ, Zekeriyya b. Yahyâ kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁸³ İbn Maîn sika olduğunu, Veki' sika ve sünnet sahibi olduğunu, Ebû Hatîm sadûk olduğunu söylemiştir.¹³⁸⁴

Muhammed b. Humeyd b. Hayyân et-Temimî: H. 248'de vefat etmiştir.¹³⁸⁵ Abdullâh b. Mübârek, Fadl b. Mûsâ, Cerîr b. Hümejd'ten rivayette bulunmuştur.¹³⁸⁶ Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn, Tirmizî, İbn Mâce, Dârimî kendisinden hadis nakletmiştir.¹³⁸⁷ Ca'fer b. Ebî Osman sika olduğunu söylemiştir.¹³⁸⁸ Nesâî sika olmadığını söylemiştir.¹³⁸⁹ Yahyâ b. Maîn onda bir beis olmadığını söylemiştir.¹³⁹⁰

Rivayetin Sened Yönünden Değerlendirilmesi: Hadisi, Dârimî rivayet etmiştir. Senedin ibtidâsında Dârimî, müntehâsında ise Hz. Peygamber yer almaktadır. Rivayet Hz. Peygamber'e isnad edildiği için kaynağına göre merfû'dur. Senedin sahâbe râvisi İbn Ebû Evfâ'dır. Rivayetin senedinde yer alan râvi sayısı beş olduğu için bu rivayet humâsî'dir. Rivayette hadis rivayet lafızlarından haddesenâ, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetin senedinde yer alan râviler arasında herhangi bir inkîta bulunmamaktadır. Dolayısıyla rivayetin isnadı sahihtir.

Rivayetin Metin Yönünden Değerlendirilmesi: Metinde altı hususa dikkat çekilmiştir. Bunlar: Allah'ı zikretmek, gereksiz konuşmamak, namazı uzun hutbeyi ise kısa tutmak, beğenmemezlik yapmamak ve miskinlerin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Zikir, kişinin dil, kalp ve bedeni ile her daim Allah'ı anmasıdır. Dil ile yapılan zikirde Allah'ın tekbir, tesbih ve tahmid ile Allah'ı anmasıdır. Kalp ile yapılan zikirde kişi Allah'ın varlığını, birliğini, kudretini ve rahmetini düşünerek ona karşı samimi bir şekilde yönelmesidir. Beden ile yapılan zikir ise kişinin ibadetleri yerine getirmesidir.

¹³⁸⁰ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/158; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23/254; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/265.

¹³⁸¹ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 5/159; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23/259; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/265.

¹³⁸² Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/158; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23/255-256; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/265.

¹³⁸³ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/158; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23/256-257; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/265.

¹³⁸⁴ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 8/158-159; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 23/258; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/265.

¹³⁸⁵ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/196; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25/107; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/550.

¹³⁸⁶ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/195; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25/97; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/547.

¹³⁸⁷ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/195; Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25/98; İbn Hacer, *Tehzîb*, 5/548.

¹³⁸⁸ Cemmâîlî, *el-Kemâl*, 2/196.

¹³⁸⁹ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25/102.

¹³⁹⁰ Mizzî, *Tehzibü'l-Kemâl*, 25/102.

Kur’ânda “*Ey iman edenler! Allah’ı çokça zikredin*”¹³⁹¹ ayetiyle Allahu Teâla kendisine zikredilmesini istemektedir. “*Beni anın ki ben de sizi anayım*”¹³⁹² ve “*Kalpler ancak Allah’ı anmakla huzur bulur*”¹³⁹³ ayetleri ile de zikrin önemi hatırlatılmaktadır. Zikir Allah’ın inanan kullarına bir emridir. Zikir ile kişinin kalbi temizlenir, günahlardan uzak olur ve Allah’a yaklaşır. Gereksiz konuşma ise insanı zikirden uzaklaştırır. Kişiyi dedikodu, gıybet, yalan ve iftiraya sürükleyip Allah’tan uzaklaştırmaktadır.

Cuma namazında hutbenin kısa, öz ve öğretici olması; iki rekât farz namazının ise erkânlarına riayet edilerek huşu içerisinde kılınması esastır. Hutbenin gereğinden fazla uzatılması ve namazın ise kısa tutulması sünnete aykırıdır. Beğenmemezlik hali insanın kendisini başkalarından üstün görmesi ya da yapılan bir emeği küçümsemesidir. Her iki durumda insanı kibir hastalığına sürüklemektedir. Asıl olan ise insanın mütevazı olması ve şükretmesidir. Fakirlerin ihtiyaçlarını karşılamak toplumsal bir sorumluluk olup toplumu birleştirmektedir.

Bu bölümde yer alan rivayetlerde yeşil testide şıra yapmanın yasak olduğu, çekirge yemenin helal ehli eşek eti yemenin ise helal olduğu, selem akdinin yapıldığı, recm olayının Hz. Peygamber zamanında uygulandığı anlaşılmaktadır.

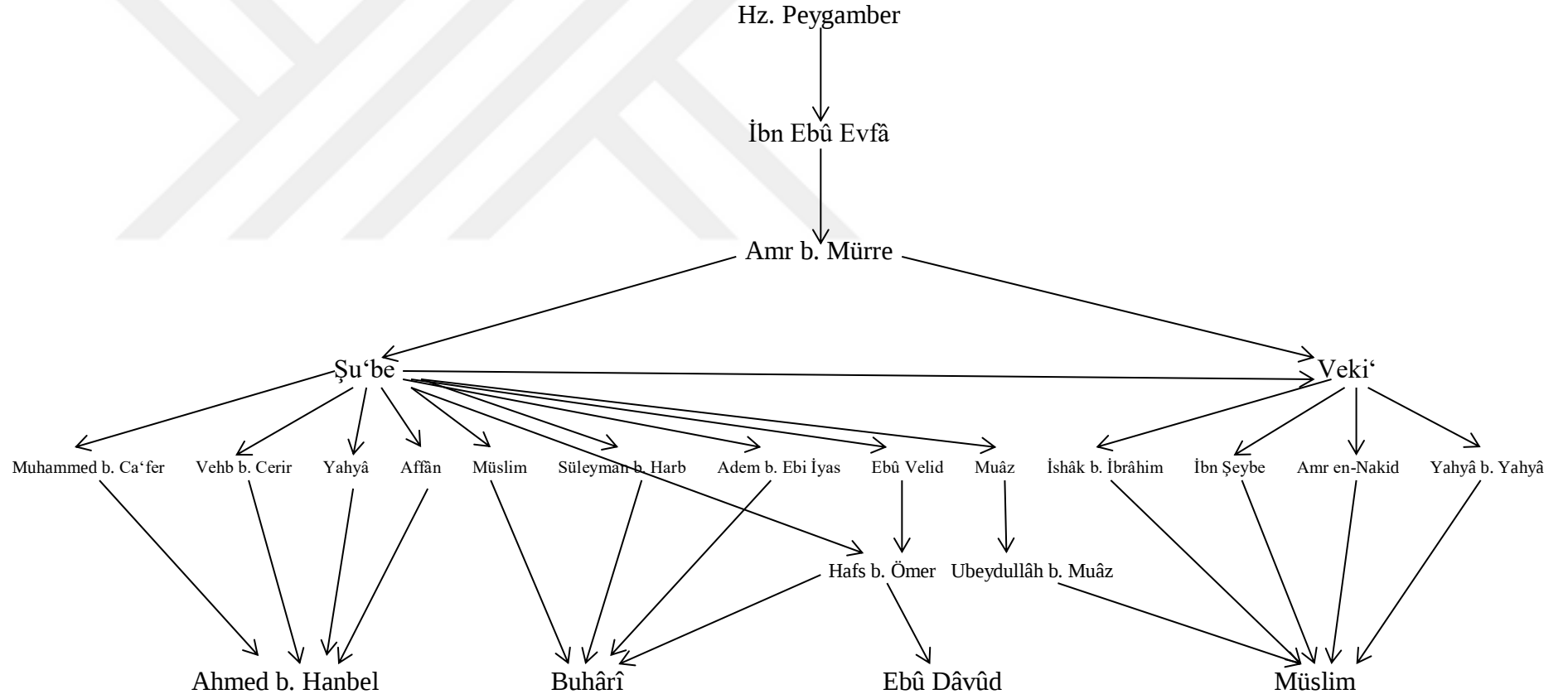
İbn Ebû Evfâ’nın rivayetleri 28 konu başlığı altında zikredilmiştir. Rivayetler ağırlıklı olarak ibadet, muâmelât, cihad, yiyecek-içecek, recm, vasiyet ve hâricî konularını içermektedir. Rivayetlerde genelde haddesenâ, haddesenî, ahberenâ, ahberenî, semi’tû, kâle ve an lafızları kullanılmıştır. Rivayetlerin çoğu merfû rivayetlerdir. Rivayet metinlerinde, metinler arasında farklılıklar olmasına rağmen anlamı etkileyecek bariz bir farklılık bulunmamaktadır.

¹³⁹¹ el-Ahzâb 33/41.

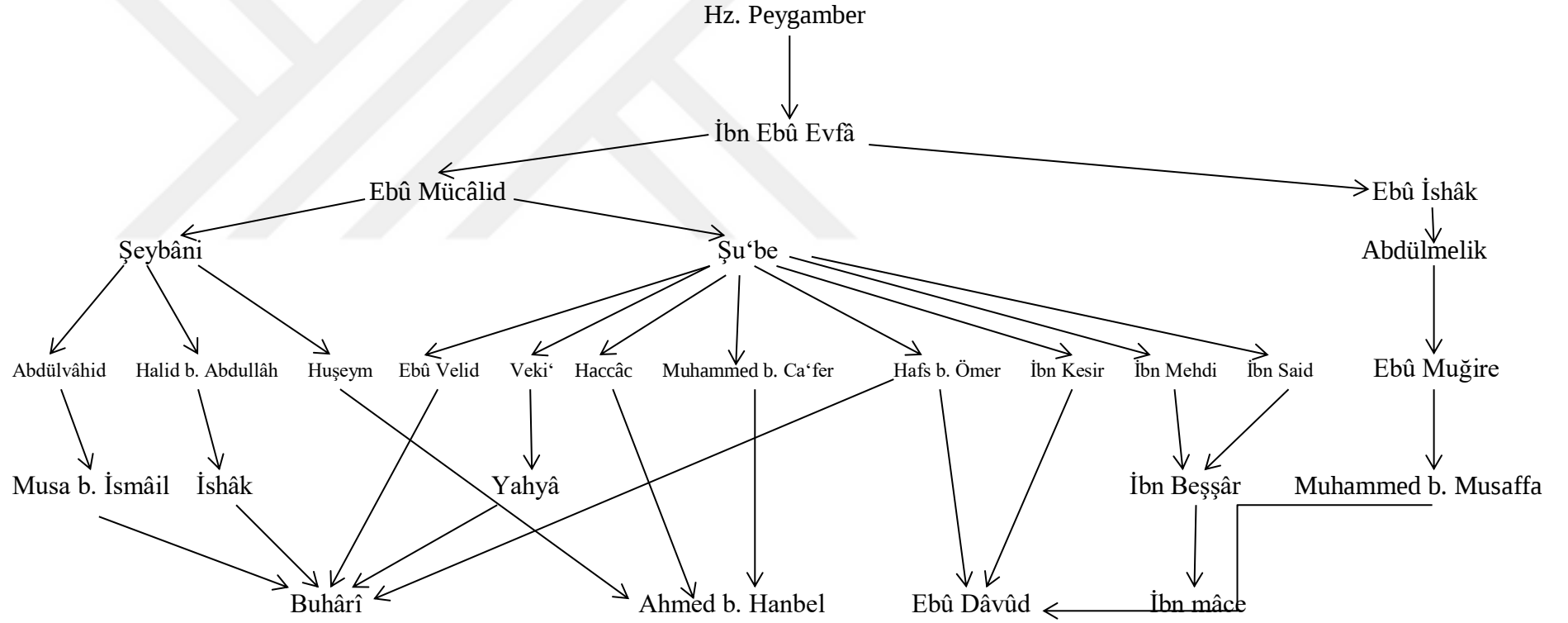
¹³⁹² el-Bakara 2/152.

¹³⁹³ er-Ra’d 13/28.

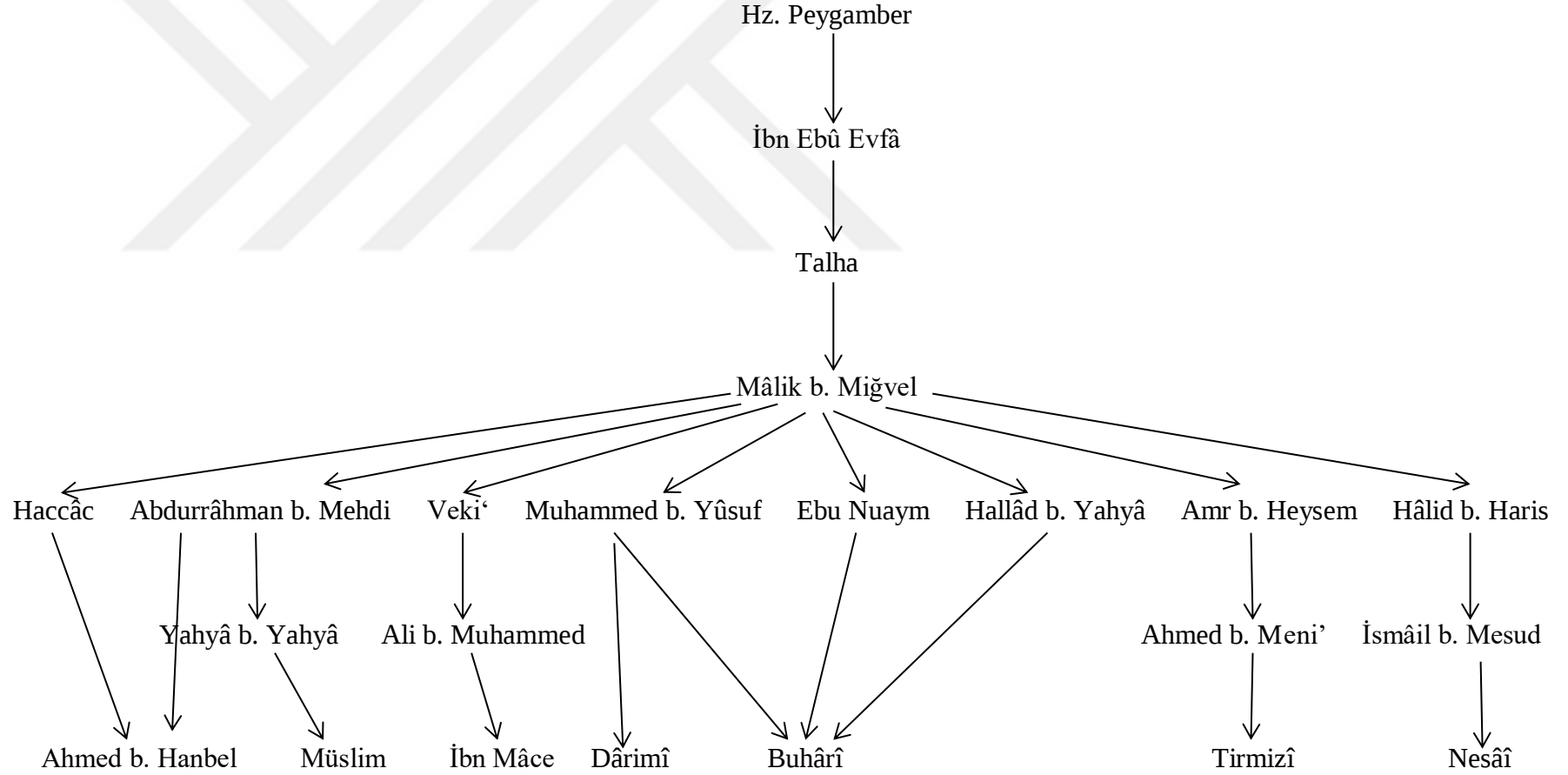
İbn Ebû Evfâ'nın Zekât Verene Dua İle İlgili Rivayetlerin Genel Senedi

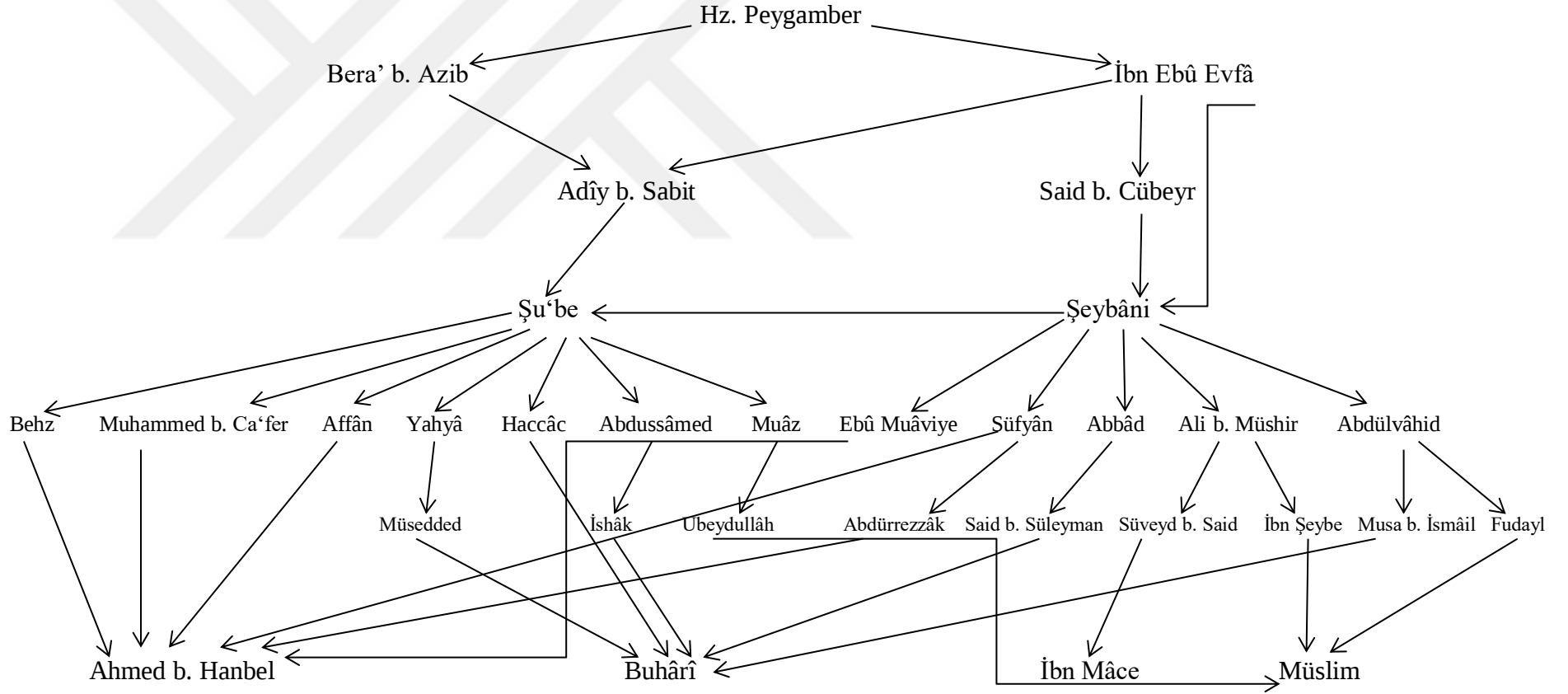
İbn Ebû Evfâ'nın Selem/Selef Rivayetlerinin Genel Senedi

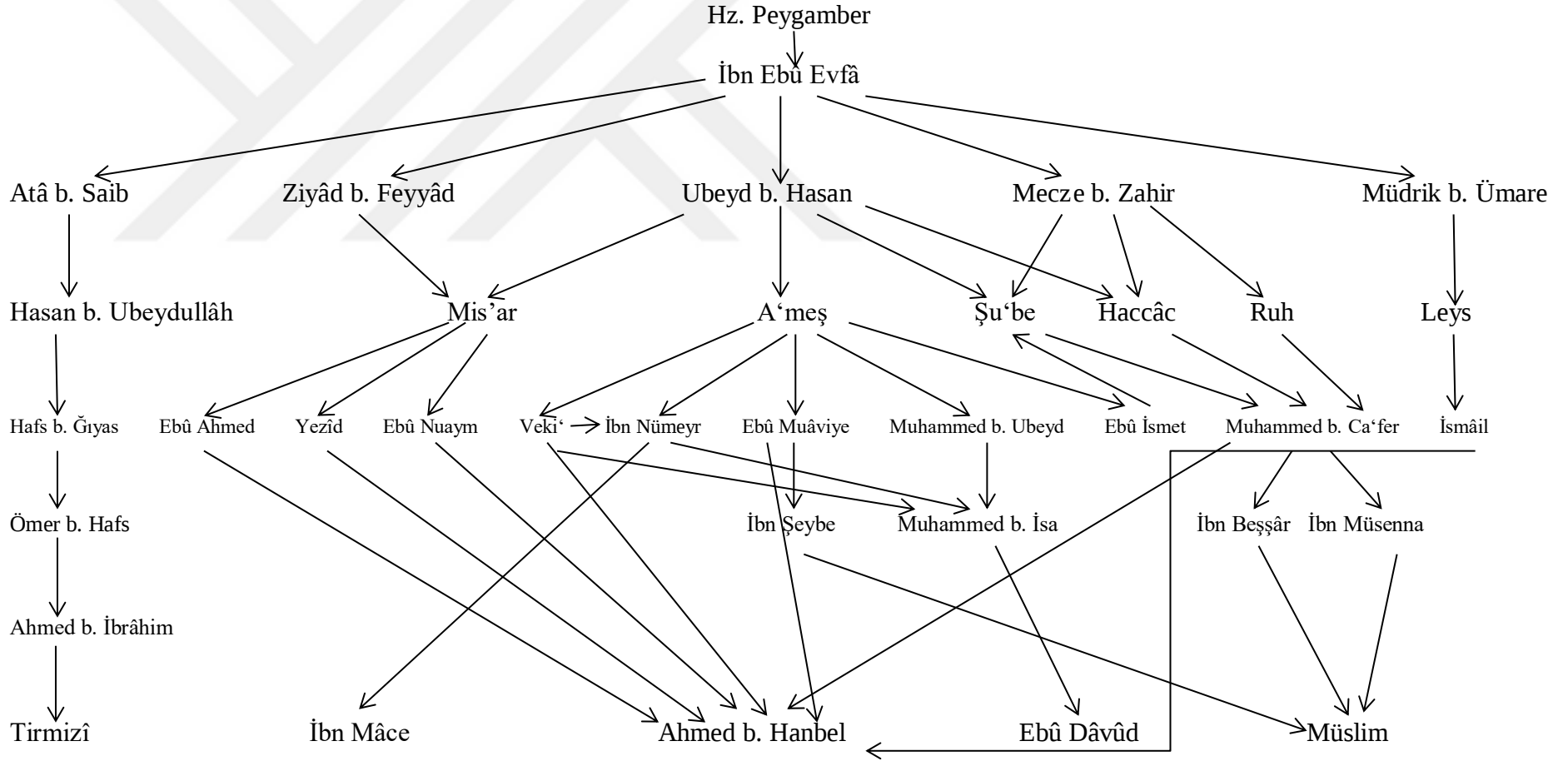
İbn Ebû Evfâ'nın Vasiyet İle İlgili Rivayetlerin Genel Senedi

İbn Ebû Evfâ'nın Ehlî Eşek Etinin Yenilmesi İle İlgili Rivayetlerin Genel Senedi

İbn Ebû Evfâ'nın Hamd İle İlgili Rivayetlerin Genel Senedi

Tablo 3.1. İbn Ebû Evfâ'nın Rivayetlerinin Konu Ve Kaynak Dağılımı

Kaynak Konu	Buhârî	Müslim	Ebû Dâvûd	Tirmizî	Nesâî	İbn Mâce	Müsned	Dârimî	Toplam
Salât		4	2					1	7
İkametü's-Salât						1			1
Deavât	3			1					4
Cenâiz						4			4
Meğâzî	7								7
Zekât	1	1	1						3
Hac	1	1							2
Umre	1								1
Menâsik			1			1		1	3
Savm	2	3	1						6
Zebâih	2					1			3
Sayd		4			2			1	7
Et'ime			1	2					3
Farzu'l-Hamse	1								1
Eşribe			1						1
Selem	2								2
Buyû			2						2

Ticârât						1			1
Cihad	6	2	1	1					9
Temenna	1								1
Tevhîd	1								1
Hudûd	2	1							3
Fezâilü'l-Kur'an	1								1
Vasâyâ	1	1		1	1	1		1	6
Edep	1								1
Fezâilü's-Sahâbe		1							1
Menâkibi'l-Ensâr	1								1
Mukaddime						1		1	2
Toplam	34	18	10	5	3	10	68	5	153

Tablo 3.2. İbn Ebû Evfâ'nın Rivayetlerinin Sıhhat Durumu

Hadis no	Sahih	Hasen	Zayıf	Hadis no	Sahih	Hasen	Zayıf	Hadis no	Sahih	Hasen	Zayıf
1	X			52	X			103	X		
2	X			53	X			104	X		
3			X	54	X			105	X		
4	X			55	X			106	X		

5	X			56	X			107	X		
6	X			57	X			108	X		
7	X			58	X			109	X		
8			X	59	X			110	X		
9	X			60			X	111	X		
10	X			61	X			112	X		
11	X			62			X	113			X
12	X			63	X			114			X
13	X			64	X			115	X		
14	X			65	X			116	X		
15	X			66	X			117	X		
16			X	67	X			118	X		
17		X		68	X			119	X		
18		X		69	X			120	X		
19		X		70	X			121	X		
20		X		71	X			122	X		
21			X	72	X			123	X		
22			X	73	X			124	X		
23	X			74	X			125	X		
24			X	75	X			126	X		

25			X	76	X			127	X		
26			X	77	X			128	X		
27			X	78	X			129	X		
28	X			79	X			130	X		
29	X			80	X			131	X		
30	X			81	X			132	X		
31	X			82	X			133	X		
32	X			83	X			134	X		
33	X			84	X			135	X		
34	X			85	X			136	X		
35	X			86	X			137	X		
36	X			87	X			138	X		
37	X			88	X			139	X		
38	X			89	X			140			X
39	X			90	X			141			X
40	X			91	X			142	X		
41	X			92	X			143	X		
42	X			93	X			144	X		
43	X			94	X			145	X		
44	X			95	X			146	X		

45	X			96	X			147	X		
46	X			97	X			148			X
47	X			98	X			149			X
48	X			99	X			150	X		
49	X			100	X			151	X		
50	X			101	X			152	X		
51	X			102	X			153	X		

SONUÇ

Bu çalışmada Hevâzin kabilesine mensup olan Hz. Peygamber'in ashâbından Abdullâh b. Ebû Evfâ'nın hayatı ve rivayetleri ele alınmıştır. Abdullâh'ın ne zaman dünyaya geldiği ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamamasına rağmen rivayetlerden hareketle onun nübüvvetten önce dünyaya geldiği söylenebilir. Evli olan Abdullâh'ın Muhammed, Muâviye ve İbrâhim adında erkek çocukları vardır. Erkek çocuklarının yanında kız çocuklarının da olduğu ancak kız çocuklarının sayısı ve isimleri hakkında bir bilgi mevcut değildir.

Kına ile sakalını ve saçını boyamıştır. Ömrünün sonuna doğru gözlerini kaybetmiştir. Dört Halife Dönemi ve Emeviler Döneminin bir kısmına kadar yaşamıştır. Vefat tarihi ile ilgili farklı rivayetler olmasına rağmen rivayetlerin çoğunda H. 86'da Kûfe'de vefat ettiği aktarılmıştır. Kendisi Kûfe'de vefat eden son sahâbedir.

Babası Alkame ve kardeşi Zeyd Müslüman olan sahâbilerden olup kendisi de ergenlik çağında Müslüman olmuştur. Abdullâh müslüman olduktan sonra Mescid-i Nebinin inşası, Rıdvan Biatı, Hudeybiye Antlaşması, Umretü'l Kaza, Huneyn Gazvesi, Hayber'in Fethi gibi İslâm dini için önemli olan pek çok faaliyet ve gazvedeki yerini almıştır. Buradan hareketle kendisinde fedakârlık ve savaşçı özelliklerinin bulunduğu söylenebilir.

Hz. Peygamber vefat edene kadar Medine şehrinde yaşamıştır. Hz. Peygamber'in vefatından sonra diğer sahâbiler gibi İslâm dinine hizmet amacıyla Medine'den ayrılıp Kûfe şehrine yerleşmiştir. İbn Ebû Evfâ Hz. Peygamber'in ahirete irtihalinden sonra uzun bir müddet yaşamasına rağmen Müslümanlar arasında cereyan eden olaylarda – Hâricîlerle savaşı hariç- ismi geçmemektedir. Bu durum onun Müşrikler ve Yahudiler'le olan savaşlarından hareketle pasif bir kişiliğe sahip olmadığı ancak Müslümanlar arasında yaşanan olaylar karşısında tarafsız kaldığı anlaşılmaktadır.

Binden az hadis rivayetinde bulunduğu için hadis rivayetinde mukillûn sınıfına dâhildir. Yapılan araştırmalar neticesinde mükerrer rivayetler, rivayetteki sened değişimi ve metinler arasında yer alan kelime değişikliği ile beraber toplam 153 rivayetinin olduğu tespit edilmiştir. İbn Ebû Evfâ'nın rivayetleri 28 konu başlığı altında zikredilmiştir. Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'inde 68, Buhârî'nin *Sahih*'inde 34, Müslim'in *Sahih*'inde 18, Ebû Dâvûd'un *Sünen*'inde 10, Nesâî'nin *Sünen*'inde 3,

Tirmizî'nin *Sahih*'inde 5 Dârimî'nin *Sünen*'inde 5 ve İbn Mâce'nin *Sünen*'inde 10 tane hadisi bulunmaktadır. Rivayetlerin tümü râvi sayısına göre âhâd haberler olup mütevatir derecesine yükselen hiçbir rivayeti yoktur. Rivayetteki râvi sayısına göre rivayetlerinin 22'si sülâsî, 95'i rubâî, 30'u humâsî ve 6'sı sūdâsî rivayetlerdir.

İbn Ebû Evfâ'nın rivayetlerinin 150'si merfû, 3'ü ise mevkuf rivayetlerdir. İbn Ebû Evfâ tarikiyle gelen rivayetlerin 133'ünün isnadı sahih, 4'ünün isnadı hasen, 16'sinin isnadı ise zayıftır. İncelenen rivayetlerin ibadet, muamelat ve ukûbât konularını ihtiva ettiği görülmüştür. Dolayısıyla İbn Ebû Evfâ'nın daha çok fikhî konularda rivayette bulunduğu ve kendisinin fakih bir sahâbe olduğu anlaşılmıştır.

Rivayet metinlerinde aynı konuyu ihtiva eden metinlerde şu durumlar dikkat çekmektedir:

- a) Bir metin başka bir metne göre ya daha uzun ya da daha kısa anlatılmış.
- b) Metinler arasında aynı anlama gelebilecek farklı kelimeler kullanılmış.
- c) Bazı metinler bir olay çerçevesinde aktarılmış.

Bu durumları göz önüne alarak şu sonuçlara varılabilir:

- a) Aktarılan olay belli bir metne bağlı olmayıp sözlü geleneğe dayalı olduğundan her râvinin duyduğunu birebir aynı şekilde aktaramaması normal bir durumdur.
- b) Her râvinin kelime haznesi ve anlama düzeyi aynı olmadığı için aynı anlama gelebilecek kelimeleri kullanması ya da o olayı aktarma şeklinin değişkenlik göstermesi doğaldır.
- c) Aktarılan olay ihtiyaca binaen detaylı bir şekilde anlatmayı gerektirmemiş olabilir. Aktarılan olay muhatap için yeterli olmuştur.
- d) Rivayetlerinin çoğu mâna ile rivayet edilmiştir.

İbn Ebû Evfâ'nın rivayetlerini bize ulaştıran râvilerin isimleri, künyeleri, hocaları, talebeleri, cerh ta'dîl âlimlerinin râvi hakkındaki görüşleri, vefat tarihleri her bir râvi için ayrı ayrı tespit edilmiştir. Râviler hakkında cerh ve ta'dîl âlimlerinin görüşlerini dikkate alarak râviler hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu değerlendirmeler sonucunda 136 râvinin güvenilir olduğu, 7 râvinin ise zayıf olduğu tespit edilmiştir. Zayıf olan râvilerde var olan kusurların rivayetlerinin reddini gerektirecek kusurlar olmadığı, rivayetlerinin i'tibar ifade ettiği anlaşılmıştır.

Amr b. Murre, İsmâîl b. Ebû Hâlid, Şeybânî gibi meşhur pekçok tâbiîn kendisinden hadis nakletmiştir. İbn Ebû Evfâ'dan rivayette bulunan kadın tâbiîn ise Şa'sa'dır. Kendisinden hadis nakleden yirmi bir tâbiîn âlimden Kâsım eş-Şeybânî, İbrâhim Seksekî ve İbrâhim Hacerî zayıf râviler olduğu anlaşılmıştır. A'meş ile aynı dönemde ve şehirde yaşamalarına rağmen A'meş kendisinden hadis nakletmemiştir. A'meş'in İbn Ebû Evfâ'dan rivayette bulunduğu rivayetlerin isnadında kopukluk olduğu anlaşılmıştır. Bu çalışma sahâbe neslinin hayatı, rivayetleri, rivayetteki konumları, tâbiîn nesli ile olan ilişkileri ve günümüze olan katkılarını gösterme bakımından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî. *el-Müsned*. thk. Şuayb Arnavut. 50 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, Birinci Baskı, 1999.
- Aşıkkutlu, Emin. *Hadiste Rical Tenkidi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 1992.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: Timaş Yayınları, 1987.
- Aydınlı, Abdullah. *Hadis Istılahları Sözlüğü*. İstanbul: İFAV Yayınları, Dördüncü Basım, 2011.
- Aynî, Ebû Muhammed Bedrüddîn Mahmûd b. Ahmed b. Mûsâ b. Ahmed el-Aynî. *Umdetü'l-Kârî*. thk. Abdullâh Mahmud Muhammed Ömer. 25 Cilt. Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 2001.
- Bağdâdî, Ebû Mansûr Abdülkâhir b. Tâhir b. Muhammed et-Temîmî el-Bağdâdî. *Usûlü'd-Din*. İstanbul: Mektebetü İbn Sinâ, 1. Baskı, 1928.
- Boran, Mustafa. “Fıkıhta Çekirgenin Hükümü”. *İhya Uluslararası İslam Araştırmaları Dergisi* 6/8 (Ocak 2020).
- Boynukalın, Mehmet. *İslam Hukukunda Zina Suçu ve Cezası*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1995.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî. *el-Câmi 'u's-sahîh*. thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe. Riyad: Daru'l-Hadarat, 3. Baskı, 2015.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî el-Buhârî. *et-Târîhu'l-kebîr*. thk. Mustafa Abdülkâdir Ahmed Atâ. 9 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Baskı, 2001.
- Cemmâîlî, Ebû Muhammed Takıyyüddîn Abdülganî b. Abdilvâhid b. Alî el-Makdisî el-Cemmâîlî. *el-Kemâl fî esmâi'r-ricâl*. thk. Sadî b. Muhammed b. Sâlim. 10 Cilt. Kuveyt: Medresetü'l-Mübârek, Birinci Baskı, 2016.
- Dârimî, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl ed-Dârimî. *es-Sünen*. Beyrut: Daru'l-Beşairu'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 1983.
- Demir, Abdülalim. *İmâmiyye Şîası'nda Sahâbe Tasavvuru*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Birinci Baskı, 2022.
- Demirci, Muhsin. “Nesh Bağlamında Recm Âyeti Sorunu”. *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 18 (2000).

- Derbendi, Cabir Ahmed Osmani Derbendi. *Fethu'l-Mülhim*. thk. Mahmud Şakir - Şebbir Ahmed Osmani. 12 Cilt. Lübnan: Daru İhyai Tûrasi'l-Arabi, Birinci Baskı, 2006.
- Ebû Dâvûd, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sünen*. thk. Şuayb Arnavut - Muhammed Kamil Karabelli. 7 Cilt. Beyrut: Darü'r-Risaletü'l-Alemiyye, Birinci Baskı, 2009.
- Ebû Nuaym, Ebû Nuaym Ahmed b. Abdillâh b. İshâk el-İsfahânî. *Ma'rifetü's-Sahâbe*. thk. Adil b. Yusuf el-Azizi. 6 Cilt. Riyad: Daru'l-Vatan, 1998.
- Efendioğlu, Mehmet. *Sahâbeye Yöneltilen Tenkitler*. İstanbul: İFAV Yayınları, İkinci Baskı, 2014.
- Erul, Bünyamin. *Sahabenin Sünnet Anlayışı*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Sekizinci Baskı, 2014.
- Hacıoğlu, Nejla. "Etlerinin Yenilmesi Yasaklanan Hayvanlar ile İlgili Hadis Rivayetlerinin Değerlendirilmesi". *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 22 (Aralık 2018).
- Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nîsâbü'rî. *el-Müstedrek*. thk. Mustafa Abdülkâdir Atâ. 5 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2. Baskı, 2002.
- Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Neysâbü'rî. *Ma'rifetü Ulûmi'l-Hadîs*. thk. Ahmed b. Faris es-Selûm. Beyrut: Daru İbn Hazm, Birinci Baskı, 2003.
- Kur'an-ı Kerim Meâli*. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 18. Basım, 2015.
- Hattâbî, Ebû Süleymân Hamd b. Muhammed b. İbrâhîm b. Hattâb el-Hattâbî el-Büstî. *Meâlimü's-Sünen*. thk. Sa'd b. Necdî Ömer. 4 Cilt. Lübnan: Müessesetü'r-Risâle, İkinci Baskı, 2016.
- İbn Abdilber, Ebû Ömer Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdillâh b. Muhammed b. Abdilberr en-Nemerî. *el-İstî'âb fî ma'rifeti'l-âshab*. thk. Adil Mürşid. Umman: Daru'l-A'lam, 1. Baskı, 2002.
- İbn Ebû Hâtim, Ebû Muhammed Abdurrahmân b. Muhammed b. İdrîs er-Râzî. *el-Cerh ve't-ta'dîl*. 9 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Azî, Birinci Baskı, 1952.

- İbn Esîr, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *Üsdü'l-ğabe fi ma'rifeti's-sahâbe*. Beyrut: Daru İbn Hazm, 1. Baskı, 2012.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî. *el-İsâbe fi temyîzi's-sahâbe*. thk. Adil Ahmet Abdülmevcud - Ali Muhammed Muavvîd. 8 Cilt. Beyrut: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1. Baskı, 1995.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî. *Ta'cîlül-menfa'a bi-zevâ'idü ricâli'l-e'immeti'l-erba'a*. thk. İkrâm Esed İmrâdü'l-Hak. 2 Cilt. Lübnan: Daru'l-Beşairu'l-İslamiyye, Birinci Baskı, 1996.
- İbn Hacer, Ebü'l-Fazl Şihâbüddîn Ahmed b. Alî b. Muhammed el-Askalânî. *Tehzîbü't-Tehzîb*. thk. Ali Muhammed Muavvîd ve Adil Ahmed Abdulmevcud. 7 Cilt. Lübnan: Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 2004.
- İbn Hibbân, Ebû Hâtîm Muhammed b. Hibbân b. Ahmed el-Büstî. *Kitâbu's-Sikât*. thk. İbrâhîm Şemseddîn - Türki Ferhan Mustafa. 5 Cilt. Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 1998.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *es-Sünen*. thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe. Riyad: Daru'l-Hadarat, İkinci Baskı, 2010.
- İbn Sa'd, Ebû Abdillâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' el-Kâtib el-Hâşimî el-Basrî el-Bağdâdî. *Tabakâtü'l-kübrâ*. thk. Ali Muhammed Ömer. 11 Cilt. Kahire: Mektebe Hancı, 1. Baskı, 2001.
- İsmail Lütî Çakan, İsmail Lütî Çakan. *Ana Hatlarıyla Hadis*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 12. Baskı, 2015.
- Kândehevî, Şeyh Muhammed Yusuf Kândehevî. *Hayâtü's Sahâbe*. çev. Sıtkı Güllü. 4 Cilt. İstanbul: Divan Yayınları, 2008.
- Karaçizmeli, M. Talat. "İslam Hukukunda Selem Akdi Üzerine Bir İnceleme". *Diyanet Dergisi* 14/4 (Ağustos 1975).
- Key, Muhammed. "İslam Hukukunda Recm Cezasının Sübûtu Üzerine Bir Değerlendirme". *Ahi Evran İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 1 (31 Aralık 2023).
- Kılıç, Ebû Abdillâh Alâeddin Mugaltây b. Kılıç. *Şerhü Süneni İbn Mâce*. thk. Zaîd b. Sabri b. Alfe. Ürdün: Beytû Efkârı Develi, Birinci Baskı, 2007.
- Koçyiğit, Talat. *Hadis Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayıncılık, Birinci Baskı, 1992.

- Mâlik, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî. *el-Muvatta'*. thk. Ebû Üsâme Selim b. İd es-Selefi. 4 Cilt. Mecmûatu'l-Furkan, 2003.
- Mizzî, Ebû'l-Haccâc Cemâlüddîn Yûsuf b. Abdirrahmân b. Yûsuf el-Mizzî. *Tehzîbü'l-Kemâl*. thk. Beşşâr Avvâd Ma'rûf. 35 Cilt. Beyrut: Müessesü'r-Risâle, İkinci Baskı, 1983.
- Müslim, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc b. Müslim el-Kuşeyrî. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Ebû Kuteybe Nazar Muhammed el-Fâryâbî. Riyad: Daru Taybe, Birinci Baskı, 2006.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî. *es-Sünen*. thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe. Riyad: Daru'l-Hadarat, İkinci Baskı, 2010.
- Oral, Kenan. *Hadis Literatüründeki Hâricîler ile İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007.
- Ömer Nasuhi Bilmen. *İslâm İlmihali*. İstanbul: Harf Yayınları, Birinci Baskı, 2014.
- Öz, Abdülhakim. *Hâricîlerle İlişkilendirilen Rivayetlerin İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2023.
- Polat, Salahattin Polat vd. *Hadis Araştırma ve Tenkit Kılavuzu*. İstanbul: İFAV Yayınları, 2. Basım, 2011.
- Recep Emin Gül. "Hadis İlminde Cerh-Tadil Mertebeleri". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 43 (Erzurum 2015).
- Sehâvî, Ebû'l-Hayr Şemsüddîn Muhammed b. Abdirrahmân b. Muhammed es-Sehâvî. *Fethu'l-muğîs bi-şerhi Elfiyyeti'l-hadîss*. thk. Abdülkerim b. Abdullâh ve Muhammed b. Abdullâh. 5 Cilt. Riyad: Daru'l-Minhac, Birinci Baskı, 2005.
- Süyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî. *Tedribü'r-Râvi*. thk. Ebû Muâz Târik b. Avdullah b. Muhammed. Riyad: Dâru'l-Asime, Birinci Baskı, 2002.
- Tekin, Metin. *Ana Hatlarıyla Hâricîler ve Hadis*. Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2018.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî. *el-Câmi'u's-sahîh*. thk. Raid b. Sabri b. Ebi Alfe. Riyad: Daru'l-Hadarat, İkinci Baskı, 2010.

- Tutgun, Abdullah. “İslam Düşünce Geleneğinde İman Hakikatı ve İman Amel İlişkisi”. *URAN-SAM: Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi* 14/62 (2024).
- Türkoğlu, Hamdi. “Kadının Kocasına Secde Etmesinden Bahseden Rivayetler Üzerine Bir İnceleme”. *Amasya İlahiyat Dergisi* 21 (Aralık 2023).
- Yardım, Ali. “Abdullâh b. Ebû Evfâ”. *Abdullâh b. Ebû Evfâ*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. Erişim 11 Aralık 2024. <https://islamansiklopedisi.org.tr/abdullah-b-ebu-evfa>
- Yücel, Ahmet. *Hadis İstılahlarının Doğuşu ve Gelişimi*. İstanbul: İFAV Yayınları, İkinci Baskı, 2020.
- Yücel, Ahmet. *Hadis İlminde Tenkit Terimleri*. İstanbul: İFAV Yayınları, İkinci Baskı, 2015.
- Yücel, Ahmet. *Hadis Tarihi*. İstanbul: İFAV Yayınları, 13. Baskı, 2014.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Mîzânü'l-i'tidâl fî nakdi'r-ricâl*. thk. Ali Muhammed Muavvıd ve Adil Ahmed Abdulmevcud. 8 Cilt. Lübnan: Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Birinci Baskı, 1995.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*. thk. Şuayb Arnavut. 25 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1996.
- Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Siyeru a'lâmi'n-nübelâ*. thk. Hasan Abdülmennân. Lübnan: Beytû Efkârı Develi, 2004.